

Obvezne strokovne podlage za regionalne prostorske plane

Regionalni razvojni programi regij

Potenciali in pomanjkljivosti

Kazalo vsebine

Kazalo slik in preglednic 6
Uvod 9
Pomurska regija 10
Vizija 11
Stanje 11
Strateški razvojni cilji 14
Razvojne prioritete 15
Področje upravljanja 15
Področje kakovosti življenja in človeških virov 15
Področje povezanosti – prometne in digitalne 16
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 16
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 17
Seznam potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 18
Podravska regija 19
Vizija 20
Stanje 20
Strateški razvojni cilji 28
Razvojne prioritete 29
Področje upravljanja 29
Področje kakovosti življenja in človeških virov 29
Področje povezanosti – prometne in digitalne 30
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 30
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 31
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 32
Koroška regija 34
Vizija 35
Stanje 35
Strateški razvojni cilji 39
Razvojne prioritete 42
Področje upravljanja 42
Področje kakovosti življenja in človeških virov 42
Področje povezanosti – prometne in digitalne 42
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 43

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 43
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 43
Savinjska regija 45
Vizija 46
Stanje 46
Strateški razvojni cilji 49
Razvojne prioritete 49
Področje upravljanja 49
Področje kakovosti življenja in človeških virov 50
Področje povezanosti – prometne in digitalne 51
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 51
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 52
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 53
Zasavska regija 55
Vizija 56
Stanje 56
Strateški razvojni cilji 59
Razvojne prioritete 61
Področje upravljanja 61
Področje kakovosti življenja in človeških virov 62
Področje povezanosti – prometne in digitalne 62
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 63
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 64
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 64
Posavska regija 66
Vizija 67
Stanje 67
Strateški razvojni cilji 71
Razvojne prioritete 71
Področje upravljanja 71
Področje kakovosti življenja in človeških virov 72
Področje povezanosti – prometne in digitalne 72
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 73
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 73
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 74
Regija Jugovzhodna Slovenija 76

Vizija 77
Stanje 77
Strateški razvojni cilji 82
Razvojne prioritete 84
Področje upravljanja 84
Področje kakovosti življenja in človeških virov 85
Področje povezanosti – prometne in digitalne 86
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 86
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 87
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 87
Osrednjeslovenska regija 89
Vizija 90
Stanje 90
Strateški razvojni cilji 93
Razvojne prioritete 93
Področje kakovosti življenja in človeških virov 93
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 95
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 96
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 98
Gorenjska regija 100
Vizija 101
Stanje 101
Strateški razvojni cilji 106
Razvojne prioritete 106
Področje upravljanja 106
Področje kakovosti življenja in človeških virov 107
Področje povezanosti – prometne in digitalne 107
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 108
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 109
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 110
Primorsko-notranjska regija 112
Vizija 113
Stanje 113
Strateški razvojni cilji 119
Razvojne prioritete 120
Področje upravljanja 120

Področje kakovosti življenja in človeških virov 120
Področje povezanosti – prometne in digitalne 121
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 122
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 122
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 123
Goriška regija 125
Vizija 126
Stanje 126
Strateški razvojni cilji 135
Razvojne prioritete 137
Področje upravljanja 137
Področje kakovosti življenja in človeških virov 137
Področje povezanosti – prometne in digitalne 138
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 138
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 139
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 139
Obalno-kraška regija 141
Vizija 142
Stanje 142
Strateški razvojni cilji 150
Razvojne prioritete 151
Področje upravljanja 151
Področje kakovosti življenja in človeških virov 152
Področje povezanosti – prometne in digitalne 152
Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti 153
Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja 153
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij 154

Kazalo slik in preglednic

Slika 1: pregledna karta pomurske razvojne regije 10
Slika 2: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Pomursko regijo 18
Slika 3: pregledna karta podravske razvojne regije 19
Slika 4: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Podravsko regijo 33
Slika 5: pregledna karta koroške razvojne regije 34
Slika 6:projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Koroško 44
Slika 7: pregledna karta savinjske razvojne regije 45
Slika 8: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Savinjsko regijo 54
Slika 9: pregledna karta zasavske razvojne regije 55
Slika 10: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Zasavsko regijo 65
Slika 11: pregledna karta posavske razvojne regije 66
Slika 12: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Posavje 75
Slika 13: pregledna karta razvojne regije jugovzhodna Slovenija 76
Slika 14:projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Jugovzhodno Slovenijo 88
Slika 15: pregledna karta osrednjeslovenske razvojne regije 89
Slika 16: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Osrednjeslovensko regijo 99
Slika 17: pregledna karta gorenjske razvojne regije 100
Slika 18: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Gorenjsko 111
Slika 19: pregledna karta primorsko-notranjske razvojne regije 112
Slika 20: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Primorsko – Notranjsko regijo 124
Slika 21: pregledna karta goriške razvojne regije 125
Slika 22: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Goriško 140
Slika 23: pregledna karta obalno-kraške razvojne regije 141
Slika 24: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Obalno-kraško regijo 155

Preglednica 1: izbrani kazalniki za pomursko razvojno regijo. 11
Preglednica 2: izbrani kazalniki za podravsko razvojno regijo. 20
Preglednica 3: izbrani kazalniki za koroško razvojno regijo. 35
Preglednica 4: izbrani kazalniki za savinjsko razvojno regijo. 46
Preglednica 5: izbrani kazalniki za zasavsko razvojno regijo. 56
Preglednica 6: izbrani kazalniki za posavsko razvojno regijo. 67
Preglednica 7: izbrani kazalniki za jugovzhodno razvojno regijo 77
Preglednica 8: izbrani kazalniki za osrednjeslovensko razvojno regijo 90
Preglednica 9: izbrani kazalniki za gorenjsko razvojno regijo. 101
Preglednica 10: izbrani kazalniki za primorsko-notranjsko razvojno regijo 113
Preglednica 11: izbrani kazalniki za goriško razvojno regijo. 126
Preglednica 12: izbrani kazalniki za obalno-kraško razvojno regijo 142

Regionalni razvojni programi regij
Potenciali in pomanjkljivosti

Kolofon

Naročnik: Republika Slovenija – Ministrstvo za naravne vire in prostor,
Dunajska cesta 48, 1000 Ljubljana
Pogodba: 2550 – 23 – 510007

Avtorji:
Urbanistični inštitut RS: dr. Igor Bizjak, univ. dipl. inž. arh.
Boštjan Cotič, univ. dipl. inž. arh.
dr. Damjana Gantar, univ. dipl. inž. kraj. arh.
mag. Andrej Gulič, univ. dipl. soc.
Simon Koblar, mag. geogr.
Jana Kozamernik, univ. dipl. inž. kraj. arh.
dr. Luka Mladenovič, univ. dipl. inž. arh.
Barbara Mušič, univ. dipl. inž. arh.
dr. Sabina Mujkić, univ. dipl. inž. geod.

Acer d.o.o.: mag. Jelka Hudoklin, univ. dipl. inž. kraj. arh.
mag. Irena Hočevar, univ. dipl. geogr.
Tanja Jerin, inž. grad.
Suzana Simič, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Locus d.o.o.: Maja Šinigoj, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
Leon Kobetič, univ. dipl. inž. grad.,
Metka Jug, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
dr. Miha Konjar, univ. dipl. inž. geod.,
Manca Jug, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
Tomaž Kmet, univ. dipl. inž. arh.,
Nuša Britovšek, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
Nina Lipušček, univ. dipl. inž. kraj. arh,
Žiga Smrekar, mag. geog.,
Nina Uršič, dipl. inž. kraj. arh.,
Ana Mestnik, mag. prost. načrt.,
Špela Osolin, mag. prost. načrt.,
Tosja Vidmar, univ. dipl. geog.

LUZ: Shuchita Špela Ložar, univ. dipl. inž. vod. in kom. Inž.
Marko Fatur, univ. dipl. inž. grad.
Klemen Milovanović, univ. dipl. inž. grad.
Rok Vodopivec, mag. inž. grad.
Janja Solomun, univ. dipl. inž. arh.
dr. Bernarda Bevc Šekoranja, univ. dipl. inž. arh.

dr. Petra Vertelj Nared, univ. dipl. inž. kraj. arh.
Oskar Cafuta, MSc, Kraljevina Švedska
Roman Pleško, nar. mat. tehn.

Uredniki: dr. Igor Bizjak, univ. dipl. inž. arh.
Barbara Mušič, univ. dipl. inž. arh.
Boštjan Cotič, univ. dipl. inž. arh.

Lektoriranje: besedilo ni bilo lektorirano

Izjava o omejitvi odgovornosti: Stališča, predstavljena v tem poročilu, so stališča avtorjev in ne izražajo nujno mnenja naročnika.

Datum: Ljubljana, 31. 1. 2024

Uvod

Regije so se pri pripravi RRP držale navodil, ki izhajajo iz dokumenta »Cilji, usmeritve in instrumenti regionalne politike ter strateška izhodišča prostorskega razvoja za pripravo regionalnih razvojnih programov 2021–2027«. Pri tem so bolj ali manj uspešno vse regije v svoje programe prenesle tako strateške razvojne cilje kot tudi razvojne smernice iz katerih so razvile razvojne prioritete in ukrepe za izvajanje le-teh.

Regionalni razvojni programi imajo v začetku dokumenta analizo razvojnih potencialov regije, ki temelji na podatkih iz let 2019, 2020 in 2021. Sledijo jim vizija razvoja regije, strateški razvojni cilji in razvojne smernice. Iz teh so izpeljane razvojne prioritete in ukrepi. Ukrepi so podprti s projekti, za katere je naveden tudi možen vir financiranja.

Pri pregledu programov smo se osredotočili na prioritete in ukrepe, ki jih lahko umestimo v prostor oziroma uplivajo na poselitev, krajino in gospodarsko javno infrastrukturo regije, ki je pripravila program.

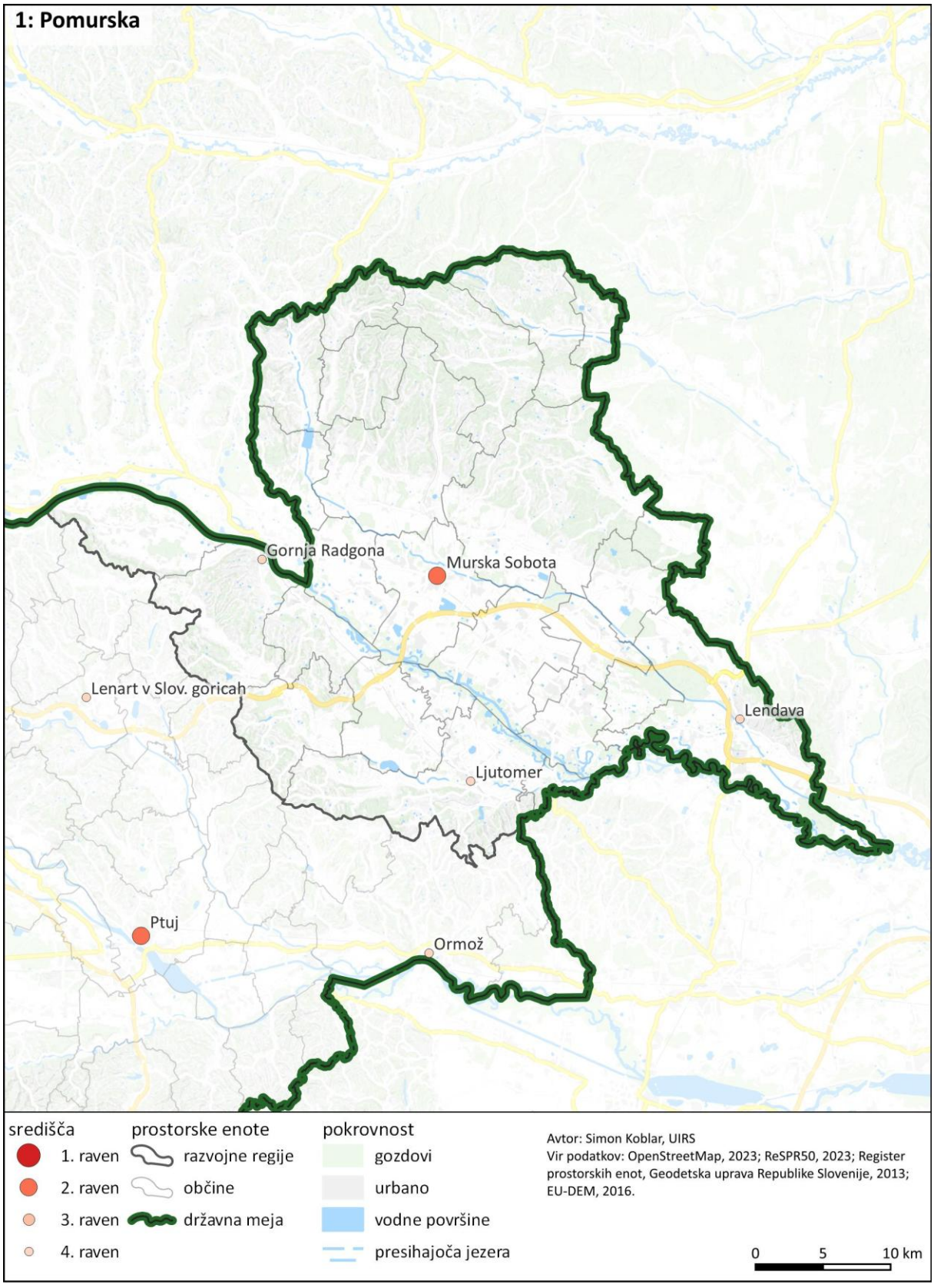
Vsi programi zagovarjajo, da je potrebno regionalne razvojne projekte uskladiti z regionalnimi prostorskimi plani in da je pri izvedbi projektov, ki so izpeljani iz ukrepov upoštevati načela trajnostnega razvoja, ter racionalno rabo prostora in virov. Vsi programi vsebujejo tudi ukrepe na področju uvajanja krožnega gospodarstva in digitalizacije. Regije, ki so že imele težave z naravnimi nestrečami se zavedajo, da morajo določene ukrepe usmeriti tudi na področje prilagajanja podnebnim spremembam.

Pregled je pokazal, da regije naslavljajo vsa področja, ki izhajajo iz strateških dokumentov, da pa pri tem nimajo finančnih sredstev, da bi uresničile vse ukrepe. Spodnja tabela prikazuje finančne potrebe regij, navedene v RRP za obdobje od leta 2021 do 2027.

Regija	Finančni okvir (2021-27) v €
Koroška	566.744.044,00
Zasavska	1.355.328.419,48
Savinjska	4.100.210.009,37
Pomurska	3.298.609.964,00
Posavska	1.118.469.644,00
Primorsko-notranjska	306.662.326,00
Jugovzhodnaslovenija	3.175.096.022,28
Podravksa	2.234.283.464,14
Osrednjaslovenija	820.475.502,35
Goriška	2.131.989.690,94
Obalno-kraška	2.935.692.596,00
Gorenjska	1.226.092.986,00
SKUPAJ	23.269.654.668,56

Regije bodo morale skrbno izbrati področja za obravnavo, pri čemer bi se morala osredotočiti na tiste, kjer je uresničitev ciljev realistična in kjer imajo možnost pridobiti ustrezna sredstva za njihovo izvedbo. Zlasti v luči naraščajočega števila naravnih nesreč, s katerimi smo soočeni, bi moralo biti prilagajanje podnebnim spremembam eno od prioritetnih področij. Temeljita analiza ranljivosti regij glede na podnebne spremembe je ključna, da se določijo nujni ukrepi za zmanjšanje tveganj in povečanje odpornosti.

Pomurska regija

Slika 1: pregledna karta pomurske razvojne regije

Vizija

»Zdravo. Pomurje 2030«

Stanje

Preglednica 1: izbrani kazalniki za pomursko razvojno regijo.

	Pomurska regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	91,00	90,70	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	15.026	18.534	22.142	27.040
Število prebivalcev	114.396	113.962	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	85,60	85,30	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	91,00	90,70	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	53.100	52.462	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	13,21	6,90	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	17,16	19,20	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	3.645	4.235	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	2.119	2.051	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	-2	4	274	944
Število prenočitev turistov	1.078.273	963.449	15.775.331	16.125.027

Kulturna raznolikost

V Pomurju imamo dve narodni manjšini, in sicer avtohtono madžarsko narodno skupnost ter posebno romsko etnično skupnost. Madžarska narodna skupnost v Republiki Sloveniji predstavlja 0,3 % delež prebivalstva glede na narodnostno opredelitev. Število pripadnikov romske skupnosti v Pomurju se giblje med 3 000 in 3 200 oseb. Obe prisotni manjšini razvijata svoje kulturne in jezikovne posebnosti ter se poskušata vključevati v družbo s številnimi projekti in aktivnostmi, ki temeljijo predvsem na njihovem ohranjanju in razvoju.

Dobro razvita izobraževalna mreža na primarni in sekundarni ravni

Izobrazbena struktura Pomurja je v primerjavi z izobrazbeno strukturo Slovenije slabša, a se počasi izboljšuje. V Pomurju ima največji delež prebivalcev med 25 in 65 letom starosti še vedno le osnovnošolsko izobrazbo (32,4 %), najmanjši delež prebivalcev pa višjo ali visoko izobrazbo (16,8 %). Srednjo izobrazbo ima 27,3 % prebivalcev, medtem ko ima nižjo ali poklicno izobrazbo 23,5 % prebivalcev.

Razvito socialno podjetništvo

V Pomurju deluje na področju spodbujanja podjetništva Pomurski tehnološki park, ki povezuje in pomaga pri razvoju podjetnikov, predvsem v tehnoloških dejavnostih. Hkrati podpira razvoj manjših podjetij in podjetnikov ter jim nudi podporne storitve na začetku njihovega delovanja. Te vsebine se dopolnjujejo z nacionalnimi instrumenti in ukrepi, ki segajo vse od podpore podjetjem pri raziskavah in razvoju do vseh oblik podpore pri razvoju kadrov.

Gospodarske in poslovne cone

Gospodarske in poslovne cone se nahajajo v vseh 4 upravnih enotah v regiji: v UE Murska Sobota (25 con skupne površine 212,65 ha), UE Lendava (12 con skupne površine 175,37 ha), UE Gornja Radgona (8 con skupne površine 101,42 ha) in UE Ljutomer (6 con skupne površine 34,46 ha).

Dobra geostrateška pozicija

Pomurje je edinstvena obmejna slovenska regija, saj meji na tri države: na severu na Avstrijo, na vzhodu na Madžarsko in na jugu na Hrvaško, kar ji zagotavlja posebno privlačno geostrateško lego. Gravitacijsko središče Pomurja je Murska Sobota.

Kakovostno življenjsko okolje

Kumulirano znanje v določenih industrijah (kovinskopredelovalna, elektro, živilsko-predelovalna in tekstilna industrija)

Najbolj stabilne gospodarske panoge v regiji so: kovinsko predelovalna industrija (18 % prihodkov), ki tudi največ zaposluje, gradbeništvo (15 % prihodkov), živilska industrija (13 % prihodkov), elektro industrija (5 % prihodkov) ter turizem.

Dobro razvit zdraviliški turizem

Za pomursko statistično regijo predstavlja turizem perspektivno gospodarsko dejavnost, ki posredno in neposredno vključuje številne druge dejavnosti. Najbolj je razvit zdraviliški turizem oziroma turizem dobrega počutja, ki ga dopolnjujeta turizem na podeželju in kulturni turizem. Največ turističnih prihodov med pomurskimi občinami je v letu 2018 beležila občina Moravske Toplice (49,9 %), sledijo ji druge zdraviliške občine: Radenci (12,5 %), Veržej (10,5 %) in Lendava (10,4 %). Te občine so leta 2018 ustvarile 83,2 % prihodov turistov, ostalih 23 pomurskih občin pa 16,8 %. Občina Moravske Toplice je bila leta 2018 edina občina iz Pomurja, ki se je uvrstila med 10 najbolj turistično obiskanih občin v državi.

Obnovljivi viri energije

Velik potencial pomurske regije je v koriščenju energetskih potencialov, zlasti geotermalne in sončne energije, in sicer za namene pridobivanja energije iz obnovljivih virov energije ter za razvoj naprednega kmetijstva, tudi v povezavi s turizmom.

Zavarovana območja narave in biotska raznovrstnost

Pomemben potencial za razvoj turizma v Pomurju so zavarovana območja. Krajinski park Goričko in območje Natura 2000 ob Muri so skupaj z ostalimi zavarovanimi območji idealna destinacija za naravoslovni, učni in doživljajski turizem. Z vpisom območja Mure na seznam UNESCO Biosfernih območij, tudi kot prvo pet-državno biosferno območje na svetu (Slovenija, Avstrija, Hrvaška, Madžarska in Srbija), se je pomembno povečala mednarodna prepoznavnost Pomurja. Pomemben del lokalnega varovanega območja predstavljata tudi območji Krajinskega parka Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice.

V Pomurski regiji so tri zavarovana območja narave. Leta 2003 je bil ustanovljen Krajinski park Goričko, ki ima površino 46 268 ha in obsega 11 občin. Krajinski park Ljutomerski ribniki – Jeruzalemske gorice je bil ustanovljen leta 1976 in ima površino 1346 ha. Krajinski park Negova in Negovsko jezero pa je bil ustanovljen leta 1967 in se razprostira na površini 177 ha.

Tradicija kmetovanja

Na področju pridelave in predelave zdrave hrane ima Pomurje izjemen potencial, ki ga lahko razvija na temelju tradicije, naravnih danosti, znanja in izkušenj ter vzpostavljene infrastrukture.

Pestrost kulturnega izročila in bogata kulturna krajina

Starajoča se demografska struktura

Regija ima že več kot desetletje negativni skupni prirast prebivalstva, ki je največji v državi, povprečna starost v Pomurju pa je najvišja med slovenskimi regijami in znaša 45,5 let.

Leta 2018 je v Pomurju živelo 13,3 % prebivalstva starega 0–14 let, 64,9 % prebivalcev starih 15–64 let ter 21,8 % prebivalcev starih 65 ali več let.

Nadpovprečna stopnja brezposelnosti in dolgotrajna brezposelnost

Pomurje je regija z najvišjo stopnjo registrirane brezposelnosti v državi, ki je februarja 2021 znašala 13,8 %.

Nizka stopnja sodelovanja in povezovanja med različnimi sektorji

Kljub nekaterim izjemam večjih NVO, ki uspešno črpajo javna sredstva in povečujejo prihodke iz lastne dejavnosti na trgu so potrebe nevladnega sektorja v Pomurju še vedno večplastne.

Nizka stopnja inovacijske in podjetniške kulture

Promocija kulture v Pomurju je nezadostna in necelovita. Bolj je plod iznajdljivosti lokalnih kulturnih akterjev kot sistematičnega in strokovnega pristopa, kar velja tako za promocijo kulturne dediščine, aktualnega kulturno-umetniškega dogajanja, kot za promocijo med lokalnim prebivalstvom in obiskovalci regije.

Pomanjkanje vrhunskih menedžerskih znanj in izkušenj

Podpovprečna konkurenčnost in produktivnost gospodarstva v določenih sektorjih

V Pomurju, tako kot tudi v drugih regijah, manjka podpornih vsebin in spodbujevalnih storitev, ki bi povezovale podjetnike in jim skozi podjetniške procese pomagale napredovati. Regija je v zadnjem desetletju poskrbela za razvoj vrste podpornih storitev, ki delno pokrijejo podjetniške potrebe ali bolje potenciale. Tem pa bo, za hitrejši in še bolj uspešen razvoj Pomurja, potrebno dodati še nove, sodobne storitve.

Neučinkovito prostorsko in prometno načrtovanje

Urbanizacija je zajela le Mursko ravan. Na ravni povprečne razvitosti so še Radenci, Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer. Ostale občine so pod slovenskim povprečjem, zanje so značilni primanjkljaj delovnih mest, depopulacija in visoka dnevna migracija zaposlenih. Goričko je najmanj razvito sklenjeno območje, ki meri več kot 31 000 ha oziroma četrtino Pomurske regije. Za vse občine na Goričkem so značilni vsi kazalniki, ki označujejo nerazvitost. Prlekija je po stopnji razvitosti regionalnega razvoja rahlo pod slovenskim povprečjem.

Regija je v celoti problemska, čeprav nekateri deli še posebej izrazito zaostajajo v razvoju (Goričko in Prlekija).

Nezadostna energetska učinkovitost

Stanje na področju energetske učinkovitosti in na področju izkoriščanja obnovljivih virov energije v Pomurski regiji je pod razpoložljivim potencialom, kar je ugotovljeno z vzorčnimi analizami. Ocena stanja, ki bi ga območje lahko doseglo in na ta način dosegalo ustrezne kazalnike je velik potencial regije.

Električno omrežje v regiji je močno dotrajano in prekomerno obremenjeno ter je na meji oziroma že pod mejo potreb pomurskih gospodinjstev in gospodarstva. Obstaja resna nevarnost, da ne bo preneslo pričakovanih obremenitev in se sesuje, po drugi strani pa upravljalec omrežja ne more izvrševati zakonsko predpisanih nalog, npr. priključevanje novih energetskih postaj iz obnovljivih virov.

Neustrezno zagotavljanje dostopa do javnih storitev

Nerazvitost trajnostnih načinov mobilnosti

Na področju mobilnosti se Pomurje še vedno sooča s pomanjkanjem železniške povezave, kot najbolj ekološke transportne povezave, kakor tudi z dotrajanostjo lokalnih cest. Javni prevoz je zanemarjen in potreben novega premisleka in investicij.

Nizka konkurenčnost, produktivnost kmetijskega sektorja

Leta 2000 je bilo v Pomurju 11 810 kmetijskih gospodarstev, leta 2010 8890, leta 2016 pa 7914, kar pomeni, da se je v obdobju 2000–2016 število kmetijskih gospodarstev zmanjšalo za 3896 ali 33 %.

Premalo izkoriščeni potenciali na podeželju

Močnejše zaraščanje kmetijskih zemljišč je v območjih, kjer je intenzivno kmetovanje oteženo, velikokrat pa je zaraščanje tudi posledica ne-gospodarjenja zaradi mentalitete lastnikov, socialnih momentov, veliko pa je tudi družinskih, dednih in solastniških sporov, zaradi katerih se obdelava zemlje opusti. To pomeni, da smo kmetijska zemljišča v tem obdobju izgubljali zaradi zaraščanja.

Pomurska regija se sooča s številnimi izzivi, med katerimi izstopajo starajoča se demografska struktura, visoka stopnja brezposelnosti, pomanjkanje sodelovanja med sektorji, nizka stopnja inovacijske in podjetniške kulture, ter pomanjkanje vrhunskih menedžerskih znanj. Nadalje, regijo zaznamujejo težave v energetski učinkovitosti, neučinkovito prostorsko in prometno načrtovanje, neustrezen dostop do javnih storitev, nerazvitost trajnostnih načinov mobilnosti, ter nizka konkurenčnost in produktivnost kmetijskega sektorja. Kljub številnim potencialom na podeželju se soočajo s premalo izkoriščenimi možnostmi, kar je posledica zaraščanja kmetijskih zemljišč in neustreznega gospodarjenja.

Strateški razvojni cilji

- Zdravo naravno, družbeno in gospodarsko okolje
- Zdrava hrana in vitalno podeželje
- Zdravo staranje in povezana družba

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Privlačna regija

Privlačnost regije deloma krepijo že predvideni ukrepi izpostavljeni v prvih štirih razvojnih prioritetah, medtem ko se peti osredotoča predvsem na to, kako konkurenčne prednosti in zanimivosti regije povezati v kakovostno turistično ponudbo ter hkrati zagotavljati vsebine in aktivnosti tudi lokalnim skupnostim. Poseben poudarek bo namenjen lokalnim verigam vrednosti, zlasti na področju pridelave in predelave zdrave hrane. Slednja bo prihodnje postala en izmed ključnih stebrov razvoja regije in njene privlačnosti za življenje ali obisk.

V prihodnje bosta prav tako izjemnega pomena povezovanje z namenom oblikovanja integralnih turističnih produktov ter skupna promocija in nastop na domačem in tujih trgih. Ob tem bo posebnega pomena tudi čezmejno povezovanje, ki bo pripomoglo h krepitvi sodelovanja v partnerstvih onkraj državne meje.

Vse aktivnosti bodo utemeljene na pristopu »od spodaj navzgor«, kjer gre za to, da razvojna vlaganja usmerjajo lokalne skupnosti.

Ukrepi:

- Povezovanje ponudnikov, vzpostavljanje lokalnih verig vrednosti ter skupni nastopi na trgih
    - Zdravo iz Pomurja – vzpostavitev blagovne znamke in lokalnih verig vrednosti
- Inovativni, integralni turistični produkti in razvoj destinacij
    - Razvoj regijskega letališča Murska Sobota z dodatnimi turističnimi in kadrovsko razvojnimi kapacitetami
    - Športno rekreacijski center FAZANERIJA
    - Revitalizacija degradiranega parkovnega kompleksa Radenci
    - Vzpostavitev strukture Destinacijska management organizacija (regijska destinacijska organizacija) in izvedba nalog DMO
    - Vzpostavitev gondole v Lendavi
    - Turizem na jezerih v Pomurju
- Oživljanje mestnih in vaških središč, kulturna infrastruktura ter razvoj kreativnega sektorja
    - Središče Moravskih Toplic
- Ohranjanje in prezentacija regijske kulturne dediščine
    - Hiša prekmurske besede
    - Evropski muzej romske kulture in zgodovine

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Socialna regija

Razvojna prioriteta, ki se primarno osredotoča na človeka, je bistvena prvina tega razvojnega dokumenta, saj so demografske spremembe, ki se odražajo predvsem v staranju prebivalstva in povprečno slabem zdravstvenem stanju, ključni izziv regije.

V obdobju 2021–2027 evropski steber »Bolj socialna Evropa« predvideva vlaganja na štirih ključnih področjih: kakovostne zaposlitve, izobraževanje in veščine, socialna vključenost in enak dostop do zdravstvenih storitev. V okviru tega se želi povečati učinkovitost trga dela in dostop do kvalitetnih delovnih mest skozi socialne inovacije in infrastrukturo; izboljšati dostop do vključujočih in

kakovostnih storitev v izobraževanju, usposabljanju ter vseživljenjskem učenju skozi razvoj infrastrukture; povečati socialno-ekonomske integracije marginaliziranih skupin prebivalstva, migrantov in neprivilegiranih skupin skozi integrirane ukrepe, vključno s socialnimi storitvami in možnostjo prebivališč ter zagotoviti enak dostop do zdravstvenih storitev skozi razvoj infrastrukture, vključno s primarno oskrbo.

Opisani specifični cilji so predstavljali vodilo pri pripravi strateških izhodišč in načrtov za formiranje predvidenih ukrepov RRP 2021–2027. Skozi to optiko so zasnovani tudi ukrepi in predlogi projektov, ki so odsev trenutnih potreb v okolju.

Ukrepi:

- Zdrava in aktivna starost z inovativnimi pristopi k oskrbi in negi starajočega se prebivalstva z mobilizacijo potencialov dolgotrajno brezposelnih
    - Dolgotrajna oskrba za starejše, dodatne kapacitete ter dnevni in medgeneracijski centri za starejše
    - Pomurski center za paliativno oskrbo
- Izboljšan dostop do kvalitetnih storitev v izobraževanju, usposabljanju, vseživljenjskem učenju ter razvoj infrastrukture
    - Talent center

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Povezana regija

Mobilnost in pametna omrežja sta dve ključni področji tako za Pomurje, kakor tudi glede proklamiranih evropskih politik za obdobje 2021–2027. Za pričakovati je, da bo (so)financiranju tega področja namenjena posebna pozornost.

Na področju mobilnosti se Pomurje še vedno sooča s pomanjkanjem železniške povezave, kot najbolj ekološke transportne povezave, kakor tudi z dotrajanostjo lokalnih cest. Javni prevoz je zanemarjen in potreben novega premisleka in investicij. Predlagani projekti dajejo veliko pozornost kolesarskim stezam in pločnikom, kot investicijam v trajnostno mobilnost.

Ukrepi:

- Razvoj in zagotavljanje mobilnosti
    - Železnica Lendava–Koper
    - Vzpostavitev pomurskega kolesarskega omrežja
- Vzpostavitev pametnih omrežij
    - Regijsko širokopasovno omrežje

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Pametna regija

Skladno s Sporazumom o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021–2027 (november 2021, izhodiščni osnutek) se bo Slovenija zavezala vlagati v prometno, okoljsko, energetsko, zdravstveno, socialno in drugo infrastrukturo. Če hočemo ta vlaganja vzdrževati, je treba znatno povečati slovensko produktivnost, na osnovi katere bo možno financirati visoko blaginjo prebivalstva. Zato je temu ustrezno treba povečati vlaganja v »pametno, digitalno in krožno« gospodarstvo in družbo, kar bo posledično omogočilo tudi povečane investicije v infrastrukturo in omogočalo dolgoročni razvoj gospodarstva in družbe kot celote.

Glede na demografske kazalnike, kazalnike gospodarske razvitosti in razvojne ogroženosti mora Pomurje še okrepiti aktivnosti in investicije v razvoj in povečevanje konkurenčnosti, ki bo temeljila na endogenih potencialih in komparativnih prednostih regije. Ti so zlasti izraziti na področjih zdraviliških, zdravstvenih in socialnih storitev, pridelave in predelave zdrave hrane ter na področju logistike. Prehod v industrijo 4.0, ki je samo gonilo pametnega razvoja, zahteva tudi zanesljivo in fleksibilno temeljno infrastrukturo.

Ukrepi:

- Razvoj, upravljanje in trženje poslovne infrastrukture
    - Celovito upravljanje in trženje kapacitet poslovnih con Pomurja – Regio Invest Si
    - Mednarodni logistični center Beltinci
- Podporna okolja za spodbujanje podjetništva, raziskovalne dejavnosti, ustvarjalnosti, inovacij in razvoja visoko usposobljenih kadrov
    - Vpeljava inovacijskih rešitev v pomursko gospodarstvo (V.I.P.)
    - Središče inovacij InnovHub Slovenska
- Investicije in podporni programi za digitalizacijo poslovnih in proizvodnih procesov ter javnih storitev
    - Pomurje 5.0

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Zelena regija

Koncept zelene regije vsebuje celostno varovanje naravnih virov in učinkovito koriščenje obnovljivih virov – endogenih potencialov regije. Predvideni ukrepi bodo tako naslavljali vprašanja zavarovanih območij narave, varovanja vodnih virov, energetske sanacije stavb in vlaganja v izboljšanje učinkovite rabe energije ter obnovljive vire energije, odpravo energetske revščine, sonaravne ekonomije utemeljene na načelih krožnih gospodarskih modelov, ravnanja z odpadnimi vodami ter komunalnimi in industrijskimi odpadki.

V strukturi prednostnih strateških področij dajemo na področju zelene regije prednost trem ukrepom:

1. Alternativne rešitve ravnanja in upravljanja z odpadnimi vodami na podeželju z razpršeno poselitvijo.
2. Spodbude za rabo obnovljivih virov energije.
3. Celovito ravnanje z vodami.

V sklopu širšega nabora projektov izdvajamo 5 prioritet:

1. Sofinanciranje individualnih čistilnih naprav za gospodinjstva na območju razpršene gradnje.
2. Izgradnja sončnih elektrarn v javno dobro.
3. Namakanje Pomurja iz reke Mure.
4. Investicije v izgradnjo ali rekonstrukcijo sekundarnega vodovodnega omrežja in v ohranjanje sekundarnih vodnih virov.
5. Mali inovativni pristopi na področju energetike in ravnanja z odpadki. Podpora zgolj za pripravo projektov, ki poiščejo vire za investicije iz razpršenih sredstev na državni in evropski ravni.

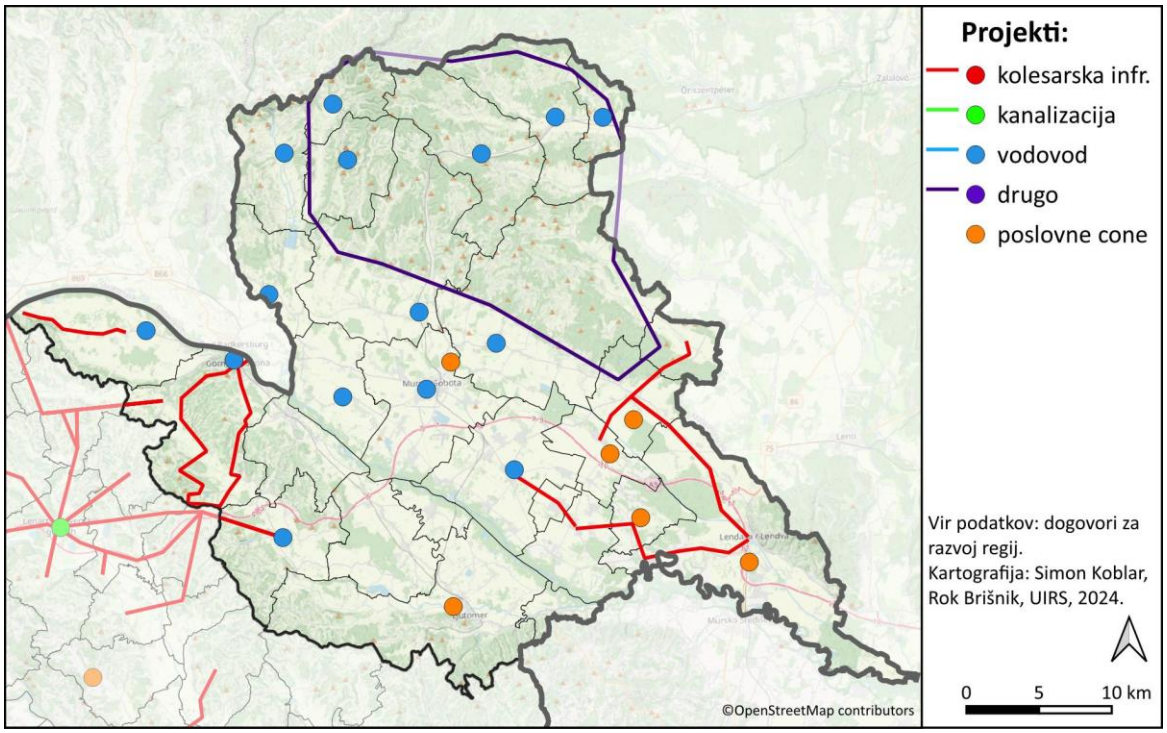
Ukrepi:

- Alternativne rešitve ravnanja in upravljanja z odpadnimi vodami na podeželju z razpršeno poselitvijo

  - Sofinanciranje individualnih čistilnih naprav za gospodinjstva na območju razpršene gradnje
- Spodbude za rabo obnovljivih virov energije
  - Izgradnja sončnih elektrarn v javno dobro
- Celovito ravnanje z vodami
  - Investicije v izgradnjo ali rekonstrukcijo sekundarnega vodovodnega omrežja in v ohranjanje sekundarnih vodnih virov
  - Namakanje Pomurja iz reke Mure

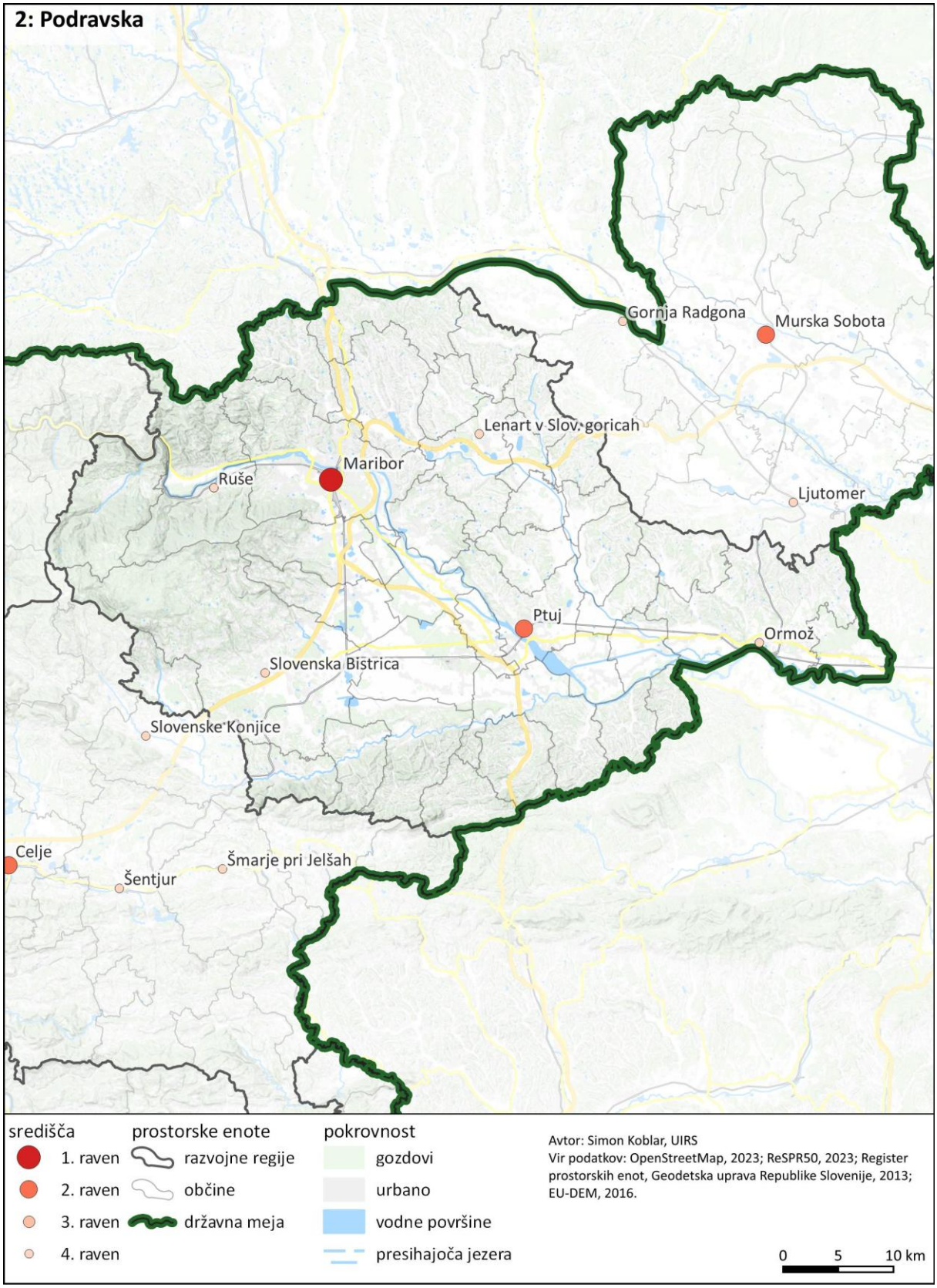
Seznam potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Gospodarska cona Turnišče, občina Turnišče
2. Razširitev. Industrijsko poslovne cone, Občina Lendava
3. Ureditev kmetisko-poslovne cone Dobrovnik II faza
4. Spodbujanje podjetništva v Naturi 2000 – Poslovna cona Vudina, Občina Velika Polana
5. Severno obrtno industrijska cona SOIC Murska Sobota ureditev območja II. In delno III faze.
6. Mehki ukrep: Podjetno nad izzive (PONI)
7. Širitev poslovne cone Ljutomer
8. Mehki ukrep: spodbujanje podjetništva na območju krajinskega parka Goričko
9. Kolesarsko omrežje Turnišče- Dobrovnik- Lendava
10. Izgradnja kolesarske povezave Lendava Dobrovnik – Kobilje
11. Kolesarske poti Gornja Radgona
12. Južna kolesarska povezava v občini Beltinci in občini Črešnovci, nosilec občina Beltinci
13. Kolesarska povezava med naselji in občinami ob državni cesti R2-438/1307 od nas4elja Črnci do naselja Vratja vas, 1 faza
14. Kolesarska steza Lendava – Velika Polana – Črenšovci
15. Nadgradnja vodovodnega sistema B, Občina Rogaševci skupaj z 11 občinami., MOP
16. Nadgranja vodovodnega sistema C-2 Faza. Nosilec občina Gornja Radgona

Slika 2: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Pomursko regijo

Podravska regija

Slika 3: pregledna karta podravske razvojne regije

Vizija

»Podravje – samooskrbna, trajnostno naravnana regija, inovativnega in kreativnega gospodarstva ter zadovoljnih ljudi«

»Podravje – najboljši prostor za kreativnost, inovativnost, oddih In kvalitetno bivanje«

Vizijo namerava podravska regija doseči:

- z večjimi vlaganji in razvojem človeškega potenciala ter preprečevanjem »bega možganov«,
- z vzpostavitvijo platforme znanstveno izobraževalnih ustanov ter drugih razvojnih institucij v povezavi s tehnološko prenovljenimi in inovativnimi podjetji,
- z večjim in učinkovitejšim vlaganjem v raziskave, inovacije in tehnološki razvoj v skladu s pametno specializacijo regije ter s vzpostavitvijo pogojev za razvoj kreativnih in kulturnih industrij,
- s kreativno in odgovorno souporabo naravnega potenciala (virov) regije, (materialni in nematerialni viri),
- z boljšo prometno povezanostjo in dostopnostjo v regiji ter uvajanjem trajnostnih oblik in metod pri načrtovanja in izvajanju posegov v prostor,
- z izboljšanjem bivalnih pogojev v regiji,
- s povečanjem družbene blaginje in socialne kohezije,
- s spodbujanjem sodelovanja med sektorji,
- s prehodom v nizkoogljično družbo ter uvajanjem krožnega gospodarstva,
- z aktivnim delovanjem podpornega okolja, vključno s SRIP-i,
- s pripravo ključnih regionalnih strateških dokumentov za posamezna vsebinska področja: Regijski prostorski plan (RPP), Regijski prometna strategija (RPS), Regijski načrt za bio-krožno gospodarstvo (RNBK), Strategija pametne regije (SPR), Regijska strategija privabljanja investitorjev (TNI), Regijski podnebni načrt (RPN), Regijski načrt (prehranske, energetske) samooskrbe (RNS), Strategija TD Štajerske.

Stanje

Preglednica 2: izbrani kazalniki za podravsko razvojno regijo.

	Podravska regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	96,90	97,20	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	17.891	22.045	22.142	27.040
Število prebivalcev	324.875	329.753	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	149,70	152,00	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	96,90	97,20	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	151.448	154.724	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	9,62	5,70	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	21,56	23,55	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	12.744	15.872	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	9.231	10.217	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	42	322	274	944
Število prenočitev turistov	827.591	940.748	15.775.331	16.125.027

Prednosti:

Geostrateška lega

Ena od strateških prednosti Podravja je zelo ugodna geostrateška lega, saj čez regijo teče jedrno evropsko prometno omrežje oz. dva TEN-T koridorja (Sredozemski koridor in koridor Baltik–Jadran). Ključna prometna infrastruktura zajema mednarodno Letališče Edvarda Rusjana Maribor, avtoceste A1, A4 in A5, glavno železniško omrežje (koridor Zidani most-Pragersko-Maribor-Gradec in Zidani most-Pragersko-Ptuj-Hodoš-Budimpešta) ter omrežje državnih cest. Regija dosega najvišjo gostoto javnega cestnega omrežja med vsemi slovenskimi regijami, ta znaša 2,97 km/km2.

Demografija podjetij

Število podjetij se je od leta 2014 (25.312) povečevalo, skupaj v 2019 je bilo v Podravju 27.106 podjetij, od tega 10,90 % novonastalih, 6,20 % pa jih je prenehalo poslovati. Število oseb ki delajo se je od leta 2014 povečalo iz 115.612 na 129.058 (+ 13.446). Preživetvena doba gospodarskih družb v Podravju, ki so obstala na trgu vsaj pet let je 50,68 %.

Izvoz in vključenost v globalne verige vrednosti

Izvoz podravskih podjetij kaže na usmerjenost na tradicionalne evropske trge (Nemčijo, Avstrijo, Italijo, Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Madžarsko, Srbijo, Nizozemsko, Češko republiko). Največja je trgovinska odvisnost od Nemčije, od koder je Podravje v letu 2018 uvozilo 553.464.000 EUR blaga in storitev in izvozilo 916.883.000 EUR.

Vlaganje v raziskave in razvoj

Največ so v raziskave in razvoj vlagala podravska podjetja iz predelovalnih panog (5,7 mio EUR) in podjetja iz skupine IKT (2,19 mio EUR).

Težišča vlaganja v raziskave in razvoj v Podravju so: računalniško programiranje, kovinsko-predelovalne in elektro industrija ter naravoslovno-tehnično raziskovanje. Predelovalne dejavnosti zaposlujejo v Podravju 21,64 %, Informacijske in komunikacijske dejavnosti pa zgolj 2,1%, Strokovne, znanstvene, tehnične in druge poslovne dejavnosti pa 12,87 %.

Gospodarska podporna infrastruktura

Med gospodarsko podporno infrastrukturo v Podravju prištevamo inkubatorje, coworking prostore, strateška razvojno inovacijska partnerstva, gospodarska zbornica in obrtno podjetniška zbornica, žive laboratorije, fab-labs, laboratorije odprtega inoviranja Orbitala, Geek House, Sociolab (ekosistem za krepitev potencialov posameznikov, iniciativ) in skupnosti z namenom razmaha socialne ekonomije (socialnih podjetij in zadrug) ter s tem povezanega ustvarjanja in ohranjanja kvalitetnih in trajnih delovnih mest v sektorju socialne ekonomije ter širitve ponudbe dostopnih (družbeno) inovativnih produktov (storitev in proizvodov), ki bodo zagotavljali večjo socialno vključenost ranljivih skupin, prispevali k zmanjševanju revščine in večanju kvalitete življenja ter gospodarskemu in družbenemu razvoju v Podravski regiji.

V regiji Podravje imata sedež dva SRIP-a; SRIP Mreže z prehod v krožno gospodarstvo in Pametne stavbe in Dom z lesno verigo (SRIP PSiDL), poleg tega pa so še dostopni SPOT svetovanje in trije inkubatorji.

Veliko število poslovnih con

V Podravju je evidentiranih 63 poslovnih/proizvodnih/industrijskih con. Zgolj dve med njimi sta v upravljanju: Poslovna Cona Tezno in Industrijska cona Talum. Ostale cone v Podravju nimajo upravljavca.

Maribor kot gravitacijsko središče

Maribor se na podlagi usmeritev Ministrstva za okolje in prostor razvija kot središče vzhodnega dela države s poudarjenim čezmejnim pomenom, kot pomembno univerzitetno in zaposlitveno središče ter jedrno prometno vozlišče TEN-T omrežja s potencialom za razvoj intermodalnih terminalov za potniški in tovorni promet. Na mednarodni ravni se vzpostavi in krepi povezava mednarodnega železniškega in letalskega prometa s cestnim javnim potniškim prometom v širšem mestnem območju ter v gravitacijskem območju Maribora v prostoru med dvema pomembnima mednarodnima središčema sosednjih držav Zagrebom (Hrvaška) in Gradcem (Avstrija) ter v prometnem koridorju z navezavo na Madžarsko. Krepi se gospodarsko, raziskovalno, izobraževalno vlogo Maribora tako znotraj nacionalnega prostora kot v čezmejnem funkcionalnem območju z Gradcem (Avstrija) kot večjim industrijskim središčem v Srednji Evropi ter univerzitetnim središčem. Razvija zdravstvene storitve najvišje ravni (univerzitetni klinični center) ter spodbuja povezovanje znanosti in raziskovanja z razvojem gospodarskih dejavnosti.

Razpoložljivost stanovanj

Število stanovanj na 1000 prebivalcev po podatkih SURS iz leta 2018 kaže, da je v 17 podravskih občinah število stanovanj na 1000 prebivalcev višje od slovenskega povprečja. Največjo razpoložljivost imajo Cirkulane (650), Podlehnik (586), Makole (472) in Maribor (471). Najmanjšo razpoložljivost stanovanj na 1000 prebivalcev imajo Markovci (339), Gorišnica (347) in Oplotnica (356).

Učinkovita raba energije

Vse občine Podravja so izdelale in sprejele Lokalni energetski koncept, s katerim so določile energetsko politiko za naslednjih deset let in določile ukrepe, s katerimi bodo to politiko tudi izvajale. Ukrepi temeljijo na analizi stanja, finančnih zmožnostih občine in so skladni z zavezami 20-20-20.

Družba Dravske elektrarne Maribor (DEM) je največji proizvajalec energije v Podravju. DEM je lastnik 8 velikih in 2 malih hidroelektrarn na reki Dravi, 1 male hidroelektrarne na reki Muri (4 velike in 3 male hidroelektrarne so locirane v Podravju) in 4 sončnih elektrarn.

Obnovljivi viri energije

Skupna površina gozdov v Podravju znaša 84.339,42 ha, od tega 74,82 % zasebnih gozdov in 24,22 % v lasti države, manj kot 1 % gozdov je v lasti občin.

Zaraščena območja predstavljajo velik potencial lesne biomase. Lesna biomasa se ne nahaja le v gozdovih, ampak tudi na drugih območjih dreves in grmovja. Glede na predpostavke Gozdarskega inštituta v Sloveniji ta območja predstavljajo 21 % celotnega potenciala lesne biomase.

V skladu z nacionalno energetsko strategijo obstaja v Podravju ena možna lokacija za postavitev vetrnih elektrarn (Pohorje). Možnosti izkoriščanja geotermalne energije v Podravju so precej dobre. V Podravju leži na različnih globinah (do 5000 m) vodonosnik imenovan Termal II, ki je primeren za proizvodnjo električne energije.

Čiščenje odpadnih voda

Največ odpadnih voda v Podravju 92,14 % je bilo v letu 2018 podvrženo terciarnemu čiščenju, ki je najvišja stopnja čiščenja z namenom, da se omogoči vrnitev vode nazaj v ekosistem. Voda je kemično in fizično prečiščena pred izpustom v potok, reko, zaliv, laguno ali v mokrišča. Vodo se uporablja tudi za bogatenje podtalnice ali v kmetijske namene.

Varstvo in razvoj varovanih območij

V preteklem obdobju je na varovanih območjih regije bilo izvedenih kar nekaj pomembnih projektov, katerih cilj je bil izboljšanje in ohranitev habitatov varovanih vrst ter predvsem iskanja učinkovitih načinov upravljanja teh območij. TRUD -Trajnostno upravljanje reke Drave, LIFE to GRASSLANNDS – Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji, WETMAN – Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji ter Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji – LIVEDRAVA in projekt ENJOYHERITAGE c ciljem vzpostavitve inovativnih interpretacijskih pristopov za trajnostno koriščenje dediščine v smeri trajnostnega turizma za mlade. Velik delež varovanih območij naj bi pomenilo potencial za zeleni razvoj in prednost pri financiranju z EU viri, ki pa se le deloma uresničuje.

Celostne prometne strategije

Veliko občin v Podravju je v zadnjem obdobju izdelalo Celostne prometne strategije (Maribor, Ptuj, Miklavž na Dravskem polju, Hoče-Slivnica, Ormož, Lenart v Slovenskih Goricah in Slovenska Bistrica). S tem procesom se je sistematično pristopilo k razvoju trajnostne mobilnosti v mestih in multimodalnosti. Za izboljšanje medmestnih povezav in razvojnem regijske mutlimodalnosti pa bo potrebno v prihodnje izdelati regijsko celostno prometno strategijo.

Vzgoja in izobraževanje

Sistem predšolske vzgoje in šolski sistem je na območju Podravja relativno dobro razvit, predvsem na področju predšolske vzgoje in osnovnih šol, ki so v pristojnosti lokalnih skupnosti. V regiji je prav tako dobro razvita mreža srednjih šol kakor tudi srednjih poklicnih in strokovnih šol. V Podravju ima sedež tudi druga največja Univerza v Sloveniji, ki ima sedež v Mariboru. Zraven Maribora se na Ptuju izvajajo trije višješolski in en visokošolski program.

V Podravju je poskrbljeno tudi za izobraževanje odraslih oziroma vseživljenjsko učenje. V vseh večjih mestih imamo Ljudske univerze, ki ponujajo številne programe izobraževanja in usposabljanja odraslih.

Razvoj kulturnega turizma

Podravska regija ima zaradi svoje srednje-evropske zgodovine, skoncentrirane na relativno majhnem področju, izjemne možnosti za razvoj kulturnega turizma, ki lahko postane gibalo in katalizator razvoja na mnogih družbenih področjih.

Kulturna dediščina

Kulturna dediščina je eden ključnih dejavnikov prepoznavnosti Podravja v Sloveniji in v mednarodnem prostoru, varstvo kulturne dediščine pa je neločljivo povezano z varstvom okolja in ohranjanjem narave.

Nevladne organizacije – subjekt in partner razvoja v Podravju

3479 društev s 469 zaposlenimi, ki so ustvarile 78.699.382 EUR prihodkov od tega s pridobitno dejavnostjo 23.423,197 EUR prihodkov,

434 zavodov in ustanov s 762 zaposlenimi, ki so ustvarili 54.299.859 EUR prihodkov od tega 36.491.007 EUR iz opravljanja lastne dejavnosti.

V podravski regiji ima 690 nevladnih organizacij status delovanja v javnem interesu. Največje število NVO deluje na področju športa in rekreacije, sledijo jim organizacije na področju kulture in sociale, varovanja ter zdravja, okolja in drugih dejavnosti.

Problematika Romov v Podravju

Z namenom izboljšanja položaja pripadnikov romske skupnosti, sobivanja in njihovega lažjega vključevanja v okolje, občina že osmo leto po vrsti financira zaposlitev strokovne delavke, koordinatorice za romska vprašanja na CSD Maribor, ki skrbi za Rome, za izboljšanje njihovega materialnega položaja in jim svetuje o možnostih iskanja zaposlitev.

Kmetijstvo

Kmetijstvo v Sloveniji in Podravju ohranja svoje prostorske in socialne razsežnosti, hrana pa vedno bolj postaja strateška dobrina. Poleg gospodarske (strogo pridelovalne) se kmetijstvu vse bolj pripisujejo tudi druge družbeno pomembne funkcije, ki jih tržni mehanizmi žal danes še ne uravnavajo. Med njimi lahko izpostavimo številne pozitivne vplive kmetijstva na okolje (ohranjanje biodiverzitete, številne ekosistemske funkcije idr), vplive na socialno ravnovesje, na podobo kulturne pokrajine, na ohranjanje naravnih vrednot in kulturne dediščine.

Samooskrba

Če primerjamo stopnjo zagotavljanja samooskrbe Podravja s slovenskimi razmerami pa je slika kljub vsemu izrazito pozitivna. Obseg obdelovalnih zemljišč na prebivalca Podravja je skoraj za štirikrat večji kot na prebivalca Slovenije in tudi presega površino, ki je potreba za zagotavljanje samooskrbe. Tako Podravje z vidika zagotavljanja boljše stopnje samooskrbe predstavlja nacionalno pomembno in posebej vredno regijo, kar bi morali upoštevati tako pri oblikovanju nacionalnih kot regionalnih, razvojnih ukrepov in usmeritev.

Teritorialno sodelovanje, makroregije

Podravska razvojna regija se umešča v tri makroregije: Podonavsko, Alpsko in Jadransko-Jonsko. V vseh treh je upravičena do sodelovanja celotna država. Podravska regija uspešno dopolnjuje kohezijska sredstva s sodelovanjem v projektih ETS. V potrjenih projektih ETS je bilo v obdobju 2014 – 2020 več kot 17 % partnerjev iz podravske regije, pri čemer je višina dodeljenih sredstev ESRR na prebivalca v teh projektih blizu slovenskega povprečja.

Podravska regija sodeluje v čezmejnih programih z Avstrijo, Hrvaško in Madžarsko ter medregionalnih transnacionalnih programih, ki pripomorejo h strateškemu umeščanju Podravja v čezmejni in širši evropski prostor. Podravske organizacije so v obdobju 2014 – 2020 sodelovale v 2418 teritorialnih projektih (čezmejni, transnacionalni in medregionalni), sofinanciranih s strani ESRR.

Slabosti:

Beg možganov

V primerjavi z Osrednje slovensko regijo Podravje dosega 57,9 % BDP na prebivalca. Primerjalno: BDP p.c. avstrijske štajerske presega podravskega za več kot enkrat, saj je v letu 2019 znašal 40.000,00 EUR in se je od leta 2000 povečal kar za 74,7%. Prav ta razlika in geografska bližina predstavlja Podravju velik izziv iz vidika bega možganov. Brez pametnih in visoko kvalificiranih ljudi preskoka v razvoju, kot ga predvideva pametna specializacija ni mogoč.

Razvoj kulturno kreativnega sektorja v Podravski regiji

KKS v regiji ni ustrezno definiran kot razvojno področje z izrazito medsektorsko vlogo na presečišču podjetniško-gospodarskega, kulturnega in razvojno-inovacijskega področja. V Podravju tudi ni organizacije, ki bi se osredotočala in delovala kot podporno in razvojno okolje za KKS. Posledično se podravski KKS sooča z razdrobljenostjo, nepovezanostjo in pomanjkljivo organiziranostjo ter pomanjkanjem poslovnih veščin ustvarjalcev in ponudnikov kreativnih storitev. Težava je nezadostna infrastruktura za delovanje in pomanjkljivo vzpostavljene prodajnih poti. Zagotavljanje prihodkov iz dejavnosti KKS je nujno za delovanje in trajnostni razvoj sektorja.

Prostor in okolje

Z vidika območij s potenciali in problemi so deli regije na Kozjaku, Pohorju, Halozah in v Slovenskih goricah uvrščeni med »hribovska in gorska območja«. Na dokaj velikem vzhodnem delu regije so ogrožena območja zaradi nevarnih naravnih procesov (plazenje tal ipd.). Del regije na severu in vzhodu (Kozjak in Slovenske gorice) SPRS uvršča v »vodo-deficitarno območje«.

Z vidika prostorskih omejitev za razvoj in prostorskih problemov uvršča SPRS pas ozemlja vzdolž Drave in območja vzdolž Pohorja v »poplavna območja«. Upoštevati je treba tudi potencialno nevarnost zaradi morebitne porušitve visokih pregrad na Dravi (hidroelektrarne). Severni in vzhodni hriboviti del regije (Slovenske gorice) so ogrožena območja zaradi naravnih procesov (erozija srednje intenzitete, ponekod obstoječa žarišča zemeljskih plazov). Jugovzhodno od Maribora je na Dravskem polju »območje požarne ogroženosti naravnega okolja«.

Pitna voda, ravnanje z odpadki in odpadno vodo

Najbolj problematično vodno telo po vsebnosti nitrata je Dravska kotlina, ki iz svoje podtalnice napaja celotno Dravsko polje, območja Slovenskih goric in Haloz. Analize nitrata v podzemni vodi Dravskega polja so pokazale, da je v zadnjih letih stalno okoli 40% merilnih mest. Še vedno predstavlja problem prisotnost atrazina na nekaterih črpališčih pitne vode (Skorba in Šikole), čeprav vsebnosti tudi tam upadajo. Atrazin se na Dravski kotlini zadržuje veliko dlje časa kot na drugih vodnih telesih po Sloveniji.

Podtalnico Dravskega in Ptujskega polja ogrožajo izpusti neprečiščenih odpadnih vod naselij na Dravskem in Ptujskem polju, intenzivnega kmetijstva in industrije.

Odpadki

Odpadki so eno slabše rešenih področij varstva okolja v regiji. Nakopičeni problemi pri ravnanju z odpadki so večplastni in izvirajo iz dosedanjega odnosa do odpadkov in načina ravnanja z njimi, pomanjkanja pravnih predpisov in ekonomskih ukrepov, iz geoloških in hidroloških značilnosti prostora.

Podravje je po količini nastalih komunalnih odpadkov na drugem mestu med vsemi slovenskimi regijami.

Na ravni regije Podravje se je v letu 2019 474.650 ton nenevarnih odpadkov in 15.518 ton nevarnih odpadkov. V primerjavi z letom 2014 gre za 78,32 % povečanje količine nenevarnih odpadkov in za 13,74 % povečanje nevarnih odpadkov.

Odpadna voda

Za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda pa je še bolj kot pri ostalih oskrbovalnih sistemih značilna neizgrajenost sistemov ter njihova velika razdrobljenost, ki je še dodatno pogojena s topografskimi danostmi.

Pomanjkljivo vključevanje in izvajanje naravovarstvenih usmeritev v sektorskem načrtovanju

Največji izziv za ohranjanje ugodnega stanja varovanih vrst in habitatnih tipov je nezadostno financiranje naravovarstvenih ukrepov ter pomanjkljivo vključevanje in izvajanje naravovarstvenih usmeritev v sektorskem načrtovanju. Zaradi manjka upravljanja in nadzora prihaja v varovanih območjih narave tudi do slabšanja stanja narave zaradi njene stihijske in neusmerjene prostočasne rabe.

Upravljanje s prostorom

Razdrobljenost pristojnosti načrtovanja in upravljanja s prostorom ter vzpostavljanja in vzdrževanja mreže gospodarske javne infrastrukture še vedno otežuje optimalno upravljanje in izrabo finančnih virov ter kadrov.

Največji izziv predstavlja pridobivanje finančnih virov za pripravo planov ter v fazi same priprave planov usklajevanje interesov različnih ministrstev ter občin. Iz opravljenega pregleda statusa občinskih prostorskih načrtov je razvidno, da ima 35 lokalnih skupnosti veljavne OPN, šest pa jih je v postopku izdelave in potrjevanja: Hajdina, Lenart, MO Maribor, Miklavž na Dravskem polju, Pesnica in Slovenska Bistrica.

Poplavno nevarna območja

Največja območja poplav v Sloveniji se nahajajo na Srednji Savi, Dravi in Muri. V Podravju je 8.593 ogroženih prebivalcev, ki se nahajajo na območjih poplavljanja reke Drave. V regiji so poleg območja reke Drave izpostavljena območje ob vodotokih njenih pritokov Pesnice, Dravinje, Polskave in drugih manjših vodotokov.

Slaba cestna infrastruktura

Ker gre večinoma za hribovita območja, mnoga izmed njih so tudi plazovita, ki so prepredena z zelo različno kvaliteto cestnega omrežja je ena od prioritetnih nalog lokalnih skupnosti v novi finančni perspektivi tudi obnova obstoječega cestnega omrežja in izgradnja manjkajočih delov.

Državno cestno omrežje, ki je v upravljanju DRSI, potrebuje veliko izboljšav, s katerimi bi dosegli višjo prometno varnost, boljšo pretočnost prometa ter umik tranzitnega prometa iz mestnih središč.

Povečanje uporabe motornega prometa

Večina prebivalcev se nahaja v času pol-urne dostopnosti do večjega mesta ali regijskega središča. Zaradi poselitvenih sprememb, velikega števila dnevnih migracij in prekomerne uporabe osebnih

avtomobilov se je zelo povečal motorni promet. Še posebej so zaradi velikega prometa obremenjena mestna središča, kar negativno vpliva na kakovost in atraktivnost bivanja v mestih.

Zapostavljenost javnega potniškega prometa

Javni potni prevoz doživlja podobno usodo kot v ostalih delih Slovenije. V zadnjih letih se število potnikov vztrajno manjša, število voženj z osebnimi avtomobili pa narašča. Dokaj dobro razvita je glavna železniška infrastruktura, ki pa je zaradi favoriziranja cestnega prometa v dokaj nezavidljivem položaju. Prometno zapostavljen je tudi javni avtobusni potniški promet, kateremu število prepeljanih potnikov se je v zadnje desetletju drastično zmanjšalo.

Žičniška infrastruktura

V zelo slabem stanju je tudi žičniška infrastruktura, ki se v Podravju nahaja samo na območju Pohorja. Študija razvojnega stanja, potreb in ukrepov (2019) ugotavlja, da povprečna starost žičniških naprav v vodilnih gorskih centrih znaša več kot 30 let.

Kolesarska infrastruktura

Kolesarsko omrežje v regiji je nepovezano in še vedno slabo razvito, zato večina kolesarjev pri svojih kolesarskih potovanjih uporablja manj obremenjene cestne povezave.

Neizkoriščenost potenciala plovnosti

Reka Drava, kot največja reka v Podravju, ki je bila v preteklosti glavna prometna žila regije, v večjem delu nima urejenega režima plovnosti. Prav tako je razvitost plovnosti zelo nizka tudi na odsekih reke, kjer so pravne podlage za plovnost urejene.

Informacijska komunikacijska tehnologija

V Podravju je kar nekaj občin, ki so siva lisa v pokritosti z možnostjo dostopa do optičnih priključkov kakor tudi do možnosti višjih internetnih hitrosti.

Veliko število prejemnikov socialne pomoči

V sklopu projekta 2SoKrog je bila izvedena analiza na področju prejemnikov denarnih socialnih pomoči (v nadaljevanju DSP) v letih 2016, 2017 in 2018, ki je pokazala, da narašča število upravičencev do denarne socialne pomoči. Število upravičencev do denarne socialne pomoči se v celotnem opazovanem obdobju postopno zvišuje.

Deficitarna področja

Deficitarna območja katera bi se dalo nasloviti preko konceptov socialne ekonomije (socialna podjetja & zadruge), ki jih identificirajo stične točke v okviru podpornega sistema Socialne ekonomije Podravja, SocioLab so med različnimi občinami precej sorodna. Brez izjeme v skoraj vseh občinah identificirajo pomanjkljive kapacitete za podporo starostnikom. Posebej je to izpostavljeno na podeželju, kjer starostniki ob zmanjšani mobilnosti obstanejo v domačijah, kjer jim je normalna oskrba otežena, pogosto pa niti ne morejo vzdrževati socialnih stikov potrebnih za mentalno zdravje. Kapacitete v javnih in zasebnih institucijah za oskrbo starostnikov so nezadostne.

Slabo dostopne odporne organizacije in lokalna samouprava

Podpora subjektom SE je v Podravju na ravni lokalne samouprave in obstoječih podpornih organizacij, ki delujejo na področju gospodarstva je zelo splošna. Tipično organi lokalne samouprave ne razpolagajo z znanji o socialni ekonomiji, ne poznajo edinstvenih potreb in potencialov socialne

ekonomije in se nanje ne znajo odzivati ali jih spodbujati. Pri pregledu finančnih mehanizmov za podporo se ugotavlja, da finančni mehanizmi za podporo področju SE na lokalni ravni praktično sploh ne obstajajo.

Slabosti turizma v regiji

Problemi turizma v Podravju so predvsem razdrobljenost, nepovezanost, slaba osnovna infrastruktura ter slabo upravljanje produktov ter pomanjkljivo promoviranje produktov preko agencij, ki bi privabljale turiste iz tujine.

Razdrobljenost kmetijskih površin

Eden največjih razvojnih problemov slovenskega kmetijstva je zemljiška in posestna razdrobljenost, kar je značilno tudi za Podravje. Zaradi pretirane razdrobljenosti tudi večje kmetije ne dosegajo pridelovalnega optimuma. Tudi kmetije, ki z najemanjem ali z nakupom zemlje večajo svojo posest, praviloma s tem večajo tudi število parcel.

Zmanjšanje potencialov gozda (razdrobljenost, starostna struktura)

Podravski regiji ima 9.842 kmetijskih gospodarstev tudi gozd. Trend kaže na upadanje števila le-teh, prav tako se zmanjšuje površina gozdov, ki jih kmetijska gospodarstva uporabljajo. Za območje je značilna velika raznolikost glede velikosti in razdrobljenosti posesti ter razlike v številu lastnikov gozdov. Povprečna posest meri le 2,13 ha.

Več kot polovica gospodarjev kmetij na območju Podravja, oziroma 57,2 % gospodarjev je starejših od 51 let (nižja od povprečne starosti gospodarja-upravitelja na kmetijskih gospodarstvih, ki je 57 let). Lastniška in starostna struktura neugodno vpliva na nadaljnji razvoj kmetijstva, ki zahteva modernizacijo in prestrukturiranje.

Odvisnost od proračunskih sredstev

V preteklem obdobju je nastal velik razkorak med načrtovanimi in realiziranimi deli. V zasebnih gozdovih na realizacijo del pomembno vplivajo še razpoložljiva proračunska sredstva za vlaganja v gozdove in za (so)financiranje vlaganj.

Realizacija programa gojitvenih in varstvenih del v državnih gozdovih je bila v veliki meri odvisna od sredstev, ki jih je SKZG ter kasneje SiDG namenil za vlaganje v državne gozdove. Veliko začetnih težav pri organiziranosti SiDG je močno vplivalo na izvedbo gojitvenih in varstvenih del v letih 2016 do 2018.

Lesna industrija je v Podravju slabše razvita kot kaže potencial lesne biomase.

Strateški razvojni cilji

Cilj 1 – Pametnejša, konkurenčna in trajnejša regija

Cilj 2 − Nizkoogljična in bolj zelena regije

Cilj 3 – Bolj povezana regija

Cilj 4 – Bolj privlačna in socialna regija

Cilj 5 − Regija, ki je bliže državljanom

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Regija, ki je bliže državljanom

V skladu s ciljem kohezijske politike 5 – Evropa, ki je bliže državljanom – bo EU še naprej podpirala lokalno vodene razvojne strategije, pripravljene po načelu »od spodaj navzgor«. Lokalne strategije v okviru instrumentov »celostne teritorialne naložbe« in »lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost«, bodo pripravili in odobrili pristojni lokalni in regionalni organi. Da bi cilji strategij v kar največji meri uresničili, bi bilo pri izboru projektov nujno potrebno povečati vlogo oziroma pristojnost lokalnih in regionalnih nivojev. Strategije za lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost, naj omogočijo strukturne spremembe na teh ravneh in spodbudijo inovacije. Mesta, okoliška funkcionalna in podeželska območja se soočajo z različnimi izzivi, ki jih je treba je naslavljati in reševati s pristopom »od spodaj navzgor«. Potrebno je sočasno naslavljanje ukrepov na več področjih izvajanja, na podlagi več mehanizmov.

Ukrepi

- Urbani razvoj
  - Urbani razvoj mestnih občin
  - Regionalno-urbani razvoj mest
- Razvoj podeželja, ki ga vodi skupnost – LEADER/CLLD
  - Ljudem prijazno podeželje
- Razvoj obmejnih problemskih območij in območij z visoko brezposelnostjo
  - Razvoj obmejnih območij
  - Problemska območja z visoko brezposelnostjo (MSP)
- Regionalno prostorsko načrtovanje ter regijsko prometno načrtovanje
  - Priprava Regionalnih prostorskih planov
  - Izdelava celostnih regijskih prometnih strategij
  - Opredelitev prednostnih območij za stanovanjsko gradnjo, ki se jih načrtuje v regionalnem prostorskem planu
- Podpora razvoju nevladnih organizacij
  - Podpora razvoju nevladnih organizacij s ciljem večje profesionalizacije NVO

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Bolj privlačna in socialna regija

Razvojni cilj 4 razumemo kot področje, ki naslavlja na eni strani problematiko, nanašajočo se na stanje na trgu dela, ter na drugi strani na t.i. družbeni razvoj, kjer gre za vsa tista področja, ki hkrati prispevajo k zviševanju kakovosti življenja prebivalstva v regiji in zagotavljajo zdravo in kakovostno delovno silo.

Ukrepi

- Izboljšanje učinkovitosti trga dela
  - Podpora razvoju delovnih mest preko razvoja družbenih inovacij in infrastrukture
  - Kakovostni delovni pogoji in medgeneracijsko sodelovanje na delovnem mestu
  - Podpora prehodu iz izobraževanja v zaposlitev
  - Krepitev podjetnosti
- Izboljševanje dostopa do storitev v izobraževanju, usposabljanju in VŽU

    - Naložbe v infrastrukturo za kakovostne storitve izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja
    - Razvoj programov izobraževanja, usposabljanja in VŽU
    - Načrtovanje in upravljanje kompetenc skladno s potrebami trga dela
- Povečevanje socialno-ekonomske integracije
    - Socialna vključenost marginaliziranih in ranljivih skupin
    - Aktivno staranje, z vključevanjem starejših v vse sfere družbenega življenja
    - Varstvo starejših kot dodatna dejavnost na malih kmetijah in kmetijah z dopolnilno dejavnostjo
- Zagotavljanje enakosti dostopa do zdravstvene oskrbe in ustreznih pogojev bivanja
    - Investicije v zdravstveno, socialno in športno infrastrukturo
    - Programi in storitve za kakovostno preživljanje prostega časa in promocijo zdravega načina življenja
    - Zagotavljanje podpornega okolja za gradnjo dostopnih javnih in zasebnih stanovanj, investicije v stanovanjsko infrastrukturo in podpora družbenim inovacijam na področju bivanja

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Bolj povezana regija

V okviru Razvojnega cilja 3 z ukrepi naslavljamo izzive regionalnega, medregionalnega in mednarodnega povezovanja. Dobra povezanost regije je ključna za uspešen razvoj gospodarstva in skladen regionalni razvoj. Nadaljevali bomo z razvojem hitre širokopasovne povezave. Ob tem bomo izboljšali medregonalno in regionalno povezovanje z ureditvijo navezav na TEN-T omrežje s hitrimi in drugimi cestnimi ter regionalnimi železniškimi povezavami.

Ukrepi

- Širokopasovne povezave
    - Razvoj širokopasovnih povezav
    - Izgradnja potrebne infrastrukture za dosego nemotene pokritosti z omrežjem 5G
- Prometna infrastruktura
    - Izboljšanje cestne infrastrukture
    - Posodobitev železniškega prometa
    - Naložbe v letališko infrastrukturo
    - Izgradnja in zamenjava žičniških naprav na Pohorju
    - Razvoj plovnosti

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Pametnejša, konkurenčna in trajnejša regija

V okviru Razvojnega cilja 1 z ukrepi naslavljamo izzive konkurenčnosti in gospodarskega razvoja Podravja. Gospodarstvo potrebuje vzvod za svojo rast, krepitev in dvig dodane vrednosti v okrepljeni razvojno raziskovalni in inovacijski dejavnosti, ki bo omogočila uspešno aplikacijo raziskovalnih rezultatov v tržne dejavnosti ter nova visoko kakovostna delovna mesta. Cilji obsegajo tudi ukrepe, ki bodo omogočili in spodbudili rast in konkurenčnost malih in srednje velikih podjetij in ki bodo omogočili razvoj znanj in spretnosti (kompetenc) za pametno specializacijo. Pomemben potencial razvoja Podravja predstavlja turizem kot gospodarska panoga in podeželje, zato se ukrepi te prioritete usmerijo še v razvoj in promocijo trajnostnega turizma s poudarkom na spodbujanju in varovanju

naravne in kulturne dediščine ter v razvoj kmetijske dejavnosti ter z njo povezanim spodbujanjem lokalne samooskrbe ter na ta način ohranjanjem vitalnega podeželja.

Ukrepi

- Krepitev razvojno-raziskovalnih, inovacijskih zmogljivosti in spodbujanje digitalne preobrazbe
  - Spodbujanje raziskav, razvoja in inovacijske dejavnosti
  - Spodbujanje vlaganj v razvojno raziskovalno in inovacijsko infrastrukturo
  - Razvoj kadrov in kompetenc za razvojno, raziskovalno in inovacijsko dejavnost
  - Spodbujanje digitalne preobrazbe
- Krepitev rasti in konkurenčnosti malih in srednjih podjetij
  - Podporno okolje in spodbude za ustanavljanje, rast in razvoj MSP
  - Vlaganja v ekonomsko poslovno infrastrukturo in upravljanje
  - Razvoj kompetenc za pametno specializacijo, industrijsko tranzicijo in podjetništvo
  - Uvajanje prožnih oblik dela
  - Vlaganja v bolj varno in zdravo delovno okolje
- Trajnostni razvoj in promocija vzdržnega turizma s poudarkom na spodbujanju in varovanju naravne in kulturne dediščine ter kulturne in kreativne ustvarjalnosti
  - Razvoj in upravljanje trajnostnih turističnih produktov ter spodbujanje regijskega povezovanja
  - Valorizacija naravne in kulturne dediščine
  - Turistična infrastruktura
  - Promocija trajnostnih turističnih destinacij z uvajanjem digitalizacije ter vzpostavitev podpornega okolja za manjše turistične ponudnike
- Razvoj kulturnih in kreativnih industrij
  - Ustvarjanje pogojev za razvoj kulturnega in kreativnega sektorja
  - Opolnomočenje in povezovanje kulturnega in kreativnega sektorja
- Razvoj kmetij, spodbujanje lokalne samooskrbe in ohranjanje vitalnega podeželja ter gospodarjenje z gozdovi
  - Razvoj in ohranjanje kmetij
  - Ekološko in sonaravno kmetovanje
  - Poseljenost podeželja in urejenost kmetijske krajine
  - Vlaganje v razvoj človeških virov na podeželju
  - Trženje produktov in vzpodbujanje lokalnih prehrambnih verig
  - Trajnostno upravljanje ter gospodarjenje z gozdovi

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Nizkoogljična in bolj zelena regije

V okviru Razvojnega cilja 2 naslavljamo izzive trajnostnega upravljanja z naravnimi viri vključno z ohranjanjem biotske pestrosti. Negativne posledice podnebnih sprememb zahtevajo ukrepanje na različnih področjih delovanja od varovanja pred poplavami, kakor tudi do prilagajanja nanje. Za zmanjšanje izpustov TGP bo treba spremeniti potovalne in potrošniške navade, povečati rabo OVE ter izboljšati URE. Za zagotavljanje zdravstveno neoporečne pitne vode bo potrebno zaščititi vodne vire, zmanjšati izgube v vodovodnih sistemih, rekonstruirati celoten vodooskrbni sistem, ter urediti kanalizacijske sisteme z izgradnjo čistilnih naprav tudi za aglomeracije pod 2.000 PE. Z zmanjšanjem vseh vrst odpadkov na izvoru, njihovo ponovno uporabo, zapiranjem snovnih krogov ter povečanjem snovne in energetske učinkovitosti bomo omogočili hitrejši prehod v krožno gospodarstvo. Z učinkovitim zavarovanje in upravljanjem zavarovanih območij bomo izboljšali biotsko raznovrstnost

ter omogočili razvoj trajnostnih oblik turizma. Z uporabo zelenih tehnologij v privatnem in javnem sektorju, ob upoštevanju naravnih omejitev ter zmanjšanju vseh vrst onesnaževanja, bomo izboljšali pogoje za življenje. Z izboljšanjem prometne in neprometne infrastrukture ter spodbujanjem vseh oblik trajnostne mobilnosti bomo zmanjšali izpuste toplogrednih plinov iz prometa.

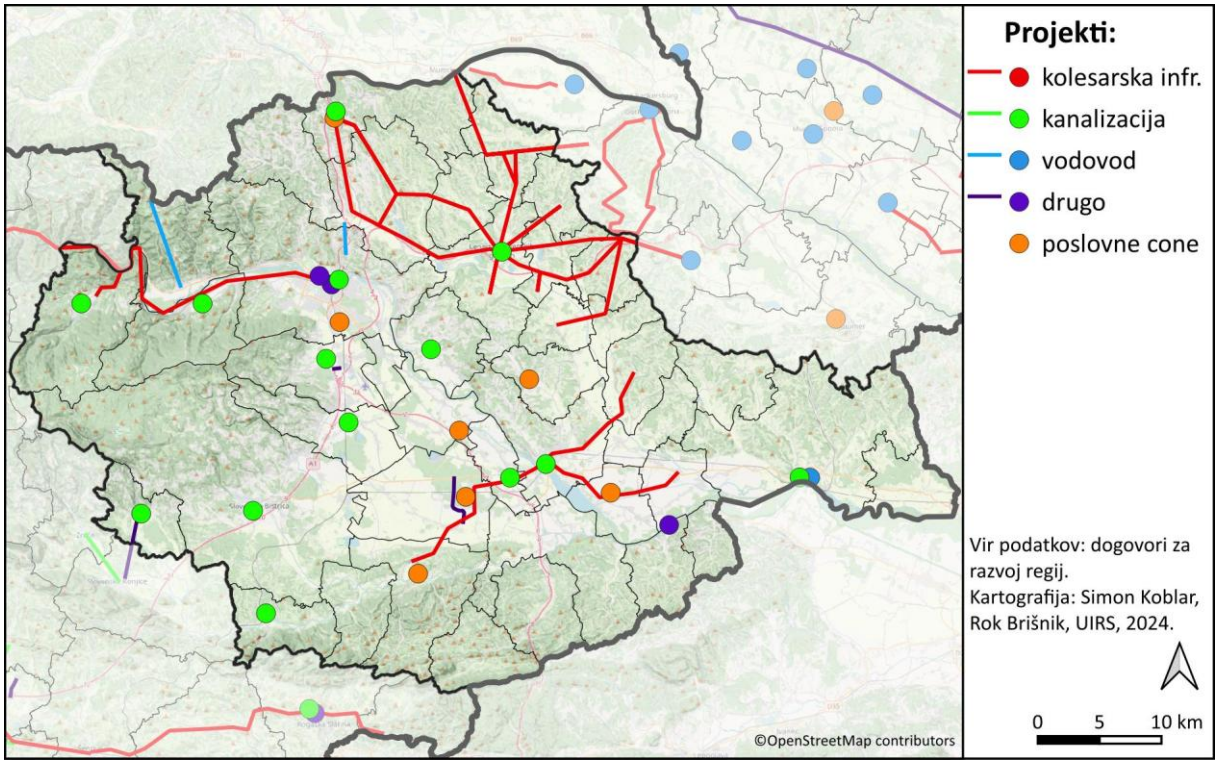
Ukrepi

- Trajnostna raba energije
  - Ozaveščanje in spodbujanje trajnostne rabe energije
  - Naložbe v povečanje energetske učinkovitosti ter uporabe in razvoj OVE
  - Razvoj pametnih energetskih sistemov in omrežij vključno z gradnjo in razvojem učinkovite hrambe energije
- Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter krepitev odpornosti na nesreče
  - Ozaveščanje o podnebnih spremembah in upravljanje s tveganji
  - Naložbe v prilagajanje podnebnim spremembam in krepitev odpornosti
- Spodbujanje trajnostnega gospodarjenja z vodnimi viri
  - Oskrba z vodo
  - Varovanje vodnih virov
- Spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo
  - Ozaveščanje in spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo
  - Nadgradnja obstoječe infrastrukture in storitev podpornega okolja
  - Demonstracijsko-pilotna proizvodnja
- Izboljšanje stanja ter varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti, zelene infrastrukture v urbanem okolju in zmanjšanje onesnaženja
  - Varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti (še posebej v varovanih območjih narave)
  - Zagotavljanje zelene infrastrukture
  - Naložbe v zmanjševanje onesnaženja
- Trajnostna mobilnost
  - Spodbujanje uporabe in razvoj vseh oblik trajnostnega prometa
  - Načrtovanje in upravljanje multimodalne mobilnosti

Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

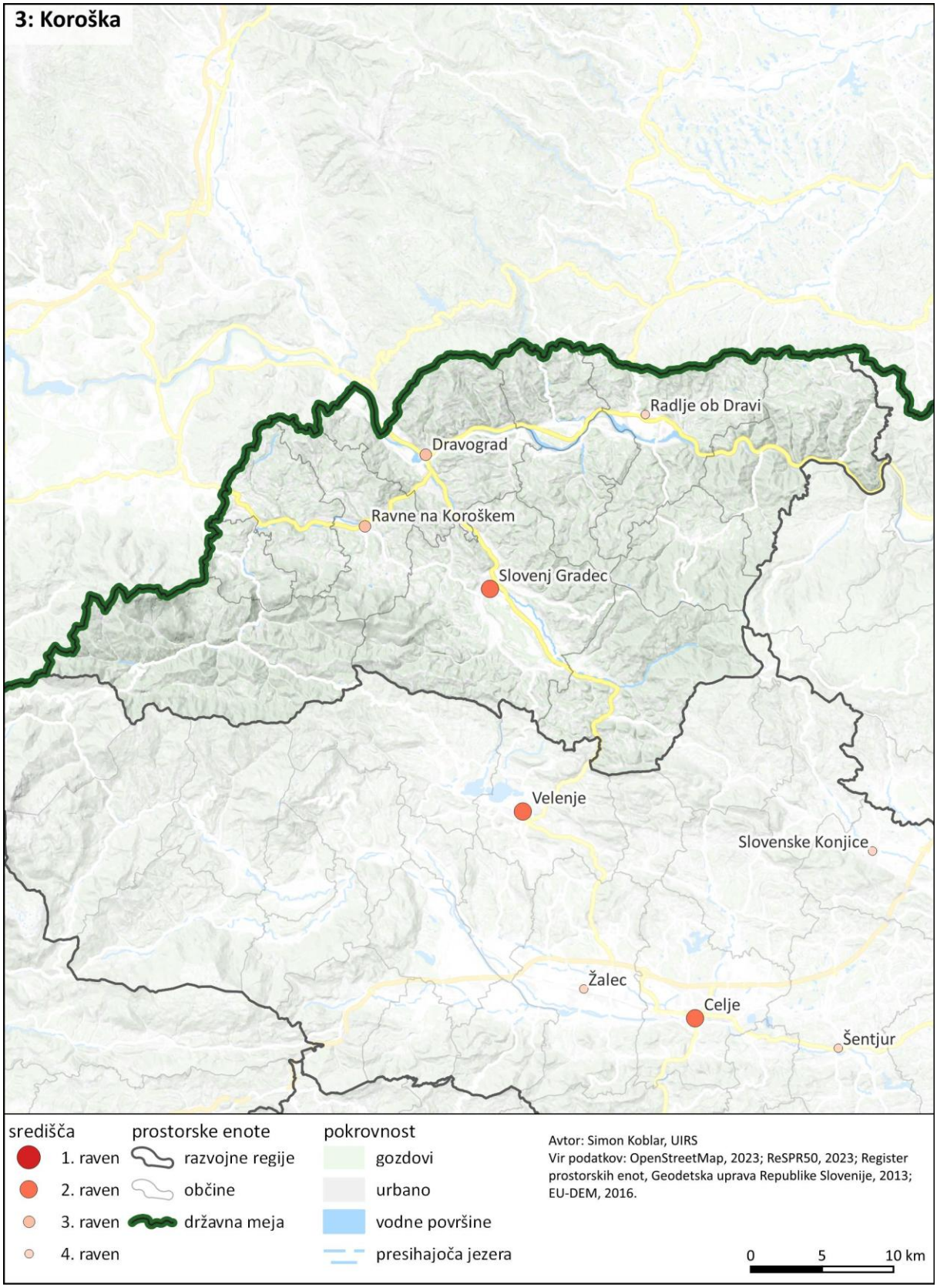
1. Drava, reka za prihodnost, Natura 2000, Mariborska razvojna agencija
2. Aktivno in povezano za nova delovna mesta in vključujočo družbo (SocioLab), fundacija Prizma
3. Odvajanje in čiščenje odpadnih voda v občini Lenart, centralna čistilna naprava
4. Revitalizacija gradu Borl, nosilec ministrstvo za kulturo
5. Daljinska kolesarska povezava Trbonje – Maribor, nosilec MzI
6. Obrtno poslovna cona Drstelja, občina Desternik
7. Južna cestna povezava IC11, občina Hoče Slivnica
8. Obrtna cona Kidričevo, občina Kidričevo
9. Poslovna cona Majšperk – Breg, občina Majšperk
10. Cesta S-J-3 v poslovni coni Tezno, odseka sever in jug., Mestna občina Maribor
11. Ureditev obrtne cone – IV faza, občina Markovci
12. Poslovna cona Šentilj, občina Šentilj
13. Izgradnja komunalne opreme za obrtno cono Zlatoličje, občina Starše
14. Mehki projekt: Podjetno nad izzive (PONI), nosilec mariborska razvojna agencija
15. Gradnja regionalnih kolesarskih povezav v spodnjem Podravju, Mestna občina Ptuj

16. Kolesarske povezave na območju ORP Slovenske gorice, nosilec Razvojna agencija Slovenske gorice
17. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – Občina Duplek
18. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – Občina Hajdina
19. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – Hoče Slivnica 1. del
20. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – Hoče Slivnica 2.del
21. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – Občina Lovrenc na Pohorju
22. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – Mestna občina Maribor
23. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Dravinje – Občina Oplotnica
24. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – občina Ormož
25. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Dravinje – Občina Poljčane
26. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – Mestna občina Ptuj
27. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Dravinje – Občina Rače Fram
28. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – občina Ruše
29. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Dravinje – Občina Slovenska Bistrica
30. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Drave – občina Šentilj
31. Oskrba s pitno vodo v porečju Drave – ormoško območje, občina Ormož
32. Širitev oskrbe s pitno vodo na območju Kozjaka (Selnica – Sv. Duh na ostrem vrhu) in sanacija vodnega zajetja na Ostrem vrhu
33. Rekonstrukcija tranzitnih vodovodov na potezi Kožaki – Počehova, Občin aŠentilj
34. Obvoznica Kidričevo, nosilec MzI
35. Nadgranja nacionalnih raziskovalnih infrastruktur – RIUM, nosilec Univeza v Mariboru

Slika 4: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Podravsko regijo

Koroška regija

Slika 5: pregledna karta koroške razvojne regije

Vizija

»Koroška 2030 je prodorna, ustvarjalna, povezana in pristna.«

Koroška je gospodarsko prodorna regija, ki uspešno povezuje tradicionalne panoge in vire s sodobnimi tehnologijami in kompetencami v proizvode in storitve z višjo dodano vrednostjo. Obmejnost regije je njena prednost. Podjetja, izobraževalne, razvojno raziskovalne in druge organizacije v regiji so tesno povezane z mednarodnim poslovnim in razvojno inovacijskim okoljem. Regija spodbuja ustvarjalnost in drznost v iskanju novih, trajnostnih rešitev in konceptov, ki temeljijo in gradijo na lokalnih virih, in znanjih ter ponujajo globalne proizvode. Spodbudno podporno okolje omogoča, da vse več ljudi, predvsem mladih, v regiji najde poslovno oz. zaposlitveno priložnost v perspektivnih dejavnostih in sektorjih, ki temeljijo na zeleni ekonomiji in digitalnih rešitvah.

Raznolika in dostopna ponudba stanovanj, socialno varstvenih, zdravstvenih, kulturnih in prostočasnih storitev in programov bogati kakovost življenja. Regija je privlačna za življenje in delo vseh generacij, živahen utrip je občutiti tako na podeželju kot v mestih, vse več je mladih družin. Koroški prepletajo tradicionalnost s sodobnostjo, ponosni so na svojo samobitnost, strpnost in občutljivost za soljudi in skupnost. Pristnost in hkratna dinamičnost regije sta motiva, da jo vse več ljudi želi obiskati, doživeti, okusiti in tu tudi zaživeti in ustvarjati.

Koroška je povezana in dostopna s sodobno infrastrukturo tako znotraj regije kot navzven. Varno, zdravo bivalno okolje, ohranjena narava in edinstvena kulturna krajina in dediščina, visoka stopnja samooskrbnosti in ohranjenosti virov predstavljajo trajnostni kapital regije, s katerim odgovorno upravlja. Svojo moč in energijo regija črpa iz sodelovanja, odprtosti in medsebojnega zaupanja.

Stanje

Preglednica 3: izbrani kazalniki za koroško razvojno regijo.

	Koroška regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	87,80	87,30	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	17.966	20.917	22.142	27.040
Število prebivalcev	70.683	70.674	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	67,90	67,90	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	87,80	87,30	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	33.025	33.367	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	7,62	5,10	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	19,07	21,26	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	2.858	3.288	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	1.343	1.470	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	-12	24	274	944
Število prenočitev turistov	125.322	141.998	15.775.331	16.125.027

Koroška se v obdobju 2014–2020 po razvitosti uvršča na 8. mesto med 12 slovenskimi regijami in spada med razvojno ogrožene regije. Ne glede na razvitost in pozicijo, ki zavzema med slovenskimi regijami, zanjo so značilne naslednje prednosti:

Konkurenčna kovinsko-predelovalna dejavnost

Kovinsko - predelovalne dejavnosti so ena temeljnih gospodarskih panog regije tako po prihodkih kot po izvozu in zaposlitvah. Da gre za razvojno perspektivno panogo, dokazujejo podjetja, ki so v preteklih letih povečala svojo konkurenčnost z vlaganjem v tehnološko posodobitev proizvodnje in povečanje proizvodnih kapacitet.

Izrazita izvozna usmerjenost regionalnega gospodarstva

Gospodarska podoba regije se zadnja leta stalno izboljšuje. Še naprej jo odločilno zaznamujejo predelovalne dejavnosti, rudarstvo in druga industrija (BCDE), ki v strukturi regionalne bruto dodane vrednosti prispevajo 43,9 % (2019) in so ključni generator rasti ter izvoza, precejšen delež pa ustvarijo še dejavnosti javnega sektorja (14,1 %) ter trgovina, gostinstvo in promet (13,8 %).

Rastoča podjetja na področju IKT tehnologij

IKT sektor, kjer v zadnjih letih zaznavamo hitro rast inovativnih podjetij z visoko dodano vrednostjo in globalno prisotnostjo in ki je manj obremenjen s slabo infrastrukturno povezanostjo in oddaljenostjo od velikih urbanih središč, predstavlja potencial za rast in razvoj tega propulzivnega področja tudi regiji v smislu njene razvojne specializacije.

Delujoče osnovno podporno okolje za razvoj podjetništva

Enote Mrežnega podjetniškega inkubatorja Koroška (MPIK) v občinah Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec mladim podjetjem nudijo pisarniške in proizvodne prostore na skupni površini dobrih 4.000 m2.

Povezovanje izobraževanja, raziskav in gospodarstva

Krepitev sodelovanje med RR dejavnostjo, gospodarstvom in izobraževanjem ostaja velik izziv, saj se zadnja leta v strukturi regionalnega BDP zmanjšuje delež vlaganj v RR in je med najnižjimi v Sloveniji, prav tako je manj raziskovalcev.

Razvita mreža izobraževanja

Regija ima razvito mrežo formalnega in neformalnega izobraževanja ter krepi prepoznavnost znotraj regije in navzven.

Bogastvo naravnega okolja

Raznoliko in dobro ohranjeno naravno okolje z veliko biološko in geološko pestrostjo ter znatnim deležem varovanih območij. V regiji je 27 Natura 2000 območij.

Kulturna dediščina: Regija se lahko pohvali z bogato kulturno dediščino, ki prispeva k identiteti kraja. Mednarodno prepoznaven postaja čezmejni Karavanke UNESCO Globalni Geopark, ki od leta 2020 deluje kot Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje (EZTS).

Lokalna pridelava hrane

Kmetijstvo je strateškega pomena za trajnostni razvoj regije v vseh njegovih funkcijah od pridelave kakovostne hrane, ohranjanja kulturne krajine in poseljenosti, socialne kohezije. Regija si v okviru specializacije prizadeva za ohranjanje kmetijskih zemljišč, povečanje samooskrbe in ponudbe ekološko pridelane hrane, razvoja lokalnih verig vrednosti ter razvoju možnosti na področju krožnega gospodarstva in ustvarjanja sinergij s trajnostnim turizmom.

Inovativni turistični proizvodi

Na področju turizma se usmerjamo v krepitev upravljanja turistične destinacije, razvoj visokokakovostnih butičnih doživetij in povezovanje ponudnikov v integralne turistične produkte z višjo dodano vrednostjo ter razvoj (zelene) turistične infrastrukture. Razvoj sonaravnega trajnostnega turizma bo temeljil na doseganju sinergij z varstvom narave in ohranjanjem kulturne dediščine.

Inovativni turistični proizvodi

Na področju turizma je usmeritev v krepitev upravljanja turistične destinacije, razvoj visokokakovostnih butičnih doživetij in povezovanje ponudnikov v integralne turistične produkte z višjo dodano vrednostjo ter razvoj (zelene) turistične infrastrukture. Razvoj sonaravnega trajnostnega turizma bo temeljil na doseganju sinergij z varstvom narave in ohranjanjem kulturne dediščine.

Tradicija in številčnost nevladnega sektorja

Izboljšana oskrba s pitno vodo in ravnanje z odpadnimi vodami

Celostne prometne strategije: Na lokalni ravni so izdelane celostne prometne strategije, ki prispevajo k razvoju infrastrukture in mobilnosti. Osem koroških občin je sprejelo celostne prometne strategije.

Razvoj kolesarskega omrežja

Regija aktivno razvija kolesarsko omrežje za spodbujanje trajnostne mobilnosti. Iz mehanizma CTN bo izvedenih okoli 12 km kolesarskega omrežja znotraj mesta Slovenj Gradec, v Dogovoru za razvoj regije in dopolnitvi dogovora je predvidena vzpostavitev okoli 35 km regionalnih kolesarskih povezav v vseh treh dolinah Koroške regije. Osem koroških občin je sprejelo celostne prometne strategije.

Koroška regija izstopa s konkurenčnimi prednostmi na področju gospodarske dejavnosti, inovacij, trajnostnega naravnega okolja ter socialno-varstvenih vidikov. Visoka konkurenčnost kovinsko-predelovalne industrije, izrazita izvozna naravnanost, rastoča podjetja v IKT tehnologijah ter podporno okolje za podjetništvo poudarjajo ekonomski potencial regije. Povezovanje izobraževanja, raziskav in gospodarstva, skupaj z razvito mrežo izobraževanja, dodatno prispevajo k razvoju znanja in inovacij. Naravna raznolikost, kulturna dediščina in trajnostno gospodarjenje s travinjem krepijo identiteto regije ter ponujajo privlačno okolje za bivanje in turizem.

Regija aktivno rešuje socialno-varstvene izzive, izboljšuje oskrbo s pitno vodo ter razvija celostne prometne strategije. Pilotni projekti za krepitve zdravja in dolgotrajne oskrbe dodatno prispevajo k kakovosti življenja prebivalcev. Nadaljnje ciljno usmerjene strategije bodo ključne za celovit razvoj Koroške regije v prihodnosti.

Kljub temu je pomembno obravnavati tudi **slabosti**, ki vključujejo izzive v povezovanju, infrastrukturi, mobilnosti in administrativni organiziranosti:

Slaba prometna povezanost v regiji in dostopnost regije navzven do drugih slovenskih središč

Pomanjkanje učinkovite prometne infrastrukture zmanjšuje gospodarsko aktivnost in otežuje komunikacijo z drugimi regijami. Dostopnost regije do osrednje Slovenije je neustrezna. Za dostop z avtom do avtoceste ali hitre ceste z lokacij z vsaj enim prebivalcem je v povprečju v Koroški regiji potrebnih slabih 60 minut, kar je najdaljši čas v državi, na drugem mestu je Jugovzhodna Slovenija s povprečnim časom dobrih 29 minut, najhitrejši dostop pa je v Obalno-kraški – v povprečju dobrih devet minut (UMAR, 2015). Koroška regija ostaja edina v Sloveniji brez kilometra avtoceste.

Omejena elektrifikacija v Mežiški dolini onemogoča razvoj ključnih gospodarskih subjektov

Slaba prepoznavnost in pozicioniranje regije v slovenskem in obmejnem prostoru

Koroška kot pretežno podeželska regija z nekaj urbanimi središči se ob izzivih zagotavljanja skladnejšega razvoja mest in podeželja dodatno sooča tudi z izzivi obmejnosti in obrobnosti. Pomanjkanje prepoznavnosti otežuje privabljanje investicij, turizma in ustvarjanje enotne identitete regije.

Pomanjkanje kvalificiranih kadrov na tehničnih in inženirskih področjih, odliv kadrov v tujino

Koroško gospodarstvo se sooča z vedno večjim pomanjkanjem specifičnih kadrov. Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje primanjkuje delavcev s poklici ali znanji s področja proizvodnje kovin in kovinskih izdelkov, proizvodnje strojev in naprav in storitvenih dejavnosti. V letu 2017 so delodajalci iz regije ZRZS sporočili 4.507 prostih delovnih mest, od tega kar 1.859 v predelovalnih dejavnostih.

Pomanjkanje delovnih mest z visoko dodano vrednostjo in za visoko izobražen kader

V regiji primanjkuje delovnih mest za visoko izobražene kadre, kar dodatno vpliva na odliv mladih. V obdobju 2011-2015 je imela Koroška najnižji delež zaposlenih s terciarno izobrazbo (3,7 %) med vsemi regijami.

Prešibka aktivnost v smeri digitalizacije in razvoja visokih tehnologij

Koroška ob osrednji gospodarski osnovi v kovinsko-predelovalni dejavnosti še ni izkoristila potencialov in priložnosti za razvoj drugih perspektivnih dejavnostih, kot so trajnostni turizem, novi materiali in visoke tehnologije, IKT sektor, gozdno-lesna veriga, večja lokalna samooskrba s hrano, idr.

Visoke cene zemljišč in pomanjkljiva urejenost nekaterih poslovnih con

Visoke cene zemljišč in neurejenost poslovnih con otežujeta razvoj podjetniškega sektorja.

Podjetniško podporno okolje odvisno od projektov, ni zagotovljenih stalnih virov

Malo zaposlitvenih možnosti za ranljive skupine, dolgotrajna brezposelnost

Med 2.426 registriranimi brezposelnimi osebami decembra 2017 je zaskrbljujoč delež dolgotrajno brezposelnih oseb (48 %) in delež starejših oseb (37 %).

Premalo izkoriščeni potenciali za razvoj turizma

Koroška ob osrednji gospodarski osnovi v kovinsko-predelovalni dejavnosti še ni izkoristila potencialov in priložnosti za razvoj drugih perspektivnih dejavnostih, kot so trajnostni turizem, novi materiali in visoke tehnologije, IKT sektor, gozdno-lesna veriga, večja lokalna samooskrba s hrano, idr.

Nepovezanost členov gozdno-lesne verige in nizka konkurenčnost lesno predelovalne industrije

Koroška zaradi različnih vzrokov še ni uspela narediti večjega premika pri vzpostavljanju gozdno – lesne verige, vsekakor pa to ostaja perspektivna dejavnost regije tudi v povezavi s S4.

Nizka konkurenčnost kmetijstva, neizkoriščeni potenciali za povečanje lokalne samooskrbe

Koroška ob osrednji gospodarski osnovi v kovinsko-predelovalni dejavnosti še ni izkoristila potencialov in priložnosti za razvoj drugih perspektivnih dejavnostih, kot so trajnostni turizem, novi materiali in visoke tehnologije, IKT sektor, gozdno-lesna veriga, večja lokalna samooskrba s hrano, idr.

Premalo interesa in stimulacije za upravljanje zasebnih gozdov

Odsotnost celovitega prostorskega načrtovanja

Razdrobljenost pristojnosti načrtovanja in upravljanja s prostorom ter vzpostavljanja in vzdrževanja mreže gospodarske javne infrastrukture še vedno otežuje optimalno upravljanje in izrabo finančnih virov ter kadrov.

Centralizacija dejavnosti v središčih izven regije

Infrastrukturna neustreznost in nekonkurenčnost železniške povezave Maribor–Prevalje–Pliberk

Stanje železniške infrastrukture je še vedno nezadovoljivo in neprimerno sodobnim potrebam mobilnosti. Do leta 2030 na Koroškem delu proge Maribor–Prevalje ni predvidena modernizacija, razen nadgradnje prometnih mest in ureditve daljinskega vodenja prometa.

Zmanjševanje oskrbnih funkcij v manjših naseljih

Odsotnost regijskega načrtovanja in upravljanja gospodarske javne infrastrukture

Razdrobljenost pristojnosti načrtovanja in upravljanja s prostorom ter vzpostavljanja in vzdrževanja mreže gospodarske javne infrastrukture še vedno otežuje optimalno upravljanje in izrabo finančnih virov ter kadrov.

Neustrezen stanovanjski fond, pomanjkanje stanovanj za mlade, študente

Stanovanjska problematika v regiji najbolj zadeva mlade. Stanovanjski sklad RS je konec leta 2018 v Koroški regiji upravljal s 545 stanovanji, za tržni najem je bilo na razpolago skupno le 15 stanovanj v Slovenj Gradcu in na Prevaljah.

Razvrednotene površine, nedokončana sanacija Zg. Mežiške doline

Slabo koriščenje obnovljivih virov energije

Pomanjkanje podatkov o kakovosti zraka v regiji ter o kakovosti pitne vode izven javnih sistemov

Po podatkih iz leta 2017 četrtina prebivalcev regije pije vodo iz sistemov, ki niso vključeni v redno spremljanje kakovosti pitne vode, kar je najvišji delež v Sloveniji.

Koroška regija se sooča s številnimi izzivi, ki obsegajo področja prometne povezanosti, gospodarske konkurenčnosti, infrastrukture, kadrovskega potenciala, socialne oskrbe, turističnega razvoja ter trajnostne energetike. Slaba prometna povezanost, omejena elektrifikacija, pomanjkanje visoko kvalificiranih kadrov, in druge slabosti zavirajo razvoj in konkurenčnost regije. Kljub tem izzivom pa Koroška izkazuje tudi številne prednosti, kot so konkurenčna kovinsko-predelovalna dejavnost, razvita podjetniška infrastruktura, raznoliko naravno okolje, in bogata kulturna dediščina.

Strateški razvojni cilji

Osrednji strateški cilj Koroške regije je zmanjšati razvojni zaostanek za bolj razvitimi regijami v Sloveniji in se približati evropskemu povprečju.

Razvojni cilji regije:

- Zaustaviti trend zmanjševanja števila prebivalcev in odseljevanja mladih iz regije
- Povečati gospodarsko moč in konkurenčnost regije z dodajanjem vrednosti in prehodom na bolj trajnostno gospodarstvo
- Spodbuditi hitrejše okrevanje sektorjev, ki so bili prizadeti zaradi posledic epidemije Covid-19
- Spodbuditi razvoj in uporabo digitalnih rešitev za življenje, delo in poslovanje
- Dosegati visoko stopnjo zaposlenosti in razvijati trajnostna delovna mesta

- Vzpostaviti učinkovit ekosistem za podporo razvojni in inovacijski dejavnosti ter podjetništvu
- Povečati lokalno oskrbo s hrano
- Povečati dodano vrednost pri uporabi lokalnih surovin
- Izboljšati dostopnost in povezljivost regije (prometno, IKT) ter ustrezno oskrbo z električno energijo
- Zagotavljati skladen razvoj in visoko kakovost življenja v mestih in na podeželju
- Zagotavljati visoko stopnjo socialne povezanosti ter spodbujati zdrav in aktiven življenjski slog
- Spodbujati bolj trajnostne načine življenja, dela in mobilnosti
- Zagotavljati visoko kakovost okolja in ohranjati naravne vire
- Varovanje in izboljšanje stanja narave in kulturne dediščine ter njunega upravljanja
- Racionalno upravljati s prostorom
- Povečati odpornost regije na podnebne spremembe
- S krepitvijo mednarodnega sodelovanja povečevati vlogo in prepoznavnost v čezmejnem in širšem makroregionalnem prostoru
- Krepiti sposobnosti deležnikov v regiji za dobro upravljanje.

Podnebne spremembe

Podnebni izzivi so kompleksni in jih v celoti še niti ne razumemo, vse bolj pa se soočamo z učinki podnebnih sprememb.

Zadnja leta se v regiji postopoma izboljšuje poplavna varnost. S projektom »Zagotovitev poplavne varnosti v porečju Drave – 1. faza« se je zmanjšala ogroženost pred poplavami na porečju spodnje Drave, Meže in Mislinje. Dela na območju zaključenega gospodarskega območja Ravne so bila zaradi dolgotrajnega usklajevanja prestavljena v II. fazo 7 . Trenutno poteka projekt »Zagotovitev poplavne varnosti porečja Drave – območje Meže z Mislinjo«, kjer je načrtovana ureditev zadrževalnika na Poljani ter ureditev Meže s pritoki na Ravnah in Prevaljah, ureditev sotočja Meže in Mislinje v Otiškem Vrhu, Mislinje v Pamečah ter ureditev poplavne varnosti na območju Slovenj Gradca (vključno z zadrževalnikom na Homšnici).

Naravne ujme so povzročile škodo v gozdovih. V preteklih letih so bili gozdovi v Sloveniji in na Koroškem še posebej izpostavljeni naravnim ujmam: žledolom leta 2014, vetroloma 2017 in 2018 ter namnožitev podlubnikov, ki je sledila tem naravnim pojavom. Po obsegu primerljivi ujmi žledoloma 2014 in vetroloma 2017 sta v celotni regiji poškodovala več kot 240.00 kubičnih metrov drevja. Vetrolom 2018 pa v pretežni meri na območju Črne na Koroškem več kot 100.000 kubičnih metrov drevja. Še posebej izpostavljeni so sekundarni smrekovi sestoji, ki so nastali s pogozdovanjem v preteklosti, ko so izsekali prvotne sestoje na rastiščih prilagojenih drugim gozdnim združbam.

Dostopnost in mobilnost

Dostopnost regije do osrednje Slovenije je še naprej neustrezna. Za dostop z avtom do avtoceste ali hitre ceste z lokacij z vsaj enim prebivalcem je v povprečju v Koroški regiji potrebnih slabih 60 minut, kar je najdaljši čas v državi, na drugem mestu je Jugovzhodna Slovenija s povprečnim časom dobrih 29 minut, najhitrejši dostop pa je v Obalno-kraški – v povprečju dobrih devet minut (UMAR, 2015). Koroška regija ostaja edina v Sloveniji brez kilometra avtoceste, napredek pri 3. razvojni osi je narejen pri izvedbi od priključka Velenje do priključka Slovenj Gradec. V pripravi sta še dva DPN (DPN za državno cesto Otiški Vrh – priključek Prevalje in DPN za državno cesto Slovenj Gradec – Dravograd).

Načrtovanje in upravljanje s prostorom

Razdrobljenost pristojnosti načrtovanja in upravljanja s prostorom ter vzpostavljanja in vzdrževanja

mreže gospodarske javne infrastrukture še vedno otežuje optimalno upravljanje in izrabo finančnih virov ter kadrov. Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21) predvideva regionalne prostorske plane, vendar združevanja razvojnega in prostorskega načrtovanja v praksi še ni zaživelo.

Po podatkih študije B. Lampič in sodelavcev iz 2017, v kateri je izdelan popis funkcionalno degradiranih območij in je zajela območja, ki so večja od 0,5 ha (na območju mestnih naselij pa 0,2 ha), je v regiji 40 takih območij s skupno površino 64,4 ha in povprečno velikostjo 3,1 ha. ZUreP-3 daje prednost prenovam pred novimi pozidavami, kar je hkrati izziv in pa tudi priložnost za regijo, da bolj načrtno pristopi k upravljanju prostora.

Ključne potrebe regije:

Povečanje dostopnosti in povezanosti regije navzven

Prebivalci Koroške v poprečju do prvega avtocestnega priključka v Sloveniji potrebujejo slabo uro. V obdobju 2021–2027 regija pričakuje konkretne premike na področju izgradnje hitre ceste do osrednje Slovenije, saj slaba dostopnost slabi njene razvojne potenciale in predvsem zmanjšuje njeno konkurenčnost. Potrebe regije so tudi glede izboljšanju povezav med središči v regiji ter med mestnimi in podeželskimi območji, predvsem v smislu bolj trajnostnih oblik mobilnosti. Razvoj multimodalnih prestopnih točk naj bo izhodišče povezovanja Koroške regije z drugim regijami v Sloveniji in Avstriji s poudarkom na bolj trajnostnih oblikah mobilnosti. Temu naj sledi tudi izboljšanje infrastrukture in storitev na koroški železniški progi Maribor–Prevalje–Pliberk. V neposredni bližini v Avstriji bo leta 2025 pričela obratovati hitra železniška povezava Celovec–Gradec, s potniškima terminaloma v Šentapavlu in Sinči vasi.

Skladen prostorski razvoj in pozicioniranje regije v širšem prostoru

Racionalno načrtovanje in upravljanje s prostorom predstavlja osnovo za dolgoročni razvoj regije, pri čemer obstaja veliko področij, ki jih je smiselno reševati skupno na ravni regije. Razdrobljenost pristojnosti načrtovanja in upravljanja s prostorom ter vzpostavljanja in vzdrževanja mreže gospodarske javne infrastrukture otežuje optimalno in racionalno rabo prostora in virov. Regija bo s pripravo regionalnega prostorskega plana morala uskladiti razvojne usmeritve RPP s prostorskimi zmožnostmi. Na žalost v času priprave tega RRP ta procesa ne tečeta sočasno. Zakon o urejanju prostora ZUreP-3 poleg uvajanja regionalnega prostorskega plana daje prednost prenovam pred novimi pozidavami in s tega vidika bo za regijo v prihodnosti pomembno tudi, kako uspešno bo pristopila k prenovi in revitalizaciji degradiranih oz razvrednotenih površin ter ohranjanju kmetijskih površin.

Koroška kot pretežno podeželska regija z nekaj urbanimi središči se ob izzivih zagotavljanja skladnejšega razvoja mest in podeželja dodatno sooča tudi z izzivi obmejnosti in obrobnosti. Za regijo bo ključnega pomena izkoristiti instrumente, ki temeljijo na teritorialnem razvoju. S tem pa je tesno povezan tudi pogled na prihodnost regije, njeno identiteto in priložnosti, ki jih lahko ponudi prav obmejnost s krepitvijo sodelovanja v širšem mednarodnem prostoru.

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Bolj trajnostni razvoj mest in podeželja

Cilj prioritete je zagotoviti učinkovitejši prostorski razvoj, krepitev teritorialnih pristopov kot odgovor na specifične razvojne potrebe in priložnosti ter krepitev prostorske identitete in položaja regije v čezmejnem območju.

Ukrepi:

- Regijsko prostorsko načrtovanje
- Trajnostni razvoj mest in širših mestnih območij
- Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost
- Obmejna problemska območja
- Teritorialno sodelovanje

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Bolj sposobna, privlačna in vključujoča Koroška

Osrednji cilj prioritete je povečati socialni kapital regije in ustvariti privlačne pogoje za delo in bivanje za vse prebivalce skozi vsa obdobja življenja ter tako prispevati k ustavitvi trenda zmanjševanja prebivalstva in k povečanju kakovosti življenja za vse družbene skupine.

Razvojna prioriteta 2 je tesno povezana s prvo zlasti na področju razvoja človeških virov za potrebe gospodarstva in pa zagotavljanja privlačnega bivalnega okolja kot dejavnika konkurenčnosti regije. S to prioriteto regija pristopa tudi h krepitvi skupnosti in izboljšanju položaja ranljivih skupin v regiji.

Ukrepi:

- Kompetence za življenje in delo
- Zdrava, aktivna in vključujoča skupnost
- Povezana in ustvarjalna skupnost
- Družbena infrastruktura

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Bolj dostopna in trajnostno mobilna Koroška

Cilj prioritete je povečati povezanost in dostopnost regije ter bolje izkoristiti priložnosti za povezljivost s sosednjo Avstrijo. Razvojna prioriteta se tesno povezuje s prvo, saj je ravno slaba dostopnost regije in povezanost s centrom in drugimi regijami ena ključnih ovir za socialno-ekonomski razvoj.

Povečanje bolj trajnostnih oblik mobilnosti v urbanih naseljih in na podeželju v povezavi s prehodom na nizkoogljično družbo je prav tako cilj te prioritete.

Ukrepi:

- Bolj trajnostna mobilnost
- Širokopasovno omrežje

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Bolj konkurenčna in podjetna Koroška

Cilj razvojne prioritete je povečati konkurenčnost regije z zagotavljanjem bolj spodbudnega poslovnega okolja za rast in razvoj ter za povečevanje regionalne dodane vrednosti.

Z ukrepi te prioritete se regija usmerja v nadaljnjo krepitev obsega in kakovosti podpornih storitev, vključno z izboljšanjem poslovne infrastrukture, še zlasti pa na povečanje inovativne in razvojno raziskovalne sposobnosti regije na področjih perspektivnih dejavnosti. Prioriteta se tesno povezuje z ukrepi prioritet 4 in 3 predvsem na področju izobraževanja, zagotavljanja kakovosti družbenih storitev in dostopnosti oz. povezljivosti regije.

Ukrepi:

- Ekosistem za podporo podjetništvu
- Poslovna infrastruktura in podpora vlagateljem
- Rr hub - kompetence za rast in razvoj
- Podpora perspektivnim dejavnostim
- Digitalizacija regije

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Bolj zelena Koroška

Cilj prioritete je nadalje zagotavljati visoko ohranjenost virov, izboljšati upravljanje z njimi, spodbuditi prehod na bolj nizkoogljično družbo in povečati odpornost skupnosti na podnebne spremembe. Razvojna prioriteta se glede učinkov povezuje predvsem s četrto, ki spodbuja bolj trajnostne oblike

mobilnosti.

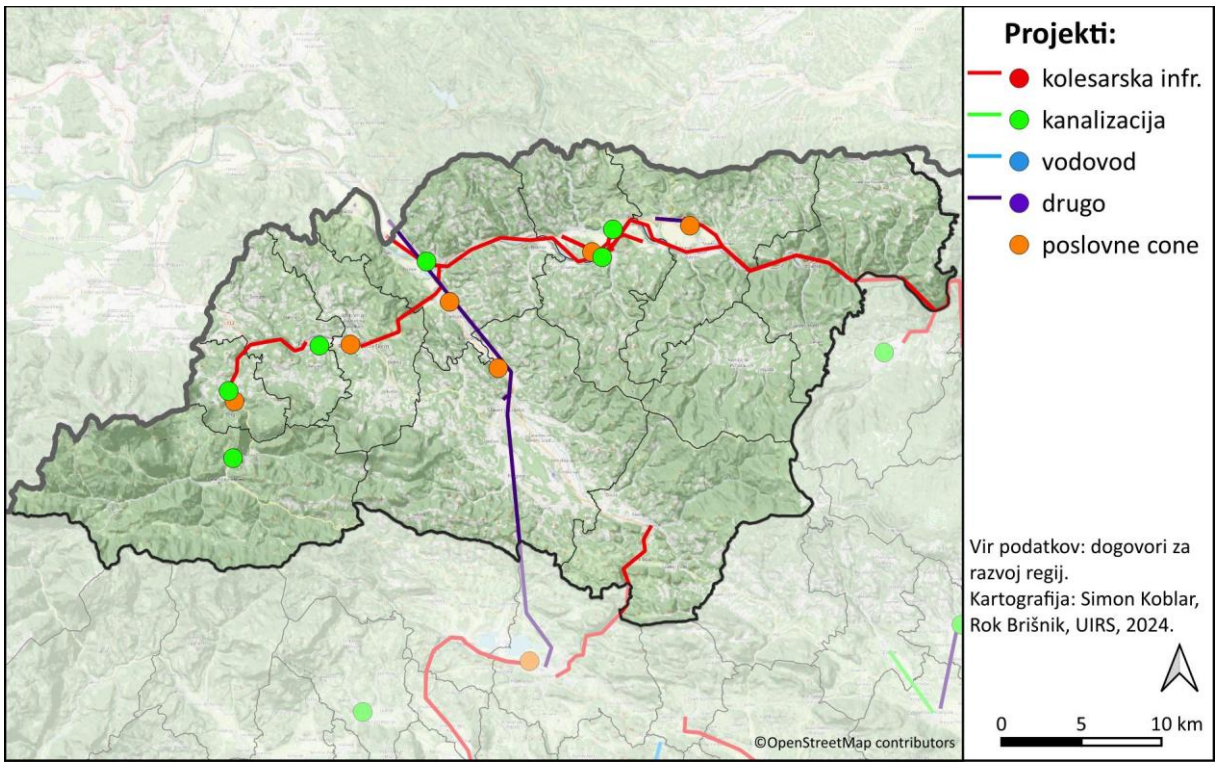
Ukrepi:

- Obnovljivi viri in energetska učinkovitost
- Varovanje narave, okolja in naravnih virov
- Prilagajanje na podnebne spremembe

Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

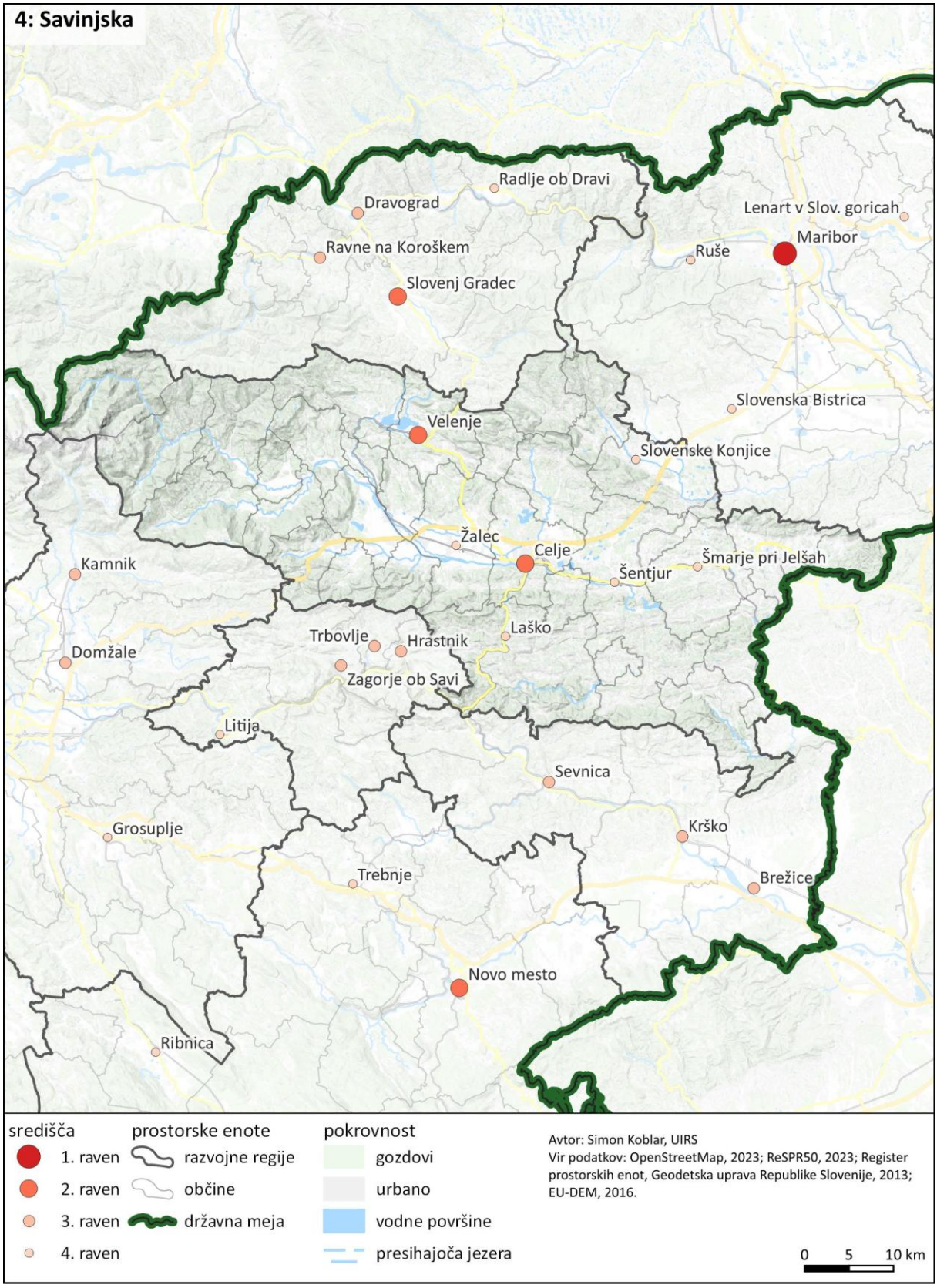
1. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Meže – Čistilna naprava Prevalje
2. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Meže – Čistilna naprava Črna na Koroškem
3. Dakljinska kolesarska povezava Trbonje – Maribor
4. Mehki ukrepi: Regijska štipendijska shema Koroška
5. Mehki ukrepi: podjetno nad izzive (PONI)
6. Poslovna cona Otiški vrh, občina Dravograd
7. Poslovna cona Glančnik, občina Mežica
8. Infrastrukturna ureditev inm dograditev industrijske cone Muta, občina Muta
9. Poslovna cona Pušnik, občina Radlje ob Dravi
10. Komunalna infrastruktura za poslovno cono Ravne 2019-2022.
11. Izgradnja sekundarnega voda ta odvajanje odpadnih voda za industrijsko cono Vuzenica, občina Vuzenica
12. Komunalna infrastruktura PC Pameče 3, občina Slovenj Gradec
13. Rekonstrukcija cestnih povezav Ozare, Mestna občina Slovenj Gradec

14. Izgradnja regionalne kolesarske povezave Huda luknja med Velenjem in Mislinjo za zagotavljanje dnevne trajnsotne mobilnosti
15. Kolesarska povezava šolskega centra ter industirjske cone Muta z naselji Muta, Vuzenica in Gortina, nosilec ministrstvo za infrastrukturo
16. Kolesarska povezava med Prevaljami in Mežico, nosilec MzI
17. Kolesarska povezava Radelj ob Dravi z naselji Vas, Brezno, Podvelka, Ožbalt in Vurmat
18. Kolesarska povezava Radelj ob Dravi z naseljem Vas
19. Kolesarksa povezava med Dravogradom in Ravnami na Koroškem, MzI
20. Kolesarksa povezava Sv. Vida na Vuzenico in Muto, Občina Vuzenica
21. Izgradnja sekundarne kanalizacije v aglomeraciji Vič, Občina Dravograd
22. Izgradnja sekundarnih vodov za odvajanje odpadnih voda Mežica, občina Mežica
23. Ureditev komunalne infrasturkture v aglomeraciji Muta, občina Muta,
24. Aglomeracija Zgornja Vižinga – Radlje ob Dravi, občina Radlje ob Dravi
25. Vodooskrba območja Mežiške doline – gradnja čistilne naprave za pitno vodo in gradnja manjkajoičih vodov.
26. Mehki ukrep: priprave projektne dokumentacije zza navezovalne ceste na 3. razvojno os v Koroški regiji

Slika 6:projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Koroško

Savinjska regija

Slika 7: pregledna karta savinjske razvojne regije

Vizija

Savinjska regija stremi k trajnostnemu razvoju celotne regije, ki zaradi svoje raznolikosti in geografske pozicije predstavlja edinstveno, inovativno in prepoznavno razvojno okolje. Razvoj je mogoče uresničiti z uravnoteženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ki upošteva omejitve in naravne danosti ter ustvarja pogoje in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove.

»Zelena, digitalna, inovativna, opolnomočena in ljudem prijazna savinjska regija.«

Stanje

Preglednica 4: izbrani kazalniki za savinjsko razvojno regijo.

	Savinjska regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	95,60	95,20	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	20.032	23.921	22.142	27.040
Število prebivalcev	257.425	261.137	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	111,90	113,50	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	95,60	95,20	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	122.529	125.479	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	9,09	5,70	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	20,68	22,82	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	10.525	13.199	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	7.271	7.867	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	80	139	274	944
Število prenočitev turistov	1.763.949	1.651.465	15.775.331	16.125.027

Strateška prometna lega

Savinjska regija leži v vzhodnem delu Slovenije ter meji na dve državi (Avstrijo in Hrvaško) in na pet statističnih regij. Savinjska regija ima ugodno strateško lego, je geografsko in reliefno zelo raznolika ter razgibana, skoznjo pa potekajo pomembne mednarodne ceste in železniške povezave.

Dobri naravni pogoji

Globalno konkurenčna predelovalna industrija

Družbe v predelovalni dejavnosti zagotavljajo največ delovnih mest v regiji (48,2 %) in ustvarjajo 46,1 % prihodkov regije, od tega skoraj celotni delež prihodkov na tujem trgu.

Visoka raven tehnološkega znanja v obstoječih podjetjih

Dobro razvito formalno in neformalno izobraževanje (vseživljenjsko učenje)

V Savinjski regiji deluje 120 vrtcev, 25 srednješolskih zavodov ter 7 visokošolskih zavodov oziroma njihovih dislociranih enot in 8 višjih strokovnih zavodov.

Varno okolje, nizka stopnja kriminala

Dobro stoječe gospodarstvo

V letu 2018 je bruto družbeni proizvod (BDP) na prebivalca v regiji znašal 19.987 evrov in je dosegel 90,5 % nacionalnega povprečja (22.083 evrov) in 64,1 % povprečja Osrednjeslovenske regije, kjer je bil najvišji. V obdobju 2000–2018 se je BDP na prebivalca povečal za 2-krat. Kazalnik je v regiji rasel do vključno leta 2008, nato je sledil upad in od leta 2010 ponovna počasna rast. Šele leta 2015 je vrednost BDP na prebivalca presegla vrednost iz leta 2008. Po podatkih AJPES je v letu 2018 v Savinjski regiji poslovalo 6.580 gospodarskih družb in 45 zadrug, ki so skupaj imele 61.319 zaposlenih, kar znaša 12,1 % vseh zaposlenih v Sloveniji. Ustvarile so 9.385 milijonov evrov prihodkov, kar predstavlja 9,2 % vseh prihodkov Slovenije.

Močna, velika, stabilna, konkurenčna in izvozno usmerjena podjetja

Družbe v predelovalni dejavnosti zagotavljajo največ delovnih mest v regiji (48,2 %) in ustvarjajo 46,1 % prihodkov regije, od tega skoraj celotni delež prihodkov na tujem trgu. Zaradi izrazite izvozne usmerjenosti je njihov tržni potencial večji, hkrati pa so bolj občutljive na spremembe na globalnem trgu. Leta 2018 so na tujem trgu ustvarile 5,9 % več prihodkov kot leto prej. Na drugem mestu po gospodarski moči so v regiji družbe, ki opravljajo dejavnost trgovine, vzdrževanja in popravil motornih vozil, ki so zaposlovale 14,9 % vseh zaposlenih in ustvarile 25,8 % prihodkov. Izvozna aktivnost se je obrestovala tudi pri njih, saj so na tujem trgu dosegle 22,2 % rast.

Dobro razvito podporno okolje za podjetništvo (zbornice, SPOT)

/

Ohranjena naravna in kulturna dediščina ter tradicija

Na območju Savinjske regije je 32.210 ha širše in ožje zavarovanih območij, kar predstavlja približno 14 % površine regije. V regiji se nahaja šest zavarovanih območij državnega pomena – regijski park, Kozjanski park, krajinski park, Robanov kot, dve zavarovani območji oblikovane krajine in dve točkovni zavarovani območji ter 135 zavarovanih območij lokalnega pomena. Po deležu območij Natura2000 sta najvišje občini Kozje (79,55 %) in Solčava (75,84 %), najnižje pa občini Vojnik (0,04 %) in Šmartno ob Paki (0,23 %). V občini Vransko območij Natura2000 ni.

Savinjska regija ima bogato in raznoliko kulturno dediščino ter dolgo tradicijo organiziranega varstva. V register nepremične kulturne dediščine je vpisanih 3.949 enot kulturne dediščine, od tega je 10 spomenikov državnega pomena in 1.066 spomenikov lokalnega pomena. Zastopane so vse zvrsti kulturne dediščine: kulturna krajina, naselja in njihovi deli, arheološka najdišča, stavbe, parki in vrtovi, spominski objekti in območja ter drugi objekti dediščine in naprave.

Dobro razvite strategije trženja turističnih ponudb

V regiji se nahaja deset vodilnih destinacij, in sicer Zgornja Savinjska dolina in Rogla – Pohorje v Alpski Sloveniji ter Šoštanj/Topolšica in Velenje (Šaleška dolina), Laško, Celje, Podčetrtek, Rogaška Slatina in Dobrna v termalno Panonski Sloveniji, kjer se nahaja tudi druga destinacija – Žalec. V regiji kot destinacije tako po prepoznavnosti kot kapacitetah prevladujejo zdraviliške občine. V regiji je od 31 občin šest zdraviliških, sedem gorskih in dve mestni občini, pri čemer se v zdraviliških občinah nahaja več kot polovica vseh nastanitvenih kapacitet v regiji.

Dobro razvito kmetijstvo in infrastruktura

Savinjska regija se v letu 2018 s 63.664 ha obdelanimi površinami, kar predstavlja 13,3 % vseh obdelanih površin, v Sloveniji uvršča na tretje mesto med regijami. Čeprav sodi Savinjska regija v kmetijski dejavnosti med najbolj produktivne regije v Sloveniji, vseeno po produktivnosti zaostaja za drugimi dejavnostmi. Zaradi nižje produktivnosti posledično kmetijska dejavnost v regijskem BDP predstavlja manjši delež (3,9 %), delež zaposlenih v kmetijstvu pa je 5 % (povzeto po SURS 2020; 2021).

Velika izbira izobraževalnih in študijskih programov, kar omogoča povezovanje izobraževanja z gospodarstvom

V regiji deluje več izobraževalnih zavodov s programi izobraževanja za deficitarne poklice, ki pa tudi zaradi majhnega zanimanja mladih za te poklice ne zmorejo pokrivati potreb regijskega gospodarstva.

Slabosti:

Neskladja pri prostorskem načrtovanju

Degradirane površine

Premajhna povezanost turistične ponudbe

Pomanjkanje zdravnikov na primarni ravni

Število zdravnikov, zaposlenih v regiji, se je v času od leta 2014 do 2018 povečalo iz 606 na 677, kar pa z 22,8 zdravnika na 10.000 prebivalcev še vedno zaostaja za slovenskim povprečjem (28,0). Število zdravnikov splošne družinske medicine v regiji s 5,2 zdravnika na 10.000 prebivalcev ne dosega slovenskega povprečja (5,4). Število bolnišničnih postelj na 10.000 prebivalcev, ki se je v tem času v Sloveniji zmanjšalo iz 45,4 na 44,4, v Savinjski regiji ostaja brez bistvenih sprememb na 39,34.

Slabo koriščenje OVE

Kakovost zraka

Pomanjkanje sodelovanja med izobraževalnimi institucijami in podjetji oz. gospodarstvom

Premajhna stopnja razvitosti digitalnih kompetenc prebivalstva in zaposlenih

Pomanjkanje ustreznih bivalnih kapacitet in pogojev za mlade družine

Slabša odzivnost v zdravstvenih storitvah

Premalo usmerjanja v izobraževanje na področju poklicnega usposabljanja ter neustrezni kadri za delodajalce in gospodarstvo

Deficitarnost visoko izobraženih kadrov na področju tehniških in naravoslovnih ved negativno vpliva na razvoj raziskovalne sfere. Savinjsko regijo pesti še drug problem, t.i. »beg možganov« iz regije, ki ga je treba preprečiti z novimi privlačnimi možnostmi zaposlovanja za diplomante v Savinjski regiji.

Premalo ozaveščanja prebivalcev glede pomena ohranjanja naravne in kulturne dediščine za trajnostni razvoj

Pomanjkanje visokokakovostne interpretacije naravne dediščine

Prenizka stopnja samooskrbe z lokalnimi izdelki

Razpršenost poselitve (nezadostna vodooskrba in neurejeno odvodnjavanje komunalnih voda)

Gostota poselitve je nadpovprečno visoka, vendar zgoščena predvsem v gosto poseljenih dolinah in kotlinah. V preteklem obdobju je opazen povečan trend zmanjševanja urbanizacije in selitve prebivalstva v enodružinske novogradnje, pretežno na območja ob avtocesti.

Pomanjkljiva družbena in gospodarska javna infrastruktura

Problematika prometne varnosti

Neurejenost obmejnih in čezmejnih cest

Slabša infrastruktura in storitve regionalnih železniških prog

Glavna železniška proga je elektrificirana in trenutno v postopku posodobitve, regionalne proge pa niso elektrificirane, kar predstavlja oviro za njihovo uporabnost in nadaljnji razvoj železniškega prometa v regiji.

Previsoka odvisnost od osebnih avtomobilov

Pomanjkljiva zmogljivost IKT omrežja na podeželju

Strateški razvojni cilji

- ohranitev in povečanje gospodarske moči z razširitvijo prehoda na bolj trajnostno
- gospodarstvo,
- razvoj perspektivnih gospodarskih panog ter krepitev malih in srednje velikih podjetij,
- izboljšati dostopnost in povezljivost regije (prometno, IKT),
- razvoj digitalizacije na vseh področjih in krepitev razvojno inovacijske dejavnosti,
- zagotavljati skladen razvoj in visoko kakovost življenja v mestih in na podeželju,
- zagotavljati visoko stopnjo socialne povezanosti ter spodbujati zdrav in aktiven življenjski
- slog,
- povečati lokalno oskrbo in samooskrbo s hrano,
- dvig kakovosti okolja in trajnostno upravljati z viri,
- racionalno upravljati s prostorom,
- varovanje in izboljšanje stanja narave in kulturne dediščine ter njunega upravljanja,
- učinkovita izraba lesa in lesne biomase,
- dvig kakovosti življenja in poskušati narediti regijo bolj privlačno mladim in s tem preprečiti
- odseljevanja mladih iz regije,
- dosegati visoko stopnjo zaposlenosti in razvijati trajnostna delovna mesta,
- spodbuditi hitrejše okrevanje sektorjev, ki so bili prizadeti zaradi posledic epidemije covid-19,
- povečati odpornost regije na podnebne spremembe,
- okrepiti čezmejno in transnacionalno sodelovanje glede na skupne interese.

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Celostni razvoj in upravljanje savinjske regije

Poudarek je na podpiranju razvojnih strategij na lokalni ravni (lokalna pobuda) in trajnostnem razvoju podeželskih in mestnih območij.

Mestna in podeželska območja v regiji se soočajo z različnimi izzivi, ki potrebujejo posebno obravnavo in reševanje s pristopom od spodaj navzgor. Še posebej je potrebno poudariti, da se problemska obmejna območja regije soočajo še s posebnimi izzivi in večjim razvojnim zaostankom. Za ta območja je značilno, da so oddaljena od gospodarskih centrov, imajo slabše razvite prometne povezave, skromno ali celo neurejeno komunalno in drugo javno infrastrukturo, soočajo se s strukturno brezposelnostjo, so podpovprečno gospodarsko razvita, imajo šibkejšo pokritost s širokopasovnimi povezavami ter veliko izseljevanja in starajočega prebivalstva. Zaradi tega se povečujejo razvojne in socialne razlike.

Smiselno bi bilo izkoristiti potencial za razvoj, ki ga predstavljajo funkcionalno degradirana območja (FDO), ki obsegajo nezadostno izkoriščeno ali zapuščeno območje z vidnim vplivom predhodne rabe in zmanjšano uporabno vrednostjo (ukrepi za celovito ravnanje in upravljanje s FDO). Gre predvsem za usmerjeno pripravo niza povezanih sistemov in drugih ukrepov, ki bodo spodbujali oživitev in nove investicije na območja FDO.

Za dosego celostnega socialnega, gospodarskega in okoljskega razvoja mestnih in podeželskih območij Savinjske regije se ukrepi navezujejo na celostne razvojne strategije za posamezna funkcionalna območja, ki izhajajo iz njihovih potreb in prepoznanih razvojnih priložnosti teh območij ter naslavljajo njihove specifične izzive na celosten in trajen način. Tu gre predvsem za trajnostne urbane strategije mestnih občin, mestnih naselij in naselij mestnih območij (CTN) in pa za strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (CLLD).

Ukrepi:

- Ukrepi, ki se bodo na področju skupnosti izvajali za posamezne člane skupnosti (CLLD)
- Mehanizem CTN za širše podeželsko območje
- Izdelava regionalnega prostorskega plana
- Obmejna problemska območja
- Degradirana območja

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Savinjska regija za ljudi

Poudarek je na bolj socialni regiji, ki zagotavlja varstvo socialnih pravic in podpira kakovostno zaposlovanje, izobraževanje, veščine, socialno vključenost in enak dostop do zdravstvene oskrbe. Vsem prebivalcem regije želimo zagotoviti visoko socialno kohezijo in razvijati regijo v smer, ki bi jim omogočala dostojno, kakovostno in privlačno bivanje. Namen je povečati dostopnost, raznovrstnost in kakovost storitev.

Posebna pozornost bo namenjena ranljivim skupinam (osebe s posebnimi potrebami, paliativna oskrba, osebe z demenco, programi za starostnike, ki ne potrebujejo domskega varstva…), ki predstavljajo tveganje za izključenost iz družbe ali se soočajo z izzivi na trgu dela. Usmerjenost bo tudi na mlade in mlade družine, da bi jim zagotovili boljše pogoje za delo in življenje v regiji.

Problem v regiji predstavlja tudi staranje prebivalstva, saj le-to zmanjšuje zmogljivost aktivnega prebivalstva, kar nakazuje, da bo potrebno urediti trg dela, izobraževanje, socialno zaščito ter bivalno in delovno okolje. Pomanjkanje ustrezne delovne sile zmanjšuje sposobnost za hitrejši gospodarski napredek, kar pa posledično vpliva tudi na življenjski standard prebivalcev v regiji.

Delovna mesta bo potrebno prilagoditi tehnološkemu razvoju, za kar pa je potrebno izboljšati znanja in spretnosti, ki bodo usklajena s potrebami družbe in gospodarstva. Regija naj bi ponujala možnosti za prilagajanje in aktivno vključevanje v družbo vsem generacijam.

S ciljem želimo v regiji spodbujati visoko stopnjo zaposlenosti, socialno pravičnost in varstvo, boj proti socialni izključenosti, visoko stopnjo izobraževanja in varovanja človekovega zdravja, hkrati pa narediti regijo privlačno za bivanje s trajnostnim okoljem za bivanje.

Ukrepi:

- Kakovostna delovna mesta regije
- Učeča se regija – izobraževanje za prihodnost
- Zdrava, socialno dostopna regija, s kakovostnim otroškim varstvom in blaginja za vzdrževane osebe
- Družbena infrastruktura

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Povezana savinjska regija

Poudarek je na bolj povezani regiji s strateškimi prometnimi povezavami in razvitimi digitalnimi omrežji.

Savinjska regija je razpršeno poseljena in ima razvejano prometno omrežje. Zato je v regiji potrebno poleg glavnih cestnih koridorjev obnoviti in izboljšati še dostopnost na drugih območjih. Potrebna bi bila tudi posodobitev železniške infrastrukture. Spodbujali bomo uporabo javnega prometa. Poudarek bo na izboljšanju uporabe informacijskih in komunikacijskih tehnologij.

Ukrepi:

- Dostopnost IKT
- Razvoj trajnostne, pametne in intermodalne nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, vključno z boljšim dostopom do omrežja TEN-T in čezmejno mobilnostjo
- Infrastruktura za regionalno trajnostno mobilnost, kar vključuje kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa in alternativne oblike mobilnosti ter njihovo povezovanje
- Spodbude za izdelavo načrtov parkirne politike na ravni mest in regij in njihovo izvedbo

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Pametna savinjska regija

Poudarek je na inovacijah, digitalizaciji, gospodarski preobrazbi in podpori malim in srednje velikim podjetjem. Namen je zagotoviti dinamično in konkurenčno gospodarstvo v Savinjski regiji, ki temelji na znanju, inovativnosti in podjetnosti ter ustvarjanju novih delovnih mest in doseči višjo stopnjo zaposlenosti.

Z ukrepi se regija usmerja v nadaljnjo krepitev kakovosti podpornih storitev, ki vključujejo izboljšano poslovno infrastrukturo. Še posebej pa se usmerja na povečanje inovativne in razvojno raziskovalne sposobnosti regije, vključno z vzpostavitvijo raziskovalne infrastrukture v perspektivnih dejavnostih. Ključne usmeritve regije so na dodajanju vrednosti proizvodom in storitvam, izkoriščanju prednosti digitalizacije ter prehodu na bolj trajnostne oblike delovanja z uvajanjem zelenih tehnologij in krožnega gospodarstva. Za to regija potrebuje spodbudno podporno okolje, primerno usposobljene in motivirane kadre ter več delovnih mest z višjo in visoko izobrazbo. Prav tako je potrebno okrepiti

razvojno inovacijsko dejavnost in sodelovanje med izobraževalnimi institucijami in realnim okoljem ter trgom dela.

Ukrepi:

- Izboljšanje raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti ter uvajanje naprednih tehnologij
- Uživanje koristi digitalizacije za državljane, podjetja in državo
- Izboljšanje rasti in konkurenčnosti gospodarstva regije in ustvarjanje delovnih mest

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Zelena savinjska regija

Poudarek je na bolj zeleni, nizkoogljični regiji, vključno z vlaganji v energetski prehod, obnovljive vire energije in prilagajanjem podnebnim spremembam. Usmerjenost regije bo predvsem na zagotovitvi čiste in kakovostne pitne vode za vse prebivalce, zmanjševanju vodnih izgub, učinkoviti rabi energije in trajnostnem ravnanju z odpadnimi vodami na aglomeracijah pod 2000 PE in pa tudi na optimalni izrabi že obstoječih kapacitet.

Spodbujali bomo k rabi nizkoogljične energije, izvajali načrte za ravnanje z odpadki in spodbujali zeleno infrastrukturo ter zmanjševanje onesnaževanja. Krepili bomo ozaveščanje glede učinkovite rabe energije in uporabe trajnostnih oblik mobilnosti. Za prehod v nizkoogljično regijo bo potrebno vlagati v bolj učinkovito rabo energije, proizvodnjo energije iz obnovljivih virov ter aktivnosti iz področja krožnega gospodarstva in trajnostne mobilnosti. Posledice podnebnih sprememb terjajo tudi reševanje posledic naravnih nesreč (poplave, suša, toča, erozije …). Z učinkovitim reševanjem teh posledic bomo izboljšali in ohranjali biotsko raznovrstnost ter spodbujali razvoj turizma.

Ukrepi:

- Spodbujanje ukrepov za energetsko učinkovitost
- Spodbujanje energije iz obnovljivih virov
- Razvoj pametnih energetskih sistemov in omrežij ter hrambe energije na lokalni ravni
- Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanje tveganj in krepitev odpornosti na nesreče
- Spodbujanje trajnostnega gospodarjenja z vodnimi viri
- Spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo
- Spodbujanje biotske raznovrstnosti, zelene infrastrukture v urbanem okolju in zmanjšanje onesnaženja
- Spodbujanje trajnostne večmodalne mobilnosti

Pravični prehod premogovne regije saša

Med ukrepi, ki jih je sprejela Evropska unija (EU) kot podpisnica Pariškega sporazuma za zmanjšanje izpustov CO2, je tudi postopna opustitev uporabe premoga za pridobivanje energije. Ta ukrep bo imel negativne posledice na gospodarsko in socialno sliko premogovnih regij, zato se je EU prav tako zavezala, da bo podprla pravično gospodarsko in socialno prestrukturiranje teh regij. Evropska komisija je decembra 2017 predstavila Platformo o premogovnih regijah v prehodu (EU coal regions, 2019), ki je ključni del pobude za premogovne in ogljično-intenzivne regije v prehodu in je bila predstavljena kot nezakonodajni element zakonodajnega svežnja »Čista energija za vse Evropejce«. Namen platforme je olajšati razvoj projektov in dolgoročnih strategij v premogovno intenzivnih regijah (Portal energetika, 2019).

EU komisija je pripravila »Poročilo o politikah kot podlago za nadaljnji energetski prehod premogovniških regij (Alves Dias in sod., 2018)«, ki navaja 41 evropskih regij z aktivnimi premogovniki. Iz Savinjske razvojne regije je vključeno tudi premogovno območje Savinjsko–šaleška premogovna regija, kjer bo prav tako potrebna celovita gospodarsko-energetska preobrazba (Industrial transition - no region left behind, 2019).

Za obdobje 2021–2027 je podpora kohezijske politike za premogovne regije še naprej prednostna naloga, ki jo poudarja predlagana tematska osredotočenost Evropskega sklada za regionalni razvoj na cilje politike za pametnejšo in bolj zeleno Evropo z nizkimi emisijami ogljika (Odgovor EU komisarke za regionalno politiko, 2019). Energetski prehod premogovniških regij bo prispeval tudi k cilju 1: Pametnejša Evropa – inovativno in pametno gospodarsko preoblikovanje.

V Savinjsko–šaleški premogovni regiji bo potrebna celovita preobrazba, saj gre za večplasten problem. Povpraševanje in proizvodnja premoga se je v EU v zadnjih nekaj desetletjih zmanjšala za 31 %, poraba pa za 13 %. Gospodarska diverzifikacija in tehnološki prehod v premogovnih regijah bosta tako ključnega pomena za zagotavljanje dolgoročne rasti in delovnih mest ter za omogočanje učinkovitih ukrepov za doseganje ciljev podnebne, okoljske in energetske politike. Tako bo poleg sanacije degradiranih območij potrebna tudi postopna menjava energetskega sistema, da ne bo ogrožena oskrba z energijo v regiji in širše. Zapiranje rudnika bo namreč zahtevalo tudi prekvalifikacijo delovnih mest in okrepitev zelenega gospodarstva z zagotavljanem infrastrukturnih pogojev in ustrezne podpore pri ustvarjanju zelenih delovnih mest. Potrebno bo izvesti prehod na čisto energijo oz. uporabo inovativnih tehnologij, kot sta zajemanje ter shranjevanje ogljika (CCS), pri čemer bo potrebno pozornost nameniti tudi socialni pravičnosti, strukturni preobrazbi, novim spretnostim in financiranju realnega sektorja.

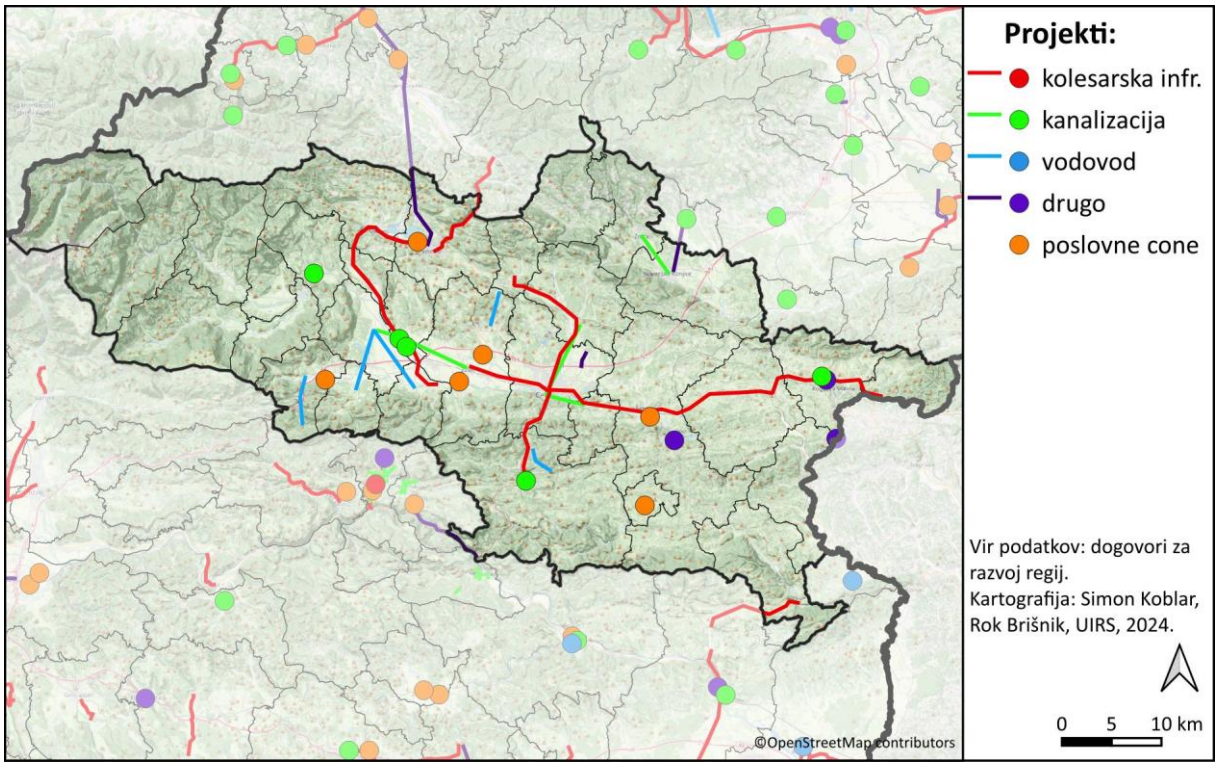
Ukrepi:

- Zagotavljanje pravičnega energetskega prehoda SAŠA regije
- Zagotavljanje postopne sanacije in revitalizacije prostorsko in okoljsko razvrednotenih območij
- Zagotavljanje dodatne regionalne povezljivosti in trajnostne mobilnosti
- Zagotavljanje trajnostnega, prožnega in raznolikega gospodarskega razvoja
- Zagotavljanje zaposlitev in veščin za vse

Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Projekt Vonarsko jezero, 1.faza, novilec MOP
2. Mehki projekt: Regijska štipendijska shema, Savinjska statistična regija
3. Poslovna cona Vrbje, Občina Žalec
4. IOC Stara Vas, občina Velenje
5. Opremljanje IC Šentjur jug, občina Šentjur
6. Opremljanje IC Dobje, občine Dobje
7. Mehki ukrepi: Mreža podjetniških inkubatorjev Savinjske regije, Poslovni center Vrelec, občina Rogaška Slatina
8. Poslovna cona Arnovski gozd, širitev, občina Žalec
9. Izgradnja komunalne opreme za degradirano območje Garant Polzela, občina Polzela
10. Izgradnja komunalne opreme za degradirano območje tovarne nogavic Polzela, občina Polzela
11. Izgradnja komunalne infrastrukture za območje poslovne cone ČE02 4/1 Čeplje – Poligon, občina Vransko

12. Ureditev glavne kolesarske povezave G15 z navezavami na območju občine Šentjur – Šmarje pri Jelšah – Rogaška Slatina – Rogatec
13. Izgradnja glavne kolesarske povezave G8 Gorenje – Šmartno ob Paki, Polzela, Šešče
14. Izgradnja regionalne kolesarske povezave R3 Velenje Šoštanj – Šmartno ob Paki
15. Izgradnja regionalne kolesarske povezave Huda Luknja med Velenjem in Mislinjo
16. Izgradnja regionalne kolesarske povezave odsek Celje – Štore – Šentjur
17. Izgradnjadržavne kolesarske povezave odsek Celje Žalec
18. Izgradnja regionalne kolesarske povezave Celje – Laško
19. Izgradnja regionalne kolesarske povezave Celje – Vojnik- Dobrna
20. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Savinje – Občina Laško
21. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Savinje – občina Celje, Štore in Vojnik
22. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Dravinje – občini Slovnske konjice in Zreče
23. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Savinje, občine Braslovče, Polzela in Žalec
24. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Savinje, Občina Mozirje
25. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Sotle, občina Rogaška Slatina
26. Izgradnja infrastrukture za kvalitetno vodooskrbo v Savinjski regiji, primarni vodovod Tabor – Braslovče – Prebold
27. Izgradnja infrastrukture za kvalitetno vodooskrbo v Savinjski regiji, primarni vodovod Zaplanina – Ločica – Vransko
28. Izgradnja infrastrukture za kvalitetno vodooskrbo v Savinjski regiji, vodovod Vrmovje – Železno – Hramše
29. Navezovalna cesta Ljubečna – AC prikluček Celje Vzhod, DRSI
30. Mreža podjetniških inkubatorjev: Poslovni objekt Aurea Gorica pri Slivnici
31. Poslovna cona južno od železnice II. Faza, občina Žalec
32. Oskrba s pitno vodo v Savinski regiji 2.sklop, občina Laško
33. Obvoznica Slovenske Konjice – Oplotnica

Slika 8: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Savinjsko regijo

Zasavska regija

Slika 9: pregledna karta zasavske razvojne regije

Vizija

»Smer razvoja, ki jo soustvarjamo, je gospodarsko močno, povezano, čisto in gostoljubno Zasavje. Zasavje bo regija, ki bo privlačna za prebivanje in delo.

Smer razvoja regije je povezano, čisto, trajnostno usmerjeno in gostoljubno Zasavje. Podjetništvo, predelovalna industrija in razvoj novih tehnologij, kamor se Zasavje usmerja po opuščanju premogovne in industrijske dejavnosti, bodo pripomogli k prepoznavnosti Zasavja ter privabljanju investitorjev in podjetnikov z željo po sodelovanju. Gospodarstvo bo z usmerjanjem v raznolika področja postalo primerljivo z gospodarstvom v razvitejših regijah skladno z razpoložljivimi okolijskimi zmogljivostmi prostora. Z ureditvijo stanovanjske, družbene, prometne in IKTinfrastrukture, varovanjem okolja ter s prizadevanjem za čistejšo vodo in zrak, z dostopnim zdravstvenim in socialnim varstvom, s privlačnimi izobraževalnimi in zaposlitvenimi možnostmi ter z možnostmi udejstvovanja na kulturnem in športnem področju bo regija privlačna za življenje in delo vseh generacij.

Stanje

Preglednica 5: izbrani kazalniki za zasavsko razvojno regijo.

	Zasavska regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	59,00	60,80	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	11.585	14.563	22.142	27.040
Število prebivalcev	57.059	57.283	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	117,60	118,10	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	59,00	60,80	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	26.404	26.665	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	9,19	5,60	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	18,86	20,90	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	1.995	2.416	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	1.114	1.123	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	-8	9	274	944
Število prenočitev turistov	12.785	22.990	15.775.331	16.125.027

Prednosti:

Bogata kulturna in naravna dediščina

Zasavska regija ima bogato kulturno dediščino. V regiji je 733 enot nepremične kulturne dediščine (kulturnih spomenikov in registrirane dediščine).

V regiji sta tudi dva krajinska parka, in sicer Krajinski park Kum, ki ima 2.232 ha površine, in Krajinski park Mrzlica, ki ima 149 ha površine.

Izobrazbena struktura prebivalstva

Izobrazbena sestava prebivalstva, starega 15 let ali več, je nekoliko slabša od slovenskega povprečja: brez izobrazbe ali z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo je 3,6 % prebivalcev (Slovenija 2,9 %), osnovno šolo ima končano 22,5 % prebivalcev (Slovenija 20,1 %), srednjo izobrazbo je pridobilo 54,6 % prebivalcev (Slovenija 52,8 %), višjo in visoko šolo je končalo 19,4 % prebivalcev (Slovenija 24,2 %).

Stopnja registrirane brezposelnosti

Stopnja registrirane brezposelnosti je v zasavski regiji junija 2020 znašala 10,0 % (Slovenija 9,2 %). Stanje se v zadnjih letih izboljšuje v celotni regiji, saj je opaziti konstanto padanje stopnje brezposelnosti v občinah zasavske regije, pri čemer so razlike znotraj regije precejšnje.

Gospodarska podoba

Zasavsko gospodarstvo je zaznavalo pozitiven trend – povečal se je bruto domači proizvod, prav tako število podjetij, rastla je dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah, povečala se je investicijska aktivnost gospodarskih družb –, pa se je njegov zaostanek za slovenskim povprečjem po večini spremljanih kazalnikov povečal.

Indeks delovne migracije

Zaradi ugodnejših delovnih pogojev in dostopnosti delovnih mest zunaj regije je indeks delovne migracije v zasavski regiji 59,0 in je najnižji med vsemi slovenskimi regijami.

Podjetja

Število podjetij (registrirane pravne in fizične osebe, ki ustvarjajo dohodek) se je v letih od 2008 do 2019 povečalo za 1.647 podjetij. Leta 2019 je bilo v 3.959 podjetjih zaposlenih 14.423 delavcev, kar je 10,4 % več kot v letu 2008. Število novonastalih podjetij se je v primerjavi z letom 2008 povečalo za 51,4 %.

Zasavski podjetniki so v letu 2020 izboljšali izide poslovanja glede na leto 2019, in sicer so v primerjavi s podjetniki iz drugih regij v letu 2020 edini zaznali rast neto podjetnikovega dohodka, po rasti neto dodane vrednosti pa so bili na drugem mestu med vsemi regijami. Neto podjetnikov dohodek se je v zasavski regiji povečal za 2 %, na ravni Slovenije pa zmanjšal za 6 %. Tudi neto dodana vrednost se je povečala za 2 %, na ravni Slovenije pa se ni spremenila.

Kmetijstvo

Število kmetijskih gospodarstev v zasavski regiji narašča in je leta 2016 doseglo številko 1.674 (leta 2010 jih je bilo 1.075). Zasavska kmetijska gospodarstva predstavljajo 2,38 odstotka vseh kmetijskih gospodarstev v državi, medtem ko je leta 2010 ta delež znašal 1,44 odstotka. Delež velikih kmetijskih gospodarstev z najmanj desetimi hektari kmetijskih zemljišč se je v letu 2016 povečal na 13,5 % glede na leto 2010 (11 %). V Sloveniji se je v istem obdobju ta delež povečal s 15,3 na 16,9 odstotka.

Partnerstvo, nevladine organizacije

Iz zasavske regije prihaja kar nekaj uspešnih projektov na področju razvoja novih pristopov, kratkih dobavnih verig in okoljskih ukrepov. Poleg razvijanja dopolnilnih dejavnosti pa je v zadnjih letih podeželje, kmetijstvo, deležno dodatnih finančnih vzpodbud za razvoj, saj je Partnerstvo LAS Zasavje in LAS Srce Slovenije s pomočjo Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja finančno podprlo 60 projektov razvoja podeželja. Pomembno vlogo pri

dvigovanju kakovosti življenja na podeželju imajo tudi številna društva in nevladne organizacije, ki na krajevnem ali strokovnem temelju povezujejo prebivalce.

Oskrba s pitno vodo, komunalni odpadki

Na področju oskrbe s pitno vodo je bilo izvedenih več novogradenj in adaptacij, poraba vode pa se v zadnjem desetletju znižuje s podobnim tempom, kot je povprečje v državi.

Delež komunalnih odpadkov, zbranih v sistemu javnega odvoza odpadkov, se je v zadnjem obdobju prav tako zniževal, pri čemer je Zasavje uspešnejše od slovenskega povprečja.

Zdravstvena oskrba

Splošna bolnišnica Trbovlje kot osrednja zdravstvena ustanova skrbi za najboljšo oskrbo bolnikov na območju Zasavja, prepoznana pa je tudi širše. Skrb za preprečevanje obolevnosti in ohranjanje zdravja občanov uresničuje tudi s povezovanjem z drugimi zdravstvenimi organizacijami. Vsa leta so v bolnišnici skrbeli za vlaganja v opremo in prostore. Za petletno obdobje so se v svojem razvojnem programu usmerili na razvoj stroke, razvoj zaposlenih in na doseganje dobrih pogojev za delo.

Kulturna dejavnost

Kulturna dejavnost je množična in kakovostna. Poleg ustanov, v katerih se poklicno ukvarjajo s ponudbo kulturnih dobrin – kulturni domovi, knjižnice in glasbene šole v vseh štirih občinah, muzej – deluje veliko društev, ljubiteljskih skupin in posameznikov.

Dobri ponudba za mlade in starejše občane

V vseh štirih občinah so uredili pogoje za delovanje mladinskih centrov: v Trbovljah je bil zgrajen nov center s hostlom, v Zagorju so urejeni prostori v nekdanjem športnem domu Proletarec, v Hrastniku v nekdanjih prostorih rudnika, v Litija pa v okviru Javnega zavoda za kulturo, mladino in šport Litija.

Zasavska ljudska univerza izvaja regijski projekt Večgeneracijskega centra Zasavje (za obdobje petih let). VGC je eden izmed 15 nacionalnih centrov, katerega namen je izvajanje različnih preventivnih programov, s katerimi se bo aktiviralo in integriralo pripadnike različnih ranljivih ciljnih skupin in preprečevalo njihovo socialno izključenost.

Slabosti:

Razpršenost poselitve

Razpršenost prebivalstva je neenakomerna, saj so visoke koncentracije značilne le za občinska urbana jedra Trbovelj, Zagorja, Hrastnika in Litije. Število prebivalstva v regiji upada, saj znaša naravni prirast regije –160, medtem ko je selitveni prirast regije 357.

Delež novonastalih podjetij

Delež novonastalih podjetij v regiji (odstotek od vseh podjetij) je 9,88, medtem ko je slovensko povprečje 11,71, število novonastalih podjetij na 10.000 prebivalcev v regiji je 55,74, s čimer je zasavska regija druga najslabša na tem področju glede na vse regije v Sloveniji in tudi krepko zaostaja za slovenskim povprečjem (93,92), prav tako pa je število hitrorastočih podjetij v regiji 20, kar je najmanj med vsemi slovenskimi regijami. V regiji je delež podjetij, ki so prenehala poslovati, 6,28-odstoten, kar je manj od slovenskega povprečja (6,58 %). Po podatkih AJPES-a je 1.018 družb, 1.311 samostojnih podjetnikov in sedem zadrug v regiji leta 2019 ustvarilo 1,118 milijarde evrov prihodkov.

Stanovanja

Stanovanja so po površini in številu sob v povprečju najmanjša v Sloveniji, najvišji pa je delež gospodinjstev, ki prebivajo v najemnih stanovanjih.

Izseljevanje

Zasavje je v zadnjih letih območje, s katerega se prebivalstvo izseljuje, pri čemer je večina migracij notranja. Prvi razlog je, da je Zasavje razpeto med dve močnejši naselitveni jedri, Ljubljano in Celjem, in večina notranjih selitev poteka v teh smereh. Drugi razlog pa je gospodarsko in socialno stanje, ki prebivalstvo sili v iskanje možnosti v okoljih, v katerih ima več priložnosti.

Gozdovi

Gozdovi v regiji pokrivajo 32.337 hektarov, kar pomeni, da predstavljajo 66,6 odstotka skupnih in kmetijskih zemljišč kmetijskih gospodarstev. Za gozdarsko dejavnost so značilne težke razmere, saj med gozdnimi površinami prevladujejo strma pobočja, približno petina pa jih je zaradi ekstremnih nagibov razglašena za varovalne gozdove, v katerih se sečnja izvaja le v minimalnem obsegu ali pa se sploh ne izvaja. Lesna zaloga je okoli 300 m3/ha in se povečuje, saj evidentirani posek zaostaja za mogočim.

Turizem

Turizem sodi med do zdaj slabo izkoriščene priložnost. Po podatkih statističnega urada je imela zasavska regija decembra 2017 134 sob s 457 turističnimi ležišči, kar je najmanj med vsemi slovenskimi regijami. Zasavski turizem se je poslabšal tudi zaradi splošnih razmer, kot sta zniževanje števila delovnih mest in upadanje kupne moči prebivalstva regije. Zaradi šibke ponudbe nastanitev veliko obiskovalcev Zasavja uporablja nastanitvene kapacitete v soseščini.

Onesnaženost zraka

Dandanes regijo pesti onesnaževanje z delci PM10, katerega glavni razlog je promet. Pomemben onesnaževalec so tudi individualna kurišča. Kljub drugačnim načrtom se v preteklem obdobju število merilnih mest v Zasavju ni povečevalo, prav tako obstoječi merilni sistem ni bil nadgrajen za merjenje razširjenega spektra indikatorjev kakovosti zraka, za kar je v regiji treba povečati število merilnih mest za nadzor kakovosti zraka in lažje iskanje glavnih vzrokov/onesnaževalcev. Stroka kot največjo grožnjo kakovosti zraka izpostavlja delce PM10. 24-urna mejna koncentracija teh delcev za varovanje ljudi je 50 µg/m3 in je v koledarskem letu lahko presežena največ 35- krat.

Prometno omrežje

Zasavje je prometno prehodna regija, vendar se glede na raven prometne dostopnosti uvršča med regije s podpovprečno razvitim prometnim omrežjem. Z dostopom do avtocestnega križa pod Trojanami so se prometne povezave regije izboljšale, vendar povezava zaradi velike koncentracije prebivalstva in velike dnevne migracije ne zadošča.

Strateški razvojni cilji

CILJ 1: Inovativno in konkurenčno gospodarstvo v Zasavju:

- Izboljšati poslovno podporno okolje in dostopnost storitev za gospodarstvo
- Izboljšati infrastrukturo za potrebe gospodarstva
- Povečati dodano vrednost gospodarskih dejavnosti
- Povečati prepoznavnost podjetij na domačem trgu in tujih trgih

- Povečati število kakovostnih delovnih mest v regiji
- Zajeziti beg možganov iz regije (odhajanje izobražene in ustvarjene delovne sile)
- Oblikovati temeljne podjetniške in konkurenčne vzvode za čim bolj dinamično gospodarsko strukturo
- Doseči hitrejši razvoj in osredotočenje na področja z relativnimi konkurenčnimi prednostmi
- Spodbujati inovativnost
- Razviti kakovostne in inovativne turistične produkte ter okrepiti promocijo trajnostnega turizma

CILJ 2: Zeleno in nizkoogljično Zasavje:

- Ohraniti prebivalstvo v regiji
- Izboljšati kakovost okolja
- Spodbujati do okolja prijazne pristope (krožno gospodarstvo, samooskrba, uporaba OVE)
- Povečati število trajnostnih delovnih mest s povezovanjem ekologije in ekonomije
- Ohranjati ugodno stanje gozdov ter izboljšati koriščenje vseh proizvodnih, ekoloških in socialnih funkcij gozdov

CILJ 3: Mobilno in regionalno povezano Zasavje:

- Ustvariti več trajnostnih oblik mobilnosti in pametne rešitve v podporo trajnostni mobilnosti (zmanjšanje števila vozil oz. povečanje števila uporabnikov javnega prevoza, več kolesarjev za dnevno migracijo, zmanjšanje tranzitnega prometa skozi urbana središča, hoja)
- Izboljšati kakovost zraka v regiji
- Izboljšati dostopnost regije
- Omogočiti pokritost regije z dostopom do širokopasovnega omrežja, povečati uporabo IKT-storitev in dostop do interneta vsem prebivalcem v regiji

CILJ 4: Družbeno razvito Zasavje:

- Vključiti vse generacije v izobraževanje, vseživljenjsko učenje in v medgeneracijsko sožitje. Krepiti življenjske kompetence, tudi digitalne; razvoj kompetenc za potrebe trga dela in delovanja v sodobni družbi
- Dvigniti kakovost življenja ranljivih ciljnih skupin (otroci in mladi iz deprivilegiranih družinskih okolij, starejši, brezposelni priseljenci, migranti, gibalno ovirane osebe, osebe s posebnimi potrebami) ter preprečiti zdrs v socialno izključenost in revščino
- Zagotoviti samostojno, zdravo in varno življenje vseh generacij (celovita socialna, zdravstvena oskrba in preventiva, integrirana oskrba)
- Zvišati kakovost prebivanja
- Ustaviti trend dnevnih migracij v druge regije in odseljevanje
- Razviti kakovostna delovna mesta in podporno okolje za inovativno, vključujočo družbo znanja
- Krepitev vloge kulture in turizma pri socialni vključenosti - Bolj socialna in vključujoča Evropa za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic

CILJ 5: Trajnostni in celostni razvoj mest in podeželja v Zasavju:

- Spodbuditi celosten socialni, gospodarski in okoljski razvoj, ohraniti kulturno dediščino in varnost v
- urbanih območjih
- Pripraviti regionalni prostorski načrt
- Ohraniti identiteto regije in razviti kulturno dediščino v turistične namene (rokodelstvo, rudarstvo,
- steklarstvo)

- Povezati skupnost in krepiti medgeneracijsko sodelovanje
- Povečati kakovost in privlačnost za življenje za mlade
- Razviti in krepiti nevladne organizacije in podporno okolje za njihov razvoj
- Vključitev v projekt Pametne vasi

CILJ 6: Sklad za pravični prehod:

- Spodbuditi diverzifikacijo in preusmeritev gospodarstva s produktivnimi naložbami v mala in srednja podjetja, vključno z zagonskimi podjetji
- Spodbuditi diverzifikacijo in preusmeritev gospodarstva s produktivnimi naložbami v velika podjetja (uredba EU JTF)
- Spodbuditi prenos naprednih tehnologij skladno s slovensko strategijo pametne specializacije z naložbami v raziskovalne in inovacijske dejavnosti
- Uvajanje tehnologije in infrastrukture za cenovno dostopno čisto energijo
- Digitalizacija
- Izpolnjevanje in preusposabljanje delavcev
- Regeneracija in dekontaminacija objektov, sanacija zemljišč in sprememba namembnosti
- Krepitev krožnega gospodarstva

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Trajnostni in celostni razvoj mesta in podeželja

Deležniki so poudarili, da vsi predlagani projekti v zadostni meri odgovarjajo na pričakovane razvojne potrebe znotraj pete prioritete. Vsebinsko so skladni in ustrezno razvrščeni. Med projekti je mogoče zaznati sinergijski učinek oz. povezavo med projekti. Med projektnimi predlogi so deležniki poudarili poseben pomen tistih, ki naslavljajo naslednja področja: nadgradnja in dopolnjevanje turističnih programov in turistične infrastrukture, revitalizacija kulturne dediščine, urejanje mestnih središč in vaških trgov, urejanje degradiranih območij, samooskrba s hrano in pametne tehnološke rešitve za mesta in podeželje. Iz nabora mehkejših programov deležniki poudarjajo poseben pomen programov za spodbujanje aktivnega državljanstva, podporne programe za društva in nevladne organizacije. Pomembno je, da v regiji deluje partnerstvo za izvajanje ukrepa LEADER/CLLD.

Občine zasavske regije so poudarile potrebo po uvedbi t. i. mehanizma CTN 2. Ta bo omogočil hitrejšo, uspešnejšo in predvsem obsežnejšo obnovo ključne infrastrukture na območju regije. Med zasavskimi občinami ni mestnih občin, so pa urbana središča mestnega značaja. Zaradi značilne strukture središč vsa zasavska mesta izpadejo iz obstoječega mehanizma CTN, zato je za napredek regije treba uvesti CTN 2.

Ukrepi:

- Pot srečno – rudarska tematska učna pot
- Obnova in oživitev vile de seppi
- Partnerstvo las zasavje
- Finančna premostitvena shema oz. Garancijska shema predfinanciranja projektov

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Družbeno razvito zasavje

Pomembnejše smernice na področju družbe v zasavski regiji so vprašanja, kako mladim iz regije zagotoviti dostopna stanovanja in kako jih spodbuditi za sodelovanje v skupnosti, kako in na kak način izboljšati družbeno in športno infrastrukturo, kako starejšim v zasavski regiji zagotoviti kakovostno in varno prebivanje ter življenje in kako vključiti ranljive skupine v družbo in življenje.

Po mnenju deležnikov si je v novem programskem obdobju treba prednostno prizadevati za gradnjo in obnovo infrastrukture na področju zdravstvenega in socialnega varstva, regijsko (celostno) pristopiti k načrtovanju gradnje stanovanjskih kapacitet, urediti je treba dodatne stanovanjske in bivalne kapacitete za starejše in osebe s posebnimi potrebami – po principu deinstitucionalizacije. Podpreti je treba programe civilne družbe, nevladnih organizacij ter programe za razvoj socialnega podjetništva, krožnega gospodarstva in socialnih inovacij.

Odbor za človeške vire in kakovost življenja je še posebej poudaril nujnost izboljšanja in dolgoročnejšega načrtovanje programov za dolgotrajno oskrbo prebivalstva. Poudarjajo še, da bodo v novem programskem obdobju izjemnega pomena programi za aktivacijo mladih za delo in samostojno življenje. V regiji je treba razvijati tudi programe za celostno podporo družinam ter uvajati spodbude in ustvarjati priložnosti za aktivacijo delovno sposobnih brezposelnih prebivalcev regije. Podpreti je treba vse obstoječe in načrtovane programe za opolnomočene ranljivih skupin.

V novem programskem obdobju bo treba podpreti programe in aktivnosti, ki naslavljajo problematiko zdravja prebivalstva. Gre za različne preventivne in kurativne programe telesnega in duševnega zdravja, ki jih izvajajo različne javne, nevladne in tudi nekatere zasebne organizacije iz regije. Še posebej zaradi pandemije bolezni covida-19 morajo biti takšni programi v regiji prisotni, zadovoljivo razširjeni, dostopni in kakovostno izvajani.

Ukrepi:

- Gradnja in obnova infrastrukture na področju zdravstvenega in socialnega varstva
- Regijsko načrtovanje gradnje stanovanjskih kapacitet
- Regijsko načrtovanje gradnje infrastrukture in nakupa opreme na področjih izobraževanja, športa, kulture in drugih dejavnosti
- Stanovanjske in bivalne enote za starejše in osebe s posebnimi potrebami – deinstitucionalizacija
- Socialni hub – center socialnih inovacij zasavje (predlog za izvedbo v jtf)

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Mobilno in regionalno povezano zasavje

V sklopu projektov tretje razvojne prioritete so deležniki poudarili predvsem pomen vzdrževanja, nadgradnje in gradnje prometne infrastrukture. Izjemnega pomena za razvoj regije je izboljšana povezava z glavno državno prometno infrastrukturo.

Za izboljšanje mobilnosti znotraj regije je treba uvajati inovativne pristope trajnostne mobilnosti, izboljšati učinkovitost in dostopnost javnega potniškega prometa ter zmanjšati količino mirujočega prometa. Bistvenega pomena je tudi urejanje prostora v smeri spodbujanja razvoja aktivnih oblik mobilnosti (pešačenje, kolesarjenje, uporaba e-koles itn.). Za učinkovito in celostno urejanje mobilnosti na območju zasavske regije je potrebno regijsko prometno načrtovanje.

V tretjo razvojno prioriteto uvrščamo tudi projekte, povezane z digitalizacijo. Digitalizacija je pomemben razvojni trend in eno izmed prednostnih področij v novem programskem obdobju. Ustrezno implementirani digitalni sistemi pomenijo boljšo konkurenčnost, večjo dodano vrednost programov, storitev in produktov, boljšo globalno povezanost, višjo kakovost življenja in prebivanja itn. Po mnenju deležnikov so projekti digitalizacije strateškega pomena.

Ukrepi:

- Posodobitev cestnega omrežja
- Vzpostavitev, obnova in dograditev kolesarskih povezav
- Gradnja in ureditev postajališč za avtodome ter gradnja p & r
- Ureditev pešpoti v mestu in podeželskih naseljih
- Trbovlje smart city

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Inovativno in konkurenčno gospodarstvo v zasavju

Dve glavni smernici na področju razvoja gospodarstva v zasavski regiji sta vprašanji, kako in na kak način izboljšati gospodarsko in transportno infrastrukturo ter kako povečati dodano vrednost obstoječih delovnih mest in spodbuditi razvoj novih.

Z vidika urejanja gospodarske in transportne infrastrukture bo treba oblikovati okolje, ki bo v regiji omogočalo hiter razvoj gospodarskih dejavnosti z večjo dodano vrednostjo in možnosti za pridobivanje investicij tujega kapitala. Cilj je ustvariti ustrezne pogoje, ki bodo omogočali nova delovna mesta z večjo dodano vrednostjo, in povečevati bruto družbeni produkt v regiji, ki je trenutno najmanjši v Sloveniji.

Razvoj podjetništva in podjetniške kulture v regiji bo v prihajajočem programskem obdobju vsekakor pomemben fokus zasavske regije. V preteklem obdobju smo na področju spodbujanja podjetništva zaznavali dobre rezultate. Podjetništvo pomeni nova delovna mesta, nove dejavnosti, inovacije, nove poslovne priložnosti, poslovne partnerje itn. Projekti za spodbujanje podjetništva so za zasavsko regijo vsekakor strateškega pomena.

V finančni perspektivi 2021–2027 bo zasavska razvojna regija upravičena do podpore iz Mehanizma za pravični prehod, zato je bila na Vladi sprejeta Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij skladno z načeli pravičnega prehoda, ki je opredelila pravični prehod regije. Poleg tega je bil na Vladi in Evropski komisiji potrjen Območni načrt za pravični prehod Zasavja, v katerem so navedeni strateški ukrepi, ki so ključnega pomena za prestrukturiranje in razvojni preboj regije. Območni načrt za pravični prehod Zasavja tako vsebinsko dopolnjuje RRP in je njegova priloga.

Za uspešnejši razvoj gospodarstva je nujno usklajeno delovanje gospodarske zbornice, območnih obrtnih zbornic ter drugih podpornih struktur za gospodarstvo v regiji in državi. Kot pomemben in premalo izkoriščen ukrep so deležniki izpostavili še regijsko garancijsko shemo.

Deležniki so tudi za novo programsko obdobje opredelili turizem kot pomembnejšo in predvsem neizkoriščeno gospodarsko dejavnost regije. Med njimi prevladuje mnenje, da ima zasavska regija močen razvojni turistični potencial in da ga je treba razvijati na ravni regije. Pri tem sta povezovanje in sodelovanje ključnega pomena. Pomembno je usklajevane turističnih programov in dejavnosti ter se pri razvoju in promociji turizma osrediniti na posebnosti regije, kot je trboveljski dimnik, in gradnjo novih turističnih kapacitet (Medijske toplice).

Ukrepi:

- Gradnja, obnova in širitev obrtno-industrijskih con in poslovnih lokacij
- Krepitev globalne konkurenčnosti gospodarstva s pridobivanjem domačih in tujih neposrednih investicij ter spodbujanje internacionalizacije
- Podjetno nad izzive (poni)
- Subjekti inovativnega okolja
- Regijska turistična destinacija zasavje

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Zeleno in nizkoogljično zasavje

Na področju ohranjanja narave in varovanja okolja ter trajnostnih oziroma zelenih rešitev so deležniki poudarili pomen pridobivanja energije iz obnovljivih virov, energetske samooskrbe, energetske učinkovitosti, ustrezne ureditve komunalne infrastrukture ter pomen varovanja in čiščenje voda.

Odbor za okolje, prostor in infrastrukturo je poudaril izjemen pomen projekta gradnje hidroelektrarn na srednji Savi pri oskrbi z električno energijo in pomen gradnje sončnih elektrarn. Kot učinkovit projekt za zmanjšanje emisij v ozračje so poudarili energetsko prenovo stavb.

Deležniki iz nevladnih organizacij poudarjajo, da je treba bolj raziskati alternativne oblike pridobivanja energij. Poleg tega opozarjajo na problem dviganja ravni podtalnice v rudniških rovih in problematiko spreminjanja podzemnih vodnih tokov kot posledica umeščanja HE v prostor.

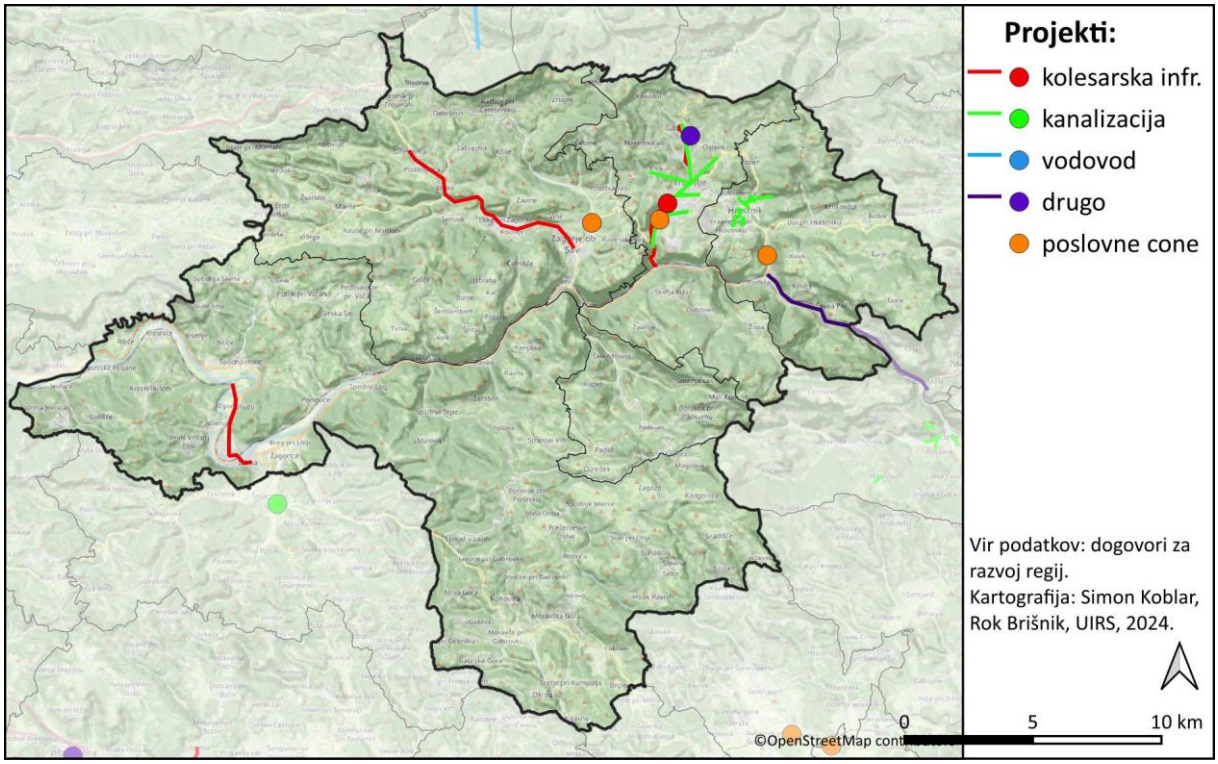
Za učinkovitejše in inovativno naslavljanje okoljskih problematik je potrebno sodelovanje regijskih deležnikov v programih LIFE in HORIZON EUROPE.

Ukrepi:

- Urejanje vodooskrbe
- Hidroelektrarne na srednji savi in gradnja sončnih elektrarn
- Gradnja sončnih elektrarn na obstoječih objektih
- Razširitev, obnova in optimizacija vročevodnega omrežja
- Energetska obnova stavb

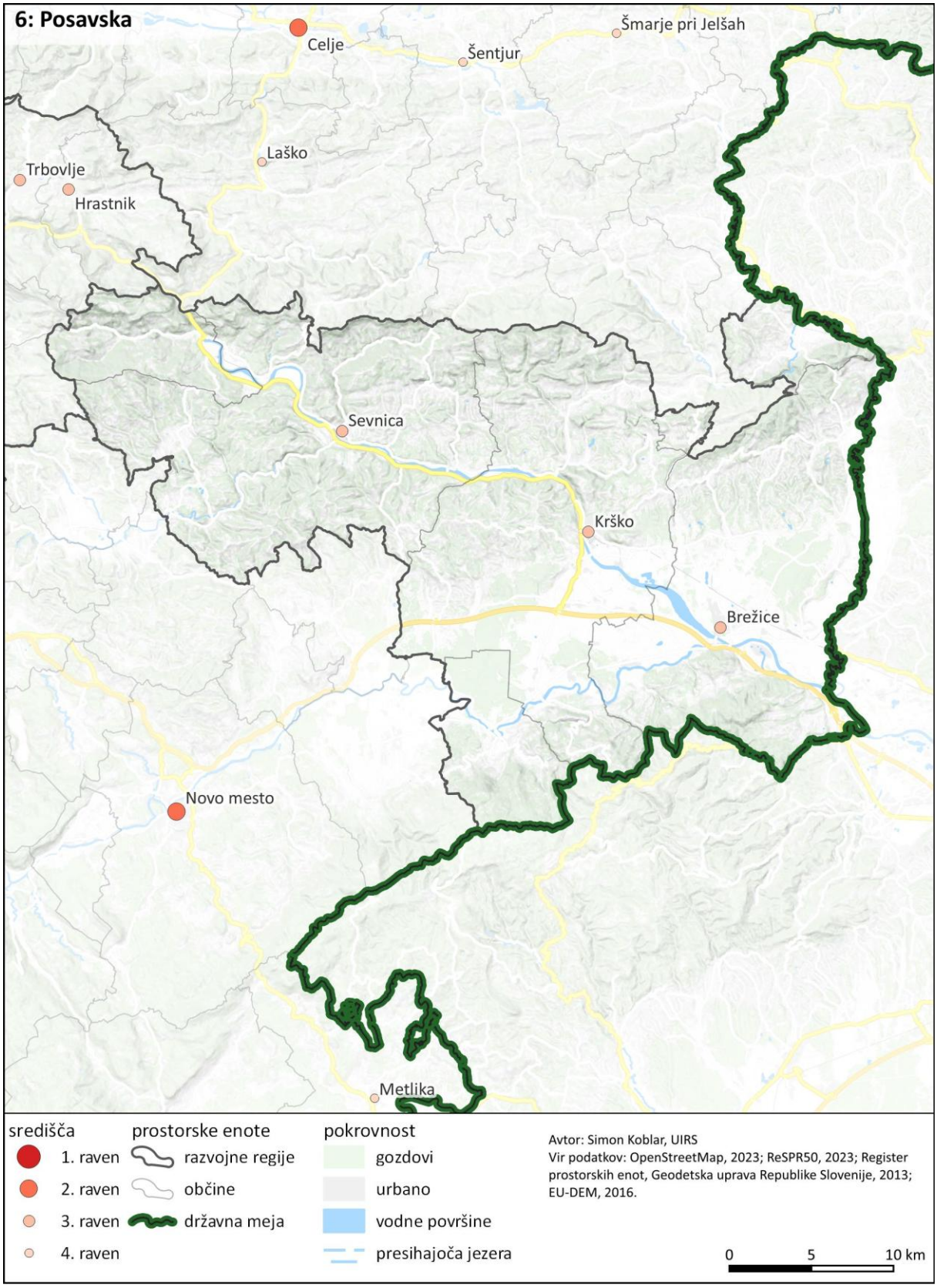
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Obrtno industrijska cona Steklarna TKI Hrastnik, občina Hrastnik
2. Zasavski podjetniški inkubator, občina Trbovlje
3. Infrastrukturna posodobitev obrtno poslovne cone Nasipi, občina Trbovlje
4. Projekt Ekonomsko poslovna cona Zagorje, občina Zagorje
5. Kolesarska cesta Zagorje – Orehovica, občina Zagorje ob Savi
6. Kolesarske površine v Trbovljah
7. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Save – občina Hrastnik
8. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Save – občina Trbovlje
9. Cesta G2-108 Hrastnik- Zidani Most, občina Hrastnik

Slika 10: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Zasavsko regijo

Posavska regija

Slika 11: pregledna karta posavske razvojne regije

Vizija

V skladu z osrednjim ciljem SRS 2030 zagotoviti kakovostno življenje za vse so vizija regionalnega razvoja Slovenije dinamične in ustvarjalne regije z lastno identiteto (prepoznavne, specializirane), ki so učinkovito upravljane ter sposobne zaznavati in izkoriščati globalne razvojne priložnosti. Njihov razvoj bo temeljil na ekonomski učinkovitosti, socialni pravičnosti in okoljski odgovornosti. Regijska žarišča brezposelnosti bodo z ukrepi razvojne podpore prestrukturirana in odpravljena, obmejna problemska območja pa bodo ohranila poseljenost in razvojno vitalnost.

»Trajnostno, vitalno, zeleno in povezano.«

Stanje

Preglednica 6: izbrani kazalniki za posavsko razvojno regijo.

	Posavska regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	77,00	79,40	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	18.395	21.132	22.142	27.040
Število prebivalcev	75.807	75.974	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	78,30	78,50	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	77,00	79,40	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	35.534	36.030	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	9,44	6,40	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	19,06	21,14	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	2.968	3.527	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	1.655	1.761	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	-50	4	274	944
Število prenočitev turistov	714.140	680.341	15.775.331	16.125.027

Geostrateška lega ob X. koridorju

Območje leži neposredno ob desetem koridorju, ki povezuje sever in jug Evrope ter je opremljen z zmogljivo prometno in železniško infrastrukturo. Pomembna je tudi bližina meje s Hrvaško.

Nadpovprečna rodnost

Celotna stopnja rodnosti je bila v posavski regiji v letu 2020 1,84 (v Sloveniji 1,60), kar jo uvršča na 1. mesto med slovenskimi regijami.

Močni gospodarski subjekti v sektorju energetike in predelovalnih dejavnosti z usposobljenimi kadri

Po BDP/prebivalca regija dosega 84 % slovenskega povprečja. V strukturi regionalne BDV prevladujejo predelovalne dejavnosti, nadpovprečen v primerjavi s Slovenijo je delež kmetijstva. Na poslovne rezultate družb v Posavju odločilno vpliva 18 družb na področju oskrbe z električno energijo, plinom in paro. V letu 2020 je v regiji poslovalo 1.524 gospodarskih družb, 18 zadrug in 1.892 podjetnikov. V zadnjem obdobju je Posavje postalo izjemno pomembna energetska regija. Tu deluje edina slovenska

jedrska elektrarna, ki skupaj s plinsko termoelektrarno in verigo hidroelektrarn pokriva kar dve petini slovenskih potreb po električni energiji.

Razpoložljive površine za razvoj in širitev gospodarskih dejavnosti

V regiji Posavje je po stanju leta 2021 na razpolago nekaj manj kot polovica razpoložljivih površin. Kljub povpraševanju za polnjenje razpoložljivih površin poteka počasneje, ker te še niso v celoti komunalno opremljene in so hkrati v lasti več zasebnih lastnikov, postopki urejanja pa so dolgotrajni in za investitorje pogosto predstavljajo visoko oviro za poslovno odločitev.

Relativno dobra dostopnost storitev javnega pomena

Dobro razvita mreža institucij na področju izobraževanja, zdravja, socialnega varstva, kulture

V posavski regiji je na voljo več storitev in programov s področja socialnega varstva. Izvajajo jih javne (državne ali občinske) in nevladne organizacije.

Projekti na področju kariernega načrtovanja, poklicnega in študijskega informiranja

Izobrazbena struktura prebivalcev se izboljšuje, je pa še vedno manj ugodna od slovenskega povprečja. Za regijo je značilna visoka vključenost v formalno izobraževanje na vseh ravneh. Dostopni so različni programi vseživljenjskega učenja. Regijska štipendijska shema spodbuja usklajevanje med izobraževanjem in potrebami delodajalcev.

Vzpostavljeno podporno okolje za nevladne organizacije

Dobro razvito podporno okolje za mlade

Potencial nevladnega sektorja

Obstoječi regijski podporni instrumenti in podporno okolje za podjetništvo (štipendijske sheme, garancijske sheme, PVSP, SPOT točke, ...)

V Posavju je mladim potencialnim podjetnikom pri razvoju poslovne ideje na voljo program Podjetno v svet podjetništva, Regijska garancijska shema Posavje pa omogoča malim in srednje velikim podjetjem dostop do kreditov in garancij. V regiji delujejo SPOT točke za podporo subjektom pri registraciji dejavnosti ter za podjetniško svetovanje in regionalno povezovanje. Nezadostno je razvito inovativno podporno okolje. Na voljo so proste površine v poslovnih conah. Potekajo naložbe v izgradnjo odprtih širokopasovnih omrežij na območju belih lis v občinah Krško in Sevnica.

Ugodni pogoji za kmetijsko pridelavo, vključno z možnostmi za povečanje namakanja

Regija ima ugodne pogoje za pridelavo in tudi visok delež kmetijskih površin, kar ostaja eden ključnih razvojnih potencialov. Priložnosti se kažejo tudi v povečevanju ekološke pridelave in predelave.

Diverizifikacija kmetijske dejavnosti

Prepoznani so potenciali za povečanje lokalne preskrbe s hrano, ekološko pridelavo hrane ter za pametno rabo virov v kmetijstvu, vključno z bolj organiziranim trženjem, zlasti pri oskrbi javnega sektorja.

Tradicija trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in predelave lesa v regiji

Lesna zaloga obravnavanega območja znaša 287 m3/ha.

Krepitev organiziranosti na področju upravljanja in promocije turizma, rast obiska in nočitev

Bogata naravna in kulturna dediščina

Posavje odlikujeta bogata kulturna dediščina in pestro kulturno dogajanje. V območju domujejo številne kulturne institucije (kulturni domovi, knjižnice, galerije in muzeji, društva in zavodi).

V regiji je 1.268 enot kulturne dediščine: 14 spomenikov državnega pomena, 361 spomenikov lokalnega pomena, 269 objektov sakralne dediščine (cerkve, samostani, kapelice), od tega 128 s statusom spomenika.

Območja Natura 2000 obsegajo 22 % površine regije Posavje. Del ozemlja spada v biosferno območje Kozjansko in Obsotelje. Izjemna pestrost rastlin in živali; tukaj najdemo več vrst v Sloveniji in širše ogroženih ptic.

Bogati vodotoki, termalni viri

Energetski potencial spodnje Save, termalni vrelci, viri pitne vode.

Izboljšanje stanja oskrbe z vodo in upravljanja z odpadnimi vodami ter ravnanja z odpadki

Izkušnje in vzpostavljeno čezmejno sodelovanje predvsem s sosednjo Hrvaško

Za regijo so značilne tudi določene slabosti v zvezi z brezposelnostjo, nerazvitostostjo, slabo demografsko strukturo, slabo povezanost med regijami, neiskoriščenosti naravnih potencialov …

Razvitost in blaginja pod slovenskim povprečjem

Regija Posavje se po stopnji razvitosti umešča na 7. mesto. Indeks razvojne ogroženosti (IRO) 101,5 po podatkih Pravilnika o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2014–2020 je bil na ravni slovenskega povprečja.

Nadpovprečno staranje prebivalstva

Prebivalstvo v regiji se stara. Povprečna starost prebivalcev rahlo raste, v letu 2020 je znašala 44,3 let. (2019 – 44,1 let, 2018 – 43,9 let).

Odliv mladih v večje zaposlitvene centre izven regije

Regija se je že v preteklih letih srečevala s poklicno izobrazbenimi neskladji in težavami delodajalcev pri pridobivanju ustreznih kadrov z deficitarnimi poklici, v zadnjem obdobju pa so ta neskladja zaradi večjega povpraševanja po delu in nižjih prilivov v brezposelnost (tako priliva mladih na trg dela kot ohranjanja zaposlitev) v številnih dejavnostih še izrazitejša.

Pomanjkanje kadrov s specifičnimi znanji

Primanjkljaji kadrov so zlasti pri poklicih s poklicno tehničnimi in nekaterimi naravoslovnimi znanji in kompetencami zlasti na nivoju poklicnega kot tudi srednjega strokovnega kot visokošolskega izobraževanja. Primanjkljaji so prisotni tako v predelovalnih dejavnostih (proizvodnji strojev in naprav, lesni dejavnosti, proizvodnji iz gume in plastičnih mas, papirja – poklici pretežno strojne in elektro smeri…) kot v gradbeništvu z zaključnimi deli, v dejavnosti popravil in vzdrževanja motornih vozil, na področju cestnega transporta, gostinstva, socialnega varstva (oskrba in nega ostarelih in oseb s potrebo po asistenci), zdravstva (osnovnega, specialističnega z zdravniki in strokovnimi sodelavci za zdravstveno nego in ostale zdravstvene storitve..), zobozdravstva, ugotavljamo pa jih tudi znotraj nekaterih ostalih dejavnosti.

Premalo podjetniške miselnosti

Strukturna brezposelnost

Za regijo je značilna dokaj neugodna izobrazbena struktura registriranih brezposelnih oseb..

Šibek razvojno raziskovalni ekosistem, zmanjšanje vlaganj v RRD

V Posavju je bilo v 2016 v RRD 193 zaposlenih, kar je najmanj med vsemi regijami, po številu raziskovalcev (skupaj 71, 41 moških in 30 žensk) pa je regija na predzadnjem mestu.

Nezadostno opremljene poslovne cone in degradirane površine

V regiji Posavje je po stanju leta 2021 na razpolago nekaj manj kot polovica razpoložljivih površin. Kljub povpraševanju pa polnjenje razpoložljivih površin poteka počasneje, ker te še niso v celoti komunalno opremljene in so hkrati v lasti več zasebnih lastnikov, postopki urejanja pa so dolgotrajni in za investitorje pogosto predstavljajo visoko oviro za poslovno odločitev.

Male kmetije niso konkurenčne, neugodna starostna in izobrazbena struktura

Kmetije v Posavju so majhne. Glede na velikostni razred KZU v regiji še vedno prevladujejo kmetijska gospodarstva do 5 ha, ki jih je kar 3.555 oz. 68 %. 18 % kmetij obdeluje od 5 do 10 ha in samo 9,2 % kmetij obdeluje več kot 10 ha kmetijskih zemljišč..

Neizkoriščen potencial gozdov, razdrobljenost posesti, slabša usposobljenost lastnikov gozdov

Gozdovi se v Posavju razprostirajo na 46.181 ha, odlikuje jih rastiščna in vegetacijska pestrost. 90 % gozdov je zasebnih. Zanje je značilna visoka razdrobljenost gozdnih posesti, s tem pa se pojavljajo izzivi upravljanja, kot so nizki donosi, usposobljenost za nego gozdov in delo v gozdu za manjše lastnike.

Nizka tehnološka opremljenost v akvakulturi

Turistična ponudba premalo povezana, regijska blagovna znamka še ni dovolj prepoznavna, regijsko upravljanje turizma odvisno od projektnega financiranja, pomanjkanje kadrov

Naravna in kulturna dediščina premalo izkoriščeni kot potencial za razvoj turizma, kreativnega sektorja in zaposlovanja

Posavje z bogato kulturno dediščino in programi predstavlja pomemben element kakovosti življenja ter identitete regije in hkrati še ne dovolj izkoriščen turistični potencial.

Neurejenost vodovarstvenih območij

Izgube na vodovodnih sistemih

V manjših naseljih ni kanalizacijskih sistemov, čiščenje odpadnih voda v območjih razpršene poselitve ni urejeno (MČN)

Nizka količina ločeno zbranih odpadkov

Po podatkih posavskih komunalnih podjetjih se količina odpadkov v regiji med leti 2018−2020 ni bistveno spreminjala.

Nizka osveščenost prebivalcev o pomenu varovanja narave, virov in okolja

Visoka stopnja socialne izključenosti, nadpovprečen delež prejemnikov socialnih transferjev

Zastarela prometna infrastruktura (železnice, ceste), premalo skladiščnih in logističnih površin

Slabša dostopnost mejnih in razvojno problematičnih območij

Javni prevozi do večjih mest izven regije so neurejeni oz. jih sploh ni. Železniške povezave do Novega mesta ni, avtobusne linije pa so vezane izključno na šolske prevoze. Do mesta Zagreb obstajajo zasebni avtobusni prevozi, ki v večini primerov niso evidentirani. Železniške povezave so zagotovljene le z mednarodnimi vlaki, ki se ustavljajo le enkrat ali dvakrat na dan. Ključni izziv so neurejene povezave med okoliškimi vasmi in mestnimi središči ter dolgotrajne vožnje, kar najbolj prizadene starejše ljudi brez lastnega prevoza.

Administrativne ovire za boljše dostopanje do razvojnih sredstev

Pomanjkanje regijske identitete

Regija Posavje ima šibko gravitacijsko zaledje, zato ni uspela razviti večjega regionalnega središča. To funkcijo si delita občinski središči Krško in Brežice, Sevnica pa kljub večji odmaknjenosti dopolnjuje njuno vlogo v severozahodnem delu regije. Vsa tri mesta skupaj tvorijo somestje s porazdelitvijo in dopolnjevanjem upravnih, zdravstvenih, izobraževalnih, športnih in turističnih funkcij.

Strateški razvojni cilji

Osrednji strateški cilj razvojne regije Posavje je zmanjšati razvojni zaostanek za drugimi slovenskimi regijami, razvojno dohitevati razvite evropske regije in se strateško pozicionirati v obmejnem prostoru, kar pomeni:

- prehod v nizkoogljično družbo - dinamičen gospodarski razvoj na temelju regionalnih potencialov in priložnosti s poudarkom na trajnostnem upravljanju z naravnimi viri ter uvajanju modelov krožnega gospodarstva;
- maksimiziranje človeških ustvarjalnih potencialov regije za trajnostna delovna mesta z višjo dodano vrednostjo;
- dvig kakovosti življenja in povečanje vitalnosti regije s preprečevanjem odliva mladih;
- doseganje večje socialne vključenosti vseh skupin prebivalcev;
- visoko kakovost okolja in trajnostno upravljanje z naravnimi viri za sedanje in prihodnje generacije;
- trajnostno upravljanje s prostorom;
- ohranjanje poseljenosti ter celosten teritorialni razvoj mest in podeželja;
- dostopnost regije ter njeno povezanost znotraj regije in navzven;
- močno regionalno identiteto in prepoznavnost v slovenskem in širšem prostoru;
- okrepljeno čezmejno in transnacionalno sodelovanje na temelju skupnih interesov.

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Skladen prostorski razvoj – povezana mesta in podeželje

Cilj prioritete je zagotavljati racionalen in učinkovit prostorski razvoj, povečevati kakovost življenja in povezanosti urbanih in podeželskih območij ter krepiti prostorsko identiteto regije. Posavje spada med manjše razvojne regije in nima večjega urbanega središča, temveč so oskrbne, administrativne in upravne funkcije dostopne v somestju Krško – Brežice – Sevnica. Urbana in podeželska območja se

soočajo z različnimi izzivi, ki jih je smiselno glede na pretekle izkušnje reševati od spodaj navzgor s krepitvijo institucionalnih kapacitet na regionalni ravni.

Ukrepi:

- Priprava regionalnega prostorskega plana (RPP)
- Trajnostni razvoj urbanih naselij
- Trajnostni razvoj podeželja
- Prenova razvrednotenih površin
- Krepitev kapacitet za dobro upravljanje
- Razvoj obmejnih problemskih območij

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Družbeni razvoj Posavja

Cilj prioritete je zagotavljati visoko socialno kohezijo in ustvarjati regijo, ki omogoča dostojno, kakovostno in privlačno bivanje vsem skupinam prebivalcev s povečanjem dostopnosti, raznovrstnosti in kakovosti storitev.

V okviru te prioritete posebno pozornost namenjamo skupinam, ki tvegajo izključenost iz družbe ali se soočajo z izzivi na trgu dela. Posebej se usmerjamo na izboljšanje pogojev za mlade in mlade družine, da bi jim omogočili boljše pogoje za delo in življenje v regiji.

Ukrepi:

- Večja socialna vključenost in razvoj skupnosti
- Trg dela in zaposlovanje
- Aktivno in zdravo staranje
- Zdravstveno varstvo in krepitev zdravja
- Podpora mladim v Posavju
- Razvoj kulturnih, športnih in prostočasnih vsebin
- Razvoj naravne in kulturne dediščine

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Mobilno in dostopno Posavje

Cilj prioritete je izboljšati povezanost regije znotraj in navzven ter razvijati bolj trajnostne oblike mobilnosti.

Posavje ima pomembno lego ob evropskem prometnem koridorju. Ima sicer relativno dobro razvejano prometno omrežje, ki pa je potrebno obnove ter izboljšanja dostopnosti in kakovosti storitev za uporabnike, kar bi sočasno omogočilo tudi povečanje uporabe javnega prometa. Za regijo je značilna precejšnja delovna mobilnost tako med kraji v regiji kot izven regije, kar dodatno povečuje promet. Pomemben del dostopnosti pa pomeni tudi zagotavljanje širokopasovnih internetnih povezav na belih lisah.

Ukrepi:

- Bolj trajnostna mobilnost
- Razvoj prometne infrastrukture v regiji
- Razvoj rečnega prometa

- Razvoj širokopasovnih povezav in digitalne storitve

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Gospodarsko močno in pametno Posavje

Cilj prioritete je zagotavljanje dinamičnega in konkurenčnega gospodarstva Posavja, temelječega na znanju, inovativnosti in podjetnosti, ter ustvarjanje novih delovnih mest in doseganje višje stopnje zaposlenosti.

V gospodarski strukturi regije prevladujejo predelovalne dejavnosti. Gospodarske kazalce sicer odločilno zaznamuje sektor energetike, vendar ima Posavje precej potencialov tudi v drugih perspektivnih dejavnostih. Ključne usmeritve regije so povezane z dodajanjem vrednosti proizvodom in storitvam, izkoriščanjem prednosti digitalizacije za bolj učinkovite procese in rešitve ter prehodom na bolj trajnostne oblike delovanja z uvajanjem zelenih tehnologij in krožnega gospodarstva. Za tovrstno preobrazbo regija potrebuje spodbudno podporno okolje, usposobljene in motivirane kadre ter več delovnih mest za višje in visoko izobražene kadre. Znatno mora okrepiti razvojno inovacijsko dejavnost in sodelovanje med izobraževanjem in z realnim okoljem ter trgom dela.

Ukrepi:

- Inovativno razvojno okolje
- Podjetno Posavje
- Gospodarska poslovna infrastruktura
- Izobraževanje in razvoj človeških virov
- Podpora perspektivnim dejavnostim
    - Razvoj kmetijstva, gozdarstva in ohranjanje vitalnosti podeželja
    - Razvoj akvakulture
    - Trajnostna turistična destinacija Čatež – Posavje

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Zeleno in nizkoogljično Posavje

Cilj prioritete je zagotavljati visoko kakovost prostora in bivanja z ohranjenjem in izboljšanjem naravnih virov, biotske pestrosti, ekosistemski storitev ter spodbuditi prehod na nizkoogljično družbo in se prilagajati na podnebne spremembe.

Posavje je v preteklih letih veliko vlagalo v gospodarsko javno infrastrukturo in tako prispevalo k boljšemu ravnanju z odpadki, odpadnimi vodami, prav tako pa tudi k boljši oskrbi s pitno vodo. Prihodnji izzivi se zlasti nanašajo na trajnostno ravnanje z odpadnimi vodami na aglomeracijah pod 2000 PE, prav tako pa tudi na zagotavljanju optimalne izrabe obstoječih kapacitet. Na področju ravnanja z odpadki so izzivi v zmanjšanju nastajanja odpadkov, povečanju deleža recikliranja in ponovne uporabe surovin.

Za prehod na nizkoogljično družbo bo potrebno vlagati v bolj učinkovito rabo energije, proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, lokalizacijo in implementacijo krožnih modelov ter povečati aktivnosti za doseganje bolj trajnostne mobilnosti. Tudi v Posavju se kažejo posledice podnebnih sprememb in povečanje razumevanja teh procesov, odprava posledic ter preprečevanje tveganj in krepitev odpornosti regije na naravne nesreče sta med ključnimi usmeritvami.

Ogrodje zelenega sistema Posavja tvorijo območja Natura 2000. Izzivi pri trajnostnem zagotavljanju ekosistemskih storitev v regiji se nanašajo zlasti na izboljšanje stanja biotske pestrosti, preprečevanja

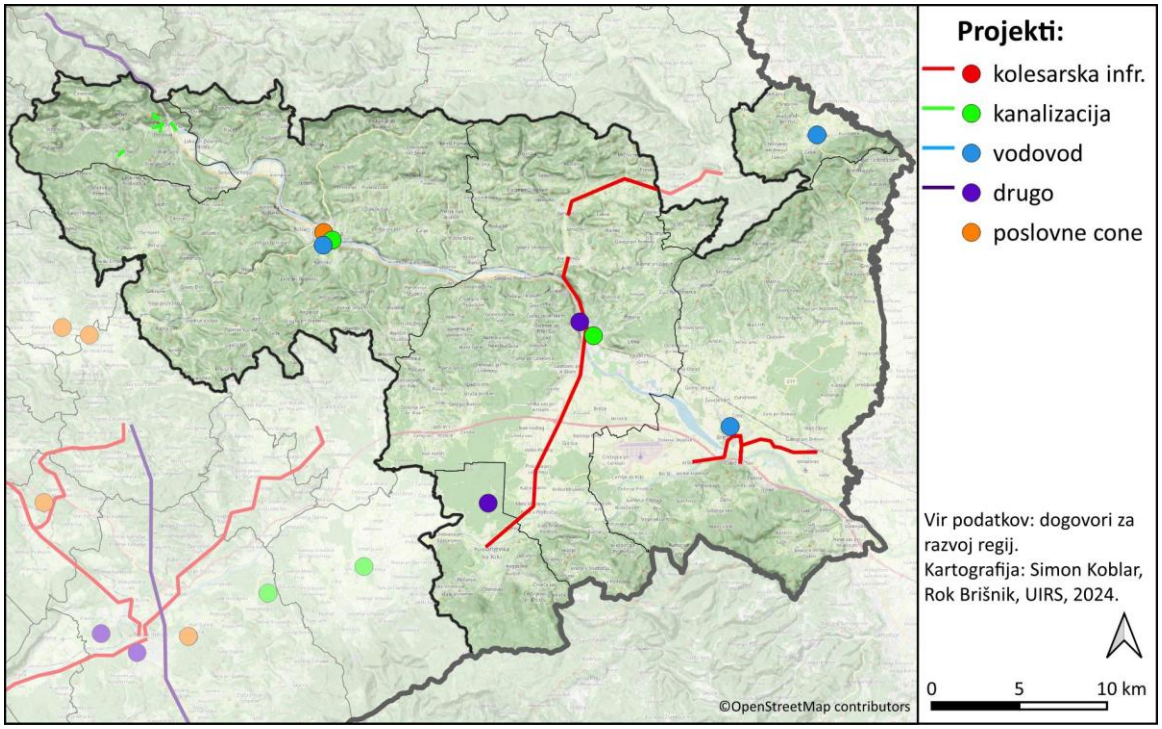
erozije in onesnaženja tal ter pitne vode, kot tudi varstvo gozdov. V urbanih okoljih pa so izzivi povezani z revitalizacijo in izboljšanje funkcij zelenih površin.

Ukrepi:

- Ekosistemske storitve in biotska raznovrstnost
- Varovanje okolja in zaščita naravnih virov
    - Spremljanje kakovosti okolja in ozaveščanje javnosti
    - Oskrba z vodo in upravljanje z vodotoki
    - Ravnanje z odpadki
- Večja energetska učinkovitost in spodbujanje rabe energije iz obnovljivih virov
- Prilagajanje na podnebne spremembe
- Razvoj krožnega gospodarstva

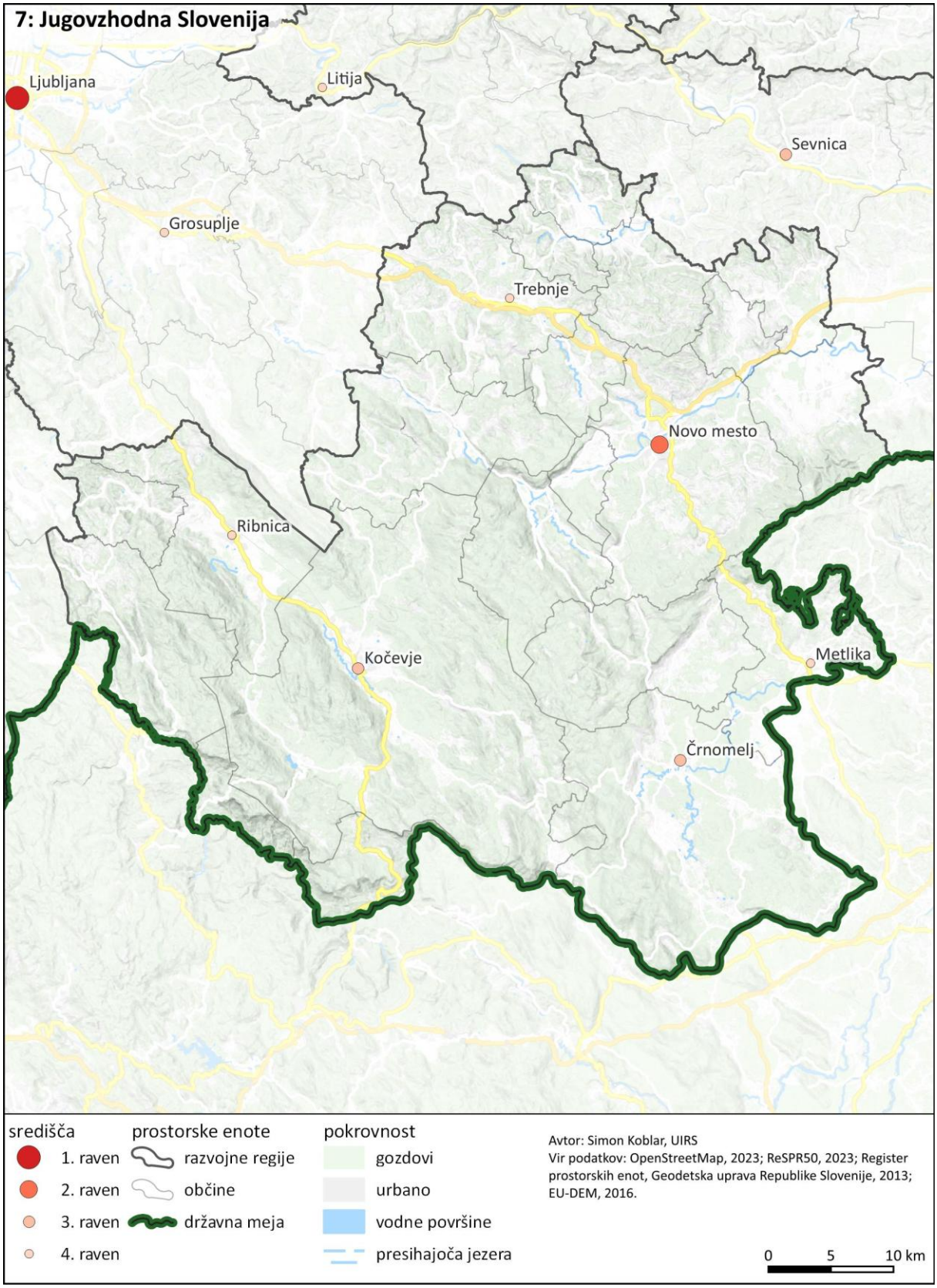
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Projekt biodiverzitete in vodnih ekosistemov – upravljanje vodotokov in poplavnih gozdov (Krakovski gozd), nosilec: Zavod RS za varstvo narave
2. Mehki ukrepi: Mreža socialnih storitev in medgeneracijsko sodelovanje, MDDSZ
3. Mehki ukrepi: Regijska štipendijska shema – Posavska statistična regija
4. Podjetniški inkubator Krško, občina Krško
5. Komunalno opremljanje PC Sevnica, občina Sevnica
6. Dograditev kanalizacijskega sistema Radeče, občina Radeče
7. Projekt stopnje povečanja priključenosti na obstoječe čistilne naprave, Občina Krško
8. Kanalizacijsko omrežje v Sevnici, občina Sevnica
9. Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema Brežice in. Bista ob Sotli, občina Brežice
10. Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema v Sevnici, občina Sevnica
11. Kolesarska povezava R2 420 Brežice Dobova, občina Brežice
12. Kolesarska povezava R2 419 Brežice Krška vas in Brežice – Čatež ob Savi, občina Brežice
13. Ureditev glavne kolesarske povezave G16 Senovo – Podsreda, nosicel; občina Krško
14. Kolesarska povezava Krško – Soteljsko – Brestanica, občina Krško
15. Kolesarska povezava Krško – Kostanjevica na Krki, občina Krško

Slika 12: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Posavje

Regija Jugovzhodna Slovenija

Slika 13: pregledna karta razvojne regije jugovzhodna Slovenija

Vizija

Regija Jugovzhodna Slovenija je regija trajnostnega razvoja, ki v evropskem prostoru predstavlja kakovostno bivalno okolje s stabilnim in dolgoročnim sistemom ekonomske, družbene in okoljske vzdržnosti.

Regija Jugovzhodna Slovenija je uspešna regija z vizijo doseganja ravnovesja med dosežki razvoja na vseh področjih in naravnim okoljem, s skrbnim in odgovornim načrtovanjem in udejanjanjem trajnostnega razvoja.

Gonilo razvoja je gospodarska moč in zato je in bo izpostavljeno prizadevanje regije h krepitvi gospodarskega potenciala v vseh gospodarskih panogah, tako v velikih kot v malih in srednje velikih podjetjih. Ob tem se bo spodbujala internacionalizacija ter vstop domačih in tujih investicij v regijo. Osrednja pozornost bo usmerjena v razvoj in krepitev raziskovalno-razvojnih dejavnosti in v spodbujanje inovacij, z osredotočanjem na višjo dodano vrednost ter krepitev podjetnosti in podjetništva. Ljudje z znanjem in kompetencami bodo gonilo razvoja regije.

Prihodnost regije je trajnostno odgovoren razvoj, ki omogoča zdravo in varno prihodnost. Regija se zavezuje k uravnoteženemu ekonomskemu, socialnemu in okoljskemu razvoju. Regija bo spodbujala energetsko učinkovitost, varovanje naravnih virov, trajnostno mobilnost, blažila in reševala negativne vplive gospodarskega in urbanega razvoja ter zagotavljala dostop do storitev splošnega pomena. Ozaveščenost in odgovorno ravnanje z naravnimi viri bosta ključna pogoja za dolgoročno uspešnost regije.

Stanje

Preglednica 7: izbrani kazalniki za jugovzhodno razvojno regijo.

	Regija Jugovzhodna Slovenija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	91,00	89,00	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	21.728	25.323	22.142	27.040
Število prebivalcev	144.688	147.406	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	54,10	55,10	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	91,00	89,00	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	68.897	70.024	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	8,11	5,40	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	20,87	22,89	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	5.493	6.659	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	2.798	2.956	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	6	49	274	944
Število prenočitev turistov	506.836	487.750	15.775.331	16.125.027

Dobro stoječe gospodarstvo

Regija JV Slovenija je poznana po dobro stoječem gospodarstvu, kjer so značilni pozitivni trendi rasti BDP, izvozna usmerjenost, donosnost kapitala in sredstev ter dobra dodana vrednost na zaposlenega.

Dobro razvito osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje

Dostopnost formalnih oblik izobraževanja na vseh ravneh se z razvojem izobraževalnih programov v regiji ves čas povečuje.

Močna, velika, izvozno usmerjena podjetja

V regiji so družbe močneje usmerjene v izvoz kot v Sloveniji, saj so dve tretjini prihodkov ustvarile na tujih trgih, družbe v Sloveniji pa manj kot polovico, 42 %. Največji delež vseh prihodkov družb v regiji in tudi vseh prihodkov, doseženih z izvozom, so realizirale družbe s sedežem v občini Novo mesto (oba deleža znašata 69 %).

Dobro razvito podporno okolje za podjetništvo (zbornice, SIO, SPOT, SRIP, …)

Podporno okolje sestavljajo številni inkubatorji: Podjetniški inkubator Podbreznik, Podjetniški inkubator Bela krajina, Podjetniški inkubator Kočevje, Podjetniški inkubator Kostel, Podjetno v svet podjetništva (PVSP), SPOT točke, Gospodarske in obrtne zbornice, Garancijska shema.

Najvišji delež izdatkov za razvojno-raziskovalno dejavnost v BDP med regijami v Sloveniji

Ohranjeno naravno okolje in raznolika naravna in kulturna dediščina ter bogata tradicija

Za Jugovzhodno Slovenijo je značilna visoka stopnja naravne ohranjenosti prostora. Za ta prostor je značilna velika biotska raznovrstnost ter prisotnost redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. V regiji je opredeljenih 38 območij Natura 2000, ki obsegajo več kot 40% območja JV Slovenije (v Sloveniji 35%)., športna in druga društva in so pomemben del kulturnega dogajanja v regiji JV Slovenija.

Dobro razvita distribucijska mreža za trženje turistične ponudbe (največja slovenska incoming agencija)

Dobro razvita kmetijstvo in infrastrukturna opremljenost v ohranjeni krajini

V letu 2016 v regiji 8.141 je bilo kmetijskih gospodarstev, kar je za 3,5 % manj kot v letu 2013. Kmetijska gospodarstva so v letu 2016 v regiji obdelovala skupaj 49.039 ha kmetijskih zemljišč, kar pomeni, da so na povprečno velikem kmetijskem gospodarstvu obdelovali 6 ha kmetijskih zemljišč (0,1 ha manj kot v letu 2013). Na kmetijskem gospodarstvu v regiji so v povprečju v letu 2016 redili 5,1 glav velike živine (0,5 več kot v letu 2013). V povprečju je delovna sila na kmetijskem gospodarstvu prispevala 1,06 polnovredne delovne moči.

Novo mesto kot močno središče nacionalnega pomena (storitveno, gospodarsko in inovacijsko središče)

Mestna občina Novo mesto je edina občina v regiji, ki se uvršča med izrazito delovne občine. Indeks delovne migracije v opazovanem obdobju se tu giblje med 148,9 (leto 2014) in 153,8 (leto 2016).

V regiji so družbe močneje usmerjene v izvoz kot v Sloveniji, saj so dve tretjini prihodkov ustvarile na tujih trgih, družbe v Sloveniji pa manj kot polovico, 42 %. Največji delež vseh prihodkov družb v regiji in tudi vseh prihodkov, doseženih z izvozom, so realizirale družbe s sedežem v občini Novo mesto (oba deleža znašata 69 %). Gospodarska moč podjetnikov v regiji je v primerjavi z družbami manj

skoncentrirana v občini Novo mesto. Podjetniki, ki imajo sedež v občini Novo mesto, so realizirali približno petino vseh prihodkov in imeli tudi enak delež zaposlenih.

Izdelane CPS v mestnih naseljih

Ugodna strateška lega

Regija JV Slovenija je obmejna regija z Republiko Hrvaško, s skoraj enako oddaljenostjo Novega mesta, kot središča nacionalnega pomena, do glavnega mesta Slovenije (Ljubljana) in sosednje Hrvaške (Zagreb). Novo mesto je pomembno storitveno, gospodarsko in inovacijsko središče z izrazito izvozno usmerjenostjo. Njegov položaj regionalnega prometnega vozlišča ob evropskem (mednarodnem) prometnem koridorju dodatno krepi lega na tretji razvojni osi, ki bo po njeni izgradnji krepila povezavo v smeri Karlovca (Hrvaška) in Bihača (BiH).

Povprečna starost prebivalstva regije se dviga počasneje kot v državi

Povprečna starost prebivalcev JV Slovenije raste in znaša 42,5 let (v Sloveniji 43,3 let). V primerjavi s Slovenijo se povprečna starost prebivalstva regije dviga počasneje. V regiji se od leta 2013 znižujejo stopnje tveganja socialne izključenosti, tveganja revščine in resne materialne ogroženosti in so v zadnjih treh letih precej pod slovenskim povprečjem.

Mreža izvajalcev zdravstvenih storitev

V regiji JV Slovenija sekundarno zdravstveno varstvo izvaja Splošna bolnišnica Novo mesto, ki je ena večjih bolnišnic v državi. Delno pokriva tudi potrebe občin v spodnjem Posavju (Krško, Brežice, Sevnica). Sekundarno zdravstveno varstvo za prebivalce kočevsko-ribniškega območja se izvaja v Kliničnem centru v Ljubljani.

Primarno zdravstveno varstvo v regiji izvaja šest zdravstvenih domov z zdravstvenimi postajami ter koncesionarji (Zdravstveni dom Črnomelj, Zdravstveni dom Kočevje, Zdravstveni dom Metlika, Zdravstveni dom Novo mesto, Zdravstveni dom Ribnica in Zdravstveni dom Trebnje).

Širok nabor izobraževalnih oz. študijskih programov v regiji, kar omogoča povezovanje izobraževalnega programa z gospodarstvom ter tudi prilagoditev vsebine študijskih programov potrebam gospodarstva

Ponudba študijskih programov v regiji se je v zadnjih desetih letih močno okrepila, kar pomeni razvojno prednost regije in možnost večjega prilagajanja študijskih vsebin potrebam gospodarstva v regiji.

Slabosti:

Velika odvisnost gospodarske moči regije od velikih podjetji

Slabost regije, ki predstavlja izziv za prihodnje, je velika gospodarska odvisnost od velikih podjetij. Največ k pozitivnim gospodarskim rezultatom regije prispevajo ravno velike družbe. Teh je sicer najmanj, v letu 2018 jih je bilo 23, vendar pa so k skupnim čistim prihodkom od prodaje prispevale kar 64 %, k skupnemu neto čistem dobičku 72 %, zaposlovale pa so 44 % vseh zaposlenih v družbah.

Zanemarljiv delež državnih virov za financiranje RRD v regiji; pomanjkanje javnih razvojno-raziskovalnih programov in javnih razvojno-raziskovalnih zavodov

Zaskrbljujoče je, da se je delež državnih virov za RRD v JV Sloveniji v letih od 2013 do 2016 vseskozi zniževal (od 4,0 % v letu 2013 do 1,1 % v letu 2016). Prav tako se je v letu 2015 glede na predhodno

leto v regiji izrazito znižal delež virov za RRD iz tujine in ostaja zanemarljiv tudi v letu 2016. Prav tako v regiji ni raziskovalnih programov, ni javnih raziskovalnih projektov, inštitutov oz. znanstveno tehnoloških parkov.

Premalo malih razvojnih podjetij (slaba dinamika ustanavljanja takšnih podjetij)

Centraliziranje gospodarstva in ostalih aktivnosti okoli Novega mesta, kot regijskega središča

Nezadostno sodelovanje institucij znanja in podjetij

Prenizka stopnja razvitosti digitalnih kompetenc ljudi/zaposlenih (težava beg kompetentnih ljudi iz regije)

Visok delež nizkoizobraženih ljudi in pomanjkanje ustrezne delovne sile (25 % delovne sile je dnevnih emigrantov)

Regija ima ima nadpovprečen delež najmanj izobraženih in podpovprečen delež najbolj izobraženih. Za regijo JV Slovenija je indeks delovne migracije leta 2013 znašal 88,7, leta 2018 pa 90,3, kar pomeni, da se regija uvršča med tako imenovane šibko bivalne regije

Slaba odzivnost zdravstvenih storitev

Sistem zdravstvenega varstva je v regiji glede na slovensko povprečje v nekoliko slabšem položaju.

Ni usmerjanja v izobraževanje na področju poklicnega usposabljanja

Neuporabni kadri za delodajalce

Zakonodajne omejitve na področju turističnih nastanitev na neobičajnih lokacijah/mestih; HACCP in manjši pridelovalci

/

Pomanjkljiva organiziranost turizma (upravljanje z destinacijami regije na več nivojih)

Nizka stopnja razvojnih ambicij vodilnega turističnega podjetja v regiji

Premajhna ozaveščenost prebivalstva o pomenu ohranjanja naravne in kulturne dediščine za trajnostni razvoj

Manko visokokakovostne interpretacije naravne dediščine

Nizka stopnja samooskrbnosti z lokalnimi pridelki

Slaba vključenost malih in srednjih kmetov v kmetijske organizacije

Razpršena poselitev (nezadostna vodooskrba in neurejeno odvodnjavanje komunalnih voda v manjših naseljih)

V regiji je značilna raznovrstna poselitev, ki je neenakomerna in razpršena predvsem zaradi zgodovinskih in naravnogeografskih značilnosti regije. Poselitev je zgoščena v ravninskem ter dolinskem svetu. Gosteje poseljena so središčna naselja Novo mesto, Trebnje, Kočevje, Ribnica, Črnomelj in Metlika, vmes pa najdemo redkeje in neposeljena območja. Stopnja priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje (JKO) je, glede na novelirane podatke o aglomeracijah, v regiji JV Slovenija znašala konec leta 2018 70,75 %. Stopnja priključenosti na komunalne čistilne naprave pa je konec leta 2018 v regiji JV Slovenija znašala 70,59 %, kar je nižje, kot na nivoju države.

Nizek delež prečiščene vode pred izpustom

V letu 2018 je bilo od odpadnih voda, izpuščenih iz kanalizacijskih sistemov v okolje, pred izpustom prečiščenih v čistilnih napravah 73 % teh voda v Sloveniji oziroma 94 % v regiji JV Slovenija, preostali delež teh voda je ostalo neprečiščenih.

Pomanjkljiva in dotrajana družbena in gospodarska javna infrastruktura

Slabo razvita mreža kolesarskih povezav

/

Odsotnost visoke hierarhične cestne povezave med severnim in južnim delom regije

Še naprej ostajajo neustrezne prečne cestne povezave v smeri sever - jug (3. razvojna os in posodobitev železnice), povezave Kočevsko-ribniškega z Osrednjo Slovenijo (3. A razvojna os in posodobitev železnice) in Ljubljano kot upravnim središčem tega dela regije in nacionalnim središčem ter cestne povezave Bele krajine z regijskim in nacionalnim središčem in avtocesto Zagreb – Split (Reka) na Hrvaškem, ki predstavlja najkrajšo pot turistov iz zahodne Evropske unije na Jadran in prometnih tokov proti zahodni Bosni in Hercegovini. S tem odpremo našo regijo v smeri proti Baltiku in Jadranu.

Vedno slabša prometna varnost

/

Slaba infrastruktura in storitve regionalnih železniških prog

Regionalno železniško omrežje je v zelo slabem stanju in je tako nekonkurenčno ostalemu prometu.

Visoka odvisnost od osebnega avtomobila

Dnevne migracije ter slabe povezave javnega prometa so posledica odvisnosti od osebnega avtomobila.

Odsotnost zmogljivega IKT omrežja na podeželskih območjih

Neusklajeno upravljanje s prostorom na regijski ravni (ni regionalnega prostorskega plana)

Zakon o urejanju prostora (Ur. l. RS, št. 61/17, ZUreP-2), sprejet v letu 2017, je predvidel izdelavo regionalnih prostorskih planov, vendar se združevanje razvojnega in prostorskega načrtovanja v praksi še ni udejanjilo. Regionalni razvojni program regije JV Slovenija predstavlja izhodišče za prostorsko načrtovanje na regionalni ravni, to je za pripravo regionalnega prostorskega plana.

Pomanjkljiva infrastruktura in storitvena urejenost letališč

V regiji so štiri letališča, ki so manjša in služijo večinoma osebnim letalom. Nahajajo se v Novem mestu (1.200 m steza), Prilozju (520 m steza), Novih Lazih (300 m steza) ter Ribnici (270 m steza) (Vir: Kontrola zračnega prometa 2018).

Slaba funkcionalna izraba rek in obrečnega prostora

Velika raznolikost med subregijami

Strateški razvojni cilji

Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast bosta v regiji dosežena s spodbujanjem podjetniškega razvoja in povečanjem konkurenčnosti v vseh gospodarskih panogah. Ključno za dosego tega cilja so tehnološki razvoj, izobraževanja in usposabljanja. Za dosego konkurenčnosti je potrebno v regiji zadržati kvalificirano delovno silo. Povečati je potrebno priliv razvojnih spodbud domačim in tujim naložbam, nuditi podporo internacionalizaciji gospodarstva in povečati konkurenčne sposobnosti storitev.

Trajnostni razvoj regije je družbena in okoljska odgovornost vseh. Izzivi prihodnosti so varovanje naravnih virov, podnebne spremembe, prehod v brezogljično družbo in krožno gospodarstvo. Ključno za dosego tega cilija je, da je regija pravočasno pripravljena na spremembe in s pravilnimi ukrepi pristopi k izvajanju ustreznih ukrepov za sedanje in prihodnje generacije.

Kakovost življenja je ena osnovnih vrednot in odraža naše zadovoljstvo s svojim življenjem v okolju v katerem živimo. Vpliv na to ima življenjski standard, priložnosti in socialna varnost v vseh predelih regije, tudi tistih, ki so od glavnih zaposlitvenih središč odmaknjena. Da bomo v regiji lahko sledili temu cilju, je potrebno poskrbeti za zaposlitvene priložnosti, znanje, zdravje ter med prebivalci zadovoljiti potrebam po samouresničevanju, pripadnosti in varnosti.

Gospodarstvo in podjetništvo

Izziv regije tako ostaja v spodbujanju razvoja malih in srednje velikih podjetij, podpornih aktivnosti za spodbujanje podjetništva v regiji ter v zagotavljanju celovitega in učinkovitega inovacijsko podpornega okolja. V tem okviru je treba vzpostaviti učinkovito koordinacijo subjektov inovacijsko podpornega okolja na regionalni ravni (podjetniški inkubatorji, pospeševalniki, tehnološki parki, gospodarske obrtne cone, kompetenčni centri, razvojne agencije, projektne pisarne, karierni centri, laboratoriji idr.), vsebinsko specializacijo, povezovanje in komplementarno sodelovanje in dopolnjevanje njihovih storitev. Zagotoviti je treba sistematično in dolgoročno financiranje inovacijsko podpornega okolja s strani države, to je vzpostaviti kontinuirane mehanizme finančne in nefinančne podpore malim in srednje velikim podjetjem.

V regiji je na razpolago (še nezasedenih) nekaj več kot polovica vseh zemljišč namenjenih za ureditev gospodarsko poslovnih con. Večina teh zemljišč je prostorsko že definiranih, za njihovo opremljenost pa je treba storiti še veliko korakov, kjer je neprecenljivega pomena sofinanciranje iz evropskih skladov. V povezavi z zagotavljanjem ustrezno opremljenega prostora za gospodarsko dejavnost je izziv regije tudi v prihodnje zagotoviti potrebno podporo novim investicijam, bodisi domačega ali tujega kapitala ter vzpostaviti učinkovit sistem privabljanja investitorjev v regijo. Na ta način lahko regija hitro pridobi na kvaliteti delovnih mest z visoko dodano vrednostjo.

Izziv je v večji meri izkoristiti priložnosti, ki jih nudi razvoj krožnega gospodarstva. Na področju »pametnih tehnologij« oziroma omogočitvenih tehnologij za doseganje trajnostnega razvoja se razvojni fokus usmeri v izkoriščanje pametnih tehnologij, ki slonijo na konceptu IoT (internet stvari), umetne inteligence in strojnega učenja (AI/ML), tehnologije veriženja blokov (blockchain), ki omogočajo predvsem zbiranje, sledenje in analitiko različnih podatkov o življenju in delovanju skupnosti (mobilnost, sistemi za stik in postopke z občani, okoljska senzorika, energetika in upravljanje virov …).

Izzivi regije na področju kmetijstva in razvoja podeželja so povezani z ohranjanjem poseljenosti krajine in krepitvijo konkurenčnosti srednje velikih kmetij. Hkrati so v regiji potenciali za povečanje

lokalne samooskrbe, pridelavo in predelavo zdrave hrane ter za pametno rabo virov v kmetijstvu. Zelo velik izziv na področju kmetijstva v prihodnosti je prilagajanje podnebnim spremembam.

Na področju turizma so izzivi v nadaljnjem učinkovitem organiziranju vodilne destinacije in hierarhije turističnih produktov, razvoju vodilnih in podpornih turističnih proizvodov, ki temeljijo na povezovanju ponudnikov, inovativnih vsebinah in visoki kakovosti storitev ter omogočajo celoletno trženje. Povečati je treba prepoznavnost destinacije v digitalnem svetu in zagotoviti ustrezno usposobljeno delovno silo. Treba je zagotoviti ustrezno turistično infrastrukturo, ki je osnova za izvajanje vseh ukrepov na področju turizma.

Mobilnost in regionalna dostopnost

Del Jugovzhodne Slovenije je z dograditvijo kraka avtoceste slovenskega avtocestnega križa Ljubljana – Bregana dobil ustrezno cestno povezavo z Osrednjeslovensko regijo, Ljubljano, kot nacionalnim središčem in regijami ter regijskimi središči ob slovenskem avtocestnem križu ter z zahodno Evropsko unijo. Območja v regiji, ki ne ležijo ob kraku avtoceste Ljubljana – Bregana, zaradi slabe dostopnosti in s tem višjih prevoznih stroškov ostajajo lokacijsko nekonkurenčna.

Izziv tako ostajajo potrebe po izgradnji cestnih povezav v smeri sever - jug (3. razvojna os), povezave Kočevsko-ribniškega z osrednjo Slovenijo (3. A razvojna os) in Ljubljano kot upravnim središčem tega dela regije in nacionalnim središčem ter cestne povezave Bele krajine z regijskim in nacionalnim središčem in avtocesto Zagreb – Split (Reka) na Hrvaškem.

Še vedno ostaja problem občinskih cest v ruralnih območjih, kjer se bo prebivalstvo brez ustreznih prometnih povezav še naprej izseljevalo v območja z boljšo prometno infrastrukturo in dostopnostjo.

Izziv prav tako predstavljajo vlaganja v modernizacijo in nadgradnjo regionalnega železniškega omrežja, ki lahko predstavljala hrbtenico trajnostne mobilnosti nekaterih območij in razvoj turizma. Potenciali in potrebe izboljšanja železniške infrastrukture so na vseh stranskih neelektrificiranih regionalnih progah.

Trenutno je še velik del podeželja v regiji brez širokopasovne povezave, zato je izziv zgraditi omrežje, ki bo zagotavljalo povezovanje v novo dostopno omrežje, ki bo omogočalo hitrosti, večje od 1 Gb/s, kar bi bistveno pripomoglo k zmanjšanju razvojnega razkoraka med različnimi območji regije. Poseben izziv predstavlja uvajanje mobilne tehnologije 5G za zagotovitev brezžične povezljivosti z visoko podatkovno hitrostjo in majhno zakasnitvijo, ki naj bi pospešila razvoj "pametnih" tehnologij, aplikacij in storitev v številnih sektorjih.

Ravnanje z naravnimi viri in skrb za okolje

Regija je v preteklih letih naredila precejšen napredek na področju vodooskrbe, odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter upravljanja z odpadki. Izziv v regiji ostajajo območja razpršene poselitve, kjer je vodooskrba nezadostna in kjer je v manjših naseljih pod 2000 PE še vedno neurejeno odvodnjavanje komunalnih voda, sploh na občutljivih kraških tleh. Izzivi prav tako ostajajo na področju zagotavljanja kakovosti, ekonomičnosti in racionalne rabe naravnih virov ter varovanja okolja in uvajanja naprednih tehnologij za povečanje ponovne uporabe.

Ključni izziv v regiji JV Slovenija predstavlja vzpostavitev ustreznih sistemov za spremljanje kakovosti, vode, tal in zraka ter potreben odziv nanje. Potrebna je okrepitev sistemov za celovito upravljanje na območjih, opredeljenih po zakonu o ohranjanju narave.

Problemska območja in funkcionalno degradirana območja (FDO)

Posamezna območja regije (pretežno obmejna območja) se soočajo s posebnimi izzivi in večjim razvojnim zaostankom. Gre za tako imenovana problemska območja, za katera je značilna oddaljenost od gospodarskih centrov, skromno razvite prometne povezave, strukturna brezposelnost, podpovprečna gospodarska razvitost, šibkejša pokritost s širokopasovnimi povezavami, trend izseljevanje in posledica starajoče se prebivalstvo ter s tem povečevanje razvojnih in socialnih razlik. Poleg tega kraji ob južni meji predstavljajo zunanjo mejo EU in tako se ta območja neposredno soočajo s Schengenskim varnostnim režimom in s tem povezanimi težavami z ilegalnimi prehodi državne meje.

Ključni izzivi problemskih območij so predvsem v zagotavljanju investicij v osnovno infrastrukturo, ki je potrebna za zagotavljanje osnovnih pogojev življenja na teh območjih, razvoju inovativnih in prilagojenih rešitev in ukrepov, ki prebivalcem omogočajo lažjo dostopnost do javnih in drugih storitev splošnega pomena (poštne, bančne storitve, osnovna trgovinska dejavnost, itd.), v oblikovanju in sprejetju ustreznih ukrepov varnosti na meji ter preprečevanju ilegalnih prehodov ter v sprejemu ustreznih sistemskih spodbud države kot pomoč gospodarskim subjektom, ki jim je zaradi ukrepov izvajanja varnosti države na meji (postavitev ograj) in omejitev zaradi vzpostavljenega Schengenskega varnostnega režima povzročena gospodarska škoda.

Poseben potencial za razvoj regije predstavljajo tudi funkcionalno degradirana območja (FDO). Izziv je čim hitrejša reaktivacija in revitalizacija obstoječih razvrednotenih površin.

Povezovanje podeželja, mest in urbanih središč

Za dosego celostnega socialnega, gospodarskega in okoljskega razvoja tako urbanih središč, mestnih in podeželskih območij regije JV Slovenija bo potrebno ukrepe in aktivnosti opredeliti s pomočjo celostnih razvojnih strategij za posamezna funkcionalna območja, ki izhajajo iz potreb in identificiranih razvojnih priložnosti posameznih območij ter naslavljajo njihove specifične izzive na celosten in trajnosten način. Gre za trajnostne urbane strategije mestne občine, mestnih naselij in naselij mestnih območij (mehanizem CTN) na eni strani in strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (instrument CLLD). Obstoječe strategije, ki so že izdelane bo potrebno novelirati in uskladiti z novimi usmeritvami partnerskih povezovanj. Posebno pozornost bo potrebno dati tudi razvoju problemskih območij.

V mestnih središčih je potrebno zagotoviti ustrezno prenovo javnih površin in objektov tako, da bo v njih možna umestitev novih ustreznih storitvenih in drugih dejavnosti, ki bodo prostoru zagotovile dodano vrednost in s tem zagotavljale oživitev starih mestnih jeder.

Izziv regije je zagotavljanje ustrezne dostopnosti storitev tako v urbanih središčih kot na podeželju, ki morajo izkoristiti svoje prednosti in naravne danosti, v skladu z načeli trajnostnega razvoja.

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Regija JV Slovenija, ki je bliže državljanom, s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mestnih in podeželskih območij ter lokalnih pobud

Usmeritve in cilji prioritete so sledeči:

- Spodbuditi celostni socialno-ekonomski razvoj v mestnih in podeželskih območij z izvajanjem ukrepov, opredeljenih v lokalno vodenih razvojnih strategijah, pripravljenih na ravni, ki je

najbliže državljanom: to so lokalne strategije v obliki obstoječih orodij »celotnih teritorialnih naložb« (CTN) in »lokalnega razvoja pod vodstvom skupnosti« (CLLD).
- Zagotoviti racionalen in učinkovit prostorski razvoj, povečati kakovost življenja in povezanosti urbanih in podeželskih območij v regiji ter krepitev prostorske identitete regije s pomočjo izdelave regionalnega prostorskega plana.
- Okrepiti razvojna prizadevanja na problemskih območjih regije z zagotovitvijo investicij, ki bodo naslavljale infrastrukturni manko in ostale prepoznane razvojne potrebe teh območjih, vključno s problemom odseljevanja in praznjenja območij.
- Izkoristiti potencial za razvoj, ki ga predstavljajo funkcionalno degradirana območja (FDO), ki obsegajo nezadostno izkoriščeno ali zapuščeno območje z vidnim vplivom predhodne rabe in zmanjšano uporabno vrednostjo (ukrepi za celovito ravnanje in upravljanje s FDO). Gre za usmerjeno pripravo niza povezanih sistemskih in drugih ukrepov, ki bodo spodbujali oživitev in nove investicije na območja FDO.

Ukrepi:

- Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij
  - Pametna mesta
  - Zelena mesta
  - Mobilna in povezujoča mesta
  - Družbeno aktivna mesta
- Zeleno, podjetno in radoživo podeželje (CLLD)
  - Pametno podeželje
  - Zeleno podeželje
  - Mobilno podeželje
  - Socialno podeželje /ljudem prijazno podeželje
- Izdelava regionalnega prostorskega plana
- Razvoj problemskih območij
- Revitalizacija razvrednotenih/degradiranih območij

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Socialna, solidarna in privlačna regija JV Slovenija

Usmeritve in cilji prioritete so sledeči:

- Zagotavljanje zdravega in aktivnega življenja skozi celotni življenjski cikel.
- Zagotavljanje primerne zdravstvene oskrbe za vedno večji obseg prebivalstva.
- Zadržanje mlade populacije v regiji z zagotavljanjem storitev, ki omogočajo lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.
- Nove investicije v vzgojno-izobraževalno in zdravstveno infrastrukturo ter omogočanje uporabe javnih površin in objektov vsem skupinam prebivalstva.
- Zmanjševanje tveganja revščine.
- Vključevanje etničnih manjšin, beguncev in migrantov ter odpravljanje diskriminacije in anticiganizma.
- Zagotavljanje ravnotežja med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela s pomočjo strokovnega in poklicnega izobraževanja, promocijo deficitarnih in perspektivnih poklicev.
- Zagotavljanje pogojev za izvajanje športno- rekreativnih in kulturnih dejavnosti.
- Spodbujanje informacijske pismenosti in uporabe IKT.

- Več zaposlitvenih možnosti za mlade brez izkušenj, starejše in trajno brezposelne.

Ukrepi:

- Zdravo in aktivno življenje ter kakovost življenja
- Socioekonomska integracija marginaliziranih skupnosti, migrantov in ranljivih skupin preko programov, ukrepov, socialnih storitev ipd.
- Izboljšanje učinkovitosti trga dela in dostopa do kakovostne zaposlitve preko infrastrukture, programov in socialnih inovacij
- Izboljšanje dostopa do vključujočih in kakovostnih storitev v izobraževanju, usposabljanju in vseživljenjskem učenju preko programov in infrastrukture
- Zagotovitev kakovostnih pogojev in infrastrukture za razvoj in krepitev programov družbenih dejavnosti

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Mobilna in bolj povezana JV Slovenija

Usmeritve in cilji prioritete so sledeči:

- Izboljšana povezanost in dostopnost regije in s tem zagotovljen skladen regionalni razvoj.
- Dostopnost regije do TEN-T omrežja.
- Dvig kakovosti ponudbe javnega železniškega potniškega in tovornega prometa.
- Zagotovljena uporaba mobilnih in hitrih širokopasovnih povezav.

Ukrepi:

- Razvoj cestne infrastrukture
- Razvoj železniške infrastrukture
- Razvoj letališke infrastrukture in storitev
- Razvoj rečnega prometa
- Razvoj širokopasovnih povezav

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Gospodarska, pametna in trajnostna regija JV Slovenija

Usmeritve in cilji prioritete so sledeči:

- Krepitev ekosistema za izvozno usmerjeno podjetniško okolje – podporne službe, zagotavljanje prostorskih in infrastrukturnih pogojev, povezava med univerzami in srednjimi šolami, internacionalizacija, vključenost v evropske raziskovalne programe in projekte.
- Prestrukturiranje izbranih predelovalnih dejavnosti in dejavnosti kmetijstva in lova, gozdarstva in ribištva.
- Vzpostavitev tehnološkega parka Jugovzhodne Slovenije kot raziskovalno-inovacijskega središča regije – država mora povečati število podjetij na področjih pametne specializacije v regiji.
- Podpora malim in srednjim podjetjem z zagotavljanjem kadrov preko izobraževalnega sistema, razvoja kompetenc zaposlenih in upravljanjem s sredstvi za inovacije.
- Sposobnost prilagajanja regije na razmere na globalnem trgu z izdelanimi scenariji razvoja.
- Krepitev trajnostnih pristopov v perspektivnih dejavnostih in razvoj zelenih delovnih mest.
- Zagotoviti kakovostne dobrine kmetijstva in gozdarstva, povečanje števila raznolikih dejavnosti na podeželju ter ohranitev identitete podeželja.

Ukrepi:

- Raziskave, razvoj in inovativna dejavnost v regiji
- Podporno okolje za rast in konkurenčnost gospodarstva regije
- Digitalna preobrazba regije
- Razvoj kadrov in kompetenc
- Trajnostno upravljanje, razvoj in promocija turistične ponudbe destinacij v regiji
- Identiteta naravne in kulturne dediščine
- Razvoj kmetijstva, gozdarstva in ohranjanje vitalnega podeželja
  - Konkurenčnost kmetijstva in gozdarstva
  - Skrb za ohranjanje narave in okolja
  - Podporno okolje in dostopnost storitev

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Zelena in nizkoogljična JV Slovenija

Usmeritve in cilji prioritete so sledeči:

- Urejeno kanalizacijsko omrežje.
- Dostopnost do kakovostne oskrbe z zdravstveno neoporečno vodo vsem prebivalcem regije.
- Znižanje količine vseh vrst odpadkov in spodbujanje njihove ponovne uporabe, predelave.
- Večja energetska učinkovitost regije in povečanje rabe energije iz obnovljivih virov.
- Spodobiti Spodbuditi prehod na krožno gospodarstvo čim več subjektov v regiji.
- Trajnostno upravljanje z naravnimi viri.
- Ohranitev in izboljšanje stanja varovanih območij in biotske pestrosti.
- Prilagajanje podnebnim shrambam.
- Spodbujanje trajnostne mobilnost.

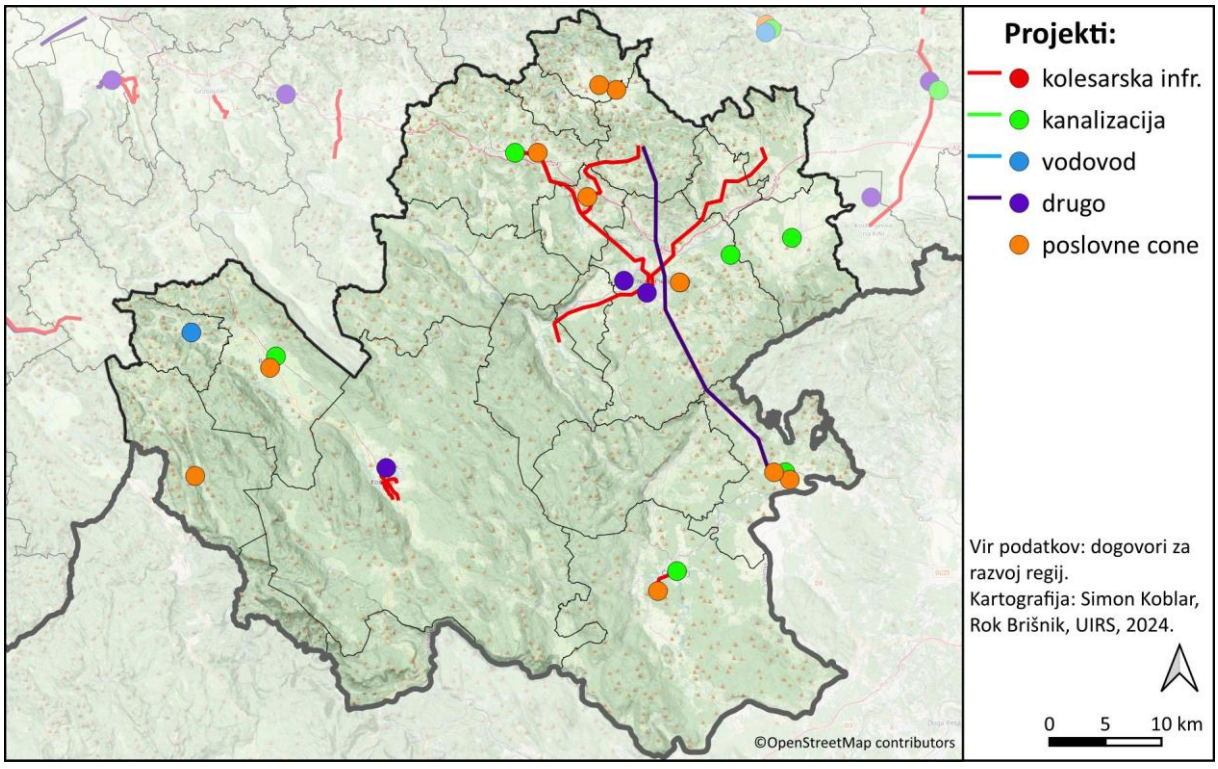
Ukrepi:

- Varovanje naravnih virov
  - Izboljšanje oskrbe s pitno vodo in upravljanja z vodotoki
  - Čiščenje in odvajanje odpadnih vod
  - Ravnanje z odpadki
- Večja energetska učinkovitost in spodbujanje rabe obnovljivih virov energije
- Prehod na krožno gospodarstvo
- Prilagajanje podnebnim spremembam
- Izboljšanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti, zelene infrastrukture v urbanem okolju in zmanjšanje onesnaženja
  - Zaščita in ohranjanje biotske raznovrstnosti v varovanih območjih narave in zagotavljanje zelene infrastrukture
  - Zmanjševanje onesnaženja
- Trajnostna mobilnost

Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

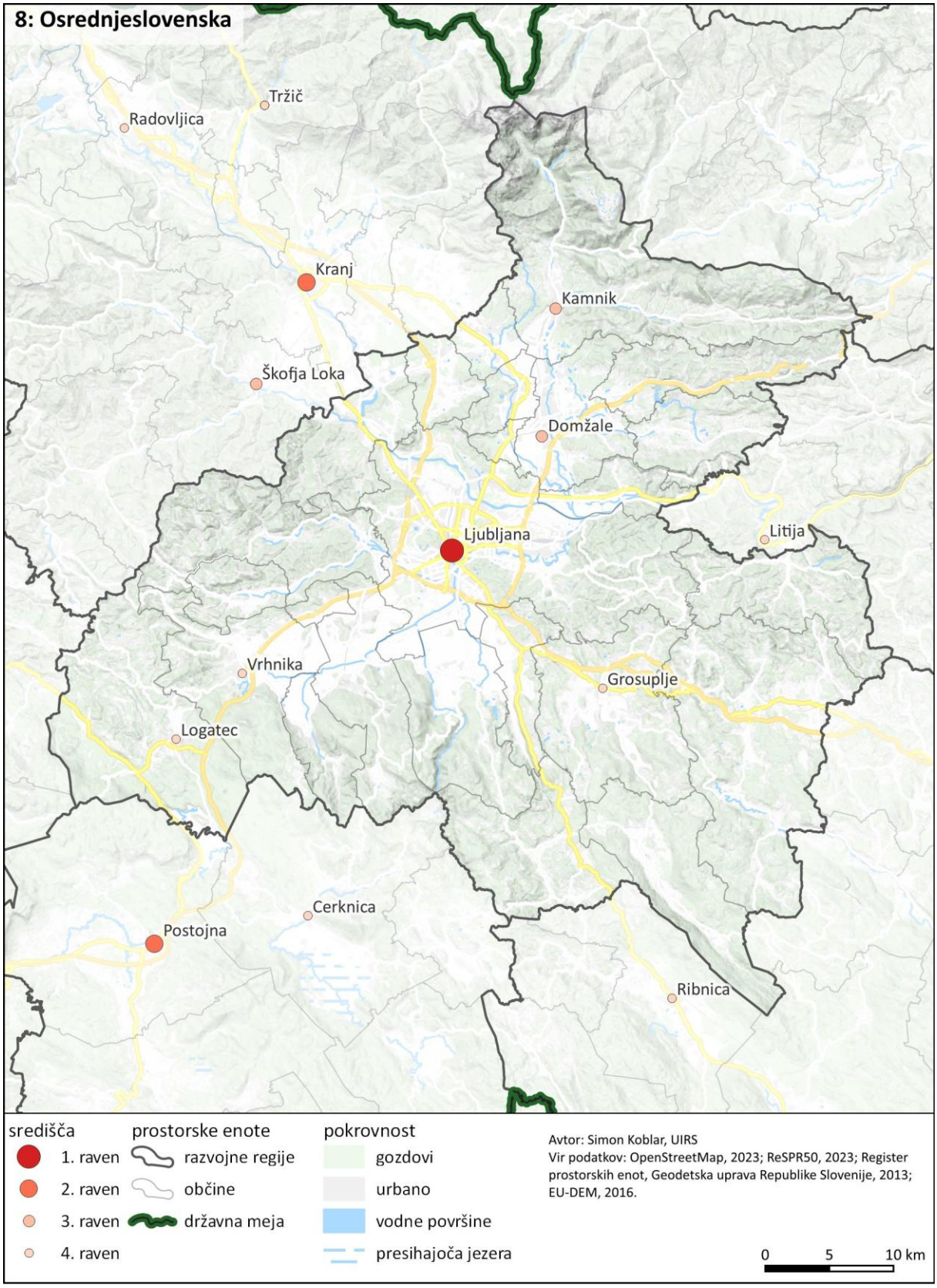
1. Prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak Brezje, Mestna občina Novo mesto
2. Mehki ukrepi – Vzpšostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin
3. Mehki ukrepi: Regijska štipendijska shema
4. Izgradnja in rekonstrukcija komunalne in cestne infrastrukture v Obrtni coni UGAR, občina Ribnica

5. Ekonomsko poslovna infrastruktura v Poslovni coni TRIS Kanižarica 2 del, občina Črnomelj
6. Industrijska cona Trrebnje, 2 faza, občina Trebnje
7. Opremljanje industrijske cone Dolenja Vas, Občina Mirna Peč
8. Opremljanje obrtno poslovnega območja v Popreski, občina Loški potok
9. Poslovna cona Prelesje, občina Šentrupert
10. Poslovna cona Cikava, cesta 4, MO Novo mesto
11. Cona pri Pildu, 2 etapa, občina Metlika
12. Izgranja GJI v industrijsko coni Beti, občina Metlika
13. Poslovna cona Puščava 1 faza, občina Mokronog Trebeljno
14. Izgradnja podjetniškega inkubatorja Kočevje, občina Kočevje
15. Poslovno industrijska con Cikava, cesta 2, MO Novo mesto
16. Mehki ukrep: Podjetno nad izzive (PONI) Razvojni center Novo mesto
17. Kanalizacija Črnomelj 2 del
18. Zmanjšanje emisij v vodotoku Temenica I
19. Kanalizacija in aglomeracija Metlika
20. Kanalicaijza v aglomeraciji Vrh pri Šentjerneju
21. Oskrba s pitno vodo Sodražica 2, občina Sodražica
22. Regionalna kolesarska povezava Trebnje – Mirna – Mokronog, občina Trebnje
23. Regionalna kolesarska povezava Trednje – mirna peč – Novo mesto, MO Novo mesto
24. Regionalna kolesarska povezava Novo mesto – Straža – Dolenjske Toplice, MO Novo mesto
25. Regionalna kolesarska povezava Novo mesto – Šmarješke toplice – Škocjan, MO Novo mesto
26. Ureditev kolesarskih povezav v občini Kočevje
27. Regionalna kolesarska povezava Črnomelj – Kanižarice, občina Črnomelj
28. Projektiranje 2. odseka, 3. razvojne osi od priključka Maline do mejnega prehoda Metlika
29. Mehki projekt: Projekt UrbaNMakerspace, moestna občina Novo mesto
30. Ureditev komunalne in cestne infrastrukture v Lepočah, občina Ribnica

Slika 14:projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Jugovzhodno Slovenijo

Osrednjeslovenska regija

Slika 15: pregledna karta osrednjeslovenske razvojne regije

Vizija

»Inovativna. Zelena. Povezana.«

Stanje

Preglednica 8: izbrani kazalniki za osrednjeslovensko razvojno regijo.

	Osrednjeslovenska regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	127,90	132,70	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	31.224	39.367	22.142	27.040
Število prebivalcev	552.221	564.297	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	236,60	241,80	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	127,90	132,70	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	260.945	266.841	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	7,60	4,40	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	30,73	32,92	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	28.553	37.559	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	31.732	32.611	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	287	271	274	944
Število prenočitev turistov	2.528.826	2.557.730	15.775.331	16.125.027

LUR je med dvanajstimi statističnimi regijami v Sloveniji najbolj gospodarsko razvita in kot taka je bogata s široko paleto prednosti:

Geostrateška lega

Regija ima na državni ravni izjemno ugoden centralni geostrateški položaj in je z glavnim mestom Ljubljano zaradi številnih delovnih mest in šolskih ustanov najpomembnejši cilj migracijskih tokov v Sloveniji. Ima policentričen sistem poselitve z visoko koncentracijo in razvitostjo centralnih in storitvenih dejavnosti. Za LUR je značilna prostorska privlačnost, dobri pogoji za zaposlitev in izobraževanje ter kakovostno preživljanje prostega časa in rekreiranja.

Ugodno podporno okolje za gospodarski razvoj

Na prometni in gospodarski razvoj LUR sta v zadnjem desetletju najbolj vplivala predvsem dokončanje avtocestnega cestnega križa in uvedba vinjetnega sistema cestninjenja. Poleg prometa, na gospodarski razvoj uplivajo tudi: koncentracija kulturnih, znanstvenih, raziskovalnih, javnih in nevladnih institucij; podporno okolje, ki omogoča koncentracijo in povezovanje podjetništva, znanja in razvoja, prisotnost velikih, na mednarodnih trgih uspešnih podjetij, visoka koncentracija kulturnega in kreativnega potenciala v regiji, interes različnih deležnikov za prehod v krožno gospodarstvo ter potenciali obnovljivih virov energije (hidroenergija, geotermija, biomasa, solarna energija).

Ugodna izobrazbena struktura

LUR se ponaša z največjim številom izobraževalnih ustanov v Sloveniji ter visoko izobraženim prebivalstvom. Največji potencial regije je tako povezovanje izobraževalnih institucij z ustreznimi izobraževalnimi programi in programi usposabljanja ter gospodarstvom.

Ugodna demografska struktura

V letu 2019 je LUR glede na ostale statistične regije zabeležila največji naravni prirast. Povečanje števila prebivalstva v LUR je posledica tudi povečanega števila priselitev iz tujine. Le v letu 2019 se je v regijo iz tujine priselilo 4.561 oseb, za regijo je značilen nadpovprečen delež tujih državljanov med prebivalci (8,3 %). V regiji glede na podatke iz leta 2019 živi visok delež (16,0 %) prebivalcev starih od 0 do 14 let in 18,4 % prebivalcev starih 65 ali več let, od tega je 5,2 % prebivalcev starejših od 80 let, kar je še vedno pod slovenskim povprečjem (5,3 % prebivalca). Indeks staranja se je povečal, od leta 2014 je narasel za 8,4 in v letu 2019 znaša 115,1, kar je eden izmed nižjih indeksov staranja v slovenskih regijah (slovensko povprečje znaša 131,7) (SURS, 2019). Število delovno aktivnih prebivalcev se v zadnjih letih v LUR zvišuje. Glede na leto 2014, ko je bilo v regiji 218.906 delovno aktivnih prebivalcev, se je število do leta 2019 povečalo za 11,8 % oziroma na 248.307 delovno aktivnih prebivalcev, od tega je 10,4 % samozaposlenih oseb. V letu 2019 je regija beležila 27,5 % vseh delovno aktivnih prebivalcev v Sloveniji (SURS, 2019).

Stopnja delovne aktivnosti je bila v letu 2019 67,9 %, kar predstavlja višji delež delovno aktivnih glede na slovensko povprečje (66,0 %) in se z leti povečuje. Skladno s tem se povečuje tudi število delovno aktivnih v starostni skupini od 20 do 64 let, največ delovno aktivnega prebivalstva v regiji spada v starostno skupino od 40 do 44 let (38.331 prebivalcev). Največ, 49,4 % delovno aktivnega prebivalstva, je imelo dokončano srednješolsko izobrazbo (122.337 prebivalcev), 42,9 % je imelo dokončano višješolsko in visokošolsko izobrazbo (106.674 prebivalcev), najmanj, le 7,7 % delovno aktivnega prebivalstva, je imelo dokončano osnovnošolsko izobrazbo (19.296 prebivalcev). Zabeležena stopnja registrirane brezposelnosti je bila v LUR v avgustu 2019, 6,9 % (17.758), kar je nižje od stopnje brezposelnosti v Sloveniji (7,4 %). Zabeležena stopnja registrirane brezposelnosti mladih v LUR je 8,35 % in je glede na evropsko povprečje ena izmed nižjih (15,2 %). Delež dolgotrajno brezposelnih in delež zelo dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi se v LUR vztrajno zvišuje in presega slovensko povprečje.

Dobri naravni pogoji in bogata območja naravne in kulturne krajine

Značilnosti LUR so velika gozdnatost in velik delež naravno ohranjenih območij, predvsem v hribovitih delih regije. Na severni strani jo uokvirjajo Kamniško-Savinjske Alpe, na jugu pa Dinaridi. Posebnost so tudi vodotoki (Sava, Ljubljanica, Kamniška Bistrica) in Ljubljansko barje, kjer je večje poplavno območje. Regija je bogata z vodnimi viri.

V regiji je 67 ekološko pomembnih območij (EPO), ki imajo velik pomen za ohranjanje habitatov ter številnih rastlinskih in živalskih vrst. Evropsko omrežje Natura 2000 pokriva kar 26,7 % regije, kar je precej nad evropskim povprečjem (18 %).

Bogata območja naravne in kulturne krajine se odlikujejo z biotsko pestrostjo in visoko stopnjo naravne ohranjenosti okolja, večjimi sklenjenimi formalno zavarovanimi in/ali naravno ohranjenimi območji, visoko koncentracijo ter raznolikostjo snovne in nesnovne kulturne dediščine, bogato kulturno produkcijo ter ugodnimi naravnimi pogoji za kmetijsko pridelavo in prodajo pridelkov.

Sorazmerno visoka kvaliteta življenja v regiji

Dobri pogoji za življenje

Visok nivo prometne varnosti in aktivno izvajanje ukrepov trajnostne mobilnosti

JPP, ki ga predstavljata avtobusni in železniški potniški promet, je trenutno največji potencial razvoja trajnostne mobilnosti v LUR. Poleg LPP, ima kolesarjenje v vlogi dnevne mobilnosti v LUR velik potencial.

Kakovostna športna infrastruktura za izvedbo vrhunskih športnih in drugih dogodkov.

Dobra komunalna oskrba prebivalcev regije (npr. voda, odpadki, ločevanje odpadkov)

Nizka onesnaženost tal s strupenimi snovmi

Dobri pogoji za povezovanje na različnih ravneh

LUR ima zaradi svojih političnih, gospodarskih, znanstvenih, kulturnih, institucionalnih in drugih povezav dobro razvejano mednarodno sodelovanje. Slovensko glavno mesto Ljubljana je središče regijskega in nacionalnega pomena ter pomembno vozlišče znanosti in razvoja inovacij.

Z lego na stičišču evropskih prometnih koridorjev, baltsko-jadranskega in mediteranskega, je LUR pomemben povezovalni člen različnih kohezijskih območij EU. Z železniškim vozliščem v Ljubljani, bližino koprskega pristanišča ter mednarodnega letališča Jožeta Pučnika Ljubljana ima LUR pomembno vlogo pri gospodarskem povezovanju Srednje z Jugovzhodno Evropo ter Alp z Jadranom. Hkrati je LUR del treh makroregij, Podonavske, Alpske in Jadransko - Ionske makroregije, preko katerih aktivno vstopa v mednarodni prostor in krepi makroregionalne povezave ter ustvarja platforme za partnerstva in sodelovanja tudi preko teritorialnih projektov.

Na podlagi intenzivnega sodelovanja z občinami in participativnega procesa, ki je vključil širok krog prebivalcev, je kot ena prvih evropskih regij, pripravila dokument CPS LUR.

V regiji je tudi sedež RCERA, najsodobnejšega evropskega obrata za predelavo odpadkov in prejemnika številnih mednarodnih nagrad.

Slabosti, ki izhajajo iz analize razvojne regije:

Slaba demografska slika

Na slabo demografsko sliko vplivajo bremenilne dnevne migracije, odseljevanje ustvarjalne in izobražene delovne sile v tujino, nizka dostopnost stanovanj za mlade, študente, strukturna brezposelnost, staranje prebivalstva ter slabšanje socialnega položaja prebivalcev in povečanje izključenosti ranljivih ciljnih skupin.

Neprilagojen izobraževalni sistem

Kot pri vseh ostalih regij, je tudi v LUR-u neprilagojen izobraževalni sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja potrebam trga. Temu sledijo pomanjkanje sodobnih pristopov in programov v izobraževalnem sistemu, neučinkovito povezovanje z gospodarskim sektorjem, ter premajhno število skupnih projektov med raziskovalno-razvojnimi institucijami in podjetji.

Šibka povezanost med različnimi sektorji

Na slabšo povezanost med različnimi sektorji vplivajo pomanjkanje sodelovanja znotraj podpornega podjetniškega okolja, raziskovalnega in KKI sektorja ter povezovanja KKI sektorja z drugimi gospodarskimi panogami, pomanjkanje inovativnosti in kreativnih trženjskih pristopov., premajhno sodelovanje med kmetijskimi proizvajalci za uspešen nastop na trgu, nepovezanost, neučinkovitost organizacij, nizka profesionalizacija nevladnega sektorja, slabo razvito prostovoljstvo, neusklajenost načrtovanja razvoja med lokalno in državno ravnjo ter pomanjkanje strateškega pristopa.

Neskladja pri prostorskem in prometnem načrtovanju

Na neskladje vplivajo slaba mobilnost znotraj regije oziroma slab dostop do točk v regiji, nezadovoljiv, premalo intenziven razvoj JPP ter pomanjkljiva integracija sistemov JPP, pomanjkljiva dostopnost z javnimi prevoznimi sredstvi do nekaterih pomembnih generatorjev prometa v regiji, razpršena poselitev, pomanjkanje centralnih funkcij v manjših in srednjih naseljih.

Visoka energetska odvisnost regije

Na visoko energetsko odvisnost regije vplivajo pomanjkanje podatkov o rabi in proizvodnji energije na regionalnem nivoju, odvisnost od uvoza fosilnih goriv, energetska odvisnost, slabo stanje URE, Energetska potratnost stavb, ter visok delež pozidanih površin v regiji.

Neizkoriščen potencial turizma in kulture v okolici Ljubljane
Ljubljana se sooča s premalo izkoriščenim potencialom povezovanja turizma in kulture (premalo kulturno-turističnih produktov). V LUR se nahajajo najpomembnejše kulturne institucije v državi (v MOL) in veliko število kulturnih domov (v občinah LUR), katerimi manjka interpretacija in uveljavljanje v pravem smislu.

Strateški razvojni cilji

- Zelena regija, ki spodbuja inovativnost, kreativnost in razvoj novih tehnologij
- Mednarodno uveljavljena regija poslovnih priložnosti in zelenih naložb
- Bolje povezana regija
- Regija, ki utrjuje kvaliteto življenja
- Regija, ki zagotavlja uresničevanje pobud lokalnega okolja

Razvojne prioritete

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Pametna regija po meri ljudi

Prioriteta je usmerjena v ukrepe za izboljšanje gospodarske in družbene učinkovitosti z razvojem zaposlitvenih okolij, izobraževalnih središč, okolij rasti in inovacij, ki bodo podpirali naložbe v kvaliteto življenja in potenciale ljudi, da bodo imeli kompetence v katerem koli starostnem obdobju, kar jim bo omogočilo odpornost na izzive trga dela prihodnosti in dalo priložnosti za osebni razvoj.

Spodbujalo se bo mehanizme za dostop do kvalitetne zaposlitve, izboljšanje zaposlitvenih možnosti mladih ter pristop do kvalitetnega izobraževanja, kariernega usmerjanja, pridobivanja kvalifikacij, ciljnega usposabljanja in vseživljenjskega učenja (formalni in neformalni programi za vse generacije). Pri tem bodo upoštevane potrebe po trajni integraciji na trg dela, predvsem ranljivih skupin in tistih brez izobrazbe. Vsebine bodo podprte z ukrepi štipendiranja in lajšanja prehoda iz šole v zaposlitev in samozaposlitev.

Da bo regija delovala po meri ljudi, bodo cilji doseženi preko vlaganja v socialno infrastrukturo – družbeno in storitveno – gre za storitve splošnega pomena na področju osnovnega šolstva, predšolskega varstva, primarne zdravstvene oskrbe, kulturnih dejavnosti, raznoliko ponudbo oblik bivanja in oskrbe za starejše, športne objekte in igrišča ter objekte in ureditve za upravne funkcije. Pri tem bo v prvi vrsti poudarek na aktiviranju in prenovi opuščenih in neizkoriščenih prostorov (stavb) in zemljišč z upoštevanjem primerne dostopnosti za uporabnike.

V okviru zdravstvenih storitev bo regija usmerjena v dolgotrajno oskrbo in storitve oskrbe v družini in skupnosti. Ključen pomen slednjega je, da se s tovrstnimi ukrepi prepreči medgeneracijsko prikrajšanost in omogoča socialno vključevanje, aktivacijo ranljivih skupin in medgeneracijsko sodelovanje.

Regija bo v skrbi za visoko raven varovanja zdravja podpirala projekte za dvig splošnega dobrega počutja ne glede na starost, in s tem usmerjala krepitev skrbi za lastno zdravje, kjer ima pomembno vlogo tudi nevladni sektor. Pri tem bodo vsebine sledile tudi podpori projektom športnih vsebin za aktivno in zdravo regijo, saj več občin kaže izrazito potrebo tudi na tem področju.

Na območju regije se stanovanjsko oskrbo prednostno usmerja v urbana naselja, opredeljena kot najprimernejša pa so Ljubljana, Domžale, Kamnik, Grosuplje, Logatec, Škofljica, Trzin, Borovnica. Prioriteta bo dala poudarek kvaliteti življenja z vidika stanovanjske problematike, saj v regiji kritično primanjkuje cenovno dostopnih bivanjskih kapacitet, bivanje pa je za mnoge, predvsem mlade ljudi, postalo predrago. Sledila bo ciljem nacionalne politike, ki zajemajo uravnoteženo ponudbo stanovanj, lažjo dostopnost do stanovanj, kakovostna in funkcionalna stanovanja ter večjo stanovanjsko mobilnost prebivalstva, ob tem pa dala pomen nujnosti povečevanja fonda javnih najemnih stanovanj, prenovo obstoječega stanovanjskega fonda in gradnjo javnih najemnih stanovanj.

Za doseganje inovativnih odgovorov na socialne potrebe in izzive regije bo nujno aktivirati znanje in okolje za družbeno odgovornost, socialne naložbe ter preko socialnih inovacij in socialnega eksperimentiranja omogočiti tudi okolje za zaposlovanje v socialnem podjetništvu.

Programi / ukrepi:

- Odpornost na izzive trga dela prihodnosti
    - Izboljšanje dostopa do zaposlitve za vse iskalce zaposlitve
    - Razvoj zaposlitvenih priložnosti in prožnih oblik dela
- Izobraževanje, karierno usmerjanje in vseživljenjsko učenje
    - Regijske sheme za usklajevanje ponudbe in povpraševanja po kadrih
    - Vseživljenjska karierna orientacija
- Vlaganja v socialno infrastrukturo (vrtci, šole, zdravstvo, kultura, šport)
    - Izgradnja družbene infrastrukture
    - Zagotovitev pogojev (dolgotrajne) oskrbe prebivalstva regije
- Varovanje zdravja
    - Krepitev zdravega življenjskega sloga posameznika
    - Regija za zdravje – ustvarjanje predpogojev za zdravje
- Naložbe v kvaliteto življenja (dostopnost do stanovanj, medgeneracijsko sodelovanje, socialna vključenost)
    - Zagotovitev visokega standarda kakovosti življenja v regiji
    - Razlike med generacijami – priložnost regije
    - Povezanost za socialno vključenost
- Socialne naložbe, socialne inovacije in socialno eksperimentiranje

- Oblikovanje ekosistema za socialne inovacije in zaposlitvene priložnosti

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Ustvarjalna regija priložnosti

Regija bo usmerjena v zeleno in trajnostno gospodarstvo, ki upošteva omejitve okolja ter obravnava izzive, kot so podnebne spremembe, demografski razvoj in omejene naravne vire ter s tem prispeva k visoki kakovosti življenja prebivalstva. Temelji na konkurenčnosti in inovativnosti ter predstavlja enega ključnih stebrov za doseganje celovitega trajnostnega razvoja.

Regija bo v okviru te prioritete krepila razvoj inovativnega in na znanju temelječega gospodarstva, ki omogoča mednarodno primerljivost, konkurenčnost in visok življenjski standard.

Spodbujanje tehnoloških in netehnoloških inovacij ter odprtost v mednarodni prostor sta glavni usmeritvi regijskega gospodarstva. Povezovanje izobraževalnih institucij in drugih znanstvenih ustanov s klasičnimi gospodarskimi sektorji z namenom ustvarjanja novih verig vrednosti, ki temeljijo na znanju, inovativnosti, ustvarjalnosti in zelenih tehnologijah, bo pomembno pripomoglo k večji mednarodni vpetosti in prodoru regijskega gospodarstva na globalne trge.

Zagotavljanje visoke dodane vrednosti bo podprto z aplikativnim raziskovanjem, spodbujanjem posameznikove ustvarjalnosti in krepitvijo lastnega produktnega razvoja z uporabo novih tehnologij. S temi ukrepi želi regija povečati število hitro rastočih podjetij z velikim potencialom zagotavljanja kakovostnih delovnih mest.

Industrija 4.0 ponuja velike priložnosti za inovativno prenovo regije, katere pomembno gonilo so tudi KKI. V prihodnosti pa bo ob vedno večji uveljavitvi novih tehnologij hkrati v ospredje postavljena tudi kreativnost, zato bo regija spodbujala uporabo kreativnih pristopov v podjetjih za doseganje večje rasti in konkurenčnosti na globalnih trgih.

Priložnosti regije so v spodbujanju novih naložb podjetij v razvoj, dvigu investicij v raziskovalno-razvojne dejavnosti in razvoju ustreznega podpornega okolja z namenom, da visoko izobražena delovna sila v regiji postane kreator novih globalnih produktov.

Priložnosti v regiji se kažejo tudi v zagotavljanju potrebnih konkurenčnih infrastrukturnih pogojev za gospodarstvo in vzpostavitev boljših pogojev za nova podjetja iz naslova neposrednih tujih investicij ter usmerjanju podjetij, še posebej malih in srednje velikih, v razvojno prestrukturiranje in internacionalizacijo poslovanja.

Globalno podnebje se spreminja, biotska raznovrstnost izginja, sistem porabe in proizvodnje nista trajni, zato bo prehod regije v krožno gospodarstvo ena njenih glavnih usmeritev za prihodnost. Poudarek bo na učinkoviti rabi virov v vseh panogah ter vzpostavljanju industrijske simbioze v praksi. Regija bo z implementacijo projektov omogočila podjetjem preobrazbo poslovnih modelov za ustvarjanje krožnih rešitev. Izziv spodbujanja trajnostne rasti bo regija spremenila v priložnost in vse napore usmerila v povečanje družbene odgovornosti proizvajalcev in potrošnikov.

V okviru te prioritete so ciljne skupine: občine, organizacije za raziskave in razvoj, konzorciji podjetij in različnih drugih javnih institucij (Univerza, inštituti ipd.), podjetja, zadruge, subjekti podjetniškega podpornega okolja in regionalne razvojne agencije.

Programi / ukrepi:

- Razvoj trajnostnega inovativnega in na znanju temelječega gospodarstva
  - Podpora perspektivnim dejavnostim

    - Razvoj inovativnih turističnih storitev in izgradnja turistične infrastrukture
    - Razvoj kadrov in kompetenc
- Inovativna prenova regije(spodbujanje tehnoloških in netehnoloških inovacij)
    - Digitalna transformacija regije
    - Specializacija regije
- Kulturne in kreativne industrije
    - Ustvarjanje pogojev za razvoj kulturnega in kreativnega sektorja
    - Opolnomočenje kulturnega in kreativnega sektorja
    - Medsektorsko povezovanje kulturnega in kreativnega sektorja
- Spodbujanje neposrednih tujih investicij, razvojno prestrukturiranje in internacionalizacija
    - Promocija investicij v regijo
    - Razvojno prestrukturiranje in internacionalizacija
- Spodbujanje investicij v raziskovalno-razvojne dejavnosti
    - Spodbujanje inovacijskih procesov in z njimi povezanih naložb
    - Raziskovalno-razvojni HUB
- Prehod regije v krožno gospodarstvo
    - Krepitev institucionalnega okvirja na regionalni ravni in povezovanje ključnih akterjev v regiji
    - Dvig ozaveščenosti in krepitev zmogljivosti o krožnih strategijah in praksah med različnimi deležniki v regiji
    - Spodbujanje povpraševanja po trajnostnih izdelkih in storitvah
    - Dostop do finančnih virov za spodbujanje krožnih strategij in praks
- Razvoj podpornega okolja za kreiranje novih globalnih produktov
    - Ekonomsko poslovno infrastruktura
    - Inovativen ekosistem povezovanja in sodelovanja

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Zelena regija trajnostnih rešitev

LUR ima, kljub svojemu urbanemu značaju, velike površine razmeroma dobro ohranjenega naravnega okolja, veliko krajinsko pestrost in visoko stopnjo biotske raznovrstnosti. Regija je v velikem deležu pokrita z gozdovi in bogata z viri, ki nudijo prebivalcem visoko kvaliteto bivanja in dobre možnosti za gospodarski razvoj. Naravne danosti regije in njen geografski položaj omogočajo tudi visoko stopnjo odpornosti na podnebne spremembe, vendar je treba zaustaviti negativne trende, ki ogrožajo in znižujejo možnosti za ustrezno odzivanje na spremembe.

Regija z Ljubljano, kot glavnim mestom države, je pod velikim pritiskom, ki ga zahteva na rasti temelječe gospodarstvo, podkrepljeno s precejšnjim trendom centralizacije države. Tako se ves čas povečuje količina tovornega in potniškega prometa, povečujejo se razvojni pritiski na prostor, veča se poraba energije in povečuje se raba drugih virov znotraj regije, kot tudi v mednarodnem merilu.

Na področju mobilnosti je treba tako zaustaviti trend rasti prevozov v cestnem prometu, kjer sta cestni tovorni promet in uporaba osebnih vozil za potrebe dnevne mobilnosti največji grožnji trajnostnemu upravljanju regije. Po desetletjih vlaganj v avtocestno omrežje je treba zaustaviti trende in se osredotočiti na razvoj kolektivnega prevoza potnikov, posodobitve železniške infrastrukture, razvoj pešačenja, kolesarjenja, multimodalnosti in predvsem povezanosti vseh sistemov. Ustrezno povezanost je treba zagotoviti tudi s strateškim načrtovanjem razvoja prostora, kjer je treba z ustrezno razmestitvijo dejavnosti v prostoru in usmerjanjem poselitve v koridorje javnega prometa zmanjšati potrebe po mobilnosti in predvsem po uporabi osebnih vozil. Visoka

koncentracija centralnih in storitvenih dejavnosti v glavnem mestu ni sledila načelom policentričnega razvoja, pomanjkanje razpoložljivih stanovanj pa je nadaljevalo trend razpršene pozidave, kar dodatno obremenjuje okolje, veča pritisk na naravno ohranjena območja, prispeva k zmanjševanju kmetijskih površin in zmanjšuje možnosti za trajnostno upravljanje regije. Zmanjšuje se možnost prilagajanja na podnebne spremembe, povečuje se poplavna ogroženost, dodatno se zmanjšuje že tako nizka zmožnost prehranske samooskrbe regije. Razvoj trajnostnega, z viri in energijo varčnega kmetijstva in strateško načrtovan ter celovito upravljan sistem zelene infrastrukture morata tako biti del celovitega in povezanega načrtovanja razvoja.

Regija je v veliki meri odvisna od uvoza energije in povsem odvisna od uvoza fosilnih goriv, zato je področje energetike ena izmed ključnih prihodnjih nalog. Pomembna je preudarna izraba omejenih obnovljivih virov energije, ki so v regiji na voljo (biomasa, sonce, hidroenergija,…), predvsem pa učinkovita raba energije, ki bo temeljila na ukrepih na področju mobilnosti, ogrevanja, hlajenja, industrijske rabe, predvsem pa povezala in digitalizirala upravljanje z energijo.

Le celovito in povezano upravljanje regije bo omogočilo ustrezne odzive na možne škodljive učinke podnebnih sprememb in predvsem racionalno in trajnostno rabo virov. Ključni pri tem so tudi ukrepi čiščenja odpadnih voda, kjer ostajajo glavni izziv aglomeracije pod 2.000 PE, ter ukrepi zmanjševanja količine odpadkov, njihove ponovne uporabe in energetske izrabe. Regija se lahko danes pohvali z zadostnimi količinami kvalitetne pitne vode, kar je nujno ohranjati, varovati in racionalno izkoriščati tudi v smislu napovedanih globalnih pritiskov.

Vsi programi in ukrepi te prioritete se bodo v največji možni meri izvajali po EU načelih »Nature based solutions« in »Do no significant harm«. Dodatno se bodo usklajevali s strateškimi dokumenti s področja varstva narave in okolja, ki bodo sprejeti v tej perspektivi, predvsem z Nacionalnim programom varstva okolja in Nacionalnim energetskim podnebnim načrtom (NEPM).

Le s povezanim in odgovornim upravljanjem bo mogoče ohranjati in izboljševati stanje zelene regije, dvigovati kvaliteto bivanja za vse generacije prebivalcev in se primerno odzivati na globalne spremembe.

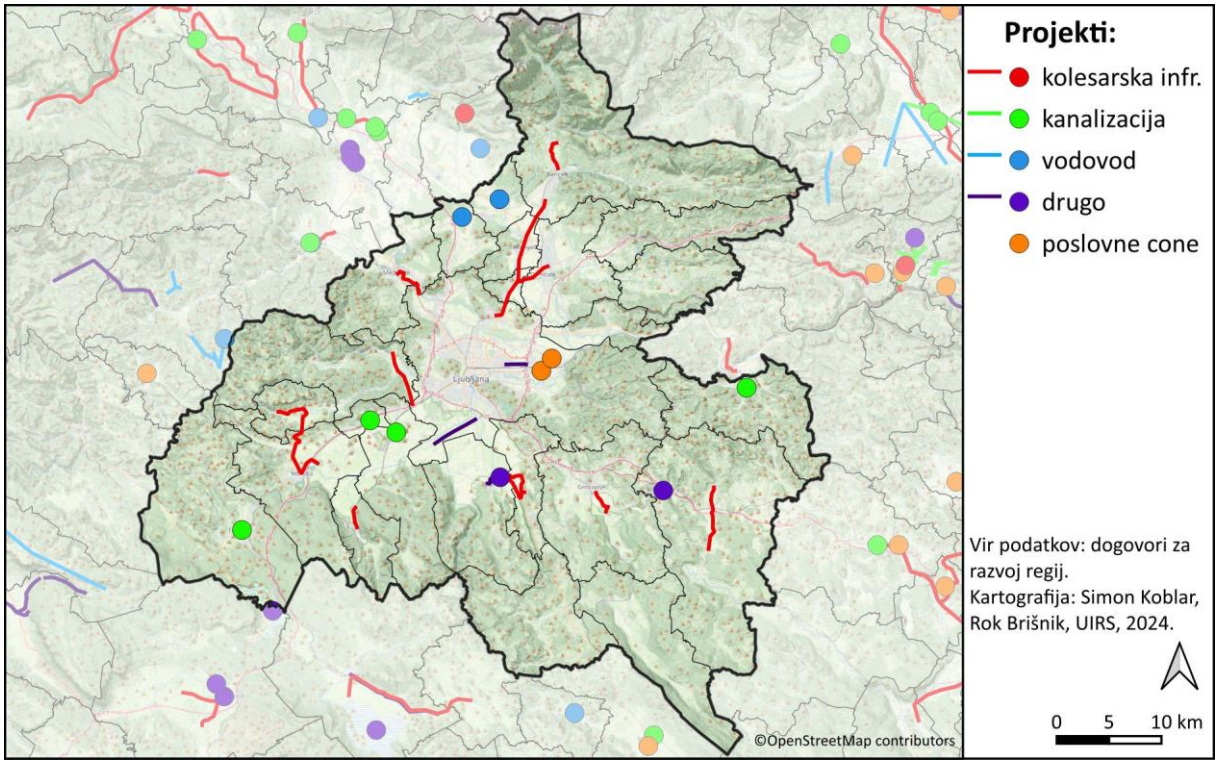
Programi / ukrepi:

- Trajnostna mobilnost
    - Posodobitev in nadgradnja železniškega omrežja Ljubljanske urbane regije
    - Okrepitev in integracija sistemov javnega prometa
    - Spodbujanje nadaljnjega razvoja nemotorizirane mobilnosti
- Trajnostno prostorsko načrtovanje
    - Regijski prostorski plan
- Razvoj trajnostnega, z viri in energijo varčnega kmetijstva
    - Povečanje prehranske samooskrbe ob spodbujanju razvoja trajnostnih oblik kmetovanja
    - Dvig kakovosti življenja na podeželju
- Razvoj in upravljanje zelene infrastrukture
    - Uvajanje zelene infrastrukture v urbana okolja
    - Ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti in kakovosti naravnih območij
    - Strateško načrtovanje in celovito upravljanje zelene infrastrukture na regionalni ravni
- Upravljanje z energijo
    - Regionalni energetski koncept/ trajnostni energetsko podnebni akcijski načrt
    - Energetsko upravljanje javnih stavb

- Prilagajanje podnebnim spremembam
  - Aktivnosti za povečanje poplavne varnosti v regiji
  - Trajnostni energetsko podnebni akcijski načrt, TEPN (SECAP)
  - Sistemi daljinskega ogrevanja in mikro sistemi ogrevanja na OVE
  - Samooskrbne energetske skupnosti
  - Aktivnosti na področju kmetijstva v povezavi s podnebnimi spremembami
- Oskrba s pitno vodo, odvajanje odpadnih voda, ravnanje z odpadki
  - Investicije v okoljsko infrastrukturo
  - Učinkovito ravnanje z odpadki

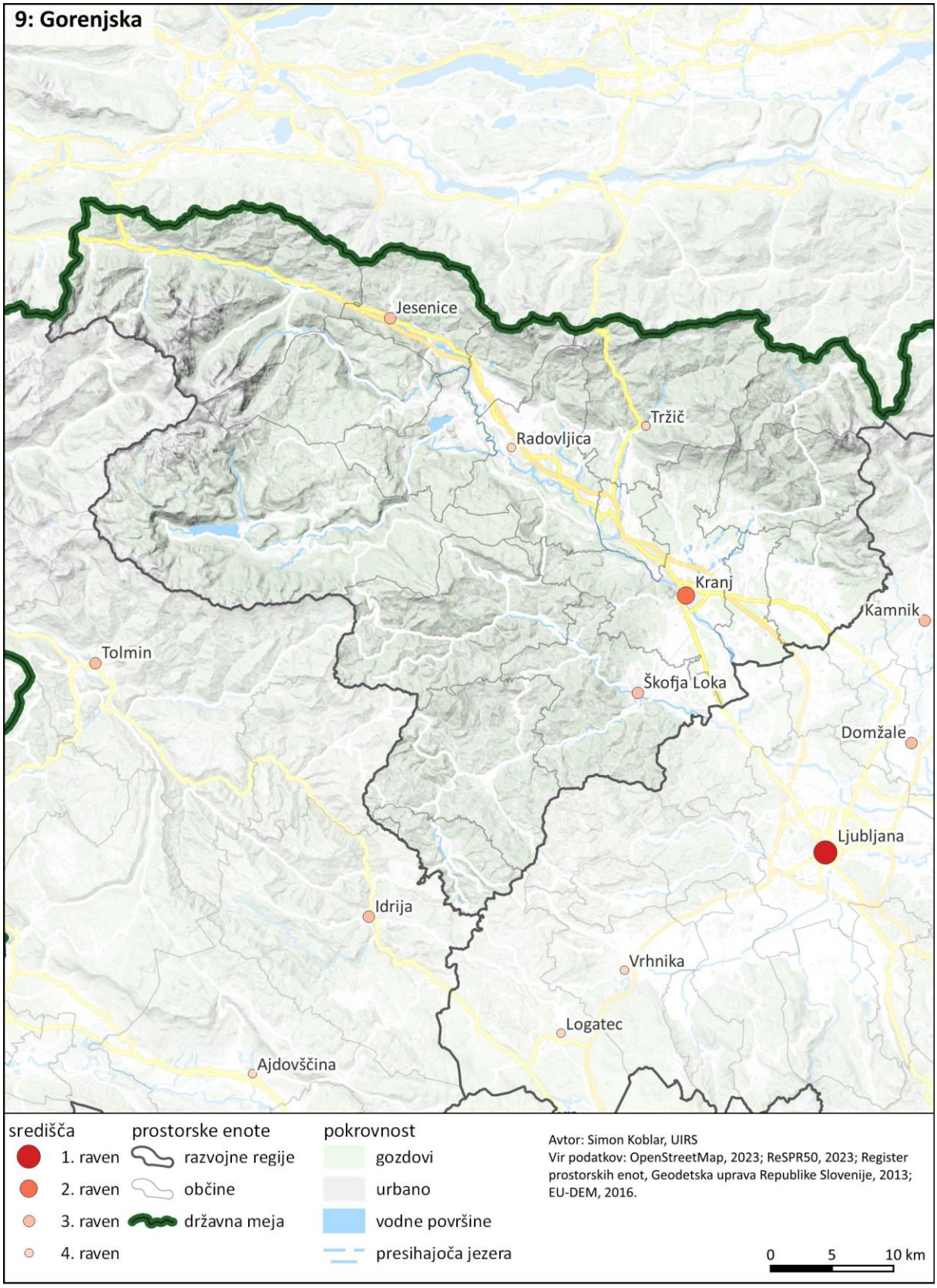
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Ljubljanice – 3.sklo (Log Dragomer), na grivi 5, Log pri Brezovici
2. Komunalna infrastruktura OPPN ŠM40 občina Šmartno pri Litiji
3. Podjetno na izzive v LJ urbani regiji (RRA LUR)
4. Regionalna kolesarska povezava Kamnik – Mengeš – Trzin – Ljubljana, nosilec občina Kamnik
5. Barjansko kolesarsko omrežje, občina Vrhnika, in občina Horjul
6. Barjansko kolesarsko omrežje, občina Dobrova Polhov Gradec
7. Kolesarska pot Medvode Preska – Medvode središče, Pirniče Vikrče
8. Barjansko kolesarsko omerežje – občina Škofljica
9. Kolesarska povezava Borovnica – Breg, Pako, občina Borovnica
10. Kolesarska povezava mesta Grosuplje z zalednimi naselji, občina Grosuplje
11. Gradnja kolesarskih povezav na območju občine Ivančna Gorica
12. Ureditev kolesarske poti ov mesta Litija do naselja Pogonik
13. Kanalizacija v aglomeraciji Vnanje Gorice
14. Oskrba s pitno vodo Zg. Sava, medregijski projekt nosilec občina Cerklje na Gorenjskem, iz LUR pa Komenda in Vodice
15. Interpretacija biotske raznovsrtnosti in dediščine kolišč na Ljubljanskem barju, občin Ig
16. Ekonomsko poslovna cona Zalog z industrijsko cesto, MOL
17. Rekonstrukcija in razširitev Letališče ceste v 4 pasovnico med Bratislavsko in vzhodno obvoznico
18. Ureditev prometnih površin Črnovaška cesta, MOL
19. Regionalna kolesarka povezava v občini Domžale
20. Kolesarska povezava Kamnik Godič
21. Dograditev javnega kanalizacijskega omrežla v aglomeraciji Logatec
22. Projekt inovativnih tehnologij (ApiLab) – Hiša Kranjske čebele, občina Ivančna Gorica

Slika 16: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Osrednjeslovensko regijo

Gorenjska regija

Slika 17: pregledna karta gorenjske razvojne regije

Vizija

»Visoka kakovost bivanja za vse generacije v povezani, energetsko varčni in čisti alpski regiji!«

Vizijo bomo dosegli z vlaganjem:

- v in za ljudi,
- v okoljsko, prometno in podjetniško infrastrukturo,
- za nizkoogljično družbo,
- v nove tehnologije, s poudarkom na digitalizaciji.

Po kazalnikih kakovosti življenja (delo, izobrazba, dohodek, socialna vključenost, zdravje, dostopnost, nedegradiran prostor, kakovost stanovanja, okolje, kulutra, upravljanje, občutek varnosti) je življenje v gorenjski regiji med kakovostnejšimi v Sloveniji. Gorenjska želi ostati regija visoke kakovosti življenja vseh generacij in spoštovanja vseh družbenih skupin ter po kakovosti bivanja biti med najrazvitejšimi. Značilnost, po kateri se Gorenjska pomembno razlikuje od ostalih regij, je visok delež naravovarstveno pomembnih območij in naravnih virov. Njihovo varovanje je pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti ter zagotovilo trajne kakovosti vodnih virov – strateške prednosti Gorenjske. Predstavljajo tudi pogoj za visoko kakovost bivanja. Hkrati pomenijo še ne v celoti izkoriščen potencial za turistično dejavnost. Velik gospodarski pomen ima tudi urejena okoljska in prometna infrastruktura. Da bi dosegli cilj povezane Gorenjske je potrebno zagotoviti ustrezno infrastrukturo, tako prometno kot informacijsko-komunikacijsko, za zeleno prihodnost in digitalno transformacijo. Razvojna specializacija, ki sledi viziji razvoja regije, temelji na šestih strateških razvojnih ciljih in razvojnih prioritetah regije.

Razvoj gorenjske regije mora slediti načelom trajnostnega razvoja v njegovem najširšem pomenu, t.j. zadovoljiti trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrožali zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij. Da bomo mi in tudi naši zanamci rekli: »Gorenjska – tu želim živeti, delati in se igrati!«

Stanje

Preglednica 9: izbrani kazalniki za gorenjsko razvojno regijo.

	Gorenjska regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	85,60	85,80	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	19.861	23.695	22.142	27.040
Število prebivalcev	205.717	209.324	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	96,30	98,00	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	85,60	85,80	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	96.204	98.858	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	5,44	3,00	8,25	5,00

Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	23,91	26,24	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	10.213	12.728	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	5.987	6.245	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	-30	70	274	944
Število prenočitev turistov	3.542.488	3.827.649	15.775.331	16.125.027

Gorenjska regija s svojimi naravnimi danostmi, kulturno dediščino in povezanostjo predstavlja eno pomembnejših turističnih regij v Sloveniji. Po izvedeni raziskavi in primerjanju značilnih razvojnih parametrov s slovenskim povprečjem, se regija lahko pohvali z naslednjimi prednostmi:

Visoka kakovost življenja

Razvojna regija Gorenjske je značilna po visoki kakovosti življenja, ki presega slovensko povprečje. To je posledica dobro urejenih mest, slikovite pokrajine, ter bogate kulturne in naravne dediščine.

Izobrazbena raven prebivalstva

Izobrazbena raven prebivalstva na Gorenjskem je nad slovenskim povprečjem. Leta 2018 je bilo na Gorenjskem brez izobrazbe 3 % starejših od 15 let, 53,2 % jih je imelo srednješolsko izobrazbo, 23,9 % pa višje ali visokošolsko izobrazbo (SURS, 2019). Še ugodnejša je izobrazbena struktura zaposlenih. Leta 2018 je bilo brez izobrazbe le 0,6 % zaposlenih, 56,1 % jih je imelo srednješolsko izobrazbo in 33,9 % višje ali visokošolsko izobrazbo (SURS, 2019). Visoka stopnja izobrazbe prispeva k intelektualnemu kapitalu regije in spodbuja razvoj visokotehnoloških industrij ter inovacij.

Gospodarski kazalniki in nizka brezposelnost

Gorenjska se lahko pohvali z dobrimi gospodarskimi kazalniki in nizko brezposelnostjo. Podrobnejši podatki glede strukture aktivnosti prebivalcev starih 15 let in več, na Gorenjskem jih je bilo leta 2018 171.225, kažejo na to, da je bila med njimi dobra polovica zaposlenih (51,8 %), 3,5 % je bilo brezposelnih, 31 % upokojenih, 8,7 % je bilo učencev, dijakov in študentov ter 5 % drugih neaktivnih. Dinamična podjetja in ustvarjanje delovnih mest prispevajo k stabilnemu gospodarskemu okolju v regiji.

Več delovno aktivnih prebivalcev kot je delovnih mest

Leta 2018 je bilo delovno aktivnih Gorenjcev 90.022, če odštejemo kmete pa 88.346, kar je 13,76 % več kot leta 2012. Istega leta je bilo na Gorenjskem 77.543 delovnih mest oziroma 75.872 brez upoštevanja kmetov, kar je 16,9 % več kot leta 2012. 84,9 % teh delovnih mest so zasedali Gorenjci, 11.457 oseb pa je na delo prihajalo iz drugih slovenskih regij (SURS, 2019).

Usmerjena podjetja

Podjetja v regiji so usmerjena v razvoj, inovacije ter mednarodno konkurenčnost. To zagotavlja trajnostni razvoj in ustvarjanje dodane vrednosti v lokalnem in globalnem kontekstu. Nove gospodarske cone rastejo v okolici Kranja (območje Letališča Brnik), širijo in prestrukturirajo se obstoječe gospodarske cone (delno tudi s sanacijo degradiranih območij) Kranj, Naklo, Radovljica–Lesce, Šenčur, Jesenice.

Poslovni subjekti

Na Gorenjskem število poslovnih subjektov narašča, od leta 2012 do 2018 za 13,5 % oziroma z 18.006 na 20.8223, vendar nekoliko manj kot v Sloveniji, kjer je bil porast 14,9 %, skupaj pa je bilo leta 2018 215.354 poslovnih subjektov (AJPES, 2019).

Decembra 2018 je bilo na Gorenjskem 10.213 samostojnih podjetnikov (10,9 % vseh v Sloveniji) in 5.945 gospodarskih družb (8,2 % vseh v Sloveniji), od tega 85,2 % mikro, 12,6 % malih, 1,5 % srednje velikih in 0,7 % velikih družb.

Lokalne blagovne znamke in raznovrstne dejavnosti na kmetijah

Uveljavljene lokalne blagovne znamke izdelkov višje kakovosti prispevajo k prepoznavnosti regije. Na območju Zgornjesavske doline (občina Kranjska Gora), Bleda in Bohinja se krepi razvoj trajnostno naravnanih oblik turizma, kmetijstva in gozdarstva, obrti in storitvenih dejavnosti. Kmetijstvo in dopolnilne dejavnosti ohranjata gorenjsko podeželje aktivno. Po podatkih iz leta 2016 je na Gorenjskem v lasti kmetijskih gospodarstev 83.813 hektarov zemljišč, od tega kar 60 % obsega gozd (50.558 hektarov), 38 % je kmetijskih zemljišč (32.145 hektarov, od tega je 1.666 hektarov zemljišč v zaraščanju in neobdelanih kmetijskih zemljišč) ter 1,3 % nerodovitnih zemljišč (1.100 hektarov).

Ohranjanje kulturne dediščine in rokodelskih znanj

Kulturna dediščina Gorenjske je zelo raznolika in daje regiji značilno identiteto, ki jo je treba ne le ohraniti, ampak aktivno vključiti tudi v nadaljnji razvoj.

Varno in stabilno okolje

Regija ponuja varno in stabilno okolje za življenje in poslovanje, kar privablja prebivalce in investitorje.

Zdravo in čisto življenjsko okolje

Gorenjska se ponaša z zdravim in čistim življenjskim okoljem, kar prispeva k splošnemu blagostanju prebivalcev.

Pogoji za pridelavo hrane višje kakovosti

Dobri pogoji za pridelavo hrane višje kakovosti izvirajo iz bogatih kmetijskih zemljišč in tradicije trajnostnega kmetovanja. 2.343 kmetijskih gospodarstev na Gorenjskem je imelo leta 2016 v lasti manj kot 5 hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi, 1.113 kmetijskih gospodarstev je bilo večjih od 10 hektarov in le 18 večjih od 50 hektarov. 7,3 % oziroma 171 je bilo kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem, kar je 9,2 % od vseh v Sloveniji (SURS, 2019).

Bogati vodni viri in gozdovi

Gorenjska je izvirno območje porečja Save, zato je še posebej pomembna skrb za kakovost voda in vodozbirnih območij. Na vodotokih in jezerih se letno izvaja monitoring ekološkega stanja, ki pove v kakšnem stanju so združbe alg, rastlin in živali v vodnih ekosistemih ter koliko je ohranjeno njihovo življenjsko okolje.

Naravne danosti

Gorenjska je območje z izjemnimi naravnimi danostmi, med katerimi izstopajo status Natura 2000, lega v edinem nacionalnem parku (TNP) ter ugodna geostrateška lega.

Mednarodna povezanost

Regija je povezana s svetom preko mednarodnega letališča, kar spodbuja gospodarsko in kulturno izmenjavo. Prek regije potekata X. evropski avtocestni in železniški koridor. Preko Gorenjske poteka 79 km železnice in 3.211 km javnih cest. Od teh je 68,2 km avtoceste, 30,5 km glavnih cest, 364,5 km regionalnih, 131,1 km regionalnih turističnih, 1.050,2 km lokalnih cest in 1.566,8 km javnih poti (SURS). Gorenjska ima še športno letališče v Lescah.

Turistične destinacije in prireditve

Gorenjska je s svojimi naravnimi danostmi, kulturno dediščino ter dogodki in aktivnostmi, ki jih ponuja, pomembna turistična destinacija, kjer v zadnjih letih število turistov skokovito raste. Število prenočitev je iz 1.670.653 leta 2012 zraslo na 3.413.905 leta 2018 in predstavlja 21,8 % vseh turističnih nočitev v Sloveniji. V vseh gorenjskih občinah prevladujejo turisti iz tujine. Leta 2018 so skupaj na Gorenjskem ustvarili 2.851.184 nočitev (83,5 % vseh nočitev turistov), kar je pomenilo 25,5 % delež na ravni Slovenije (SURS, 2019).

Širokopasovno omrežje

Dober dostop do širokopasovnega omrežja na večjem delu Gorenjske omogoča povezanost in razvoj sodobnih tehnologij.

V zaključku lahko povzamemo, da Gorenjska izkazuje številne prednosti, ki vključujejo visoko kakovost življenja, uspešno gospodarstvo, ohranjeno kulturno dediščino ter pestro naravno okolje. Te značilnosti skupaj tvorijo temelje za trajnostni razvoj in privlačnost regije za prebivalce ter obiskovalce.

Poleg naštetih prednosti regije, obstajajo tudi določene **slabosti**, ki izhajajo iz slabe politike, nenačtrovanega razvoja in slabe izkoriščenosti naravnih danosti. Te so:

Neugodna demografska struktura

Regija se sooča z neugodno demografsko strukturo, ki vključuje staranje prebivalstva in nizko rodnost, kar postavlja izzive za dolgoročni razvoj. Gorenjski indeks staranja je po zadnjih podatkih 125,4 (slovenski 131,7), kar pomeni, da je na 100 prebivalcev, mlajših od 15 let, živelo 125 oseb, starih 65 let ali več (SURS, 2019).

Stanovanjska problematika mladih

Pomanjkanje dostopnih stanovanj za mlade predstavlja oviro za samostojen življenjski slog in vpliva na njihovo dolgoročno vez z regijo.

Neskladje na trgu dela

Na Gorenjskem prevladujejo delovna mesta v storitvenih dejavnostih. Leta 2018 je bil delež zaposlenosti v storitvenih dejavnostih 56,7 %, v kmetijstvu je bilo zaposlenih 6,1 %, v industriji pa 37,2 %. Primerjava zaposlenosti po dejavnostih v letih 2012 in 2017 kaže na upadanje zaposlenih v gradbeništvu in v kmetijstvu. Število zaposlenih se je najbolj povečalo v predelovalnih dejavnostih (kjer je skupaj zaposlenih 29,3 %) ter v trgovini, gostinstvu in prometu (SURS, 2019). Neskladje na trgu dela, vključno s pomanjkanjem določenih kompetenc, predstavlja izziv za razvoj gospodarstva in zaposlovanje.

Pomanjkanje ustrezno usposobljenega kadra

Pomanjkanje ustrezno usposobljenega kadra omejuje inovacije ter razvoj visokotehnoloških industrij.

Slaba preskrbljenost z zdravstvenim osebjem

Preskrbljenost z zdravniki, zaposlenimi v zdravstvu, je na Gorenjskem (210 na 100.000 prebivalcev) slabša kot v povprečju v Sloveniji (302 na 100.000 prebivalcev), kar negativno vpliva na kakovost zdravstvenih storitev.

Nedorečeno stanje glede regijske bolnišnice

Ključnega pomena za regijo in tudi širše je celovita prostorska rešitev izgradnje regijske bolnišnice kot odgovor na demografske in epidemiološke spremembe ter zagotavljanje najvišje ravni kakovostne in varne celostne zdravstvene obravnave pacientov.

Prenizka dodana vrednost izdelkov in storitev

Prevelika proizvodnja polproizvodov prispeva k nizki dodani vrednosti izdelkov in storitev ter odvisnosti gospodarstva. Prevelika odvisnost gospodarstva od določenih sektorjev lahko poveča ranljivost regije na spremembe v gospodarskem okolju.

Pomanjkanje naložb v R & R, patente in inovacije

Omejeno število podjetij, ki naložijo v raziskave in razvoj, patente ter inovacije, lahko zavira dolgoročno konkurenčnost.

Pomanjkljivo podporno okolje

Slabo razvito podporno okolje, kot so tehnološki parki, inkubatorji in kreativni centri, lahko omejujejo inovacije in razvoj novih podjetij.

Nerazvita infrastruktura za turiste

Veliko oviro predstavlja nepretočna prometna povezava Bled–Bohinj, v poletnih mesecih pa tudi ozko grlo Karavanškega predora. Nerazvita infrastruktura za usmerjanje turistov in razbremenjevanje preobremenjenih lokalitet lahko vpliva na turistično doživetje in privlačnost regije.

Razdrobljeno reševanje odpadkov

Razdrobljeno reševanje ravnanja z odpadki vodi v okoljske težave in ovire za trajnostni razvoj, zato so pomembna prizadevanja za skupni pristop gorenjskih občin k optimizaciji ravnanja s komunalnimi odpadki in dolgoročni načrt vzpostavitve odlagališča.

Neurejeno upravljanje z naravnimi vrednotami

Gorenjska je alpska regija z značilno raznoliko gorsko krajino. Naravno-geografsko 70 % Gorenjske predstavlja gorski svet, le 30 % leži v dolinsko-ravninskem delu osrednje Slovenije. Kar 40 % regije se nahaja nad 1.000 metri nadmorske višine, 68 % Gorenjske pokrivajo gozdna zemljišča, 20 % kmetijska zemljišča, 4,5 % je pozidanih zemljišč (MKGP, 2017). Neurejeno upravljanje z naravnimi vrednotami, vključno z visokogorskim svetom, lahko ogroža ohranjanje okoljskega ravnovesja.

Razdrobljeno lastništvo kmetijskih in gozdnih površin

Razdrobljeno lastništvo kmetijskih in gozdnih površin otežuje učinkovito upravljanje s temi naravnimi viri.

Hudourniško delovanje gorskih vodotkov

Precejšnjo težavo v hribovitem in gorskem svetu Gorenjske predstavlja hudourniško delovanje gorskih vodotokov, ki se pojavljajo ali okrepijo ob močnih padavinah. Za sabo puščajo hudourniške struge in naplavine, ob razlivanju pa povzročajo poplave, tudi poseljenih območij. Na Gorenjskem težavo predstavljajo tudi erozijski procesi (podori, plazovi, usadi …) Za preprečevanje škode ali celo elementarnih nesreč je potrebno preventivno načrtovanje, stalen nadzor ter dosledno in organizirano urejanje območij potencialnih nevarnosti.

Poudariti je treba, da prepoznavanje in aktivno naslavljanje teh slabosti predstavljata ključ za trajnostni razvoj in izboljšanje kakovosti življenja na Gorenjskem.

Strateški razvojni cilji

Razvoj gorenjske regije mora slediti načelom trajnostnega razvoja v njegovem najširšem pomenu, t.j. zadovoljiti trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrožali zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij. Da bomo mi in tudi naši zanamci rekli: »Gorenjska – tu želim živeti, delati in se igrati!«

Cilji:

- Celosten razvoj in upravljanje
- Pametna Gorenjska
- Gorenjska za ljudi
- Zelena, nizkoogljična Gorenjska
- Povezana regija
- Gorenjska na svetovnem zemljevidu

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Gorenjska – enakomerno razvita in poseljena regija

Regionalno prostorsko načrtovanje:

- Na regijskem nivoju se kažejo potrebe po pripravi regijskih prostorskih načrtov predvsem z namenom racionalne rabe prostora in virov.

Ohranjanje tradicionalne poselitve:

- Ohranjanje značilne morfologije naselij in spodbujanje njihovega notranjega razvoja ter hkrati aktivno ohranjanje bogate kulturne dediščine.
- Težnja je vzdrževati tradicionalno podobo krajine, ohraniti značaj prostora in pomembne elemente kulturne krajine (npr. kozolci, vodnjaki, travniški sadovnjaki), ob hkratnem sonaravnem razvoju krajine, s poudarkom na funkcionalni učinkovitosti in privlačnosti območja.

Urbano središče regije:

- Vlogo regijskega središča znotraj gorenjske regije opravlja Kranj. Tu so koncentrirane javne službe, upravne, izobraževalne in kulturne ustanove ter ključne poslovno-storitvene dejavnosti, ki oskrbujejo prebivalce vse gorenjske regije.

Triglavski narodni park:

- Uvedba mehanizma CTN za območje Triglavskega narodnega parka (TNP) za celovito izvajanje med seboj povezanih ukrepov iz upravljavskega načrta[9], ki so umerjeni v varstvo narave in zagotavljanje trajnostnega razvoja na območju TNP in vseh parkovnih občin.

Ohranjanje narave:

- Krepitev varstva narave bi se z novimi projeti in promocijo povečala, kar je pomembno tudi z vidika ohranjana narave v smislu primernega turističnega razvoja, športa in nosilnosti oz. obemenitve naravnih območij Gorenjske.

Ukrepi:

- Krepitev regionalnih pristopov
- Ohranjanje tradicionalne poselitve
- Trajnostni razvoj krajine

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Gorenjska – s priložnostmi za vse

Dostopnost do zdravstvenih storitev:

- Ključnega pomena za regijo in tudi širše je celovita prostorska rešitev izgradnje regijske bolnišnice kot odgovor na demografske in epidemiološke spremembe ter zagotavljanje najvišje ravni kakovostne in varne celostne zdravstvene obravnave pacientov.

Zdrav življenjski slog:

- Potrebno je ustrezno načrtovanje in izgradnja infrastrukture za šport in rekreacijo in zagotavljanje njene dostopnosti vsem skupinam prebivalcev.

Trajnostna prehranska samooskrba:

- Vedno večji vpliv podnebnih sprememb na kmetijstvo in vse pogostejše naravne nesreče kažejo tudi na potrebo po hitrem in učinkovitem prilagajanju kmetijske dejavnosti na nove razmere.

Skrb za starejše, mlade in medgeneracijsko povezovanje:

- Posameznikom je treba omogočiti čim daljše bivanje doma, tudi s povečanjem deleža dolgotrajne oskrbe, zagotavljati tako ustrezno institucionalno varstvo kot tudi razvijati in krepiti modele, kot so oskrbovana stanovanja, soseske za starejše, večgeneracijska središča z dnevnimi centri za starejše, socialna oskrba na domu, socialni servis ipd.. Mladim je treba zagotoviti ustrezne bivanjske pogoje (stanovanja), da bodo ostali v regiji.

Ukrepi:

- Zdrava regija
- Ustvarjalna regija
- Krepitev prepoznavnosti naravne in kulturne dediščine
- Spodbujanje ohranjanja dediščinskih znanj in produktov
- Vključujoča regija

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Gorenjska – dostopna in prometno varna regija

Povečanje dostopnosti in spodbujanje funkcijske povezanosti mest:

- Rešitev prometnih problemov Gorenjske – ozkih grl na državnih cestah, prometa v alpskih dolinah in visokih planotah, nepopolne mreže kolesarskih poti in majhnega deleža potnikov v javnem prometu.
- Nujno je zagotavljanje pogojev za večjo funkcijsko in infrastrukturno povezanost mest in drugih naselij ter vzdrževanje prometno-infrastrukturnih povezav v omrežju urbanih naselij.
- Tako za nadaljnji razvoj mest in manjših krajev, kot za izboljšanje kvalitete bivanja lokalnega prebivalstva ter prometne razbremenitve urbanih in turističnih središč je ponekod še vedno nujna izvedba prometne obvoznice.

Izkoristiti potencial železnice:

- Za trajnostni razvoj Gorenjske je nujno izkoristiti potenciali železnice pri potniškem in tovornem prometu. To velja tako za dnevne migracije, kot turizem in ostalo gospodarstvo. Nujna je posodobitev in nadgradnja obstoječe železnice z vidika varnosti, boljše povezanosti, hitrosti, uporabnosti in s tem povečanja pretoka tako potniškega kot tovornega prometa. Potrebna je modernizacija železniških postaj, zagotovitev večjih voznih kapacitet, števila povezav in usklajenost z avtobusnim javnim prevozom ter vzpostavitev sistemov P & R.

Povečanje trajnostne mobilnosti:

- Potrebno vzpostaviti mrežo javnega prevoza, medsebojne povezave med posameznimi vrstami prometa (avtobus, vlak) ter spodbujanje zelenih prevoznih sredstev (električna kolesa, motorji in avtomobili …). Ureditev postajališč in spodbujanje kolesarjenja (v mestih, nadgradnja mreže kolesarskih poti med kraji) bodo pripomogli k izboljšanju varnosti, sonaravnemu razvoju in boljši kakovosti bivanja ljudi v teh krajih.

Policentrični urbani system:

- Zasledovanje razvoja naselij v skladu z načeli policentričnega urbanega naselja, ki je opredeljeno kot omrežje naselij s svojimi gravitacijskimi zaledji. Prebivalcem manjših naselij je potrebno zagotoviti osnovne storitve.

Kompaktno mesto (naselje):

- Upoštevanje načela razvoja mest na način, za katerega je značilna visoka gostota poseljenosti in prostorske ureditve z mešano rabo zemljišč z namenom boljše rabe obstoječega in načrtovanega prostora v njegovi horizontalni in vertikalni dimenziji.

Dosegljiva IKT infrastruktura:

- Potrebno je zagotoviti dostopnost do novih generacij IKT infrastrukture tako v urbanih kot ruralnih predelih Gorenjske. S tem se zagotovi možnosti pametnega razvoja. Tovrstna infrastruktura je temeljna za razvoj gospodarstva in omogoča sodobne oblike dela.

Ukrepi:

- Upravljanje, umirjanje prometa in uvajanje pametnih načinov mobilnosti na alternativne vire goriv
- Izboljšanje infrastrukture in povečanje dostopnosti

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Gorenjsko gospodarstvo – inovativno in trajnostno

Nove investicije v regiji:

- Spodbujanje domačih in tujih investicij v regiji za razvoj produktov in storitev z visoko dodano vrednostjo, ustvarjanje kakovostnih delovnih mest in spodbujanje razvoja regije.

Spodbujanje krožnega gospodarstva:

- Razvoj je usmerjen v spodbujanje trajnostno naravnanega krožnega gospodarstva, tako pri ravnanju z odpadki kot pri izkoriščanju sekundarnih surovin ter konkurenčnosti in uvajanju inovacij.

Razvoj podeželja in vasi z novimi informacijsko komunikacijskimi tehnologijami:

- Sodobne tehnologije omogočajo delo od doma, delo na daljavo in hitrejšo odzivnost ponudnikov izdelkov in storitev na podeželju. Z novimi tehnologijami se zmanjšuje potreba po dnevnih migracijah prebivalstva vezanih na zaposlitve, s tem pa se povečuje konkurenčnost populacije, ki živi v vaseh in v bolj odmaknjenih delih podeželja. Izgradnja sodobne infrastrukture za zagotavljanje uporabe informacijsko komunikacijskih tehnologij je za razvoj podeželja nujna.

Ukrepi:

- Krepitev znanj in kompetenc za razvojni preboj in večjo zaposljivost
- Krepitev podpornega okolja za podjetništvo
- Sodelovanje v shemah kakovosti
- Krepitev regionalne povezanosti ponudbe in destinacij
- Krepitev nosilnih turističnih produktov in obogatitev ponudbe sekundarnih turističnih produktov
-

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Gorenjska – energetsko varčna in čista regija

Varovanje vodnih virov:

- Varovanje vodnih virov (pred onesnaževanjem in izkoriščanjem v druge namene), predvsem zajetij, namenjenih javni oskrbi prebivalcev s pitno vodo, in umeščanje ustrezne infrastrukture na tem območju. Pri tem je pomembno tudi postorsko načrtovanje turizma (in presojanje vplivov na okolje in naravo) na višjih nadmorskih višinah, ki imajo vpliv na spodaj ležeče vodne vire.

Povečanje deleža obnovljivih virov energije in varčne uporabe:

- Projekti, katerih cilj bo povečanje deleža obnovljivih virov energije (izven območjih neokrnjene narave ter območij, ki naravovarstveno pomembna), so za Gorenjsko pomembni – ne le zaradi varovanja okolja v širšem smislu, ampak skupaj z revitalizacijo lesne industrije pripomorejo k izkoriščanju naravnega potenciala, po katerem izstopa regija. Strateški naravni vir na Gorenjskem je gozd, s katerim je potrebno smotrno ravnati.

Reaktivacija funkcionalno degradiranih območij:

- Razvrednotena območja so zapuščena ali nezadostno izkoriščena območja, ki lahko negativno vplivajo na okolico. S prenovo jih reaktiviramo in tako predstavljajo tudi potencial za razvoj. Pri njihovi reaktivaciji je ključno regijsko planiranje, v izogib krčenja zelenih površin, kot so gozdovi, kmetijska zemljišča …

Klimatske spremembe in blažitev posledic naravnih nesreč:

- Usmeritev gre v smeri varovanja pred naravnimi in drugimi nesrečami ter blažitvijo njihovih posledic in posledic klimatskih sprememb. Razvoj gre v smeri osveščanja o klimatskih spremembah, njihovih posledicah, razvoju novih pristopov in inovativnih rešitev ter

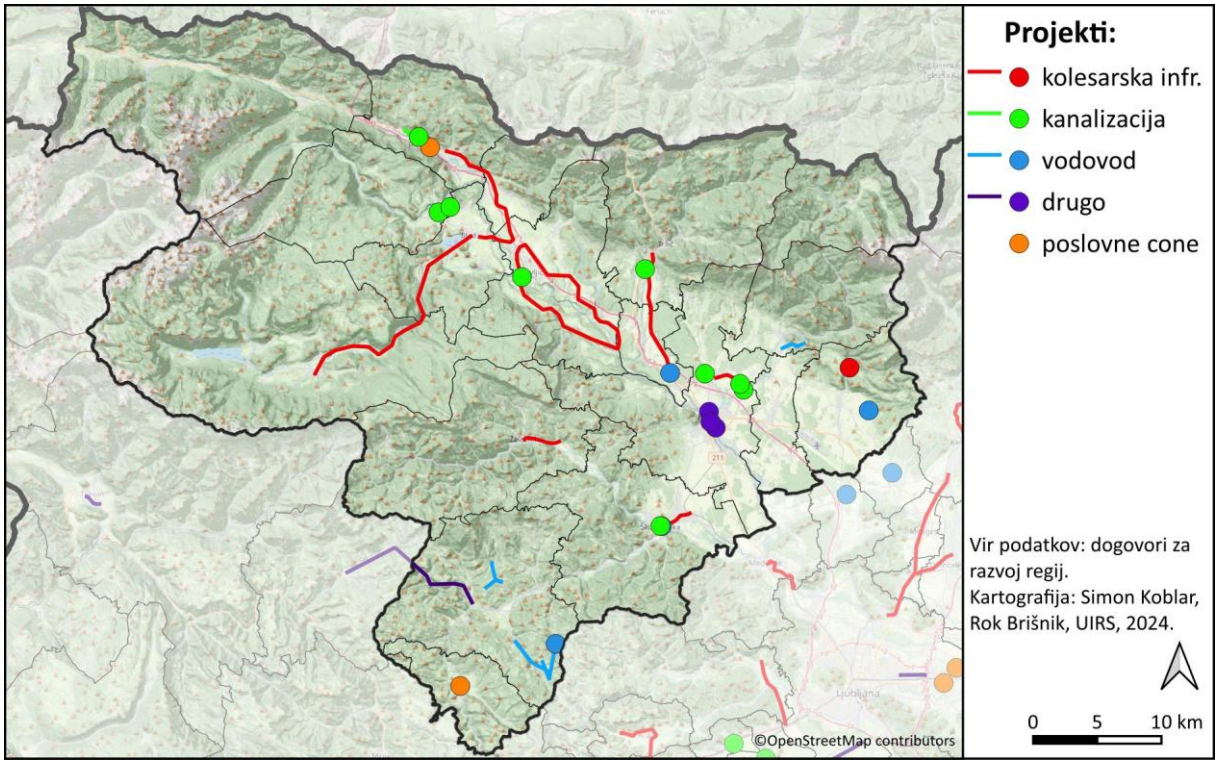
zagotavljanju javne infrastrukture (protipolplavne zaščite, sanacija plazov (npr. plaz Javornik – Koroška Bela ...), protipotresna zaščita, namakalni sistemi …).

Ukrepi:

- Trajnostno upravljanje z naravnimi viri
- Varstvo okolja in ohranjanje biotske raznovrstnosti
- Trajnostni razvoj turizma v regiji
- Celostni pristop k blaženju podnebnih sprememb
- Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

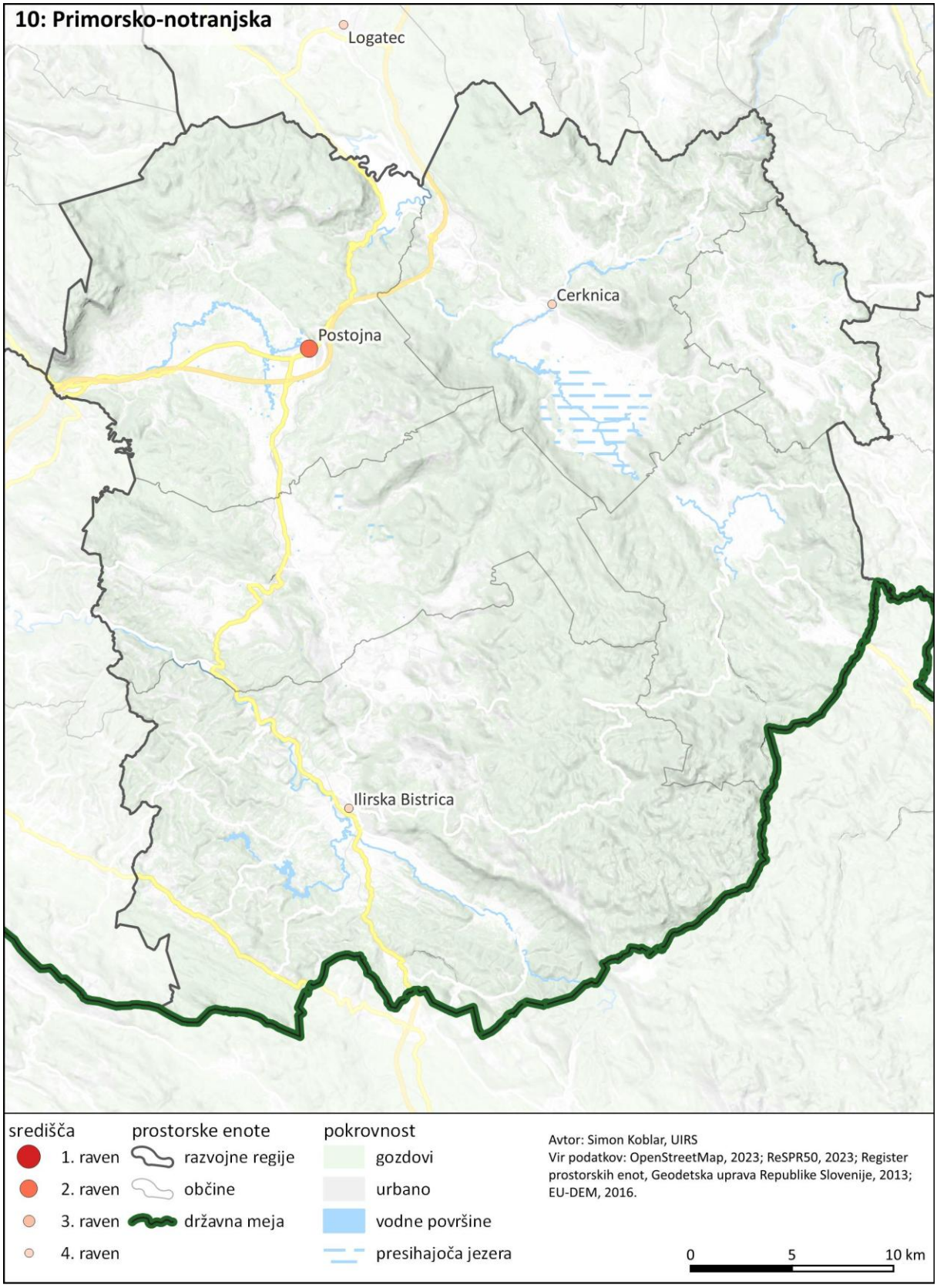
Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadkov – 2 faza (Gorki 2), Mestna občina Kranj,
2. Kolesarska povezava Jesenice – Lesce – Bled
3. Mehki ukrepi (regijska štipendijska shema)
4. Mehki ukrepi: podjetno nad izzive (PONI za Gorenjsko)
5. Poslovna cona Jesenice: rekonstrukcija prometne infrastrukture
6. Poslovna cona Žiri, komunalno opremljanje (odložni pogoj za projekt)
7. Kolesarks apovezava Bled – Bohinjska bistrica
8. Kolesarska povezava Železniki – Selca
9. Kolesarks apovezava Tržič Naklo
10. Kolesarska povezava Radovljice z zalednimi naselji
11. Kolesarska povezava Škofja Loka – Trata
12. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju zgornje Save – Občina Jesenice (naselje Murova, KS Sava, Cesta bratov Stražišarjev na Jesenicah.
13. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju zgornje Save – Občina Tržič aglomeracija 3806 Loka
14. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju zgornje Save – Občina Radovljica (kanalizacija Spodnje Lancovo
15. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Sore – Občina Škofja Loka, dograditev komunalne infrastrukture)
16. Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju zgornje Save – Občina Gorje
17. Oskrba s pitno vodo na območju Zgornje Save – 1.sklop, občina Cerklje na Gorenjskem
18. Vodovod Todraž-Lučine in Vršajn-Brda (bočina Gorenja vas)
19. Povečanje zanesljivosti oskrbe s pitno vodo ciljnih skupin vodovodnih sistemov Kranj in Kovor (občina Naklo)
20. Vodovod Možjanca (občina Preddvor)
21. Izgradnja vodovoda v Škofji Loki
22. Kovačnica – podjetniški inkubator Kranj
23. Poslovna cona Jesenice – širitev, rekonstrukcija prometne infrastrukture
24. Mehki ukrepi: električne polnilnice za avtobuse Mestna občina Kranj
25. Kolesarska povezava Kokrica – Brdo- Predoslje
26. Dnevno varstvo starejših Planina, Mestna občina Kranj

Slika 18: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Gorenjsko

Primorsko-notranjska regija

Slika 19: pregledna karta primorsko-notranjske razvojne regije

Vizija

Vizija Primorsko-notranjske regije sledi že v prejšnjih programskih obdobjih opredeljenim vrednotam, ki so povezane s trajnostno rabo virov in so v veliki meri skladne s cilji politik EU:

- gospodarska preobrazba in konkurenčno gospodarstvo,
- odgovorna in trajnostna raba virov, zelene naložbe in čista energija,
- ohranjena narava, zelena in nizkoogljična regija,
- vključujoča družba,
- visoka kakovost življenja v regiji.

»S sodobnim gospodarstvom in zeleno modrimi naložbami do boljše kakovosti življenja na Zelenem krasu.«

Stanje

Preglednica 10: izbrani kazalniki za primorsko-notranjsko razvojno regijo.

	Primorsko-notranjska regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	71,40	69,90	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	15.918	18.783	22.142	27.040
Število prebivalcev	52.818	53.959	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	36,30	37,10	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	71,40	69,90	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	24.822	25.702	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	7,12	3,60	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	21,60	23,49	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	2.336	2.661	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	1.204	1.232	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	-6	5	274	944
Število prenočitev turistov	225.188	231.416	15.775.331	16.125.027

Prednosti:

Ugodna geografska lega

Regijo zaznamuje ugodna geografska lega: nahaja se na jugozahodnem delu Slovenije, v neposredni bližini štirih, sicer gospodarsko bolj razvitih slovenskih regij in blizu državne meje z Italijo in Hrvaško.

Ugodne prometne povezave

Ugodne prometne povezave (cestne in železniške) predvsem z Osrednjeslovensko regijo omogočajo dostop do kar petih večjih gospodarskih centrov, v oddaljenosti do 80 km (Ljubljana, Trst, Reka, Koper, Nova Gorica). To omogoča delovne migracije v druge regije, kar vpliva tudi na relativno visok razpoložljivi dohodek prebivalstva, saj prebivalstvo lahko ustvarja dohodke v bolj razvitih regijah. Posledično je tudi socialna vključenost prebivalstva višja od slovenskega povprečja.

Manj funkcionalno degradiranega prostora

Njihovo število in tudi površina sta se v zadnjih treh letih celo zmanjšala zaradi vrnitve funkcionalno degradiranih območij v ponovno rabo.

Gospodarstvo

Neto dodana vrednost na zaposlenega v regiji se je v primerjavi z vrednostjo iz leta 2013 (32.667 EUR na zaposlenega) povečala na 41.225 EUR na zaposlenega v letu 2020, v letu 2021 pa že na 45.018 EUR. Prav tako je prišlo do porasta regijskega BDP, v letu 2019 je bila vrednost BDP na prebivalca 16.154 EUR in je bila med najnižjimi v Sloveniji (slovensko povprečje je znašalo 23.165 EUR na prebivalca). Število hitrorastočih podjetij se je v primerjavi z letom 2013, ko je bilo le-teh v regiji 14, povečalo na 26 v letu 2019, kar predstavlja 2,2 % delež glede na Slovenijo.

Stopnja brezposelnosti je med najnižjimi v državi

Okrepljeno podporno okolje za razvoj gospodarstva in podporo podjetništvu

Napredek se kaže pri razvoju podpornega okolja za gospodarstvo in podjetništvo, saj se je institucionalna infrastruktura v regiji okrepila. Že od leta 2000 deluje RRA Zeleni kras, ki je čedalje bolj prepoznavna in predstavlja povezovalni člen med institucijami podpornega okolja v regiji. Poleg RRA Zeleni kras v regiji delujejo tudi mrežni podjetniški inkubator Perspektiva (PIP), SPOT točke, Regionalna zbornica Postojna.

Prevlada predelovalnih dejavnosti, trgovine in vzdrževanja motornih vozil

V regiji prevladujejo predelovalne dejavnosti, prisotnih je kar nekaj močnih gospodarskih panog, ki se z leti krepijo in prednjačijo po prihodkih, dodani vrednosti in zaposlenih. Izpostavili bi lahko proizvodnjo izdelkov iz gume in plastičnih mas, proizvodnjo kovinskih izdelkov in drugih strojev in naprav, trgovino, elektro in elektronsko industrijo, živilsko industrijo, prevozništvo, gradbeništvo in pa tudi lesarstvo.

Lesarstvo

Podjetja, ki delujejo na podpodročju obdelave in predelave lesa in proizvodnje izdelkov iz lesa so v letu 2021 ustvarila največ čistega dobička. Lesarstvo (gozdno-lesna veriga) ostaja perspektivna panoga v Primorsko-notranjski regiji, potenciala te panoge v razvojnem smislu nikakor ne gre zanemariti. Regija je izredno bogata z gozdom.

Gozd je najpomembnejši gradnik krajine v Primorsko-Notranjski regiji, saj gozdnatost regije znaša več kot 70 % in je tako daleč nad povprečjem Slovenije. Zelo pomembne so tudi ekosistemske storitve gozdov: zagotavljanje čiste pitne vode, zaščita tal pred erozijo in plazovi, zaščita naselij pred vetrom in zagotavljanje biotske raznovrstnosti preko naravne drevesne zgradbe gozdov.

Ohranjanje poseljenosti na podeželju

Gozdarstvo kot panoga je v zadnjem desetletju znotraj GGO Postojna znatno pridobilo na pomenu. Zaradi gospodarske krize se je po letu 2010 veliko mlajših ljudi preusmerilo v izvajanje gozdnogospodarskih del kot samostojni podjetniki ali kot zaposleni v manjših gozdarskih podjetjih, oziroma je gozdarstvo dopolnilna dejavnost na kmetiji. Po letu 2010 se je začelo oživljati tudi kmetijstvo. Tako predstavlja gozdarstvo in dohodek od lesa pomemben element ohranjanja poseljenosti na podeželju.

Uporaba lesa za energetske namene

Raba lesa v GGO za energetske namene je ugodna, saj večina gospodinjstev uporablja les za ogrevanje.

Socialne funkcije gozdov

Z vpisom gozdnega rezervata Snežnik na seznam svetovne dediščine, ustanovitvijo novega zavarovanega območja, ureditvijo novih učnih in pohodniških ter kolesarskih poti ter povečanega obiska v gozdovih se krepijo socialne funkcije gozdov.

Med socialnimi funkcijami najbolj izstopa obrambna funkcija, ki je izjemno poudarjena med drugim na območju Osrednjega vadišča Slovenske vojske Poček, ki leži v neposrednem zaledju najpomembnejšega zajetja pitne vode Malni in obenem v zaledju mesta Postojna ter drugih vasi. To območje je obenem izjemno pomembno rekreacijsko območje in robno območje krajinskega parka Pivška presihajoča jezera.

Spodbujanje zaposlovanja

Med pomembnimi instrumenti za spodbujanje zaposlovanja v Primorsko-notranjski regiji izpostavljamo regijsko štipendijsko shemo, ki je prepoznana kot uspešna tudi med njenimi uporabniki. Število štipendistov in delodajalcev, vključenih v regijsko štipendijsko shemo, je znatno preseglo zastavljene cilje: v shemo je bilo konec leta 2020 kumulativno vključenih 293 štipendistov in 96 delodajalcev (v letu 2013 pa je bilo vključenih 179 štipendistov in 39 delodajalcev).

Kulturna dediščina

Regijska kulturna dediščina je izjemno bogata in predstavlja dobro izhodišče za obogatitev turistične ponudbe in družabnega življenja.

Usmeritev v trajnostni razvoj destinacije Zeleni kras

Na področju razvoja turizma je v Primorsko-notranjski regiji zaznan znaten napredek. Veliko vlogo pri tem je imela uspešno delujoča Regionalna destinacijska organizacija Postojnska jama-Zeleni kras, ki se je v obdobju 2014-2019 organizacijsko in programsko še okrepila. Destinacija Zeleni kras je v 2017 v okviru nove Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021, pridobila status ene od 34 vodilnih destinacij v Sloveniji. V 2019 je destinacija pristopila k zeleni shemi slovenskega turizma. Gre za certifikacijsko shemo, ki pod krovno znamko SLOVENIA GREEN združuje vsa prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji, destinacijam in ponudnikom ponudi konkretna orodja za oceno in izboljšanje trajnostnega delovanja in skozi znamko SLOVENIA GREEN to zeleno delovanje tudi promovira.

Pomembna nadgradnja je sledila v sredini leta 2018, ko smo dosedanjim funkcijam RDO na podlagi odločitve Sveta Primorsko-notranjske regije dodali še prodajno funkcijo in RRA Zeleni kras registrirali za opravljanje dejavnosti organiziranja turističnih aranžmajev (organizator potovanj) in dejavnosti prodaje turističnih aranžmajev (turistični agent), kar omogoča razvoj in prodajo lastnih nišnih prodajnih programov, namenjenih specializiranim ciljnim publikam. Agencijska dejavnost je vezana izključno na incoming oz. receptivno organizacijo potovanj.

Turistične nočitve

Izjemen napredek je bil dosežen na področju turističnih nočitev. Število nočitev v 2018 znaša 226.602, (v letu 2014 jih je bilo 72.987). Napovedana vrednost v RRP je torej že znatno presežena (do leta 2020 zagotoviti 85.407 nočitev). S tem se je tudi znatno dvignila povprečna doba bivanja, in sicer

na 1,74 nočitve, kar je v primerjavi z letom 2014 (1,5 nočitve) dober napredek pri dolžini bivanja v regiji.

CLLD pomemben instrument podpore razvoju podeželja

Na območju regije sta organizirani dve lokalni akcijski skupini, LAS med Snežnikom in Nanosom (za območje občin Ilirska Bistrica, Pivka in Postojna) ter LAS Notranjska (za območje občin Bloke, Cerknica in Loška dolina). LAS predstavlja organizirano partnerstvo posameznega območja in združuje različne predstavnike javnega, ekonomskega in zasebnega sektorja. CLLD se je izkazal kot dober instrument za razvoj lokalnega okolja s projekti »od spodaj navzgor«. Dodana vrednost tega instrumenta je tudi v tem, da so ga sprejeli različni deležniki na območju, saj so pri projektih sodelovali tako lokalne skupnosti, manjša podjetja, nevladne organizacije, kot tudi kmetije in fizične osebe.

Izboljšano stanje varstva okolja

Količine nastalih komunalnih odpadkov (v kg/prebivalca) so v tem obdobju povečale, so pa še vedno pod slovenskim povprečjem. Prav tako je povečana količina komunalnih odpadkov, zbranih z ločenim zbiranjem, ki pa je v Primorsko-notranjski regiji višja od slovenskega povprečja. Regija je v preteklih letih naredila precejšen napredek na področju vodooskrbe, odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter upravljanja z odpadki, vendar so še vedno območja razpršene poselitve, kjer je vodooskrba nezadostna.

Potencial za OVE

V Primorsko-notranjski regiji je bil v zadnjih letih s področja obnovljivih virov energije narejen velik preskok pri količini energije iz sonca, ki je zajeta v malih fotovoltaičnih elektrarnah in pokriva potrebe gospodinjstev ter viške energije prispeva v omrežje.

Zavarovana območja

Primorsko-notranjska regija je bogata z naravnimi viri: kar 54 % njenega ozemlja je opredeljenega kot območje NATURA 2000, kar je nad slovenskim povprečjem (38 % celotnega ozemlja) in pod povprečjem KRVS (56,43 % celotnega ozemlja). Največje zavarovano območje je Notranjski regijski park, sledi mu v letu 2014 s strani občine Pivka ustanovljen Krajinski parka Pivška presihajoča jezera. Poleg omenjenih območij so v regiji še tri zavarovana območja: Mašun, območje Planinskega polja, Rakova kotlina pri Rakeku.

IKT povezljivost

Na področju IKT povezljivosti so v Primorsko-notranjski regiji potekali projekti izgradnje OŠO. Ustrezna infrastruktura je zgrajena v Občinah Postojna, Pivka in Ilirska Bistrica. Občinski svet Občine Cerknica je sprejel sklep o vključitvi v državni načrt (potrditev Načrta razvoja odprtega širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij naslednje generacije v občini Cerknica), od leta 2019 se je v naselju Stari trg v Loški dolini mogoče priklopiti na širokopasovno omrežje; od leta 2009 je za območje Cerknice, Blok in Loške doline veljal Načrt razvoja odprtega širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij v občinah Cerknica, Loška dolina in Bloke.

Spodbujanje čezmejnega sodelovanja

Primorsko-notranjska regija uspešno uresničuje svoje strateške razvojne usmeritve tudi v sodelovanju pri ETS projektih. Projektni partnerji iz Primorsko-notranjske regije sodelujejo le pri slabih treh odstotkih projektov ETS, vendar je višina dodeljenih sredstev ESRR na prebivalca v potrjenih projektih

višja kot v slovenskem povprečju. V čezmejnih projektih regija sodeluje z Italijo, Hrvaško in v drugih mednarodnih projektih. Vsebinsko pa projekti sledijo razvojnim usmeritvam regije predvsem na področju trajnostnega turizma, inovativnega podjetništva, trajnostnega razvoja zavarovanih območij ob izkoriščanju biomase in trajnostne mobilnosti.

Slabosti

Slabo razvijen javni potniški promet in cestna infrastruktura

Regija ima slabo dostopnost z javnim potniškim prometom, saj ima le okoli 40 % prebivalstva postajališče javnega potniškega prometa s primerno pogostostjo voženj v kilometrski oddaljenosti.

Cestna infrastruktura, je zaradi pomanjkanja sredstev za nadgradnjo (poleg sredstev za redne obnove) v slabem stanju. Dolžina cest se v obravnavanem obdobju ni bistveno spreminjala.

Posledice žledoloma na železniški infrastrukturi

Pomemben vidik preteklega obdobja je žledolom, ki je v letu 2014 povzročil ogromno škodo na železniški infrastrukturi. V obdobju do leta 2016 so bile prometne povezave zaradi sanacije škode izjemno okrnjene, nastala škoda se je reševala tudi s pomočjo interventnega zakona. Naravna nesreča in reševanje le-te je pokazalo tudi na pomanjkanje izkušenj pri organizaciji in logistiki na področju multimodalnega prevoza.

Razvojno ogrožena regija

Primorsko-notranjska regija sodi med razvojno bolj ogrožene regije, saj po razvojni ogroženosti za programsko obdobje 2021-2027 (IRO) zaseda drugo mesto. Kar nekaj kazalnikov izstopa v pozitivno smer in kar nekaj tudi v negativno. Z najnižjo gostoto poselitve je najredkeje poseljena regija v Sloveniji, temu se pridružuje tudi staranje prebivalstva. Oboje združeno je lahko ena največjih razvojnih ovir v prihodnje, saj tam kjer ni prebivalcev, tudi razvoja ne more biti.

Gospodarstvo

Regija ima nizek BDP na prebivalca. Dosega manj kot tri četrtine slovenskega povprečja po tem kazalniku. Primanjkuje delovnih mest, vendar je kljub temu registrirana stopnja brezposelnosti podpovprečna, stopnja delovne aktivnosti pa je visoko nadpovprečna in je ena najvišjih v Sloveniji. Na drugi strani ima regija nizek delež vlaganj za raziskave in razvoj ter visok delež varovanih območij, ki pa jih vse bolj izkorišča tudi kot razvojno prednost.

Kakovost življenja

Negativno izstopata stanovanjska prikrajšanost in nizek delež priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje. Stanovanjska prikrajšanost je ena najvišjih med regijami, saj kar tretjina prebivalstva živi v stanovanjih slabe kakovosti. Na javno kanalizacijsko omrežje sta priključeni le dve tretjini prebivalstva, kar je eden najnižjih deležev med regijami.

Upad števila poslovnih subjektov

Le na področju lesarstva je zaznati upad števila poslovnih subjektov, ki poslujejo v panogi, kar je glede na potencial te panoge (surovina) zaskrbljujoče.

Primorsko-notranjska regija glede na ostale regije zaostaja pri podjetniški aktivnosti. Po podatkih AJPES je bilo v letu 2020 v regiji registriranih gospodarskih družb 1.134, 1.412 samostojnih podjetnikov in devet zadrug, skupaj 2.555. Glede na leto 2013 se je število gospodarskih družb

nekoliko povečalo, vendar se je v zadnjih letih ustalilo in je dvig na letni ravni neznaten, zmanjšalo pa se je število samostojnih podjetnikov. Število registriranih samostojnih podjetnikov upada, saj nakazuje na zmanjšanje že tako nizke podjetniške aktivnosti in večjo naklonjenost ljudi tradicionalnim oblikam zaposlitve.

Nazadovanje razvojno-raziskovalne dejavnosti

Nazadovanje je v Primorsko-notranjski regiji zaznati še na področju razvojne in raziskovalne dejavnosti. V letu 2018 v regiji beležimo enega izmed najnižjih deležev vlaganj v razvojno-raziskovalno dejavnost v Sloveniji, ki znaša 0,9 % (v letu 2013 je znašal 1,7 %).

Drastičen je upad deleža državnih virov v bruto izdatkih za raziskave in razvoj (BIRR), ki je iz 25 % v letu 2013 upadel na 1,9 %, povečal pa se je delež virov gospodarskih družb v BIRR iz 74 % v letu 2013 na 81,9 % v letu 2018. Manjše povečanje beležimo pri deležu virov iz tujine v regijskem BIRR. Regija močno zaostaja po številu raziskovalcev (v EPDČ) glede na stanje v Sloveniji: v letu 2018 beležimo 1,2 % raziskovalcev (povečan iz 0,9 % v letu 2013).

Potreba po investicijah in svežem kapitalu

Regijsko gospodarstvo organsko napreduje, kazalci poslovanja regijskih podjetij se izboljšujejo, je pa gospodarski napredek v regiji počasnejši od napredka razvitejših regij, zato primerjalno z ostalimi regijami Primorsko-notranjska regija izgublja na konkurenčnosti. Razloge bi lahko iskali v strukturi gospodarstva (nizkotehnološke gospodarske panoge, proizvodno naravnana podjetja, majhen delež razvojno naravnanih podjetij, odsotnost vlaganj v raziskave in razvoj, prevlada tradicionalnih mikro podjetij itd.), ki s proizvodno naravnanostjo ne zagotavlja z ostalimi regijami primerljive absorpcijske sposobnosti dostopa do razvojnega denarja. Sposobnost investiranja s strani regijskih podjetij je omejena, razpoložljivega prostora za investicije (tudi zaradi velikega deleža zavarovanih območij) ni na pretek.

Staranje prebivalstva

Povprečna starost prebivalcev se je zvišala iz 42,6 let (v letu 2013) na 44,2 let (v letu 2020). Prav tako se povečuje indeks staranja, ki je bil v letu 2020 139,8 (v letu 2013 je znašal 121,2), kar pomeni, da je na 100 oseb, mlajših od 15 let, prebivalo 139,7 oseb, ki so bile stare 65 let ali več.

Nadaljevanje trenda staranja prebivalstva pomembno vpliva na razmere na trgu dela kot tudi na potrebo po storitvah, ki zagotavljajo višjo kakovost življena v starosti (pomoč na domu, dolgotrajna oskrba starejših ter ostale socialne in zdravstvene storitve).

Izobraževalna struktura

Na področju izobraževanja in usposabljanja ugotavljamo, da se v regiji zmanjšuje število prebivalcev, vključenih v terciarno izobraževanje.Zato obstaja skrb za zagotavljanje visoko izobraženih in kompetentnih kadrov, ki bodo prilagojeni potrebam delodajalcev.

Nedostopnost zdravstvenih storitev

Zaznano je ukinjanje posameznih zdravstvenih storitev po celotni regiji, s čimer se povečuje nedostopnost zdravstvenih storitev in centralizacija le-teh.

Potenciali za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti neizkoriščeni

Med razvojnimi izzivi še naprej ostaja neizkoriščen potencial za predelavo in razvoj produktov z višjo dodano vrednostjo, ki bi lahko prinašala tudi nova delovna mesta. Enake potrebe se kažejo na področju zelenjadarstva in sadjarstva.

Gozdno-lesne verige neizkoriščen potencial za nova delovna mesta

V GGO in njegovi neposredni okolici je po letu 2005 propadla praktično vsa lesna industrija, prav tako je propadla večina gozdno-lesnih verig. Danes v območju obratujeta dve industrijski žagi, nekaj večjih in več manjših obrtnih žag, ki so sposobne skupaj razrezati do 100.000 m3 hlodovine iglavcev. Letni posek okrog 1.000 m3 zagotavlja eno delovno mesto v gozdarstvu, okrog 500-1.000 m3 lesa zagotavlja eno delovno mesto v primarni predelavi lesa (žage, furnirnice), v finalni lesni in papirni industriji pa zagotavlja eno delovno mesto 100-200 m3 lesa. Z vzpostavitvijo lokalnih gozdno-lesnih verig bi v regiji lahko zagotovili dva do tri tisoč delovnih mest.

Nerešeno odvajanje odpadnih voda

Še vedno pa velik razvojni izziv predstavlja pomanjkanje vlaganj v kanalizacijska omrežja in čistilne naprave za aglomeracije pod 2.000 PE.

Podnebne spremembe

V Primorsko-notranjski regiji je pomanjkanje vode v poletnih in zimskih sušnih obdobjih izrazito. Voda je omejujoči faktor za kmetijstvo in ob pričakovanem dvigu temperatur lahko pričakujemo daljša in ekstremna sušna obdobja, hkrati pa napoved dviga letne količine padavin lahko pozitivno vpliva na kmetijstvo in hkrati predstavlja grožnjo v smislu pogostih ekstremnih vremenskih pojavov. Odvisno je od letnega časa in razporeditve količine padavin.

Natura 2000 kot ovira

Natura 2000 lahko zaradi varstvenih režimov predstavlja oviro za investitorje, saj neskladja med prostorskimi in okoljskimi politikami lahko povzročajo nekajletne zamude pri umeščanju objektov v prostor in odganjajo investitorje.

Strateški razvojni cilji

Na osnovi ocene razvoja ter z upoštevanjem razvojne specializacije izpostavljamo tri strateške razvojne cilje Primorsko-notranjske regije v obdobju 2021-2027, s katerimi želimo zmanjšati zaostanek v stopnji razvoja za razvitejšimi slovenskimi regijami:

- Spodbujati trajnostno preobrazbo gospodarstva s pametnimi naložbami, dvigom dodane vrednosti in nižanjem okoljskega odtisa ter s tem ohranjati, razvijati in ustvarjati nova delovna mesta
- Spodbujati trajnostni okoljski in infrastrukturni razvoj regije
- Spodbujati razvojni potencial človeških virov in izboljšati življenjske pogoje za prebivalstvo

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Skladen razvoj mest, mestnih naselij, naselij mestnih območij in podeželja

Medtem, ko so regijske prioritete od 1 do 4 vključevale obravnavo posameznih (sektorskih) področij razvoja, je v RRP nujno opredeliti tudi na celovit razvoj posameznih zaokroženih teritorialnih območij Primorsko-notranjske regije: mesta, mestna naselja, naselja mestnih območij in podeželje. Spodbuditi želimo celosten in uravnotežen ekonomsko-socialni razvoj, ki prinaša napredek celotnemu območju regije na širokem spektru vsebin. Tovrstna obravnava poudarja trajnostni, predvsem pa celostni razvoj omenjenih območij, s hkratnim upoštevanjem vseh, v prejšnjih prioritetah nagovorjenih izzivov, vendar s poudarkom na specifikah posameznega območja. Ob tem želimo zagotoviti takšen prostorski razvoj območja, ki bo odražal zastavljene cilje in bo udejanjal potrebe prebivalcev z umestitvijo pomembnih razvojnih priložnosti ter hkrati ohranil visok delež zavarovanih območij in ohranjene narave. Predstavljal bo podlago za občinske prostorske akte, za razvoj poselitve, gospodarske javne infrastrukture in ohranjanje krajinske identitete.

Cilji prioritete so:

- zagotoviti racionalen in dolgoročno vzdržen prostorski razvoj,
- povečati kakovost življenja in povezanost urbanih in podeželskih območij v regiji ter krepiti prostorsko identiteto regije s pripravo regionalnega prostorskega načrta,
- spodbuditi celostni ekonomsko-socialni razvoj v mestih, mestnih naseljih in podeželskih območjih z izvajanjem ukrepov, opredeljenih v lokalnih razvojnih strategijah, pripravljenih na ravni, ki je najbliže državljanom: to so razvojne strategije v obliki mehanizmov Celostne teritorialne naložbe (CTN), Dogovor za razvoj regije (DRR) in Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD),
- izkoristiti potencial za razvoj, tudi z vključevanjem funkcionalnih degradiranih območij.

Ukrepi:

- Regionalno prostorsko načrtovanje
- Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij
- Trajnostni razvoj podeželja
    - Podjetno in digitalno
    - Zeleno in lokalno
    - Socialno in vključujoče

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Socialna, privlačna in solidarna regija

Podobno kot večina slovenskih regij, se tudi Primorsko-notranjska regija v vedno večji meri sooča z demografskim izzivom staranja prebivalstva ter priseljevanja, ki vpliva na vse več družbenih sistemov: izobraževanje, zdravstvo, sociala, kultura. Vedno večji vpliv se kaže tudi v gospodarstvu, ki se sooča s pomanjkanjem ustrezne delovne sile, delno zaradi navedenega razloga, delno pa zaradi specifične geografske lege, ki omogoča hiter dostop do kar treh gospodarsko močnejših regij in dveh obmejnih območij.

Kot odgovor na opisano stanje je se regija usmerja v krepitev kadrovskega potenciala s ciljem:

- zagotoviti visoko usposobljeno delovno silo, prilagojeno potrebam regijskega gospodarstva,

- zagotoviti ustrezne pogoje za kakovostno delo in življenje, prilagojene potrebam prebivalstva,
- zagotoviti ustrezno socialno podporo ranljivim in marginaliziranim skupinam, z namenom dviga njihove socialne vključenosti in njihove aktivacije,
- izkoristiti potencial izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja za razvoj kompetentnega, zadovoljnega, zdravega in opravilnega prebivalstva,
- ohraniti zdravje prebivalstva Primorsko-notranjske regije, tako prek ustrezne zdravstvene infrastrukture in storitev kot preko zagotavljanja prostočasnih aktivnosti, ki prispevajo k fizičnem in psihičnem zdravju prebivalstva (kultura, šport),
- prilagoditi socialno-zdravstvene sisteme potrebam prebivalstva, z ustvarjanjem dodatnih kapacitet in inovativnih socialnih storitev.

Ukrepi:

- Kakovost usposabljanja, izobraževanja in vseživljenjskega učenja
- Izboljšanje učinkovitosti trga dela in dostopa do kakovostne zaposlitve
- Vključujoča in privlačna regija
    - Socialna vključenost
    - Privlačna regija
    - Aktivna in kulturna družba
- Zdravo in aktivno življenje ter kakovost življenja v regiji
- Nevladni sektor kot razvojni potencial regije

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Izboljšana mobilnost in prometna povezanost regije

Primorsko-notranjska regija je ena izmed najmanj poseljenih slovenskih regij, za katero je značilna tudi relativno visoka razpršenost naselij, posledično pa otežena dostopnost in zato mestoma tudi šibkejši razvoj območja. Glede na navedeno in skladno z regijsko horizontalno usmeritev v spodbujanje trajnostnega razvoja je zato nujno zagotoviti boljšo povezanost in dostopnost območij, vendar ob hkratnem upoštevanju učinkov tovrstnih posegov v okolje.

Ključni cilji prioritete so:

- izboljšati povezanost in dostopnost (znotraj) regije in s tem zagotoviti skladen regionalni razvoj,
- izboljšati dostopnost regije do avtocestnega omrežja,
- dvigniti kakovost javnega potniškega prometa,
- spodbuditi razvoj trajnostne mobilnosti,
- zagotoviti maksimalen dostop do širokopasovnih povezav.

Ukrepi:

- Razvoj prometne infrastrukture
- Ureditev javnega prometa ter vzpostavitev novih oblik trajnostne mobilnosti
- Zagotavljanje digitalne povezanosti regije
- Nadgradnja športno-rekreativne letališke infrastrukture in storitev
- Ureditev trajnostne mobilnosti na jezerih in rekah v turistično rekreacijske namene

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Gospodarski razvoj Primorsko-notranjske regije

Za regijsko gospodarstvo je značilna sicer tradicionalno usmerjena, a močna industrija, še posebej na področju kovinarstva in orodjarstva. Regija se še vedno sooča s skromno razvojno-raziskovalno dejavnostjo, vendar je hkrati zaznati tudi prebujajočo se podjetniško aktivnost, ki je delno povezana tudi z okrepljeno infrastrukturo za podporo podjetništvu. Krepitev gospodarstva je med ključnimi prioritetami Primorsko-notranjske regije, cilji te prioritete pa so:

- izboljšati konkurenčnost regijskega gospodarstva, še posebej s krepitvijo novih, perspektivnih panog in preobrazbo obstoječih dejavnosti skladno trajnostnimi usmeritvami v zeleno in digitalno,
- nadalje spodbuditi razvoj podjetništva, tako z dvigom inovativnosti podjetnikov kot s krepitvijo podpornega okolja za podjetništvo,
- spodbuditi razvojno-raziskovalne aktivnosti v regijskih podjetjih, preko spodbud podjetjem in preko krepitve povezovanja med podjetji in institucijami znanja,
- okrepiti podporo gospodarstvu na področju internacionalizacije podjetij in privabljanja (tujih) investicij,
- ohraniti in razviti kakovostne kadre za potrebe gospodarstva,
- spodbuditi razvoj in izkoristiti potencial lesno-predelovalne panoge,
- zagotavljati trajnostni razvoj destinacije, okrepiti promocijo in razvoj turistične ponudbe.

Ukrepi:

- Konkurenčno gospodarstvo
- Trajnostno gospodarstvo
- Podporno okolje za gospodarstvo
- Razvoj kadrov za potrebe gospodarstva
- Internacionalizacija regije
- Trajnostno upravljanje destinacije Zeleni kras

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Razvoj zelene in nizkoogljične Primorsko-notranjske regije

Prioriteta je usmerjena v zagotavljanje visoke kakovosti bivanja in ohranjenosti naravnih virov ter prehod na nizkoogljično družbo ob hkratnem prilagajanju na podnebne spremembe. V Primorsko-notranjski regiji je bilo v preteklih letih veliko vlaganj v gospodarsko javno infrastrukturo, predvsem na področju odpadnih voda in boljše oskrbe s pitno vodo. Izzivi za prihodnje obdobje se nanašajo na čiščenje odpadnih voda v aglomeracijah pod 2000 PE, pa tudi pri zmanjševanj izgub na obstoječih vodovodih, ki datirajo v začetek 20. stoletja.

Za prehod na nizkoogljično družbo bo treba povečati energetsko samooskrbo z energijo iz obnovljivih virov ter povečati delež javnega prevoza za doseganje bolj trajnostne mobilnosti. Predvsem v padavinskem režimu se že kažejo posledice podnebnih sprememb. Povečanje razumevanja teh procesov in preprečevanje tveganj in krepitev odpornosti regije na naravne nesreče je zato ena ključnih usmeritev pri razvoju zelene in nizkoogljične Primorsko-notranjske regije. Z zelenimi infrastrukturami v mestnih naselij želimo povečati kakovost bivanja občanov in dvigniti zavest o pomembnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Cilji prioritete so:

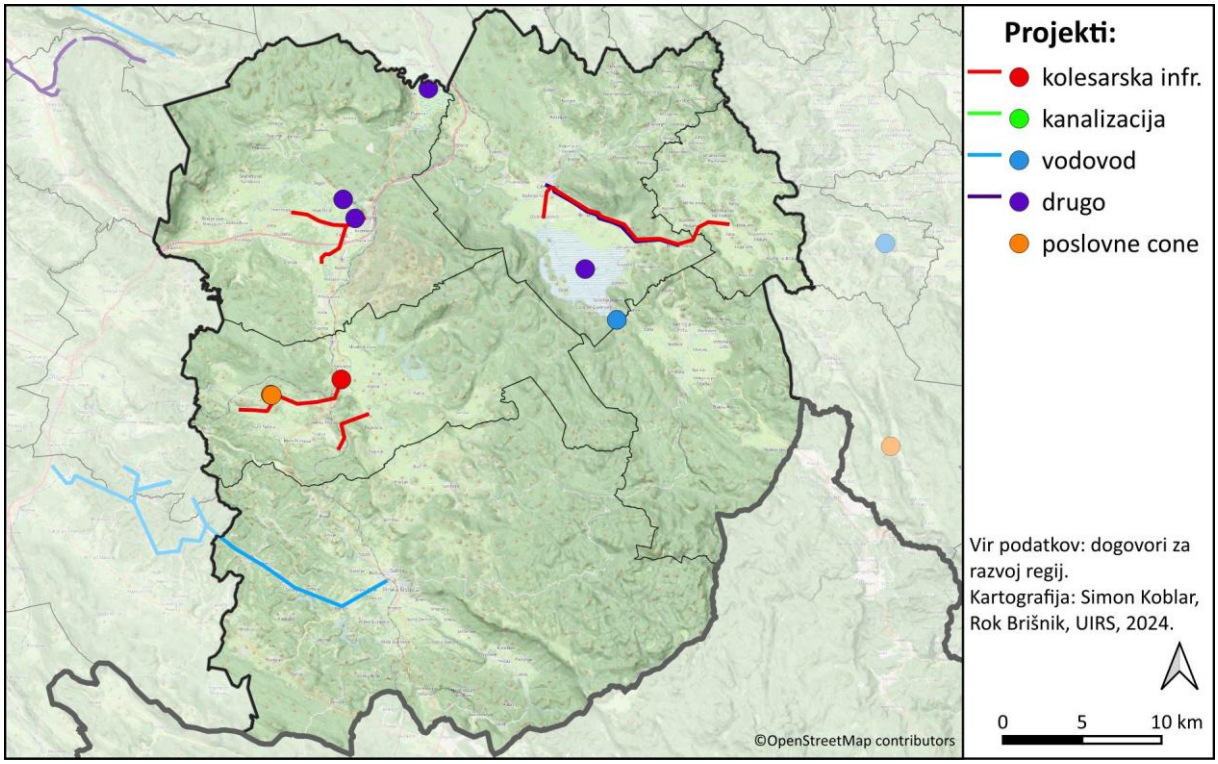
- zagotoviti visoko kvaliteto površinskih in podzemnih voda,
- povečati rabo obnovljivih virov energije,
- izboljšati naravno okolje v dobrem stanju,
- okrepiti pomen ekonomske in socialne funkcije gozdov,
- zagotoviti ohranjanje naravnih danosti v regiji, povečati delež zelene infrastrukture,
- krepiti zavedanje o podnebnih spremembah in prilagajanja podnebnim spremembam,
- povečati delež krožnega gospodarstva v regiji (glej tudi prioriteto 1),
- povečati delež trajnostne mobilnosti.

Ukrepi:

- Varovanje naravnih virov
- Energetska učinkovitost in spodbujane rabe obnovljivih virov energije
- Prilagajanje podnebnim spremembam in preprečevanje tveganj ter krepitev odpornosti na nesreče
- Izboljšanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti in razvoj zelene infrastrukture v urbanem okolju

Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Izboljšanje stanja naravovarstvenih delov travišč in barjanskih površin na Cerkniškem jezeru in Planninskem polju (nosilec: Notranjski krajinski park)
2. Projekt: Snežniška gozdarska šola, info center na območju Natura 2000, nosilec, Ministrstvo za kulturo
3. Poslovna infrastruktura v IOC Neverke, občina Pivka
4. Projekt Inkubator v IOC Neverke, občina Pivka
5. Kolesarska pot Postojna – Hrašče in Postojna – Grobišče, občina Postojna
6. Kolesarska pot Nova vas – Cerknica -Dolenje jezero, občina Cerknica
7. Izgradnja kolesarskih poti v občini Pivka
8. Povezovalni vodovod Bistrica – Rodik, občina Ilirska Bistrica (ni jasno ali se z drugo dopolnitvijo briše ali samo dopolni z odložnim pogojem)
9. Vodni vir Čolniči, občina Loška dolina
10. Mehki projekti:Podjetno nad izzive (PONI) v razvojni regiji Primorsko – Notranjska, nosilec RRA Zeleni Kras
11. Mehki projekti: Mrežni podjetniški inkubator PNR III faza, občina Postojna
12. Rekonstrukcija ceste Cerknica – Bloška polica (DRSI)

Slika 20: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Primorsko – Notranjsko regijo

Goriška regija

Slika 21: pregledna karta goriške razvojne regije

Vizija

ZELENA-INOVATIVNA-VARNA-POVEZANA

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija bo, z vzpostavljenim mednarodnim regijskim središčem ter vzpostavljenimi notranjimi in čezmejnimi povezavami, prepoznavna srednjeevropska regija, ki bo predstavljala vzor sodelovanja v evropskem prostoru. Z znanjem in ohranjanjem kakovostnega naravnega okolja bo nudila privlačno in varno okolje tako za prebivalce kot za obiskovalce. S krepitvijo inovativnosti in sinergijami med deležniki bo zagotavljala trajnostno in dinamično gospodarstvo – tudi z izkoriščanjem globalnih razvojnih priložnosti, ob tem pa ohranjala lastno identiteto, vzdrževala vitalnost vseh območij regije, skrbela za socialno pravičnost in z mislijo na prihodnje rodove ohranjala visoko stopnjo okoljske odgovornosti.

Stanje

Preglednica 11: izbrani kazalniki za goriško razvojno regijo.

	Goriška regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	95,30	95,40	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	20.023	24.119	22.142	27.040
Število prebivalcev	118.008	118.361	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	50,70	50,90	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	95,30	95,40	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	54.084	54.632	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	6,05	3,30	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	22,67	24,89	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	5.986	6.826	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	3.479	3.456	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	-46	36	274	944
Število prenočitev turistov	1.255.914	1.358.246	15.775.331	16.125.027

Regija ima številne potenciale, ki temeljijo na bogati naravni, zgodovinski, tehniški in kulturni dediščini, katerih stanje je treba ohraniti in/ali izboljšati. Specifična geografska lega na prehodu iz mediteranskega v alpski svet se odraža v izjemni krajinski raznolikosti ter biotski raznovrstnosti. Prav prehodnost in posledični čezmejni značaj pa se odražata v bogatem in raznolikem (evropskem) kulturnem izročilu. Potenciali in slabosti, ki izhajajo iz dokumenta, so pridobljeni iz SWOT analiz, ki obravnavajo štiri različna področja: regije za ljudi, za bolj pametne regije, za zelene regije ter za povezane regije.

Potenciali, ki izhajajo iz analize razvojne regije za ljudi so:

Izboljšana struktura delovno aktivnega prebivalstva

Stopnja delovne aktivnosti je v regiji nekoliko višja kot v Sloveniji – tako v letu 2014, ko je znašala 57,9 odstotka (Slovenija 57,2 odstotka), kot tudi v letu 2019, ko je bila stopnja delovne aktivnosti v regiji 68-odstotna, v Sloveniji pa 66-odstotna. Struktura delovno aktivnega prebivalstva s prebivališčem v

regiji se je izboljšala, kar kaže na pozitiven trend zaposlovanja. Še vedno pa (zaradi odseljevanja) ostaja izziv, kako spodbuditi večje zaposlovanje vseh skupin prebivalcev s poudarkom na težje zaposljivih skupinah (starejši, invalidi, dolgotrajno brezposelni, brezposelni s socialnimi in zdravstvenimi težavami).

Zmanjšanje registrirane brezposelnosti

Leta 2014 je imela regija 12,4-odstotno stopnjo brezposelnosti, Slovenija 14,2-odstotno, leta 2017 pa se je stopnja registrirane brezposelnosti v regiji skorajda prepolovila in znašala le še 6,8 odstotka. Enak odstotek brezposelnosti je regija beležila tudi v sredini leta 2020 (6,8 odstotka) in to ne glede na epidemijo covida-19, medtem ko je stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji v letu 2017 znašala 9,0 odstotka, v sredini leta 2020 pa 9,2 odstotka. Stopnja registrirane brezposelnosti v regiji se je znižala, in je vseskozi nižja kot v Sloveniji, kar kaže na trdno gospodarsko okolje.

Nižji delež brezposelnih mladih

Delež brezposelnih mladih v regiji je nižji kot v Sloveniji. Tako je bil delež mladih brezposelnih, starih 15–29 let, v letu 2014 v regiji enak kot v Sloveniji in je znašal 26,1 odstotka. Rahlo pod slovenskim povprečjem je bil delež brezposelnih mladih, starih 15–29 let, v regiji v letu 2017, ta je bil namreč 19,2-odstoten, medtem ko je bil delež brezposelnih mladih, starih 15–29 let, na državni ravni 19,9 odstotka. V letu 2020 pa se je delež brezposelnih mladih, starih 15–29 let, še znižal in znaša v regiji 18,1 odstotka, v Sloveniji pa 19,3 odstotka. Delež torej upada, kar nakazuje na pozitiven trend pri zaposlovanju mladih.

Naraščanje deleža terciarno izobraženih prebivalcev

Delež prebivalcev s terciarno izobrazbo v regiji narašča, sicer pa je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v letu 2019 v regiji rahlo nižji (30,3 odstotka), kot to velja za Slovenijo (30,8 odstotka).

Nizka stopnja tveganja materialne prikrajšanosti

Stopnja tveganja resne materialne prikrajšanosti v regiji je nižja kot v državi, podobno pa je veljalo tudi za stopnjo tveganja socialne izključenosti do leta 2017, kar prispeva k višji kakovosti življenja.

Raznolika ponudba srednješolskih izobraževalnih programov

Ponudba srednjega in višješolskega izobraževanja v veliki meri ustreza potrebam prebivalstva in gospodarstva. V regiji delujeta dve srednji šoli s pestro ponudbo programov izobraževanja. Največja koncentracija in pestrost je v Novi Gorici, kjer po združevanju šol v letu 2012 delujeta le dve šoli, in sicer Šolski center Nova Gorica (v nadaljevanju ŠCNG) in Gimnazija Nova Gorica. Na drugih območjih regije delujejo predvsem gimnazije.

Programi za promocijo zdravja in kulturne prireditve

Regija se ponaša z bogato kulturno tradicijo in dediščino. Razvita je mreža kulturnih ustanov s pestro ponudbo in vse večjim obiskom.

Dinamična mednarodna univerza (UNG)

V regiji deluje dinamična mednarodna, raziskovalna UNG, ki izvaja sodobne interdisciplinarne študijske programe na vseh treh univerzitetnih stopnjah.

Vpetost NVO v lokalno skupnost

V letu 2018 je bilo po podatkih Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPES) v regiji 1.492 nevladnih organizacij (v nadaljevanju NVO).

Regionalno stičišče NVO Planota in Svet NVO Severne Primorske

Delovanje Regionalnega stičišča NVO Planota in Svet NVO Severne Primorske prispeva k organiziranosti in povezovanju nevladnih organizacij v regiji.

Poslovne cone

Število komunalno opremljenih poslovnih con (v nadaljevanju PC) v regiji postopoma narašča. Po podatkih iz leta 2021 je v regiji 78 poslovnih con s skupno površino približno 505 hektarjev. Regija spada v prve štiri regije v Sloveniji po največjem številu poslovnih con.

V skupnem pogledu ti potenciali kažejo na raznolikost in razvojno naravnanost Goriške razvojne regije ter njeno zavezanost kakovosti življenja, izobraževanju, zdravstvu, kulturi, in medsebojnemu sodelovanju.

Slabosti Goriške razvojne regije, ki izhajajo iz analize razvojne regije za ljudi:

Visok indeks staranja prebivalstva

Indeks staranja prebivalstva v regiji je visok v primerjavi z državnim povprečjem, kar postavlja izzive za socialno in zdravstveno varstvo starejših. V regiji so celo občine z najvišjimi indeksi staranja v Sloveniji, npr. občina Bovec, kjer indeks staranja za leto 2020 znaša 235,3, občina Kanal ob Soči z indeksom staranja 181,1 in občina Tolmin, kjer indeks staranja v letu 2020 znaša 182,4.

Negativen naravni prirast

Regija beleži negativen naravni prirast, kar pomeni, da se število rojstev ne izenačuje s številom smrti. Glede na to, da je naravni prirast v regiji negativen, gre rahel porast števila prebivalcev iz leta 2018 v leto 2020 pripisati priseljevanju. Tako se je v regijo od leta 2018 do 2020 priselilo 781 prebivalcev.

Obmejna problemska območja

Regija ima največji delež občin, ki sodijo med obmejna problemska območja, pri čemer izstopa Zgornje Posočje, kar kaže na posebne izzive v teh regijskih delih.

Stanovanjska prikrajšanost nad povprečjem

Stanovanja oz. dostop do njih je (poleg kakovostnih delovnih mest in nasploh privlačnega okolja) pomembna kategorija pri zadržanju mladih (in tudi drugih kategorij prebivalstva) v regiji in privabljanju delovno aktivnega prebivalstva v regijo. Vsekakor za regijo velja, da ni zadostnega števila ustreznih stanovanj za ta namen; poleg tega pa primanjkuje tudi primernih stanovanj za starejše.

Beg možganov

Še vedno se opazi beg možganov, kar pomeni, da izobraženi posamezniki zapuščajo regijo v iskanju boljših priložnosti drugod.

Premajhen interes mladih za tehnične in storitvene poklice

Za regijo je značilno, da so povpraševanja podjetij po teh poklicih velika, vpis mladih v poklice, ki jih gospodarstvo regije potrebuje za svoj nadaljnji razvoj, pa je premajhen.Premajhen interes lahko vpliva na razvoj delovne sile, ki je potrebna regiji.

Nezadostno razvite socialne storitve

Regija se sooča z nezadostno razvitostjo socialnih storitev za različne ciljne skupine, kar vpliva na kakovost življenja ranljivih skupin. Na območju celotne regije deluje sedem domov za upokojence, in sicer v Ajdovščini, Gradišču nad Prvačino, Novi Gorici (z enoto v Podsabotinu), Podbrdu (z enotami v Tolminu in na Petrovem Brdu), Renčah (zasebnik s koncesijo), Idriji z enotama v Idriji in na Marofu ter zasebna domova v Črnem Vrhu nad Idrijo in Vipavi (zavod Pristan). Število domov oz. kapacitete v njih ne zadoščajo potrebam, saj se te zaradi staranja prebivalstva in nezadostne razvitosti drugih oblik storitev na domu konstantno povečujejo.

Ukinjanje mreže javnih storitev

Ukinjanje mreže javnih služb in storitev v regiji povečuje razdalje in otežuje dostop do ključnih storitev za prebivalce.

Slaba dostopnost grajenega okolja

Slaba dostopnost grajenega okolja in številne prostorske ter komunikacijske ovire, vključno s pomanjkljivo spletno dostopnostjo, kar onemogoča funkcionalno oviranim uporabnikom enakovreden dostop do storitev.

Prometna povezanost regije in s tem povezanost središč ter dostopnost

Precej šibka povezanost, ki ima kar nekaj kritičnih točk. Prav tako so nezadostne povezave s sosednjimi regijami v Sloveniji ter čezmejne in mednarodne povezave v smeri vzhod–zahodi proti Italiji (Goriška pokrajina, Videmska pokrajina). Prometna povezanost je najšibkejša v severnem delu regije.

Potenciali, ki izhajajo iz analize razvojne regije za bolj pametne regije so:

Pozitivno poslovanje poslovnih subjektov

Poslovni subjekti v regiji beležijo pozitivno poslovanje, kar kaže na stabilnost in konkurenčnost lokalnega gospodarstva.

Naraščanje deleža izdatkov za RRD

Na področju RRD, na katerem temelji dolgoročna vzdržna rast produktivnosti, se gibanje izboljšuje. Podjetja so v obdobju 2016–2019 vlagala v raziskave in razvoj v povprečju 2,23 odstotka bruto domačih izdatkov. V primerjavi s Slovenijo (povprečje je 1,97 odstotka) je omenjeni kazalnik za regijo v povprečju višji za 0,26-odstotne točke.

Izvozno naravnana regija

Regija je izvozno naravnana, kar kaže na konkurenčnost in sposobnost osvajanja tujih trgov. Zaradi svoje majhnosti so sicer bolj občutljiva in pritisk konkurence zavira njihovo rast in razvoj, vendar so MSP tudi vse bolj vključena v mednarodno menjavo. V Sloveniji brez internacionalizacije poslovanja ne bi dosegli bistvenih prednosti, ki jih ekonomija obsega prinaša in obdržati konkurenčnost.

Vzpostavitev novih poslovnih con

Število komunalno opremljenih poslovnih con v regiji postopoma narašča. Po podatkih iz leta 2021 je v regiji 78 poslovnih con s skupno površino približno 505 hektarjev. Regija spada v prve štiri regije v Sloveniji po največjem številu poslovnih con.

Bogata in raznolika naravna, zgodovinska in tehnična dediščina

Regija se ponaša z bogato in raznoliko naravno, zgodovinsko in tehnično dediščino, ki privablja obiskovalce. Raznoliko naravno okolje z rekami Sočo, Idrijco, Nadižo in Vipavo, številni sakralni objekti, gradovi, tehnični spomeniki, zgodovinski objekti in ostanki prve svetovne vojne ter rapalske meje so odlična podlaga za sistematičen razvoj posameznih turističnih dejavnosti.

UNESCO-Vpis dediščine živega srebra v Idriji

Dediščina živega srebra v Idriji je vpisana v UNESCOV seznam kulturne dediščine, kar poudarja globalni pomen regije.

Raznolika kulinarična in gastronomska ponudba ter dobro razvit športni turizem

V prihodnosti se pričakuje porast turističnih produktov, ki jih ponujajo kulinarično-vinski, športno-rekreativni, kongresni, verski, vitalni in igralniški turizem ter turizem, ki temelji na bogati kulturni, zgodovinski in tehniški dediščini ter kulinariki.

Izobraževanje, prenos znanja in raziskave v trajnostnem vinogradništvu

Izvajanje izobraževanja, prenosa znanja in raziskav s področja trajnostnega vinogradništva na Univerzi v Novi Gorici v okviru Fakultete za vinogradništvo in vinarstvo ter Centra za raziskave vina prispeva k trajnostnemu razvoju vinarstva.

Te prednosti kažejo na raznovrstnost in dinamičnost Goriške razvojne regije ter njeno usmerjenost v trajnostni razvoj, turizem in gospodarsko rast.

Slabosti, ki izhajajo iz analize za bolj pametne regije:

Zmanjševanje števila gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov

Število poslovnih subjektov skupaj v regiji rahlo narašča. Število gospodarskih družb se je v letu 2020 nekoliko povečalo, medtem ko se število samostojnih podjetnikov posameznikov zmanjšuje.

Razlike v stopnji razvitosti med občinami

Razlike v stopnji razvitosti med občinami znotraj regije ustvarjajo neenakosti v gospodarskem razvoju.

Premajhno vlaganje v inovativne projekte in patente

Bogata naravna in kulturna dediščina z velikim naborom snovne in nesnovne dediščine je odlična zakladnica idej in priložnosti za inovativne podjetniške ideje z dolgoročnimi vplivi na trajnostni razvoj območja. Na območju prepoznavamo aktivnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder.

Nezadostno povezovanje med podjetji in podpornim okoljem

Pomanjkanje povezovanja med podjetji in podpornim okoljem ovira možnosti za sinergije in skupen razvoj.

Visoke nakupne cene zemljišč in pomanjkanje razpoložljivih zemljišč

Neustrezna prometna dostopnost

Prometna povezanost regije in s tem povezanost središč ter dostopnost je precej šibka in ima kar nekaj kritičnih točk. Prav tako so nezadostne povezave s sosednjimi regijami v Sloveniji ter čezmejne in mednarodne povezave v smeri vzhod–zahodi proti Italiji (Goriška pokrajina, Videmska pokrajina). Prometna povezanost je najšibkejša v severnem delu regije. Prometna dostopnost, prehodnost in pokritost posameznih subregij s prometno infrastrukturo je zelo različna.

Pomanjkanje ustreznih finančnih instrumentov za razvoj socialne ekonomije

Razlog, da je na območju Goriške zelo malo socialnih podjetij, je predvsem v nezadostni podpori za razvoj socialnega podjetništva s strani države.

Pomanjkanje ustreznih hotelskih kapacitet

V regiji se povečuje število turističnih nastanitvenih zmogljivosti, ob tem pa primanjkuje ustreznih hotelskih kapacitet.

Počasno odzivanje na procese povezovanja in globalizacije

Nedostopnost do posameznih predelov regije, predvsem Zgornjega Posočja

Za gospodarski razvoj in ohranjanje poselitve severnega dela regije je izjemnega pomena 4. razvojna os Škofja Loka–Cerkno–Želin ter modernizacija enako pomembnega kraka Logatec–Idrija–Želin proti Tolminu in Peršetu do Robiča. Prav tako sta za zagotavljanje ustreznih prometnih povezav pomembni dve navezavi na 4. razvojno os, in sicer odsek Kobarid–Bovec in odsek Peršeti–Nova Gorica (povezava sever–jug). Obe povezavi sta izjemno pomembni z vidika zagotavljanja varne prometne povezanosti Zgornjega Posočja z osrednjo Slovenijo ter regijskim središčem (Novo Gorico).

Visok negativen ogljični odtis na okolje

Visok negativen ogljični odtis na okolje kaže na izzive trajnostnega razvoja in okoljske odgovornosti.

Nizka uporaba turističnih potencialov

Turizem je v vzponu, kakovostnega kadra pa primanjkuje.

Prepoznavanje teh slabosti je ključno za razvoj strategij in ukrepov, usmerjenih v izboljšanje gospodarskega, socialnega ter okoljskega stanja v Goriški razvojni regiji.

Potenciali, ki izhajajo iz analize razvojne regije za bolj zelene regije so:

Izredna biotska in krajinska raznolikost

Regija se ponaša z izredno biotsko in krajinsko raznolikostjo, kar predstavlja naravno bogastvo in privlačnost za obiskovalce. Natura 2000 predstavlja 49 odstotkov celotnega ozemlja.

Prisotnost zavarovanih območij narave ter kulturne in tehnične dediščine

Območja narave so zavarovana, hkrati pa regija ohranja bogato kulturno in tehnično dediščino, kar prispeva k edinstvenosti regije. Zavarovana območja v regiji, so: del narodnega parka (TNP v površini 35.440 ha) in krajinske parke (južni in zahodni obronki Nanosa, južni obronki Trnovskega gozda, južni in zahodni obronki Nanosa in Zgornja Idrijca; skupaj 11.191 ha).

Gradnja testnih polj protivetrne zaščite na hitri cesti Razdrto

Gradnja testnih polj protivetrne zaščite na hitri cesti Razdrto kaže na inovativne pristope k varnosti na cestah.

Izvajanje izobraževanja, prenos znanja in raziskav s področja trajnostnega vinogradništva

Obsežna gozdna bogastva

Regija se uvršča med bolj gozdnata območja v Sloveniji (67 % gozdnatost).

Koncept razvojnega pristopa na področju učinkovite rabe virov v smeri pametnih skupnosti

Podpora EU za izrabo obnovljivih virov energije

Regija prejema podporo EU za izrabo obnovljivih virov energije, kar spodbuja prehod k trajnostnim energetskim rešitvam.

Tradicija kmetovanja z visoko stopnjo znanja in veščin pridelave ter predelave izdelkov: Kmetijska politika se usmerja v pametno, odporno in raznoliko kmetijstvo.

Delujoča osnovna turistična infrastruktura na podeželju

Obstoj lokalno tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov

V regiji bo še naprej treba spodbujati obdelavo neobdelanih in zaraščenih kmetijskih površin oz. prodajo ali oddajanja teh v najem s ciljem zagotavljanja njihove obdelanosti in s tem povečati količine kmetijskih pridelkov in izdelkov na regionalnem ter širšem trgu. Potrebno je nadaljnje spodbujanje urejanja površin za vrtove v urbanih središčih in izvajanja ostalih trajnostnih kmetijskih praks (npr. pridelava v rastlinjakih), ki pripomorejo k povečanju količin kakovostnih kmetijskih pridelkov.

Te prednosti omogočajo regiji, da se razvija v trajnostno usmerjenem okolju, ki združuje ohranjanje narave, kulturne dediščine in trajnostnega gospodarskega razvoja.

Slabosti Goriške razvojne regije, ki izhajajo iz analize za bolj zelene regije:

Nedograjena komunalna infrastruktura (čistilne naprave nad 2.000 PE ter pod 2.000 PE): Nedograjena komunalna infrastruktura, še posebej čistilne naprave, ki obravnavajo večje in manjše obremenitve, lahko predstavlja okoljski in zdravstveni izziv.

Občutljiva vodozbirna območja, ki niso zaščitena

Občutljiva vodozbirna območja, ki niso ustrezno zaščitena, so izpostavljena potencialnim nevarnostim in onesnaženjem.

Neizvedeni ukrepi na področju poplavne varnosti: Neizvedeni ukrepi na področju poplavne varnosti povečujejo ranljivost pred poplavami in njihovimi posledicami. V zadnjih letih se povečuje ogroženost, predvsem ob reki Vipavi in ob vodotokih s hudourniškimi pritoki.

Pomanjkanje vodnih virov

Vodni viri in razgiban relief omogočata raznoliko gospodarsko rabo voda: izkoriščanje voda za pridobivanje električne energije; istočasno se v ravninskih predelih regije soočajo s potrebo po zagotovitvi dodatnih virov namakanja. Pomanjkanje vodnih virov predstavlja izziv za oskrbo s pitno vodo in lahko vpliva na razvoj regije.

Razkorak med ponudbo in povpraševanjem pridelave in predelave kmetijskih izdelkov

V preteklem obdobju kljub poskusom kot regija ni se uspelo celostno pristopiti k reševanju problematike vrzeli med ponudbo lokalno pridelane hrane in povpraševanjem s strani javnih zavodov.

Prepoznavanje teh slabosti je ključno za oblikovanje strategij in naložb v trajnostni razvoj, ki bo okrepil okoljsko, socialno in ekonomsko stabilnost Goriške razvojne regije.

Potenciali, ki izhajajo iz analize razvojne regije za bolj povezane regije so:

Strateška lega regije v prostoru (Slovenija, Evropa)

Specifična geografska lega na prehodu iz mediteranskega v alpski svet se odraža v izjemni krajinski raznolikosti ter biotski raznovrstnosti. Prav prehodnost in posledični čezmejni značaj pa se odražata v bogatem in raznolikem (evropskem) kulturnem izročilu.

Aktivna, razvojno naravnana in ambiciozna subregionalna središča

Delujoč mehaznizem čezmejnega povezovanja EZTS GO

Občine so v letih 2006–2008 naredile prve korake v smeri skupnega strateškega načrtovanja prostorskega razvoja v okviru čezmejnega projekta Transland. Rezultat projekta je poenotil strateške razvojne cilje sprejetih občinskih prostorskih načrtov v regiji. Projekt je zastavil vsebinske temelje za delovanje Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje EZTS GO in dvignil prepoznavnost vlogi regionalno povezanega prostorskega načrtovanja v regiji.

Zagotovljena osnovna državna cestna in železniška infrastruktura ter lokalno cestno omrežje

Regija zagotavlja osnovno državno cestno in železniško infrastrukturo ter razvejano lokalno cestno omrežje, kar prispeva k dostopnosti in povezanosti regije. Glavna prometna os je hitra cesta (Razdrto–Vrtojba), ki je pomembna tako za tranzitni promet in gospodarski razvoj regije kot za namene zagotavljanja dostopnosti med središči v ravninskem delu regije ter dostopnosti regije do drugih delov držav, saj predstavlja najkrajšo povezavo osrednje Slovenije z italijanskim avtocestnim sistemom.

Delna modernizacija državnega cestnega omrežja

Za gospodarski razvoj in ohranjanje poselitve severnega dela regije je izjemnega pomena 4. razvojna os Škofja Loka–Cerkno–Želin ter modernizacija enako pomembnega kraka Logatec–Idrija–Želin proti Tolminu in Peršetu do Robiča. Prav tako sta za zagotavljanje ustreznih prometnih povezav pomembni dve navezavi na 4. razvojno os, in sicer odsek Kobarid–Bovec in odsek Peršeti–Nova Gorica (povezava sever–jug). Obe povezavi sta izjemno pomembni z vidika zagotavljanja varne prometne povezanosti Zgornjega Posočja z osrednjo Slovenijo ter regijskim središčem (Novo Gorico).

Gradnja protivetrne zaščite na posameznih ddsekih hitre ceste Vrtojba–Razdrto

Poskusno je bil proti burji zasajen Zeleni pas protivetrne zaščite.

Bližina petega koridorja TEN-T vseevropskega prometnega omrežja

Bližina petega koridorja TEN-T vseevropskega prometnega omrežja omogoča učinkovito povezovanje regije s širšim evropskim prostorom.

Zasnovano državno kolesarsko omrežje in vpetost v mednarodne kolesarske povezave

V regiji je vzpostavljenih le nekaj krajših državnih kolesarskih povezav – v Novi Gorici, Tolminu, Idriji in Ajdovščini. V okviru DRR se v obdobju 2018–2023 pripravlja dokumentacija in izvajajo naložbe v nekatere trase kolesarskih povezav. Regija si prizadeva za vzpostavitev kraka evropskega kolesarskega omrežja Evrovelo, ki bi potekal preko Vipavske doline do Nove Gorice in čezmejno v Italijo.

Delujoči športni letališči v regiji in mednarodno v neposredni bližini

Regija ima velik potencial tudi v letalskem turizmu, saj ima dve športni letališči, in sicer v Ajdovščini in Bovcu.

Potrjene celostne prometne strategije v regiji

Potrjene celostne prometne strategije v regiji zagotavljajo načrtovan pristop k trajnostnemu in učinkovitemu prometnemu razvoju.

Te prednosti postavljajo Goriško razvojno regijo v ugoden položaj za uspešen razvoj in sodelovanje na domačem in mednarodnem nivoju.

Slabosti, ki izhajajo iz analize za bolj povezano regijo so:

Krepitev centralizacije države zaradi neustrezne povezanosti regije

Odsotnost koordinacije pri razvoju omrežja naselij in prometne povezanosti

Šibka povezanost regije pri prizadevanjih in manjši vpliv na državne razvojne politike

Administrativna razdrobljenost in premalo prepoznana vloga regijskega središča:

Pomanjkanje povezane organiziranosti za skupno regijsko načrtovanje

Dislociranost subregij in slaba prometna povezanost z regijskim središčem

Prometna dostopnost, prehodnost in pokritost posameznih subregij s prometno infrastrukturo je zelo različna.

Pomanjkanje povezovanja in delitve funkcij za krepitev sodelovanja

Odsotnost strategije na področju digitalizacije in regionalnega informacijskega sistema

Šibke in nepovezane storitve javnega prevoza

Stremi se k posodobitvi in intenziviranju JPP (avtobusnega in železniškega) na vseh progah v regiji ter za namen povezovanja urbanih središč z zaledjem, vzporedno pa se posodablja tudi obstoječa cestna infrastruktura s prednostnimi naložbami v krepitev povezanosti znotraj regije ter ustreznimi navezavami na slovenski in čezmejni prostor.

Odsotnost povezanega načrtovanja trajnostne mobilnosti

Razvejano cestno omrežje in visoki stroški vzdrževanja

Izrazita tranzitna vloga zgornje Vipavske doline, tranzitni promet vzhod–zahod

Izjemno problematična ostaja kritična točka stičišča osrednjih regijskih prometnic v smeri vzhod–zahod ter v smeri sever–jug v ožjem mestnem jedru Nove Gorice (Vojkova cesta in Kromberška vpadnica), kar povzroča tako težave pretočnosti znotraj regije, zavira urbani (kakovost bivanja, težave mobilnosti, stanovanjska pozidava, gradnja gospodarskih in poslovnih objektov ter objektov

družbenega pomena) razvoj središča, obenem pa zmanjšuje privlačnost za gospodarske dejavnosti in povečuje nepovezanost znotraj same regije.

Nejasni razvojni potenciali naselij (Tolmin, Idrija) izven somestij Nove Gorice

Zastarelo in nerazvejano železniško omrežje

V regiji se nahaja tudi sorazmerno zastarelo železniško omrežje z infrastrukturno linijo.

Odsotne čezmejne prometne povezave

Nepokrita območja s širokopasovnimi povezavami

Neizvajanje politik s področja e-mobilnosti

Odsotnost politik za zmanjšanje prometa

Pomanjkanje ukrepov za zmanjšanje prometa otežuje obvladovanje prometnih izzivov in negativnih vplivov na okolje.

Celotna slika slabosti v regiji nakazuje kompleksen izziv, ki se odraža v pomanjkanju povezanosti, usklajenosti in strategiji za trajnostni razvoj. Težave s centralizacijo države, administrativno razdrobljenostjo in šibko povezanostjo regijskih elementov vplivajo na gospodarsko dinamiko, mobilnost prebivalstva ter razvoj infrastrukture.

V zaključku je ključno poudariti potrebo po celovitem pristopu k razvoju, ki bo vključeval usklajeno delovanje vseh deležnikov ter vzpostavitev dolgoročnih strategij za trajnostni in uravnotežen razvoj regije.

Strateški razvojni cilji

Ključni strateški razvojni cilj regije je povečati razvitost regije v primerjavi z regijami KRZS, razvojno dohitevati evropske in obmejne, italijanske regije.

Uresničevanje tega cilja predpostavlja:

- trajnostni gospodarski razvoj v smeri zelenega prehoda ob upoštevanju regionalnih potencialov in izkoriščanju priložnosti v mednarodnem prostoru;
- večjo usmerjenost gospodarstva v trajnostna delovna mesta, ki bodo prinašala višjo dodano vrednost, zanimiva za izobražene mlade;
- izboljšano dostopnost regije in njeno notranjo trajnostno povezanost ter odprtost navzven v mednarodni prostor s prometno in IKT-tehnologijo;
- dvig kakovosti življenja s pestrejšo ponudbo storitev, ustrezno dostopno vsem prebivalcem in tudi obiskovalcem;
- dvig socialne vključenosti vseh prebivalcev;
- trajnostno upravljanje s prostorom in viri v skrbi za sedanje in prihodnje prebivalce ter obiskovalce regije;
- ohranitev vitalnosti oddaljenejših, demografsko ogroženih območij in s tem celotne regije;
- krepitev celostnega in uravnoteženega razvoja mest in podeželja;
- krepitev čezmejnega in mednarodnega sodelovanja in povezovanja;
- izboljšanje prostorske kohezije.

Regija za ljudi:

- razvojem oz. nadgradnjo storitev na področju družbenih dejavnosti ter zagotavljanjem njihove enake dostopnosti za vse prebivalce v regiji (s poudarkom na oddaljenejših in demografsko ogroženih območjih);
- zagotavljanjem ustreznih stanovanjskih pogojev, ki bodo pritegnili mlade nazaj v regijo in tudi prebivalstvo od drugod;
- izvajanjem ukrepov za mlade;
- izvajanjem ukrepov za zmanjšanje neenakosti in večanje socialne vključenosti prebivalstva ter medgeneracijskim sodelovanjem;
- izvajanjem programov za dvig splošnih in poklicnih kompetencv prilagajanjem izobraževalnih programov potrebam gospodarstva;
- izvajanjem programov za krepitev zdravja med vsemi generacijami;
- skrbjo za ohranjanje visoke stopnje varnosti prebivalcev in obiskovalcev regije.

Bolj pametna regija:

- večjimi vlaganji in krepitvijo v raziskave in razvoj za postopen prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo;
- krepitvijo regionalnega podjetniško-inovacijskega ekosistema s poudarkom na zagonu, razvoju in rasti visokotehnoloških podjetij;
- krepitvijo konkurenčnosti poslovnega okolja za vzdržno gospodarsko rast in povečanje globalne konkurenčnosti z zmanjšanjem administrativnih obremenitev gospodarstva in spodbujanjem gospodarskega sodelovanja;
- povezovanjem deležnikov za celovit pristop k oblikovanju inovativnih turističnih produktov v regiji;
- hitrejšo digitalno preobrazbo z uvajanjem novih poslovnih modelov.

Bolj zelena regija:

- spodbujanjem trajnostnega upravljanja naravnih virov;
- krepitvijo prilagajanja podnebnim spremembam in varstvom pred naravnimi nesrečami;
- ohranjanjem biotske raznovrstnosti;
- prilagajanjem vrst in sort kmetijskih rastlin;
- krepitvijo samooskrbe in lokalne/regijske oskrbe;
- podporo uporabi sodobnih tehnoloških rešitev za prilagajanje podnebno spremenjenim razmeram.

Bolj povezana regija – dostopna, trajnostno mobilna, notranje povezana in vpeta v mednarodne povezave:

- izboljšanjem digitalne tehnologije in zmogljivosti komunikacijske infrastrukture;
- razvojem trajnostnega, pametnega, varnega in intermodalnega omrežja, ki je odporno na škodljive vplive podnebnih sprememb;
- spodbujanjem trajnostne, pametne, večmodalne (prestopne) nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, še posebej v mestnih urbanih območjih, vključno z boljšim dostopom do omrežja EN-T in čezmejno mobilnostjo.

Učinkovito upravljanje razvoja regije:

- izvajanjem teritorialnih pristopov;
- pripravo regionalnega prostorskega plana;
- izvajanjem ukrepov na problemskih obmejnih območjih;
- pripravo RRP in izvajanjem različnih regijskih, čezmejnih in mednarodnih projektov;
- spodbujanjem digitalizacije na različnih ravneh življenja in dela.

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Celosten razvoj in upravljanje

Celovito in učinkovito upravljanje razvoja regije bomo zagotovili predvsem z:

- izvajanjem teritorialnih pristopov;
- pripravo regionalnega prostorskega plana;
- izvajanjem ukrepov na problemskih obmejnih območjih;
- pripravo RRP in izvajanjem različnih regijskih, čezmejnih in mednarodnih projektov;
- spodbujanjem digitalizacije na različnih ravneh življenja in dela.

Področje kakovosti življenja in človeških virov

V regiji za ljudi z doseganjem visoke kakovosti življenja, pestre ponudbe storitev in delovnih mest z visoko dodano vrednostjo ter stanovanji mladi ostajajo oz. se vračajo vanjo, prav tako pa se vanjo priseljujejo tudi prebivalci od drugod. S skrbjo za vse generacije in medgeneracijskim sodelovanjem povečujemo socialno vključenost prebivalcev ter zmanjšujemo stopnjo tveganja revščine. H kakovosti življenja in privlačnosti prispeva tudi visoka stopnja varnosti.

Kakovosten družbeni razvoj bomo zagotovili predvsem z:

- razvojem oz. nadgradnjo storitev na področju družbenih dejavnosti ter zagotavljanjem njihove enake dostopnosti za vse prebivalce v regiji (s poudarkom na oddaljenejših in demografsko ogroženih območjih);
- zagotavljanjem ustreznih stanovanjskih pogojev, ki bodo pritegnili mlade nazaj v regijo in tudi prebivalstvo od drugod;
- izvajanjem ukrepov za mlade;
- izvajanjem ukrepov za zmanjšanje neenakosti in večanje socialne vključenosti prebivalstva ter medgeneracijskim sodelovanjem;
- izvajanjem programov za dvig splošnih in poklicnih kompetenc;
- prilagajanjem izobraževalnih programov potrebam gospodarstva;
- izvajanjem programov za krepitev zdravja med vsemi generacijami;
- skrbjo za ohranjanje visoke stopnje varnosti prebivalcev in obiskovalcev regije.

Ukrepi:

- Večja socialna vključenost
- Trg dela in zaposlovanje
- Aktivno in zdravo staranje in krepitev zdravega življenjskega sloga
- Pestra ponudba prostočasnih aktivnosti (kultura, šport in druge prostočasne dejavnosti)

- Večja dostopnost storitev splošnega pomena
- Razpoložljiva, dostopna in primerna stanovanja
- Ohranjanje vitalnosti obmejnih problemskih območij

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Bolj povezana regija. Na podlagi uravnoteženega omrežja naselij ter učinkovitega sistema mobilnosti (povezljivost različnih trajnostnih načinov prevoza) in kakovostne prometne infrastrukture je vzpostavljeno regijsko povezano omrežje naselij, ki z okrepljenimi prometnimi povezavami/dostopi z drugimi deli države in čezmejno/mednarodno nudi potrebno fizično infrastrukturo za razvoj poselitve v regiji.

S pristopi trajnostne mobilnosti, predvsem na področju inovativnih rešitev za zagotavljanje dostopnosti in dostave, posodobitvijo ponudbe JPP ter izboljšanih kolesarskih povezav prebivalcem zagotavljamo visok nivo dostopnosti do osnovnih oskrbnih in drugih dejavnosti ter posledično višjo kakovost življenja, obiskovalcem pa atraktivno okolje za vlaganje in preživljanje prostega časa. Poleg fizične povezanosti regijo povezuje kakovostna komunikacijska in informacijska infrastruktura, ki poleg povezovanja ljudi in gospodarstva v digitalnem omrežju omogoča tudi izboljšavo in večjo učinkovitost storitev ter upravljanje javnih storitev, kot načrtovanje in upravljanje sistemov, npr. na področju mobilnosti (digitalna platforma za trajnostno mobilnost).

Večjo dostopnost regije in povezljivost znotraj regije ter odprtosti v mednarodni prostor bomo zagotovili predvsem z:

- izboljšanjem digitalne tehnologije in zmogljivosti komunikacijske infrastrukture;
- razvojem trajnostnega, pametnega, varnega in intermodalnega omrežja, ki je odporno na škodljive vplive podnebnih sprememb;
- spodbujanjem trajnostne, pametne, večmodalne (prestopne) nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, še posebej v mestnih urbanih območjih, vključno z boljšim dostopom do omrežja EN-T in čezmejno mobilnostjo.

Ukrepi:

- Povečanje obsega, kakovosti in dostopnosti do storitev JPP
- Izboljšanje cestne, železniške ter komunikacijske infrastrukture
- Uvajanje novih storitev, povezanega načrtovanja in upravljanja prometa ter krepitve trajnostne mobilnosti

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

V bolj pametni regiji usmerjamo razvoj v sodobne (pametne) tehnologije, ki bodo gospodarstvu omogočale dolgoročno stabilnost, v ustvarjanje dodane vrednosti na osnovi znanja in inovacij, izboljšanje konkurenčnosti na mednarodnem trgu ter krepitev regionalnega podjetniško-inovacijskega ekosistema. Ključnega pomena je uspešno delujoče gospodarstvo s prehodom v nizkoogljično krožno gospodarstvo.

Velik poudarek je namenjen tudi turizmu kot eni od pomembnejših gospodarskih dejavnosti v regiji. Zato je razvoj usmerjen v izkoriščanje potencialov, ki jih regija nudi. Ob tem se upošteva ravnovesje med rabo in varovanjem okolja kot tudi med kulturnimi in socialnimi značilnostmi ter promovira regijo kot skupno in celovito turistično destinacijo.

Višjo dodano vrednost in gospodarsko rast v gospodarstvu in turizmu bomo dosegli predvsem z:

- večjimi vlaganji in krepitvijo v raziskave in razvoj za postopen prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo;
- krepitvijo regionalnega podjetniško-inovacijskega ekosistema s poudarkom na zagonu, razvoju in rasti visokotehnoloških podjetij;
- krepitvijo konkurenčnosti poslovnega okolja za vzdržno gospodarsko rast in povečanje globalne konkurenčnosti z zmanjšanjem administrativnih obremenitev gospodarstva in spodbujanjem gospodarskega sodelovanja;
- povezovanjem deležnikov za celovit pristop k oblikovanju inovativnih turističnih produktov v regiji;
- hitrejšo digitalno preobrazbo z uvajanjem novih poslovnih modelov.

Ukrepi:

- Infrastruktura in podporno okolje za povečanje konkurenčnosti gospodarstva v regiji
- Raziskave, razvoj in inovativna dejavnost za trajnostno gospodarstvo
- Razvoj, promocija in trajnostne oblike turizma
- Izgradnja manjkajoče infrastrukture za razvoj turizma

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

V bolj zeleni regiji spodbujamo trajnostno upravljanje naravnih virov, krepitev prilagajanja podnebnim spremembam in varstvo pred naravnimi nesrečami ter ohranjamo biotsko raznovrstnost. Samo na ta način omogočamo tak okoljski, družbeni in gospodarski razvoj regije, ki bo tudi našim zanamcem omogočal vsaj enako, če ne boljšo kakovost življenja.

Za trajnostni razvoj regije je pomembno tudi kmetijstvo, usmerjeno v odporno in konkurenčno pridelavo in predelavo hrane, dvig kakovosti življenja in gospodarske aktivnosti na podeželju ter krepitev oblikovanja in prenosa znanja, ob tem pa si prizadevamo za povečanje samooskrbe.

Bolj zeleno regijo bomo zagotovili predvsem s:

- spodbujanjem trajnostnega upravljanja naravnih virov;
- krepitvijo prilagajanja podnebnim spremembam in varstvom pred naravnimi nesrečami;
- ohranjanjem biotske raznovrstnosti;
- prilagajanjem vrst in sort kmetijskih rastlin;
- krepitvijo samooskrbe in lokalne/regijske oskrbe;
- podporo uporabi sodobnih tehnoloških rešitev za prilagajanje podnebno spremenjenim razmeram.

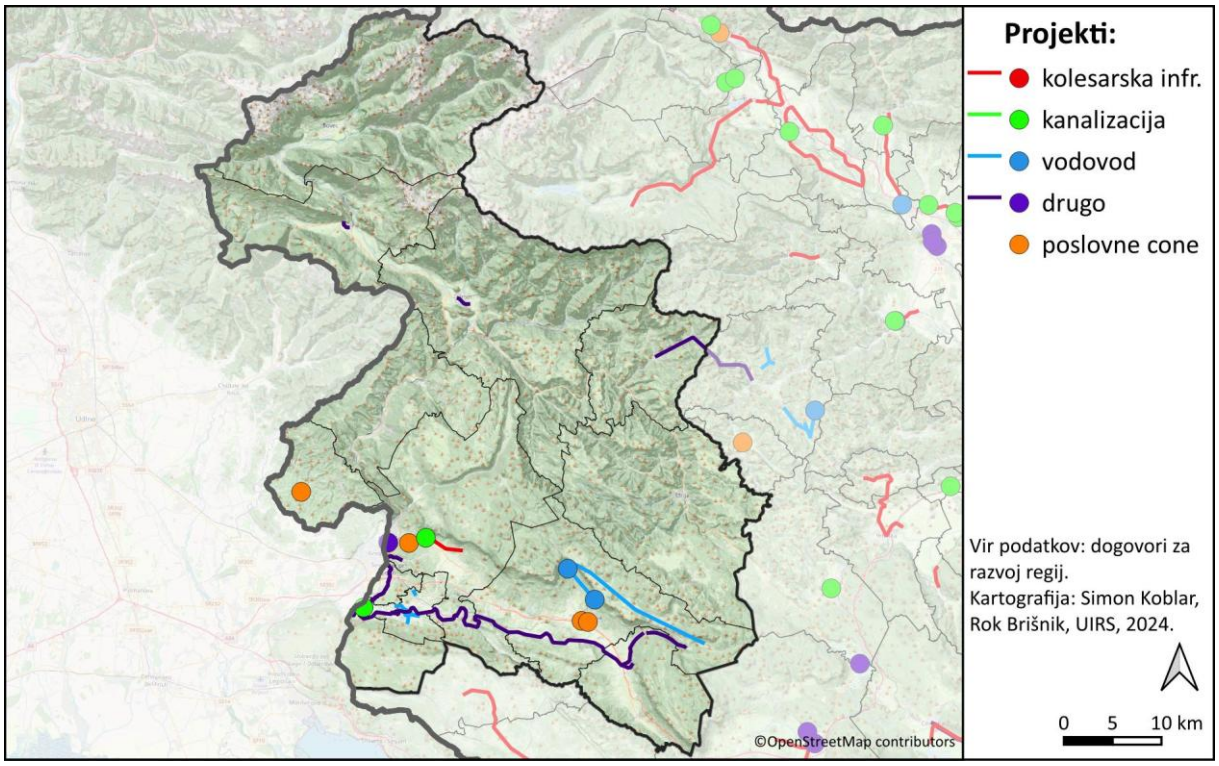
Ukrepi:

- Bolj trajnostno upravljanje naravnih virov in zagotavljanje javnih dobrin
- Sistematično, načrtno prilagajanje podnebnim spremembam in nadgradnja upravljanja varstva pred naravnimi nesrečami
- Ustreznejše upravljanje varovanih območij ter doseganje višje stopnje varovanja okolja in biotske raznovrstnosti
- Izgradnja in rekonstrukcija infrastrukture za proizvodnjo obnovljivih virov energije
- Trajnostni razvoj podeželja

Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Skupnostni center Nova Gorica – 2. faza, pacele 618/33 K.o. Nova Gorica

2. Mehki ukrepi: regijska štipendijska shema
3. Četrta razvojna os – vzpostavitev koridorja in modernizacija povezave
4. Podpora Interreg projektom Slovenija Italija (projekta Grevisin in VISFRIM (flood protection)
5. Gradnja poslovno-ekonomske cone Nova Gorica – Kromberk, se dopolni
6. Širitev poslovno-ekonomske infrastrukture v poslovni coni Ajdovščina, Pod želenico 3
7. Ureditev poslovne cone na Dobrovem, občina Brda
8. Regionalne kolesarske povezave Goriške regije
9. Pritopoplavna varnost v Goriški regiji – ureditev porečja Vipave
10. Odvajanje in čišnjene odpadne vode v porečju Soče – Mestna občina Nova Gorica, aglomeracija Kromberk
11. Ureditev stanja in. Povečanje stošnje priključenosti na kanalizacisjko omrežje v aglomeraciji Mirej, občina Miren Kostanjevica
12. Celovito hidravlično uravnoteženje vodooskrbnega sistema Hubelj – Skuk, občin Ajdovščina
13. Rekonstrukcija in novogradnja z namenom hidravlišnih izboljšav na vodovodnem sistemu Mrzlek, občina Renče Vogrsko
14. Kolesarska povezava Ozeljan – Kromberk
15. Širitev poslovno-ekonomske infrastrukture v poslovni coni Ajdovščina – Mirce / pod Fruktalom

Slika 22: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Goriško

Obalno-kraška regija

Slika 23: pregledna karta obalno-kraške razvojne regije

Vizija

Obalno-kraška regija: dinamična, pametna in ustvarjalna regija, z lastno identiteto, dobro povezana doma in s svetom, z visoko kakovostjo bivanja, ki temelji na socialni pravičnosti ter trajnostnem načinu življenja in delu skupnosti.

Pametna in ustvarjalna regija: regija bo konkurenčnost svojega gospodarstva dosegla z večjo vlogo izobraževanja in znanja, raziskovalne in inovacijske dejavnosti ter z uvajanjem naprednih tehnologij, digitalizacije na vseh področjih življenja in dela. Mala in srednja podjetja bodo v gospodarski strukturi igrala pomembno vlogo, zato bo vzpostavljeno učinkovito podporno okolje za njihovo rast in razvoj, kar bo omogočilo razvoj znanj in spretnosti za pametno specializacijo, krožno gospodarstvo, industrijsko tranzicijo in podjetništvo.

Dobro povezana regija: Intermodalni terminal Luka Koper bo tudi v prihodnosti okno Slovenije (in Evrope) v svet. Pristanišče bo povezano s sodobno železniško povezavo, ki bo omogočila tudi kakovostno in hitro potniško povezavo somestja s središčem Slovenije. Manjkajoči odseki AC oz. HC v regiji bodo prilagojeni načelom trajnostnega razvoja in varstvu prostora.

Regija visoke kakovosti bivanja: Za ljudi prijazna, vključujoča, socialno pravična regija, ki z razvojem lastnih potencialov za svoje prebivalce zagotavlja visoko kakovost življenja in bivanja ter samostojno, varno in zdravo življenje vseh prebivalcev.

Trajnostna regija: Regija bo dokončno uredila zanesljivo oskrbo s pitno vodo, dogradila sistem odvajanja in čiščenja odpadnih voda, močno izboljšala energetsko učinkovitost ob večjem deležu obnovljivih virov energije. Ohranjala bo biotsko raznovrstnost, vzpostavila ugodno stanje habitatnih tipov, vse v povezavi z razvojem podeželja in trajnostnega turizma. Delovala bo v smeri zmanjšanja ekološkega odtisa. Vzpostavila bo učinkovito upravljanje z obalnim območjem in na Krasu ter trajnostno prostorsko urejanje mest in podeželja, vključno z organizacijo trajnostne mobilnosti v gosteje poseljenih območjih. Upravljanje dela lokalnih/regionalnih razvojnih (prostorskih) zadev bo predano lokalnim prebivalcem.

Stanje

Preglednica 12: izbrani kazalniki za obalno-kraško razvojno regijo.

	Obalno-kraška regija		Slovenija	
	2018/2019	2022/2023	2018/2019	2022/2023
Indeks razvojne ogroženosti	98,10	94,20	100,00	100,00
BDP na prebivalca, v EUR (tekoči tečaj)	22.674	26.074	22.142	27.040
Število prebivalcev	115.613	118.807	2.089.310	2.120.937
Gostota prebivalstva (št. preb/km2)	110,80	0,00	103,10	104,60
Indeks delovne migracije	98,10	94,20	100,00	100,00
Število delovno aktivnih prebivalcev	53.888	55.100	980.880	999.884
Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti	7,63	4,80	8,25	5,00
Delež prebivalcev, starih 15 let in več, z višjo in visoko izobrazbo	23,84	25,71	23,70	25,86
Število samostojnih podjetnikov	6.621	7.574	93.937	116.544
Število gospodarskih družb in zadrug	5.460	5.257	73.393	76.246
Število novonastalih podjetij v letu	13	11	274	944

Število prenočitev turistov	3.194.019	3.261.245	15.775.331	16.125.027

Velik delež novonastalih podjetij

V letu 2019 je delež novonastalih podjetij v regiji znašal 15,07 (1,5 % od vseh podjetij), kar je precej več od slovenskega povprečja (10,91). V regiji je v letu 2017 nastalo 1.848 novih podjetij, število hitrorastočih podjetij v regiji pa je bilo v istem letu 57.

Geostrateška lega v povezavi z gospodarstvom

Gospodarstvo regije je tesno povezano z njenim geostrateškim položajem in naravnimi danostmi, ki omogočajo razvoj transportnih, logističnih, turističnih in kmetijskih dejavnosti. Na poslovanje regijskega gospodarstva imajo pomemben vpliv velika podjetja v povezavi s pristaniščem, logistiko, predelovalno dejavnostjo, finančnimi in zavarovalniškimi storitvami, malo in srednje podjetništvo je dobro razvito. Pri dejavnostih samostojnih podjetnikov izstopajo gradbeništvo, gostinstvo, trgovina ter promet in skladiščenje.

Veliko število novonastalih podjetij

V letu 2019 je delež novonastalih podjetij v regiji znašal 15,07 (1,5 % od vseh podjetij), kar je za 4,3 odstotne točke več od slovenskega povprečja (11,04). V regiji je v letu 2019 nastalo 1.971 novih podjetij, število hitrorastočih podjetij v regiji pa je bilo v istem letu 65. V regiji je bil delež podjetij, ki so prenehala poslovati 11,44 %, kar je več od slovenskega povprečja (6,54 %).

Raziskovalno-razvojna in inovacijska dejavnost

V regiji je bil v prejšnji finančni perspektivi vzpostavljen Center odličnosti za raziskave in inovacije na področju obnovljivih materialov in zdravega bivanjskega okolja, ki ponuja izobraževanje in podporo podjetjem pri uvajanju in uporabi raziskav in inovacij v svoje poslovanje. V Sežani deluje Inkubator za novoustanovljena inovativna podjetja. Ob podpori Univerze na Primorskem in drugih fakultet v regiji ti subjekti predstavljajo priložnost za dvig inovativnosti in tehnološke razvitosti v podjetjih, kar je nujen pogoj za pospešeno gospodarsko rast, nova delovna mesta v regiji in s tem povečanje blaginje njenih prebivalcev.

Gravitacijski center Koper

Skoraj polovica gospodarskih družb v regiji ima sedež v Mestni občini Koper, kjer je več kot polovica vseh zaposlenih v gospodarskih družbah ustvarila 70,3 % vseh prihodkov.

Pozitivna izobrazbena struktura

Izobrazbena struktura prebivalstva v regiji se izboljšuje, skladno s slovenskim povprečjem se povečuje delež višje in visoko izobraženih, zmanjšuje pa se delež najmanj izobraženih z osnovnošolko izobrazbo ali manj.

Dostopnost formalnih oblik izobraževanja na vseh ravneh se z razvojem izobraževalnih programov v regiji ves čas povečuje. Vključenost v formalna izobraževanja v regiji je visoka. Dobro dostopne so tudi oblike neformalnega izobraževanja in različni programi vseživljenjskega učenja. Regija je s ponudniki formalnih in neformalnih programov za vse generacije dobro pokrita.

Podkrepljevanje potrebnega kadra

Postopoma se povečuje vpis dijakov na strokovne in tehnične šole, kar je posledica večjega povpraševanja po tej delovni sili na trgu dela ter različnih informativnih programov in svetovalnih dejavnosti.

Podporno okolje za razvoj gospodarstva in podjetništva

V regiji deluje en inkubator in sicer Inkubator d.o.o. Sežana, ki je podporna organizacija za inovativne potencialne podjetnike in start-upe. Potencialnim podjetnikom nudi pomoč pri razvoju in ovrednotenju njihove ideje ter jim svetuje pri zagonu podjetja.

V regiji deluje Primorska gospodarska zbornica s sedežem v Kopru, ki pokriva celotno regijo. V regiji delujejo tudi štiri območne obrtno-podjetniške zbornice Slovenije (OOZ) in sicer v Kopru, Izoli, Piranu in Sežani.

Od 1. 1. 2018 deluje v regiji točka Slovenska poslovna točka (SPOT) svetovanje Obalno-kraške regije ter garancijska shema.

Turistična regija

Obalno-kraška regija je izrazito turistična regija. V letu 2018 jo je obiskal več kot milijon turistov, kar znaša 17,6 % vseh, ki so obiskali Slovenijo. Delež nočitev pa presega petino.

Nosilni produkti območja temeljijo na bogati kulturni in naravni dediščini, gastronomiji in jamskem turizmu. Nadaljnji razvoj ponudbe bo šel v smeri butičnega, zelenega, trajnostnega in digitaliziranega turizma.

Od leta 2005 je v Kopru odprt pomorski potniški terminal, s čimer se je pričel razvoj potniškega turizma. Z območjem pomorskega potniškega terminala upravlja Luka Koper. Danes je Koper med ladjarji dobro poznana destinacija. K večanju prepoznavnosti prispeva tudi članstvo v Sredozemskem združenju potniških pristanišč MedCruise, ki zagotavlja večjo prepoznavnost in nudi dodatne možnosti promocije koprskega potniškega pristanišča.

Prejemnica številnih nagrad za turizem

Kultura

Regija ima bogato kulturno dediščino in velik delež zavarovanih območij narave, saj je bila zaradi svojega geografskega položaja vseskozi v središču evropske zgodovine in pomembnih zgodovinskih dogodkov. V regiji je prisotnih veliko kulturnih ustanov in organizacij (kulturni domovi, knjižnice, dvorane, galerije, muzeji, društva in zavodi). Dostop do objektov kulturne dediščine in kulturnih institucij in storitev je večinoma zagotovljen in urejen.

Ugodni naravni pogoji za kmetijstvo

V Slovenski Istri prevladuje med kmetijskimi panogami rastlinska pridelava v trajnih nasadih s poudarkom na vinogradništvu, oljarstvu in sadjarstvu. Vinogradništvo predstavlja tudi osnovno kmetijsko panogo na celotnem območju regije z izjemo brkinskega dela. Prisotna je tudi živinoreja in v manjšem obsegu tudi poljedelstvo.

Aktivno vključevanje mladih

Delež mladih, ki prevzemajo kmetije, je v porastu, kar kažejo tudi vloge, oddane na Javni razpis Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) za podukrep 6.1 »Pomoč za zagon

dejavnosti za mlade kmete«. Tudi število kmetij, ki se vključijo v ukrep ekološko kmetovanje, raste. KGZS za to območje vsako leto izdela okrog 15 preusmeritvenih načrtov v ekološko kmetovanje (Vir: KGZS).

Dodaten zaslužek iz kmetijstva

Kmetovanje na majhnih kmetijah, razdrobljena zemljiška struktura in ozemlje s slabimi naravnimi pogoji za kmetovanje so v preteklosti predstavljali precejšen problem, saj z dohodkom iz kmetijske dejavnosti ni bilo moč preživeti. Prav zaradi teh težav so kmetije, zlasti na območju Krasa in Brkinov, razvile dopolnilne dejavnosti na kmetiji in si s tem zagotovile dodaten zaslužek (Strategija lokalnega razvoja (SRL) Lokalne akcijske skupine (LAS) Krasa in Brkinov 2014-2020).

Spodbujanje razvoja podeželja

V regiji delujejo dve lokalni akcijski skupini (LAS), in sicer: **LAS Istre** in **LAS Krasa in Brkinov**. Javno-zasebna partnerstva oz. LAS so odličen instrument za spodbujanje razvoja podeželja. Pri Comunity Lead Local Development (CLLD – Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost) gre namreč za enega redkih EU programov, ki lokalno prebivalstvo spodbuja k povezovanju in predvsem k izvedbi dobrih idej, ki pripomorejo k izboljšanju življenjskega okolja LAS-a. V okviru LAS-a (Podukrep 19.2, Programa razvoja podeželja RS 2014-2020) se financirajo številni projekti, ki so koristni tako za prebivalce podeželja, kot tudi za sam razvoj podeželja.

Edini slovenski LAS, ki ima obalo in morski akvatorij

Morje, priobalni del in podeželje so bili v zgodovini gospodarsko in družbeno povezani in tako je še danes. Slovensko Istro oz. LAS Istre lahko opredelimo kot zaokroženo območje, tako z vidika zgodovinskih, kulturnih kot naravno in družbeno geografskih dejavnikov. Glede omenjenih geografskih danosti je to edini slovenski LAS, ki ima obalo in morski akvatorij, zato je s tega vidika tudi regijsko edinstven.

Bogata narava

Na območju regije so prisotne številne naravne vrednote, zavarovana območja ter Natura 2000 območja, kot tudi bogata kulturna dediščina. Največji obseg imajo ekološko pomembna območja.

Odvajanje in čiščenje odpadnih voda

Za območja aglomeracij Koper, Piran in Izola (z obremenjenostjo več kot 10.000 populacijskih ekvivalentov (PE)) je bila dokončana ustrezna infrastruktura za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda. Občini Piran in Izola imata relativno visok delež zgrajenega kanalizacijskega omrežja za kategorijo naselij ali njihovih delov.

V preteklem obdobju se je nadaljevala gradnja kanalizacijskega omrežja, število priključkov na omrežju se je povečalo.

Raba energije in obnovljivih virov energije

Občine so sprejele lokalne energetske koncepte (LEK) in skladno z možnostmi izvajajo identificirane prioritetne projekte. Skladno z zahtevami Energetskega zakona pa bo potrebno izdelati nove LEK-e skladno z energetskim konceptom v Sloveniji in z Nacionalnim energetskim in podnebnim načrtom (NEPN).

Regija ima bogate in še neizkoriščene potenciale za izrabo alternativnih virov energije. Potencial istrskih občin je izraba toplote morja za ogrevanje in hlajenje. Fakulteta za pomorstvo in promet ter

Hoteli Bernardin že uspešno izrabljajo ta vir za ogrevanje prostorov. Pred načrtovanjem rabe v večjem obsegu je treba raziskati potencialne vplive na morsko okolje in določiti mejo, do katere je izraba vira še sprejemljiva za okolje. Nezadostno raziskan je tudi potencial za izrabo geotermalne energije.

Za učinkovitejšo rabo energije in obnovljive vire so na razpolago nepovratna sredstva, predvsem iz evropskih virov.

Občine v regiji sodelujejo z GOLEO na področju spodbujanja energetske učinkovitosti ter uvajanja obnovljivih virov energije zato, da bi dosegli čim večjo energetsko samooskrbo regije.

Prometni sistem in dostopnost

V regiji so vse kategorije državnih cest in sicer dve avtocesti, ena hitra cesta, tri glavne ceste I. reda, ena glavna cesta II. reda, tri regionalne ceste I. reda, pet regionalnih cest II. reda, petnajst regionalnih cest III. reda in ena regionalna turistična cesta. V okviru nacionalnega programa izgradnje avtocest (AC) je bilo v preteklosti dograjeno omrežje proti zahodu (Italiji). Lokalne ceste so razmeroma urejene.

Leta 2015 je bil predan prometu 5,2 km dolg odsek HC Koper–Izola, ki predstavlja navezavo somestja Koper-Izola-Piran na avtocestno omrežje Slovenije, predvsem pa obvozno cesto za tranzitno-turistični promet ter dnevne migracije. Po preusmeritvi prometa z obale v predor so ustvarjeni pogoji za ureditev turistično-rekreacijske infrastrukture na obali med Koprom in Izolo.

Regija je v preteklem obdobju dosegla uspehe pri razvoju trajnostne mobilnosti

V zadnjih letih so nekatere občine (Koper, Izola in Piran, nekoliko kasneje tudi Sežana in Ankaran) pripravile in sprejele celostne prometne strategije (CPS) za področje trajnostne mobilnosti, s podporo Ministrstva za infrastrukturo. Z njimi so opredelile ukrepe, s katerimi spodbujajo pešačenje, kolesarjenje in večjo uporabo javnega potniškega prometa pri vsakodnevnih poteh.

Pristanišče Koper (Luka Koper)

Pristanišče se je v zadnjih desetletjih razvilo v najsodobnejše pristanišče severnega Jadrana. Je eden najpomembnejših ekonomskih akterjev in generatorjev ekonomske dejavnosti regije. Pristanišče ima 12 tehnološko specializiranih terminalov za pretovor najrazličnejših blagovnih skupin. Od leta 2005 se v njem razvija tudi potniški promet.

Letališče je priložnost za turistično gospodarstvo v regiji, hkrati pa lega pomeni tudi omejitve pri razvoju letališke infrastrukture.

Slabosti:

Zaostajanje pri raziskovalno-razvojni in inovacijski dejavnosti

Kljub relativno stabilni gospodarski rasti v zadnjih letih pa regija zaostaja v inovacijski dejavnosti, kar se kaže v zniževanju odstotka bruto domačih izdatkov za RRD in v zmanjševanju števila zaposlenih v RRD. V letu 2019 je bil delež bruto domačih izdatkov za RRD v regionalnem BDP med nižjimi v zadnjih dvanajstih letih in je znašal 0,73 % od regionalnega BDP (slovensko povprečje je bilo 2,05 %).

Selitve prebivalcev iz drugih slovenskih regij v obalno-kraško regijo

Selitve prebivalcev iz drugih slovenskih regij v obalno-kraško regijo se od leta 2015 povečujejo. Obalno-kraška regija je tudi regija z največjim 11,9-odstotnim deležem tujih državljanov med vsemi prebivalci (SLO = 7,1 %, leto 2019).

Večje število izvoza kot uvoza

Obalno-kraška regija je bila v letu 2019 neto uvoznica. Uvozila je za 1,26 milijarde EUR blaga (največ iz Italije, Avstrije, Hrvaške, Nemčije, Bosne in Hercegovine ter Kitajske) ter izvozila 1,22 milijarde EUR blaga (največ v Italijo, Hrvaško, Nemčijo, Avstrijo in Slovaško).

Število podjetij, ki so uvažala, je bilo 3.532, število podjetij, ki so izvažala, pa 1.814, kar je skoraj polovico manj.

Primanjkaj kadra

Po podatkih Poklicnega barometra, ki ga je leta 2018 izvedla Območna služba Koper, v regiji primanjkuje elektroinštalaterjev, elektromehanikov, fizioterapevtov, kuharjev, natakarjev, gradbincev zaključnih del, inženirjev elektrotehnike, gradbeništva, strojništva in kemije, mehanikov, mizarjev, orodjarjev, prodajalcev, razvijalcev in analitikov programskem opreme, strokovnjakov za logistiko, špediterjev, tehnikov za elektroniko, elektrotehniko, fiziko in kemijo, voznikov dostavnih vozil in težkih tovornjakov, zdravnikov in drugih.

Stopnja revščine in socialna izključenost se zvišujeta

V regiji primanjkuje skupnostnih oblik pomoči starejšim, tudi na domu, izrazito slaba je dostopnost storitev za ranljivejše skupine prebivalcev, predvsem na območju Krasa in Brkinov, primanjkujejo programi in storitve za pomoč mlajšim osebam v duševnem zdravju.

Slabo prepoznani kulturološki potenciali

Slabost v regiji je zapostavljenost kulturne dediščine in infrastrukture. Sredstva za obnovo infrastrukture so nujna. V preteklih letih so bili sicer obnovljeni številni objekti kulturne dediščine, vendar ne nudijo programov in zato predstavljajo neizkoriščen potencial. Treba jih je oživiti z ustreznimi vsebinami s poudarkom na kulturno-turistični ponudbi. Na splošno je kulturna ponudba premalo bogata in nepovezana, treba se je povezovati tudi s sosednjima čezmejnima regijama. Splošen izziv je povečati pomen kulture v širši družbi ter kulturo in kulturne prireditve še močneje približati prebivalcem regije, pri čemer je še posebej pomembno zagotoviti njihovo dostopnost ranljivim skupinam ljudi (finančno, infrastrukturno,…). Kljub veliki potrebi po medsebojnem sodelovanju med občinami v tem edinstvenem kulturnem prostoru, še vedno ni pripravljena skupna kulturna strategija, ki bi omogočila nadaljnji razvoj in finančno podporo kulturi.

Šibka profesionalizacija in nizka stopnja razvitosti NVO

Osnovni problem ostaja šibka profesionalizacija in nizka stopnja razvitosti NVO ter šibko povezovanje z drugima sektorjema - zlasti z gospodarstvom in lokalnimi oblastmi (občinami). Čezsektorsko in trajnostno povezovanje z izmenjevanjem izkušenj, strokovnih znanj in dobrih praks sta ključnega pomena pri obravnavi skupnih izzivov družbenega okolja. Za reševanje družbenih izzivov regije je pomembno tudi razvito prostovoljstvo. Obalno-kraška regija sodi med regije z manj prostovoljskimi organizacijami in nizkim številom ur prostovoljskega dela, kar je tesno povezano s profesionalizacijo NVO.

Požarna ogroženost

Gozd ima pomembno varovalno vlogo na območju Krasa in Brkinov. Gozd na Krasu je požarno ogrožen zaradi suhe in tople submediteranske klime, degradiranih rastišč in obojemu prilagojenega rastja in sodi v slovenski vrh požarne ogroženosti naravnega okolja.

Neizkoriščen potencial lesa kot surovine

Večina gozdnih površin na območju je sicer skladno s planskimi prostorskimi akti (namenska raba površin) opredeljena kot lesno-proizvodni gozd. Les iz gozdov je neizkoriščen kot surovina za industrijo in vir energije. Od 330.000 m3 razpoložljivega lesa za posek na leto na celotni površini ZGS, OE Sežana, znaša proizvodnja v območju okrog 100.000 m3 letno.

Drage investicije v kanalizacijsko območje

Problematična je Mestna občina Koper, predvsem pa občine na Krasu, kjer bodo potrebne obsežne investicije v kanalizacijsko omrežje. Na območjih občin, ki imajo redkejšo poselitev, bodo potrebne drage investicije za komunalno opremljenost zaradi lege na občutljivem območju. Občine se soočajo s pomanjkanjem finančnih virov.

Obremenjevanje morja zaradi nerešenega problema z odvajanjem kanalizacije v starem mestnem jedru

Zgodovinska središča istrskih mest (predvsem Piran in Izola) se soočajo s problemom stare, dotrajane in puščajoče kanalizacije, ki je mešana (meteorno-fekalna), kar povzroča predvsem ob vse pogostejših visokih plimah in obilnejših padavinah močno obremenjevanje morja s fekalijami.

Odvoz odpadkov

Problem občin obalno-kraške regije na področju ravnanja z odpadki je odvoz komunalnih odpadkov na oddaljene lokacije, kar je zelo drago. Težava je tudi prevoz komunalnih odpadkov z zastarelimi tovornjaki, ki močno onesnažujejo okolje.

Soočanje s pomanjkanjem pitne vode

V regiji ni zagotovljen dolgoročen strateški vodni vir za oskrbo prebivalstva s pitno vodo, kakor tudi ne rezervni vodni vir. Obalni del regije se posebno v sušnih obdobjih, ki sovpadajo s turistično sezono, sooča s pomanjkanjem pitne vode.

V nekaterih delih regije še ni zadovoljivo rešena oskrba z vodo, zato so potrebne investicije v vodovodno infrastrukturo.

Uporaba neobnovljivih virov energije

Ključni problemi v občinah so energetska potratnost stavb v občinski oz. javni lasti. Posamezne stavbe so bile sicer sanirane v preteklih letih. Občine so nepovratna sredstva pridobile na različnih razpisih predvsem v okviru pristojnega ministrstva, pa tudi iz različnih EU projektov. Visoka je tudi energetska potratnost stanovanj v lasti občinskih stanovanjskih skladov. Kotlovnice v javnih objektih in mnogi sistemi daljinskega ogrevanja s skupnimi kotlovnicami so energetsko neustrezni, uporabljajo neobnovljive vire energije (večinoma ekstra lahko kurilno olje (ELKO)).

V regiji ni zagotovljene oskrbe z zemeljskim plinom

Regija trenutno nima zagotovljene oskrbe z zemeljskim plinom, čeprav je bila ta predvidena že leta 2016. Leta 2012 je bil sprejet DPN za prenosni plinovod M6 od Ajdovščine do Lucije. Podpisan je bil meddržavni sporazum z italijanskim partnerjem Retegas, ki naj bi pripeljal plinovod do meje pri Ospu, od tu dalje pa bi ga prevzeli slovenski Plinovodi d.o.o. Kljub temu, da je dokumentacija za izgradnjo plinovoda pripravljena in okoljevarstveno dovoljenje izdano, projekt ni izveden.

Neizkoriščenost potencialov uporabe obnovljivih virov energije

Regija ima bogate in še neizkoriščene potenciale za izrabo alternativnih virov energije. Potencial istrskih občin je izraba toplote morja za ogrevanje in hlajenje.

Nezadostno raziskan je tudi potencial za izrabo geotermalne energije, čeprav sodi obalno območje na podlagi dosedanjih raziskav med obetavnejše v Sloveniji, skupaj s severovzhodno Slovenijo. Potencialni vir je tudi toplota vode potopljenega rudnika premoga v Sečovljah. Manjši vir je še odpadna toplota pralnice in čistilnice v Luciji, ki bi jo bilo mogoče izrabiti za ogrevanje stanovanj v okolici.

Prevladujoče obremenitve in vplivi na morje

Fizične izgube habitatov zaradi posegov človeka se razprostirajo izmenično vzdolž celotne obale. Območja brez trajnih obremenitev obsegajo le še približno četrtino obale.

Fizične poškodbe dna slovenskega morja povzročajo ribištvo (npr. uporaba pridnenih vlečnih mrež in zapornih plavaric), pomorski promet (sidranje, poglabljanje plovnih poti), urbanizacija in turizem.

Podvodni hrup vpliva na morske organizme. Slovensko morje je v primerjavi z drugimi relativno visoko obremenjeno.

Odpadki se pojavljajo v celotnem morskem ekosistemu slovenskega morja. Najpogostejši so odpadki iz plastičnih materialov.

Pomanjkljiva protipoplavna varnost

Na manjšem delu regije je pomanjkljiva protipoplavna varnost, kar je posledica neustreznih ureditev nekaterih hudourniških vodotokov. Zaradi zagotavljanja varnosti pred visokimi vodami na kmetijskih površinah so bili v preteklosti izvedeni regulacijski posegi v nekatere vodotoke in zgrajeni zadrževalniki (Pivol, Triban in Vanganelsko jezero v Slovenski Istri).

Onesnaženost zraka

Regija spada v II. stopnjo onesnaženosti zraka. Prihaja do občasnih preseganj dovoljenih vrednosti predvsem onesnaževal dušikovih oksidov (NO2), delcev (PM10) in ozona (O3). Najpomembnejši viri onesnaževanja zraka so promet in kurišča. Problematika onesnaževanja z ozonom in NOx je vse bolj akutna, pričakovati je povečevanje onesnaženosti zaradi lokalnih vzrokov (promet), pa tudi zaradi čezmejnega onesnaževanja.

Visoka stopnja motorizacije

Območje je zelo odvisno od osebnega avtomobila. Stopnja motorizacije je med najvišjimi v državi. Prevladujoča raba osebnega avtomobila povzroča veliko neposredno in posredno porabo prostora ter ekološke, ekonomske in socialne težave. Težavam so v pretežni meri podvržena tudi območja ob obalnem pasu in središča najbolj urbaniziranih območij.

Problemi s parkiranjem v urbanih središčih

V obalnem pasu je velika težava parkiranje v urbanih središčih. Že izven turistične sezone so parkirišča skoraj popolnoma zasedena, poleti pa potrebe po parkiriščih toliko narastejo, da je to ena glavnih ovir dostopnosti posameznih krajev oz. območij.

Sodelovanje med občinami na področju upravljanja prometa in mobilnosti je še vedno šibko

Gre za področje, ki ga je nesmotrno obravnavati ločeno. Primer takega pristopa je bila priprava občinskih CPS, kjer so ostale spregledane ključne tematike, kot so medkrajevni javni potniški promet (JPP), vključno s pomorskim, usklajevanje posameznih prometnih sistemov trajnostne mobilnosti, kot so lokacija multimodalnih točk, parkiraj in pelji se (P+R) ipd. Čedalje bolj se kaže potreba po vzpostavitvi medobčinske strukture za upravljanje prometa, ki bi zagotavljala tudi višjo raven strokovnosti in boljšo medsektorsko integracijo.

Pri infrastrukturi za pešce je še veliko prostora za izboljšave

V preteklem obdobju se je začelo več pozornosti namenjati pešačenju (npr. ureditvi atraktivnih pešpoti in območja ob obali, v mestnih središčih, ureditvi skupnih prometnih površin in con umirjenega prometa), vendar v mestih še vedno prevladujejo ureditve, namenjene avtomobilom.

Kolesarsko omrežje je še vedno premalo razvito, da bi prevzelo vidnejšo vlogo v mobilnosti na krajše razdalje

Železniško omrežje ne ustreza več potrebam

Predvsem povezava pristanišča z zaledjem (Koper- Divača) je ozko grlo razvoja Luke Koper kot ključnega gospodarskega generatorja območja, zato je posodobitev oz. izgradnja dvotirne železniške proge nujna. 60 % blaga se iz pristanišča prepelje po železnici. Večanje tržnih deležev na trgih zalednih držav zahteva zanesljive in boljše zaledne povezave, predvsem po železnici.

Letališče je priložnost za turistično gospodarstvo v regiji, hkrati pa lega pomeni tudi omejitve pri razvoju letališke infrastrukture.

Neustrezni pogoji življenja za mlade družine in starejše občane

Pridobivanje ustreznega stanovanja je predvsem velika težava za mlade in mlade družine. Ker je možnost samostojnega bivanja, pa naj bo to najemniško ali lastniško, osnovi pogoj za doseganje samostojnosti, oblikovanje lastne družine in zagon uspešne poklicne poti, z neustrezno stanovanjsko politiko ne izgublja samo mladi posameznik, ampak tudi družba kot celota.

Obalno-kraška regija mora poleg stanovanjske problematike mladih nameniti pozornost tudi bivanju starejših. Starajoče se prebivalstvo bo imelo nove bivanjske potrebe, ki zahtevajo celosten pristop. Ena od rešitev je gradnja novih domov za starejše, predvsem pa je potrebno razvijati ukrepe, ki bodo starajočim omogočali kvalitetno in zdravo bivanje na domu ter na ta način ohranjanje njihove socialne mreže in načina življenja.

Strateški razvojni cilji

Cilj 1: Približevanje povprečju EU razvitosti je dolgoročni cilj Slovenije, ki naj bi ga dosegli leta 2030. Obalnokraška regija kot ena izmed najbolj razvitih regij v državi naj bi povprečje EU dosegla prej. Zato je cilj postavljen tako, da bi bil ta cilj v regiji z okrepljeno gospodarsko rastjo dosežen ob koncu programskega obdobja, to je najkasneje do leta 2027.

Cilj 2: Se nanaša na primerjavo razvojne dinamike s sosednjimi regijami, tako domačimi kot tujimi. V letu 2017 je regija dosegla 93 % razvitosti sosednjih regij NUTS 3. Cilj je, da bi v programskem obdobju zmanjšali razvojni zaostanek.

Cilj 3: Izboljšati kakovost življenja v regiji

Cilj 4: Ohraniti poseljenost, krepiti identiteto in vitalnost podeželja

Cilj 5: Regija z razvito prometno infrastrukturo

Cilj 6: Regija s trajnostnim gospodarjenjem z energijo, okoljem, prostorom

Prostorsko načrtovanje

Prioriteta vključuje dva sklopa ukrepov. Prvi se nanaša na spodbujanje tesnejšega sodelovanja med državo in občinami v regiji pri prostorskem načrtovanju in urejanju v okviru priprave regionalnega

prostorskega planiranja, na podlagi Zakona o urejanju prostora (ZUreP-2).

Drugi sklop ukrepov se nanaša na teritorialni razvoj zaključenih prostorskih območij s specifičnimi skupnimi izzivi. Gre za mesto Koper (Mestna občina Koper), za obalno območje (občine Ankaran, Izola in Piran) ter za območje Krasa-Brkinov. Tu bi uporabili orodje CTN, ki omogoča prenos upravljanja celostnih naložb na podregionalne akterje (lokalne/urbane zainteresirane strani) in s tem več pristojnosti pri pripravi in izvajanju programa.

Razvojne prioritete

Področje upravljanja

Prostorski razvoj in regija bližje prebivalcem

- Okrepitev regionalnega razvoja, z njim povezane vloge in pristojnosti RRA-jev kot nosilcev regionalnega razvoja in okrepitev regionalnih pristopov: regionalno razvojno načrtovanje, regionalno prostorsko načrtovanje, regijsko podporno okolje, regijske štipendijske sheme, regijske garancijske sheme, celostne regijske prometne strategije, regijske inovacijske strategije itd.
- Okrepitev instrumentov celostnih teritorialnih pristopov Evropske kohezijske politike (EKP), njihova izvedba na urbanih območjih (npr. Koper, Koper-Izola), obalno območje, in območja, ki so kandidati za UNESCO-v seznam kulturne in naravne dediščine (Kras).
- Celosten razvoj funkcionalnih območij (mesto in podeželje), širših zavarovanih območij narave, zaščitenih območij kulturne dediščine in drugih zaokroženih območij.
- Razvoj obmejnih območij, ohranjanje poselitve in okrepljeno čezmejno sodelovanje.

Ukrepi:

- Regionalno prostorsko načrtovanje
- Trajnostni urbani razvoj Kopra
- Trajnostni prostorski razvoj obalnega pasu
- Trajnostni prostorski razvoj Krasa, Kraškega roba in Brkinov
- Krepitev sodelovanja s sosednjimi območji, tudi čezmejno

Narava, podeželje, kmetijstvo in ribištvo/marikultura

Ukrepi:

- Ohranjanje narave in biodiverzitete
- Razvoj podeželja
- Razvoj sonaravnega kmetijstva
- Razvoj ribištva in marikulture

Področje kakovosti življenja in človeških virov

Družbeni razvoj

- Zagotovitev ustrezne družbene infrastrukture z obnovo oz. gradnjo novih kulturnih objektov ter ustreznih vsebin (knjižnic, kulturnih domov, medkulturnih centrov itd.), objektov za vzgojo in izobraževanje, športnih centrov oz. parkov in druge športne infrastrukture, bolnišnic, zdravstvenih domov, varnih hiš, varovanih stanovanj, domov za ostarele, medgeneracijskih centrov, itd.
- Povečati privlačnost Obalno-kraške regije za mlade in mlade družine z zagotovitvijo primernih in dostopnih stanovanj, delovnih mest in možnosti kakovostnega preživljanja prostega časa,
- Povečanje raznovrstnosti in dostopnosti storitev splošnega družbenega pomena (zdravstvo, socialno varstvo, izobraževanje, kultura, šport in rekreacija) v skladu s potrebami vseh skupin prebivalcev.
- Okrepitev medgeneracijskega povezovanja in sodelovanja.
- Krepitev zdravega življenjskega sloga za višjo kakovost življenja prebivalcev predvsem z razvojem kakovostnih programov, povečanjem njihove dostopnosti različnim ciljnim skupinam ter z izgradnjo ustrezne infrastrukture.
- Zagotovitev višjega deleža delovno aktivnega prebivalstva s poudarkom na zaposlovanju težje zaposljivih skupin prebivalstva predvsem v območjih praznjenja oz. intenzivnega staranja prebivalstva.
- Vzpostavitev regionalnega pristopa k razvoju podpornega okolja za NVO.

Ukrepi:

- Storitve splošnega družbenega pomena
- Programi za mlade in krepitev zaposlenosti
- Zdrav življenjski slog in preventivni programi
- Kultura in kulturna dediščina
- Razvoj italijanske avtohtone narodne skupnosti
- Razvoj regijskega podpornega okolja za NVO

Področje povezanosti – prometne in digitalne

Prometno povezana regija

- Razvoj železniške infrastrukture in povezanost transportnih sistemov sta ključna za razvoj ter razvoj trajnostne mobilnosti in energetske učinkovitosti v regiji. Nujni sta dokončanje posodobitve in izgradnje dvotirne železniške povezave Koper – Divača (Ljubljana), pa tudi izboljšanje navezave Sežane na železniško omrežje ter proučitev izvedljivosti čezmejne železniške povezave Koper – Trst.
- Dokončanje omrežja AC/HC v regiji, skladno z zahtevami vodenja tranzitnega prometa v zaledju (Koper-Dragonja) in načelom trajnostnega razvoja mobilnosti v somestju Koper-Izola-Piran (alternativa sprejeti rešitvi HC Jagodje-Lucija).
- Dograditev infrastrukture letališča Portorož,
- Krepitev trajnostne mobilnosti v urbanih območjih, funkcionalnih urbanih območjih in celotni regiji. Okrepiti privlačnost JPP (medkrajevnega, mestnega, uvedba pomorskega), vključno z integracijo JPP s pametnim upravljanjem in uvedbo enotne vozovnice (projekt Ministrstva za infrastrukturo) za vse prebivalce. Največje potrebe so po nadaljnjih investicijah v izgradnjo

intermodalnih stičišč (vključno s sistemom P+R), dograditev sklenjene kolesarske mreže na ravni mest/naselij in med njimi, v izgradnjo privlačnih in varnih peš koridorjev.
- Razbremenitev obalnega pasu in historičnih mest avtomobilskega prometa, enotna parkirna politika za širša (sub-regionalna) urbanizirana območja,
- Krepitev strokovnih zmogljivosti upravljanja z mobilnostjo na ravni regije/funkcionalnega urbanega območja Koper.

Ukrepi:

- Razvoj avtocestnega omrežja in omrežja hitrih cest (v pristojnosti države)
- Razvoj železniškega omrežja (v pristojnosti države)
- Razvoj pristaniške infrastrukture
- Vzpostavitev trajnostne mobilnosti
- Razvoj letališča Portorož

Področje gospodarstva, znanja in inovativnosti

Gospodarstvo močno in pametno

- Z nadaljnjo krepitvijo sodelovanja med izobraževalno-raziskovalnimi ustanovami in gospodarstvom, pospeševati nastajanje novih inovativnih podjetij ter podpirati že obstoječa inovativna podjetja s ciljem povečati dodano vrednost, ki bo podprta z inovacijami, spodbujanjem ustvarjalnosti, digitalizacijo.
- Izboljšanje infrastrukturnih pogojev za izobraževalno-raziskovalne ustanove.
- Vzpostavitev regionalnega pristopa k razvoju podpornega okolja za visoko šolstvo in RRD.
- Spodbujanje podjetništva, rasti MSP in internacionalizacije.
- Spodbujanje kulturnih in kreativnih industrij.
- Spodbujanje ukrepov za krožno gospodarstvo v podjetjih.
- Krepitev povezovanja in dvig kakovosti zelene turistične ponudbe.
- Spodbujanje nastanka pametnih mest in vasi na podlagi digitalizacije.
- Izgradnja in posodobitev ključne infrastrukture za podporo gospodarskemu razvoju.

Ukrepi:

- Inovativno okolje za podjetništvo
- Ekonomsko-poslovna infrastruktura in digitalizacija
- Trajnostni turizem
- Znanje za gospodarstvo

Področje okolja, prostorskega, trajnostnega razvoja

Zelena regija

- Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo oz. zeleno ekonomijo.
- Nadaljevanje izgradnje ustrezne infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, kjer še vedno obstajajo potrebe za to, vključno z aglomeracijami z obremenitvami med 50 in 2.000 PE.
- Povečanje energetske učinkovitosti regije in rabe energije iz obnovljivih virov, s čimer bi se postopoma večala energetska samooskrba.

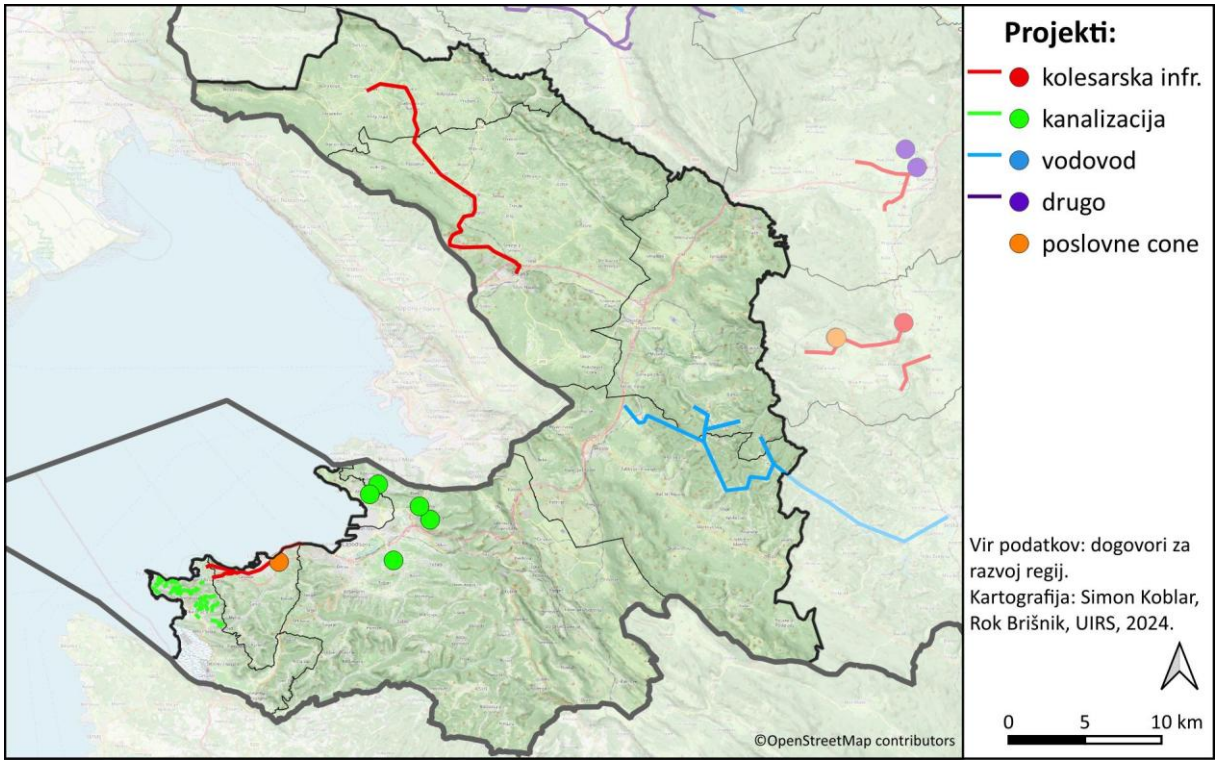
- Z realizacijo načrtovane sečnje gozdov zagotoviti odporne gozdove na klimatske spremembe, ujme, bolezni in druge škodljive organizme. S tako pridobljenim lesom zagotoviti lasten ogljično nevtralen vir ogrevanja in surovino za lesno industrijo.
- Zagotavljanje zanesljive in varne oskrbe s pitno vodo vseh prebivalcev, z določitvijo dodatnega vodnega vira in izgradnjo potrebne infrastrukture, kot tudi s sanacijo vodovodnih sistemov.
- Ureditev problematike odlaganja ostankov komunalnih odpadkov, problematike zbirnih centrov. Zmanjšati količino nastalih odpadkov.
- Povečanje prehranske samooskrbe ob spodbujanju razvoja trajnostnih oblik kmetovanja.
- Ohranjanje naravnih danosti in krajine z različnimi ukrepi in spodbudami. Z ohranjanjem naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti, ki predstavljajo primerjalno prednost regije v evropskem prostoru, je treba krepiti ekosistemske storitve.
- Zmanjšanje ekološkega odtisa regije.
- Zdravo okolje (voda, zrak, hrup, tla, hrana).
- Ukrepi za zmanjšanje ogroženosti oz. omilitev posledic klimatskih sprememb in naravnih nesreč (poplav, suš, zemeljskih plazov, požarov in drugih).
- Ukrepi za učinkovito zaščito in reševanje v primeru nesreč na morju.
- Vzpostaviti ekstenzivno kmetijstvo, ki podpira biotsko pestrost.

Ukrepi:

- Učinkovita raba in obnovljivi viri energije
- Oskrba s pitno vodo
- Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda
- Komunalni odpadki
- Prilagajanje klimatskim spremembam
- Krožno gospodarstvo

Seznam vseh potrjenih projektov iz Dogovorov za razvoj regij

1. Opremljanje cone mestne industrije Vzhod, občina Izola
2. Mehki ukrep: podjetno nad izzive (PONI)
3. Kolesarske poti z javno razsvetljavo in drugo infrastrukturo, Občina Izola
4. Odvajanje in čiščenje odpadne vode na področju obale – občina Koper, 1.sklop
5. Odvajanje in čiščenje odpadne vode na področju obale - Občina Ankaran in Koper 2.sklop
6. Odvajanje in čiščenje odpadne vode na področju obale – Občina Koper 3.sklop
7. Odvajanje in čiščenje odpadne vode na področju obale – občina Sežana
8. Odvajanje in čiščenje odpadne vode na področju obale – Občina Piran – 1.sklop
9. Odvajanje in čiščenje odpadne vode na področju obale – občina Piran 2.sklop
10. Povezovalni vodovod Ilirska Bistrica – Rodik 1. in 2. faza
11. Regijske kolesarske povezave na Krasu – Projekt GEOMOB, občina Sežana
12. Zadrževalniki padavinske vode na območju občine Izola

Slika 24: projekti iz Dogovorov za razvoj regij za Obalno-kraško regijo